GÖNÜL

(KOKORO)

NATSUME SÖSEKİ

JAPONCADAN ÇEVİREN:
Bilal ÜNAL

Paraf

GÖNÜL

(KOKORO)

JAPANFOUNDATION 国際交流基金

Bu kitap The Japan Foundation katkılarıyla Japoncadan Türkçeye çevrilmiş ve basılmıştır.

PARAF YAYINLARI

PARAF YAYINLARI: 115
Roman: 9

Eser: Gönül
Eserin Orijinal Adı: Kokoro
Yazar: Natsume Söseki
Japoncadan Çeviren: Bilal Ünal
Çeviri Kontrol: Nakako Noda Osone

Yayın Koordinatörü: Ahmet Üzümcüoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Burak Fazıl Çabuk
Editör: Gül Süpçeler
Düzelti: Bulut Fikret Çöloğlu
Kapak Tasarım: Erdinç Baş
İç Tasarım: Deniz Meriç
Baskı-Cilt: Çalış Ofset Matbaacılık
Turizm San. ve Tic. Ltd. Sti.
Davutpaşa Cad. Yılanlı Ayazma Sok.
No:8 Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Tel: 0212 482 83 96

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 17265
ISBN: 978-605-5539-72-6
1. Basım: 2011
© Natsume Söseski
© Bilal Ünal
© Paraf Yayınları 2011

Bu kitabın her türlü basım hakları Paraf Yayınları'na aittir... Yazarın, çevirmenin, derleyenin, hazırlayanın veya yayınevinin yazılı ve resmî izni olmadan basılamaz, yayınlanamaz, kopyalanamaz ve dijital kopyalar dahil çoğaltılamaz. Ancak kaynak gösterilerek kısa alıntı yapılabilir.

Paraf Yayınları
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No:3/114-116
Topkapı-Zeytinburnu/İstanbul
Tel: 0212 483 47 96 Faks: 0212 483 47 97
web: www.parafyayinlari.com e-posta: info@parafyayinlari.com

GÖNÜL

(KOKORO)

NATSUME SŌSEKİ

Japoncadan Çeviren
Bilal Ünal

Paraf

NATSUME SŌSEKİ

9 Şubat 1867 tarihinde doğan, Japonyalı İngiliz edebiyatı uzmanı ve romancı. Uluslararası alanda sınırlı çevirileri dışında tanınmasa da Japon-Rus Savaşı sonrası Japon Çağdaş Romanına damgasını vurmuş en önemli yazardır. Batılı roman geleneği ile Japon geleneksel yazı geleneğini birleştirerek orijinal bir üslup kurmayı başarmıştır. 9 Aralık 1916 tarihinde vefat eden yazar, kendisinden sonra gelen Akutagawa Ryunosuke gibi önemli yazarları büyük ölçüde etkilemiştir. II. Dünya Savaşı sonrası Kawabata Yasunari, Yukio Mishima ve Kenzaburo Oe gibi uluslararası çapta üne kavuşan yazarların temel kültürel kaynaklarından biri olduğu söylenebilir.

BİLAL ÜNAL

1 Ocak 1982'de Eskişehir'de doğdu. İlk ve ortaokul eğitimini Eskişehir'de, lise eğitimini Bilecik'te tamamladı. 2005'te Boğaziçi Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. 2006 yılından itibaren 2 yıl Japonya Devlet bursu ile Tokyo Ünivesitesi'nde Dilbilimi dalında araştırma öğrencisi olarak bulundu. 2010 yılında Hitotsubashi Üniversitesi'nde (Japonya) Toplumdilbilim alanında yüksek lisans tezini tamamlamış olup, halen aynı üniversitede doktora eğitimine devam etmektedir. Akademik çalışmalarının yanı sıra, Türkçe, Japonca ve İngilizce arasında teknik ve edebi çevirmenlik yapmaktadır.

NAKAKO NODA OSONE

8 Ekim 1963'te Tokyo'da doğdu. 1986'da Japon Kız Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 1992 yılından itibaren iki buçuk yıl Türk Hükümeti bursuyla İstanbul Ünivesitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma öğrencisi olarak bulunduğu sırada TÖMER'de Türkçeyi sıfırdan öğrendi. 1995-2002 yıllarında Tokyo'daki Türkiye Büyükelçiliği Askeri Ataşeliği'nde mütercim olarak çalıştı. Halen serbest olarak Japonca-Türkçe tercümanlığının yanı sıra, Japon Türk Derneği, Dışişleri Bakanlığı Yabancı Dili Enstitüsü Eğitim Merkezi v.b. kuruluşlarda Türkçe öğretmektedir. Yazdığı kitaplar arasında 1998'de çıkan "Sıfırdan Konuşulabilen Türkçe" (Sanshusha Yayınları) ve 2009 basımlı "Türkiye Cumhuriyeti-Seyahat Konuşma Kılavuzu" (JTB Yayınları) yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Hocam ve Ben

I

Ona hep "Hocam" diye hitap ettim. Bu sebeple burada da sadece "Hocam" yazarak gerçek ismini açıklamayacağım. Açığa çıkmasından çekinmekten ziyade böylesi bana göre daha doğal olduğu için. Ne zaman onun hatırasını yad etsem hemen "Hocam" diyesim gelir. Elime kalemi aldığımda da aynı duyguya kapılıyorum. Ondan resmiyet dolu baş harfler kullanarak söz etmek hiç hoşuma gitmez.

Hocam ile tanışmamız Kamakura'da[1] oldu. O zamanlar ben gencecik bir talebeydim. Yaz tatilini değerlendirip denize giden arkadaşımdan "illaki gel" diyen bir kartpostal alınca, bir miktar para biriktirip gitmeye karar vermiştim. Parayı denkleştirmem ise iki üç günümü almıştı.

Ne var ki Kamakura'ya geleli daha üç gün olmuşken, beni oraya çağıran arkadaşım memleketten hemen dönmesini isteyen bir telgraf aldı.

Telgrafta annesinin hasta olduğu yazıyordu ama arkadaşım buna inanmıyordu. Bir süredir ailesi, yakın çevreden bir kızla istemediği bir evlilik yapması için arkadaşıma baskı yapıyordu.

1 Günümüz Japonya'sında Kanagava bölgesinin Kamakura şehri. Tarihî bir yer olup yazın denize girilebilmektedir.

Modern anlayışa göre evlenmek için çok gençti. Dahası söz konusu kişiden de pek hoşlanmamıştı.

Bu sebeple yaz tatilinde normalde memleketine dönmesi beklenirken, bile bile bundan sakınıp Tokyo civarlarında vakit geçirmekteydi. Bana telgrafı gösterip; 'Ne yapmalı?' diye sordu. Ne yapmalı bilemiyordum. Ama annesi gerçekten hastaysa kesinlikle dönmesi gerekirdi. O da sonunda dönmeye karar verdi. Onca zahmetle gittiğim oracıkta tek başıma kalakalmıştım. Okuldaki derslerin başlamasına daha epeyce zaman olduğu için Kamakura'da kalmakta ya da memlekete dönmekte özgürdüm. Böyle bir durumda bir müddet daha halihazırda müşterisi olduğum pansiyonda kalmakta karar kıldım.

Arkadaşım Çūgoku bölgesinden[2] varlıklı bir ailenin çocuğuydu ve maddi sıkıntısı da yoktu ama genç bir mektepli olması sebebiyle yaşam seviyesi benimkinden pek farklı değildi. Bu yüzden yalnız başıma kalınca daha makul bir pansiyon arama sıkıntım olmamıştı.

Pansiyonum Kamakura gibi bir yer için bile ücra denecek bir konumdaydı. Bilardo, dondurma gibi modern eğlencelikler için çeltik tarlaları boyunca uzun bir yolu göze almak gerekiyordu. Faytonla gidilse yirmi kuruş tutuyordu. Ama orada buruda birkaç müstakil yazlık da vardı. Denize de oldukça yakın olup yüzmeye gitmek için çok elverişli bir konumdaydı.

Her gün denize yüzmeye gidiyordum. Eski köhnemiş kulübeler arasından geçip kumsala çıkınca; "Böyle bir yerde bu kadar şehirli mi kalıyormuş?" diye düşündürecek kadar çok sayıda kadın ve erkek ile kaynıyordu kumsal. Kimi zaman denizin içinin hamam gibi siyah başlarla dolup taştığı da oluyordu. İçinden bir kişiyi bile tanımadığım, çevremi saran bu cıvıl cıvıl insan manza-

2 Japonya'nın batı kesimine denk gelen bir bölge.

rasının ortasında kumsalda uzanıp kendimi dalgalara bırakmak, oralarda öylece dolanmak bir eğlenceydi bana.

Hocam işte böyle bir karmaşa anında çıktı karşıma. O zamanlar sahilde iki tane çayevi vardı. Bir vesileyle bunlardan bir tanesine ayağım alışmıştı. Hase[3] bölgesindeki büyük yazlık sahiplerinden farklı olarak, şahsi üst değiştirme yerleri olmayan müşteriler için bu kumsalın çay evlerinde haliyle umumi üst değiştirme yeri gibi bir şey zorunlu olmuştu. Müşteriler burada çay içip vakit geçirmelerinin yanı sıra mayolarını burada yıkatıp tuzlanmış vücutlarından burada arınırlar, şapka ve şemsiyelerini buraya bırakırlardı. Yüzme elbisem olmadığından, ben de üzerimdekilerin çalınma ihtimaline karşı her denize gidişimde üstümü muhakkak bu çayevinde çıkarır olmuştum.

3 Kamukura'da bir yer ismi.

II

Bu çayevinde kendisini ilk defa gördüğümde Hocam tam da üstünü değişmiş, az sonra denize girecek bir vaziyetteydi. Ben ise tam tersi ıslak vücudumu rüzgara tutarak yüzmekten gelmiştim. İkimizin arasında görüşü engelleyen birçok siyah baş dolaşmaktaydı. Özel bir durum olmasa herhalde kendisine dikkat-i nazar etmezdim. Kumsaldaki bu kadar kalabalığa ve kaygısız kafama rağmen, kendisini fark edebilmem ona eşlik eden Batılı sayesinde oldu.

Bu Batılının bembeyaz teni çayevine girer girmez dikkatimi çekti. "Yukata"[4] giymekte olan bu kişi, bunu taburenin üstüne özensizce fırlatmış, kollarını bağlayıp denize doğru dikilmekteydi. Üstünde bir tane Japon tarzı iç şortundan başka bir şey yoktu. Bana en çok garip gelen şey de buydu. İki gün öncesinden Yuigahama'ya[5] gidip kumların üstünde çömelerek uzun süre Batılıların denize girişlerini seyretmiştim. Oturduğum yer hafif yüksekçe bir bayırın tepesiydi ve hemen yanındaki otelin arka girişine baktığından, orada öylece duruşum zarfında çok sayıda erkek, tuzdan arınmak için duş almaya çıkmıştı ki hepsi de

4 Genelde pamuktan yapılan ve banyo sonrası ve yazın giyilen hafif bir kimono çeşidi.

5 Yukata: Kamakura bölgesinde denize girilen kumsallarıyla ünlü bir yer.

gövde kol ve baldırlarını örtmekteydiler. Kadınlar ise bilhassa tenlerini gizliyorlardı. Çoğu başlarına lastik şapkalar takmış, kızıl kahve, lacivert ve çivit mavisi renklerini dalgalar üstünde yüzdürüyorlardı. Böyle bir manzarayı gözlemlemiş biri olarak bana herkesin önünde bir iç donuyla duran bu Batılı haliyle oldukça garip görünmüştü.

Neden sonra iki yanına göz atıp orada çömelmekte olan bir Japon'a bir iki kelime bir şeyler söyledi. Bu Japon kuma düşürdüğü havlusunu alır almaz başına sarıp denize doğru yürümeye başladı. İşte bu adam namı diğer Hocamdı.

Sırf merakımdan bu yan yana denize doğru giden iki adamı arkalarından gözlemeye devam ettim. Derken ikili doğruca dalgaların içine dalıverdiler. Deniz kıyısının geniş, kayalı sığlığı yakınlarında cıvıldaşan insan kalabalığının olduğu alanı geçip nispeten daha genişçe bir alana gelince birlikte yüzmeye koyuldular. Ta ki başları küçücük görünene kadar okyanusa doğru açıldılar. Ardından da tam aksi istikamette dümdüz bir hat çizerek kıyıya kadar geri yüzdüler. Çayevine dönünce kuyu suyunda duş almadan hemen kurulanıp giysilerini giyerek apar topar bir yerlere çekip gittiler.

Onlar gittikten sonra az önceki tabureme oturup bir sigara tüttürmüştüm. O vakit Hocam hakkında dalgın dalgın düşünmeye başladım. Yüzünü sanki önceden bir yerlerde görmüşüm hissine kapılmaktan kendimi alamıyordum. Ama ne zaman nerede gördüğümü bir türlü çıkartamıyordum.

O sıralar bir işim gücüm olmamasından ziyade, canım sıkılmaktaydı. Bu sebeple ertesi gün de Hocamla karşılaştığım zamanı hesaplayıp aynı vakitte tekrar çayevine gitmiştim. Derken Hocam yanında o Batılı olmaksızın, başında samandan yapılmış şapkası olduğu halde tek başına çıkıp geldi. Gözlüğünü masaya bırakıp havlusunu başına sararak hızlı adımlarla kumsala indi.

Hocam önceki günkü gibi gürültülü insan kalabalığının arasından sıyrılıp kendi başına yüzmeye başladığında, arkasından takip edesim geldi. Ben de sığ su seviyesinin başımın tepesine geldiği oldukça derin mesafelere kadar gelip, Hocamın yüzmekte olduğu yeri kendim için işaret tayin ederek yüzmeye devam etmiştim. Akabinde Hocam, önceki günden farklı olarak bir daire çizip, garip bir güzergahtan kıyıya doğru dönmeye başladı. Böylece amacıma ulaşamamıştım. Karaya çıkıp su tomurcukları damlayan ellerimi sallaya sallaya çayevine girerken, Hocam artık kimonosunu tamamen giyinmiş halde bana aksi istikametten dışarı çıkmıştı.

III

Ertesi gün de aynı vakitte kumsala gidip Hocamın yüzünü görmüştüm. Bir sonraki gün de aynısını yaptım. Ama ikimiz arasında ne bir laf açmaya fırsat ne de selamlaşacak bir ortam meydana gelmişti. Dahası Hocam, nispeten soğuk bir tavır sergiliyordu. Belirli bir vakitte doğruca gelip yine doğruca geri dönüyordu. Etrafı ne kadar cıvıl cıvıl da olsa buna hemen hemen hiç aldırmıyormuş gibi görünüyordu. İlk kez kendisiyle birlikte gördüğüm Batılı artık hiç görünürlerde yoktu. Hocam hep tek başınaydı.

Bir keresinde, Hocam her zamanki sıraya uyarak doğruca denizden çıkıp her zamanki yerde çıkartıp bıraktığı "yukata"sını giymek üzereydi ki nedendir bilinmez kimonosu oldukça kumluydu. Hocam kumları dökmek için öne doğru doğrulup "yukata"sını iki üç kez silkmişti. Akabinde kimonosunun altına koyduğu gözlüğü tahta masanın aralığından aşağı düştü. Hocam beyaz desenli giysisi üzerine kuşağını bağladıktan sonra, gözlüğünü kaybettiğini sanmış olacak ki aceleyle sağını solunu eliyle yoklamaya başladı. Ben hemen oturağın altına başımı soktum ve gözlüğü bulup çıkarttım. Hocam teşekkür ederek gözlüğü benim elimden aldı.

Ertesi gün Hocamın arkasından denize daldım. Kendisiyle aynı yolu takip ederek yüzmeye devam ettim. İki yüz metre kadar okyanusa açılınca, Hocam arkasına dönüp bana laf atmıştı. O civarda geniş ve mavi denizin yüzeyinde duran ikimizden başka hiçbir şey yoktu görünürde. Ve güneşin güçlü ışıltısı göz alabildiğince suyu ve dağı aydınlatıyordu. Özgürlük ve neşe içinde adalelerimi hareket ettiriyor, su içinde çılgınca dans ediyordum. Hocam birden elini ayağını hareket ettirmez olmuş, sırtüstü dalgaların üstüne yatmıştı. Ben de bunu taklit ettim. Mavi gökyüzünün rengi sağanak sağanak gözüme saplanırcasına şaşırtıcı bir renk yoğunluğu yüzüme çarptığında, haykırmıştım; "Ne kadar hoş!"

Neden sonra suyun içinden yukarı kalkarcasına doğrulan Hocam: "İsterseniz dönelim artık" diye seslendi. Nispeten daha sağlam bir duruş takınan ben ise içlere doğru daha da açılmaya hevesliydim. Ama Hocam tarafından teklif edilince, hemencecik "Peki dönelim" diye karşılık verdim. Ve böylece iki kişi aynı yolu takip ederek kıyıya kadar yüzdük.

Artık Hocamla ahbap olmuştuk. Ama henüz Hocam nerede kalıyor öğrenememiştim.

Sanırım ondan sonraki iki günün ardından, tam olarak üçüncü gün öğleden sonrasıydı. Hocamla çayevinde karşılaştığımız vakit, Hocam birden bana; "Daha uzun süre burada kalmaya niyetli misiniz?" diye sordu. Bir fikrim olmadığından, böyle bir soruya binaen kafamda bir cevap da hazırlamış değildim. Velhasıl "Ne olur bilmiyorum" diye cevap verdim. Fakat Hocamın kıs kıs gülümsediğini görünce sıkıldım. "Peki, Hocam siz?" diye buna soruyla mukabele etmekten kendimi alamadım. Ağzımdan Hocam kelimesi ilk defa işte o an çıkmıştı.

O akşam, Hocamı kaldığı pansiyonda ziyaret ettim. Pansiyon dedimse de normal bir pansiyondan farklı olarak, eski, ge-

niş bir tapınağın avlusu içinde, yazlık gibi bir binaydı. Burada kalanların Hocamın ailesi olmadığı anlaşılıyordu. Kendisine "Hocam, Hocam!" diye seslenince, yüzünde bir gülümseme beliriyordu. Ben de bunun kendimden büyük kişilere yönelik kullandığım hitap şekli olduğunu açıkladım. Hocama şu geçenki Batılıyı sordum. Hocam bu Batılının garip bir kişi olduğundan, şu an Kamakura'da bulunmadığından da bahsettiği konuşmasının sonunda, Japonlar içinde bile pek o kadar arkadaşı olmamasına rağmen, böyle bir yabancıyla yakınlaşmasının çok garip olduğundan söz etti. Nihayetinde Hocama dönüp gözümün onu bir yerlerden ısırdığını ama bir türlü hatırlayamadığımı söyledim. Gençliğimden olacak, içimden acaba muhatabım da benimle aynı hisleri paylaşıyor olmasın diye merak etmekteydim. Bu şekilde içten içe Hocamın vereceği cevabı tahmin etmeye çalışıyordum. Fakat Hocam bir süre düşündükten sonra; "Yüzünüzü hiç mi hiç hatırlamıyorum, galiba beni biriyle karıştırdınız" deyince tuhaf, derin bir hayal kırıklığı yaşadım.

IV

Ayın sonunda Tokyo'ya döndüm. Hocamın yazlıktan ayrılması ise çok daha önce olmuştu. "Bundan sonra da sizi evinizde ziyaret etmemin bir sakıncası olur mu?" diye sormuştum. Hocam cevaben kısaca; "Tabi, buyrun gelin." demişti sadece. O zamanlar Hocamla oldukça samimi bir arkadaşlık kurduğumu düşündüğümden, kendisinden biraz daha sıcak bir cevap bekliyordum. O kadar tatmin edici olmayan bu cevap, biraz cesaretimi kırmıştı.

İşte bu gibi sebeplerle Hocamdan yana çok defa hayal kırıklığı yaşadığım oluyordu. Hocamın bunun farkındaymış gibi göründüğü de hiç ama hiç farkında değilmiş gibi göründüğü de oluyordu. Bu derin hayal kırıklıklarını art arda yaşamış olsam da sırf bu sebeple Hocamdan uzaklaşasım gelmemişti. Bundan ziyade, her rahatsız edici olayla birlikte içimde daha da ileri gitme arzusu doğuyordu. "Beklentilerimin karşılığı bir gün mutlaka önüme çıkar" diye düşünüyordum. Gençtim ama her insana karşı kanım böylesi delice akmasa gerekti. Neden sadece Hocama yönelik böyle bir hissiyatın ortaya çıktığını anlayamıyordum. Bunu ancak şimdi Hocam vefat ettiğinde anlayabiliyorum. Meğerse Hocam en başından beri benden nefret ediyor değilmiş. Hocamın zaman zaman selam sabahındaki soğukluğu ve bana karşı ilgisiz

bir tavır takınıyormuş gibi görünmesi, beni kendisinden uzaklaştırmaya çalışmak gibi hoş olmayan bir sebepten dolayı değilmiş. Zavallı Hocam kendisine yaklaşmaya çalışan insanlara aslında buna değmeyecek birisi olduğundan, vazgeçmeleri ikazında bulunuyormuş sadece. Öyle görünüyor ki insanların samimiyetine mukabele etmeyen Hocam, başkalarını hor görmeden önce kendini hor görmüştü.

Şüphesiz, Tokyo'ya içimde Hocamı ziyaret etme niyeti olduğu halde dönmüştüm. Döndükten sonra derslerin başlamasına daha dolu dolu iki hafta olduğundan, 'Bu süre zarfında bir kere Hocamı ziyaret edeyim' diye aklımdan geçirmekteydim. Ama dönüşümün üstünden iki üç gün geçmesiyle birlikte Kamakura'dayken içimde olan o itici güç giderek zayıflamıştı. Dahası büyük şehrin renkli havası eski anılarımı canlandırıp etkisini iliklerime kadar işlemekteydi. Okula gidip gelen talebelerin yüzlerini her görüşümde, yeni döneme yönelik bir umut ve heyecan hissediyordum. Uzun süre Hocam aklıma gelmedi.

Dersler başlayalı bir aylık bir süre geçmişti ki içimi bir rehavet kapladı. Nedendir bilinmez okula sıkkın bir yüzle gider gelir olmuştum. Odamda gözlerim sanki bir şeyler arar gibi dolanıyordu. Hocamın siması tekrar gözümde canlandı. Kendisini tekrar görmek istiyordum.

Hocamın evini ilk ziyaretimde, kendisi evde yoktu. İkinci kez gidişim bir sonraki pazar günüydü diye hatırlıyorum. Açık hava sanki içime kadar işliyormuş gibi hissettiğim hoş bir güz günüydü. O gün de Hocam evde yoktu. Kamakura'dayken Hocamın ağzından genelde evde durduğunu işitmiştim. Pek dışarı çıkmayı sevmediğinden de söz etmişti. İki kere gelip de ikisinde de kendisiyle buluşamayınca, bu sözlerini hatırlayıp içimde nedensiz bir huzursuzluk hissettim. Evin eşiğinden hemen ayrılamadım. Hizmetçi kızın yüzünü görünce, çekimser bir halde

oracıkta bekledim. Hizmetçi kız, adımı ve kartımı verdiğimi hatırlamış olmalıydı ki beni kapıda bekletip içeri döndü. Sonra evin hanımına benzeyen bir kişi onun yerine kapıda belirdi. Güzel bir hanımefendiydi.

Kibarca Hocamın nereye gittiğini izah etti. Hocamın her ayın o gününde Zōşigaya[6] Kabristanlığı'ndaki bir mezarlıkta çiçek sunma âdeti varmış. Üzüntülü bir halde; "Henüz az önce çıktı, on dakika ya oldu ya olmadı" dedi. Ben de saygıyla eğilip oradan ayrıldım. Hayat dolu şehrin içine doğru bir miktar yayan yürümüştüm ki 'Hazır dolaşmaya niyetlenmişken Zōşigaya'ya kadar gidivereyim' dedim. İçimde "Hocam ile karşılaşır mıyım acaba?" diye bir merak belirmişti. Velhasıl dönüp doğruca oraya yöneldim.

6 Tokyo'nun Toşima semtinde, 1874'te, Tokyo Büyükşehir Belediyesi'nce açılan yaklaşık 10 hektarlık bir kabristan olup ünlü şair, yazar ve politikacılar buraya gömülmüştür. Natsume Sōseski'nin Mezarlığı da buradadır.

V

Mezarlığın hemen önündeki çeltik tarlasının solundan mezarlığa girip iki tarafında da akçaağaçlar dikili geniş yoldan içeri doğru ilerledim. Derken yolun sonunda gözüken çayevinden, Hocama benzer biri çıkıverdi birden. Bu adama, gözlük çerçevelerinin güneşte parladığı seçilinceye kadar yaklaştım. Ve az sonra da "Hocam!" diye haykırdım. Hocam birden irkilip yüzüme baktı.

— Nasıl olur! Nasıl olur!

Hocam aynı ifadeyi iki kez tekrarlamıştı. Bu sözler öğlenin derin sessizliğinde yakışıksız bir halde tekrar etmişti. Bir anda ne cevap vereceğimi bilemedim.

"Arkamdan takip edip de mi geldiniz? Ama neden?"

Hocamın nispeten sakin bir hali vardı. Ses tonu da nispeten düşüktü. Ama bu görünümü gölgeleyen tam ifade edemeyeceğim bir sis perdesi vardı.

Neden oraya kadar gittiğimi Hocama anlattım.

— Eşim, kabrini ziyaret etmeye gittiğim kişinin adını da söyledi mi?

— Hayır, böyle bir şey ifade buyurmadılar.

— Demek öyle, nihayetinde böyle bir şey beklenemezdi de. Sizin gibi ilk defa karşılaştığı birine... Söylemesi icap etmez çünkü.

Hocamın yavaş yavaş rahatlıyor gibi bir görünüşü vardı. Ne var ki ben bunun ne anlama geldiğini hiç anlamamıştım.

Birlikte yola çıkmak üzere kabirler arasından geçtik. Sağlı sollu sıralanan "İzabel'in Mezarı", "Tanrı Kulu Login'in Mezarı" yazılı mezarlıkların yanı başında, üzerinde bir Buda ayeti olan "Her canlı içinde Buda'nın özünü taşır." diye yazılı tahta tabletler dikiliydi. Birinde de falanca tam yetki bakanlığı diye yazılıydı. Üzerinde Çin harfleriyle "Andrew" yazısı oyulmuş küçük bir kabrin başında; "Bu nasıl okunuyor acaba?" diye Hocama sordum. Yüzünde hafiften bir gülümseme olduğu halde; "Andrew diye okunuyor olsa gerek" dedi.

Hocam oradaki mezar taşlarında anlatılan kişi ve çeşitli merasimleri benim kadar ilginç ve hicivli bulmuyor gibiydi. Ben mezarların üstündeki yuvarlak taşı, ince uzun mikage taş kitabe levhasını falan işaret edip oradan buradan laflama arzusundayken, Hocam önce sadece susup dinlemekle yetinmiş ve sonunda; "Siz ölüm gerçeğini adamakıllı hiç düşünmediniz değil mi?" demişti. Susakalmıştım. Hocam da onun üstüne başka bir şey söylemedi.

Kabristanın yol ayrımında büyükçe bir ginko ağacı gökyüzünü saklarmışçasına önümüzde bitiverdi. Altına kadar geldiğimizde Hocam, ağacın yüksek tepesine başını kaldırıp bakarken "Az bir zamanı kaldı. Bu ağacın yaprakları sararıp toprağı, altın rengindeki düşen yapraklarıyla saracak." dedi. Hocam her ay bir kez mutlaka bu ağacın altından geçerdi.

İleride engebeli araziye çeki düzen verip yeni bir kabristanlık kurmakta olan adam, kazmayı tutan elini indirip bize baktı. Biz oradan sola dönüp doğrudan ana yola çıktık.

Sonrasında gideceğim bir yer olmadığından, Hocamla aynı istikamette yürümeye devam etmiştim. Hocam her zamankinden daha suskundu. Yine de ben pek o kadar can sıkıntısı hissetmediğimden, sallana sallana ona eşlik etmiştim.

— Doğruca evinize mi döneceksiniz?

— Evet, hususen gideceğim bir yer yok çünkü.

Yine suskunlaşarak güneye doğru yokuş aşağı ilerledik.

"Orada aile mezarlığınız mı var?" diye tekrar ortaya bir laf attım.

— Hayır.

— Bir akrabanızın kabri mi var?

— Hayır.

Hocamın ağzından başka hiçbir şey çıkmadı. Ben de konuşmayı oradan ileriye götürmedim. Derken, bir müddet yürüdükten sonra, Hocam ansızın o konuya geri döndü.

— Orada arkadaşımın mezarı var.

— Her ay arkadaşınızın mezarını mı ziyaret ediyorsunuz?

— Evet öyle.

Hocam o gün bundan başka bir şey söylememişti.

VI

Artık Hocamı ara sıra ziyaret eder olmuştum. Ne zaman gitsem kendisini evinde buluyordum. Art arda yaptığım ziyaretlerle Hocamın eşiğini iyice aşındırır olmuştum.

Ama Hocamın bana karşı olan tavrı, ilk kez selamlaştığımız o zaman ile sonrasındaki samimileştiğimiz süre arasında hiç değişmemişti. Hocam her zaman sakindi. Kimi zaman aşırı sessizleşip mahzun bir hal alıyordu. En başından beri Hocamda kendisine yakınlaşmayı zorlaştıran garip bir hal olduğunu düşünüyordum. Ama ne yapsam da ona yakınlaşmadan edemeyeceğime dair kuvvetli bir his vardı içimde. Hocama yönelik böyle bir hissiyat, onca insan içinde belki de sadece bana mahsustu.

Lakin sonradan gerçek sebeplere dayandırabildiğim için sadece bendeki bu içgüdüyü toyluğuma verip, saçmalıyorum diye gülüp geçseniz dahi, bütün bunların ötesinde bu sezgilerime dair şimdi güven ve memnuniyet hisleriyle doluyum.

İnsan sevgisiyle dolu bir kişi, insanı sevemeden edemeyen, buna rağmen kalbinde yer edinmeye çalışana da kollarını açıp onu bağrına basamayan bir kişi... İşte böyle biriydi Hocam.

Az önce söylediğim gibi Hocam hep sessizdi. Sakin bir hali vardı ama yüzüne kara bulutların çöktüğü zamanlar da olurdu. Tıpkı pencereye kuşların siyah gölgesinin yansıyışı gibi... Hani yansıdı derken, hemen silinmesine siliniverirdi ama... Hocamın çehresinde bu bulutların varlığına ilk kez hükmedişim Zōşigaya Kabristanlığı'nda Hocama ansızın seslendiğimde olmuştu. Bu garip anlarda o ana kadar neşeyle atan kalbim, sanki sekteye uğrar gibi oluyordu. Ama bu sadece çok kısa bir süreçten öteye gitmiyordu. Kalbim beş dakika bile geçmeden normal atış seyrine geri dönmüştü. Sonrası ise bu karanlık bulut gölgelerini unuttum. Bu gölgenin ansızın kendini tekrar hatırlatışı erken güzün bitmesine yakın bir akşam olmuştu.

Hocamla konuşurken, birden Hocamın hususen söz ettiği koca ginko ağacı gözlerimin önünde canlandı. Şöyle bir düşününce Hocamın her ayki kabir ziyaret günü bundan üç gün sonrasına denk geliyordu. Üç gün sonrası derslerimin öğlenleyin bittiği rahat bir gündü. Hocama dönüp şöyle dedim;

— Hocam, Zōşigaya'nın ginko ağacı yapraklarını dökmüş müdür acaba?

— Daha cıscıbıl olmasa gerek.

Hocam cevap verirken yüzümü öylece süzüyordu. Ve bir müddet gözünü benden ayırmadı. Hemen şöyle dedim;

— Bu sefer ki kabristan ziyaretinizde size eşlik etmemin bir sakıncası olur mu acaba?

— ...

— Sizinle oraya kadar yürüyüş yapmak arzusundayım.

— Yaptığım kabir ziyareti yürüyüş değil ki.

— Hazır gitmişken yürüyüş de yapsak olmaz mı?

Hocam hiçbir şekilde karşılık vermedi. Uzunca bir süre sonra; "Benim yaptığım tam anlamıyla bir kabir ziyaretidir." derken, kabir ziyaretiyle yürüyüşe çıkmayı kesin hatlarla birbirinden ayırmak ister gibiydi. Benimle yürüyüşe çıkmak istemeyişine bir bahane bulmaya çalıştığını düşündüğüm Hocamın davranışı, bana o vakit bir hayli çocukça ve garip gelmişti. Hemen üste çıkmak istedim.

— O zaman kabir ziyareti de olsa size eşlik etmek isterim. Ben de kabir ziyareti yapabilirim pekala.

Doğrusu yürüyüşe çıkmak ile kabir ziyaretine çıkmayı birbirinden ayırmak bana pek bir anlamsız geliyordu. Derken Hocamın kaşları biraz çatıldı. Gözlerinde garip bir parlaklık belirdi. Ne rahatsızlık, ne nefret, ne de korku ile açıklanabilecek şiddetli bir huzursuzluğa benziyordu. Birdenbire Zōşigaya'da 'Hocam!' diye seslendiğim anı net bir şekilde hatırladım. Bu iki yüz ifadesi de birbirinin tıpkısıydı.

"Ben" dedi Hocam; "Size açıklayamayacağım bir sebeple, oraya kabir ziyaretine bir başkasıyla birlikte gitmek istemiyorum. Daha kendi eşimle bile oraya gitmişliğim yok."

VII

Onu garip buluyordum. Ama Hocamı araştırma düşüncesiyle evine girip çıkıyor da değildim. Durumu akışına bırakmıştım. Şimdi düşünüyorum da o zamanki bu tavrım, ömrümün takdire şayan noktalarından biriymiş. Sanıyorum, ancak ve ancak bunun sayesinde Hocamla insancıl ve samimi bir ilişki kurmayı başarabildim. Eğer bir şekilde Hocam, kendisine yönelik bu büyük ilgimin onun üzerinde bir araştırma amacı gütmemden kaynaklandığı hissine kapılsaydı, affi asla mümkün olmayacak böyle bir durumda, aramızdaki samimiyet bağı kopuverirdi herhalde. Körpeliğimden olacak bu davranışlarımın hiç idrakinde değildim. Aslında bundan dolayı kendimle gurur da duyuyorum ama eğer bir yanlış yapıp da her şeyi altüst etseydim aramızdaki ilişkinin sonu nasıl olurdu kim bilir. Düşünmek bile tüylerimi ürpertiyor. Öyle olmadığı halde, Hocam sürekli soğuk bir gözle araştırılıyor olmaktan korkuyordu.

Ayda iki ya da üç kez mutlaka Hocamın evine gider olmuştum. Evine gidip gelmelerimin giderek sıklaştığı bir gün Hocam, birdenbire bana şöyle sormuştu.

— Neden benim gibi birinin evine sık sık ziyarete geliyorsunuz?

— Neden mi? Aslında özel bir sebebi yok, yoksa sizi rahatsız mı ediyorum?

— Rahatsızlık denemez.

Doğrusu Hocamda hiçbir şekilde rahatsız olduğunu gösterir bir hal görünmüyordu. Oldukça dar bir arkadaş çevresi olduğunu biliyordum. Hocamın eski sınıf arkadaşlarından o sıralar Tokyo'da kalanların iki üç kişiyi geçmediğinin de farkındaydım. Hocamın hemşerisi olduğu kimi talebelerle ara sıra "zaşiki"de[7] oturup konuştuğu da oluyordu ama hiçbirisinin de benim kadar Hocama yakın olmadıkları anlaşılıyordu.

"Ben yalnız bir insanım." dedi Hocam.

— Bu sebeple buraya gelmekle beni bahtiyar ediyorsunuz elbet. "Acaba neden böyle sık sık geliyorsunuz?" diye de sormadan edememiştim.

— Peki, o zaman bunun sebebi nedir?

Ben böyle soruyla karşılık verince Hocam hiçbir karşılık vermedi. Öylece yüzüme bakıp; "Siz kaç yaşındasınız?" diye sordu.

Hocamın karşılığı bana tümüyle alakasız gelmişti ve o gün de sadede gelemeden oradan ayrılmış oluyordum. Ama bu olayın ardından henüz dört gün bile geçmemişti ki Hocamı tekrar ziyaret ettim. Hocam misafir odasına çıkar çıkmaz bir kahkaha atmıştı.

"Demek yine geldin." dedi.

"Evet, öyle oldu." diyerek ben de güldüm. Başka birisi benimle böyle konuşacak olsa bu sinirlerime dokunurdu diye düşünmüştüm. Ama konuşan Hocam olunca bunun tam tersi olmuştu. Sinirlenmek bir yana, bu hoşuma bile gitmişti.

7 Zaşiki: Geleneksel Japon evinde en iyi durumdaki oda. Zemini hasır (tatami) kaplı olup genelde misafir burada karşılanırdı. İlerleyen bölümlerde "misafir odası" kelimesi kullanılacaktır.

O akşam Hocam: "Ben yalnız bir insanım" diyerek geçen seferki sözlerini tekrarladı.

— Ben yalnızım, lakin yeri gelmişken siz de yalnız sayılırsınız değil mi? Ben yalnızsam da artık yaşımı da aldığım için yerimden kımıldamadan idare edip gidiyorum ama yerinden kımıldamamak sizin gibi bir delikanlıya uymasa gerek. İçinizde bir çırpınış olmalı. Çırpınışlarınızla kabuğunuzu kırmak istiyorsunuzdur belki de.

— Aslında da hiç de yalnız sayılmam.

— Gençlikteki yalnızlıktan beteri yoktur. Öyleyse niye beni böyle sıklıkla ziyaret edesiniz ki?

İşte burada da Hocam, önceki sefer söylediklerini tekrar etmiş oluyordu.

— Korkarım beni ziyaret ediyor olsanız da içinizde bir yerlerde halen bu yalnızlığı hissediyor olmalısınız. Benim sizdeki bu yalnızlığı kökünden söküp atacak bir gücüm yok çünkü. Pek yakında bir başkasını bulup ona kollarınızı açmak zorunda kalacaksınız. Çok geçmeden evimden elinizi ayağınızı çekmiş olacaksınız.

Hocamın sözlerinin ardından yüzünde hüzünlü bir gülümseme belirdi.

VIII

Şükür ki Hocamın öngörüsü gerçekleşmemişti. Henüz hayat tecrübesine sahip olmadığım o yıllar, bu öngörünün içerdiği açık manaları dahi idrak edebilmiş değildim. Eskiden olduğu gibi Hocam ile görüşmeye gidiyordum. Gel zaman git zaman, kendimi Hocama sofrada eşlik eder halde buldum. Bunun doğal sonucu hanımefendiyle konuşmak da icap ediyordu.

Normal bir erkekte olması gerektiği gibi kadınlara karşı ilgisiz değildim. Ama daha yaşı genç biri olarak o zamana kadarki yaşantım boyunca, bir bayanla aramızda ciddi bir ilişki bağının kurulduğu da olmamıştı. Sebebi bu mudur bilinmez, gönlümdeki meyil sadece yoldan gelip geçen adını sanını bilmediğim kızlara yönelikti. Hocamın hanımıyla kapıda ilk karşılaştığımızda, kendisinin güzel olduğuna dair bir izlenimim olmuştu. Sonraki karşılaşmalarımızda da aynı intibanın devam etmediğini söyleyemem. Ama bunun dışında, hanımefendi hakkında özellikle 'Şudur' diye söz edilecek başka bir şey de bulamadığımı hissediyordum.

Bunun sebebi, hanımefendinin dikkate şayan bir özelliğinin olmaması değil, böyle bir özelliği göstereceği bir fırsatın gelmemesiydi diye bir tespitte bulunmak sanırım yerinde olur. Fakat

ben her zaman hanımefendiyi Hocamım kendisine sımsıkı bağlanmış bir parçası olarak görüyordum. Hanımefendi de kocasına ziyarete gelen bir talebe olmam hasebiyle bana iyi muamele ediyormuş. Yani aramızda duran Hocam olmasa bizi bir arada tutan hiçbir şey kalmayacaktı. Velhasıl ilk defa karşılaştığımda kendisini güzel buluşum dışında, hanımefendi hakkında başka bir duygu hatıralarımda yer etmedi.

Bir gün Hocamın evinde sake[8] içiyorduk. Hanımefendi çıkagelip yanımızda bize sake ikram etmişti. Hocam her zamankinden daha keyifli görünüyordu. Hanımefendiye; "Bir kadeh de sen alsana!" deyip kendisi dibine kadar içtiği kadehi uzattı. Hanımefendi ise; "Şey ben..." diyerek kadehi geri çevirmeye kalkışmış, ardından da gönülsüzce kabul etmişti. Hanımefendi narin kaşlarını çatıp benim yarıya kadar doldurduğum kadehi dudaklarına götürdü. Sonra hanımefendi ve Hocam arasında şöyle bir konuşma başladı.

— Garip, bana içki içirdiğiniz pek görülmüş şey değildir hani.

— Sen sevmiyorsun da ondan. Ama ara sıra içmek iyi gelir. Keyfin yerine gelir.

— Hiç de öyle değil. Beni bozuyor. Ama siz azıcık içer içmez keyfinize diyecek yok.

— Zaman var çok keyifleniyorum. Lakin her seferinde böyle oluyor da denemez.

— Bu gece nasılsınız?

— Bu gece keyfim yerinde.

— O zaman her akşam biraz içseniz iyi gelmez mi ki?

— Olmaz öyle.

8 Sake: Pirinç ve tahıl tozundan yapılan geleneksel Japon içkisi.

— Lütfen içiniz. Böylesi yalnızlığınızı gideriyor çünkü.

Hocamın ev erkanı karı koca ve bir hizmetçi kızdan ibaretti. Ne zaman gitsem evi genelde sessizlik içinde buluyordum. Yüksek sesli kahkaha benzeri bir şeyi duymuşluğum hiç mi hiç olmamıştı. Kimi zaman evde sadece Hocam ve ben varmışız gibi bir hisse kapılırdım.

Hanımefendi bana yönelerek; "Bir çocuğumuz olsaydı ne iyi olurdu" dedi. Ben de; "Sahiden öyle" diye karşılık verdim. Ama aslında aynı hisleri paylaşıyor değildim. Daha çoluk çocuğa karışmamış biri olarak, çocuklar benim için baş ağrısından başka bir şey değildi.

"Bir çocuk evlat edinmeye ne dersin?" dedi Hocam.

Hanımefendi: "Evlat edinmek mi! Üstüme iyilik sağlık!" diyerek bana doğru baktı.

"Hiçbir zaman gerçek bir çocuğumuz olamayacak." dedi Hocam. Hanımefendi susmuştu. Onun yerine ben: "Acaba neden?" diye sorunca, Hocam: "İlahi ceza" deyip kahkahayı bastı.

IX

Bildiğim kadarıyla Hocam ve hanımefendinin iyi bir karı koca ilişkileri vardı. Aslında evde olup bitenlerden aileden bir bireyin bileceği kadar haberim olması mümkün değildi tabi ama misafir odasında karşılıklı otururken, Hocam bir işi düştüğünde hizmetçi kıza değil de hanımefendiye seslenmekteydi. (Hanımefendinin ismi "Şizu" idi) Hocam her zaman "Hey Şizu!" diye kapıya doğru yönelip seslenirdi. Böyle bir hitap tarzı kulağıma pek samimi gelirdi. Hanımefendinin karşılık vererek huzurunda belirivermesinde de fazlasıyla uysal bir hal vardı. Kimi zaman yemek ikram edildiğinde, hanımefendi de sofraya oturunca, aralarındaki bu ilişki tarzı daha da belirgin bir şekilde gün yüzüne çıkıyordu.

Hocam zaman zaman hanımefendiyi konser, tiyatro gibi yerlere götürürdü. Bundan başka hatırladığım kadarıyla karı koca bir haftalığına seyahate çıkmaları da iki üç kereden fazla olmuştu. Bana Hakone'den[9] gönderdikleri kartpostalı hâlâ muhafaza ediyorum. Nikkō'ya[10] gittikleri vakit zarfın içine sararmış bir yaprak konulmuş bir mektup da almıştım.

9 Günümüz Japonya'sının Kanagava bölgesinde Aşigaraşimogun Hakone-çō adlı yer. Hakone'nin sayılı tarihi yerlerinden biridir. Çeşitli kaplıcalarıyla ünlüdür.

10 Günümüz Japonya'nın Toçigi bölgesinde yer alan tarihi ve doğası ile ünlü yer.

O zamanlar gözüme yansıyan tarafıyla Hocam ve hanımefendinin arası bundan ibaretti. Bu süre zarfında sadece bir istisna hasıl olmuştu. Bir gün ben her zamanki gibi Hocamın evinin eşiğinde, içeri alınmayı talep edeceğim sırada, içeriden birilerinin konuşma sesi geldi. Kulak kabartınca bunun sıradan bir konuşmadan çok, her haliyle tartışma gibi bir şey olduğu anlaşılıyordu. Hocamın evinde eşiğin hemen ötesi misafir odası olduğundan, aradaki "kōşi"den[11] kulağıma ulaştığı kadarıyla, sitemkar bir konuşmanın devam ettiğini az çok anlamıştım. Konuşanlardan birinin de Hocam olduğu ara sıra yükselip duyulur hale gelen bir erkek sesi oluşundan anlaşılıyordu. Karşısında Hocamınkinden de alçak bir sesle konuşan birisi olduğundan, kim olduğu pek anlaşılmıyorsa da muhtemelen hanımefendi olduğu hissini veriyordu. Ağlamaklı bir hali vardı. "Acaba ne oldu?" diye merak edip eşikte gidip geliyordum ki ani bir kararla onları öylece bırakıp pansiyonumun yolunu tuttum.

İnceden bir tatsızlık canımı sıkmaya başlamıştı. Bir kitap okuyayım dediysem de bir şeyler yapacak gücü kendimde bulamadım. Yaklaşık bir saatlik bir zaman geçmişti ki Hocam penceremin altına gelip beni çağırdı. Şaşkınlık içinde camı açtım. Hocam aşağıdan beni dolaşmaya çağırıyordu. Az önce kuşağımın içine soktuğum saatim henüz sekizi geçmekteydi. Eve döndüğümden beri hâlâ "hakama"m[12] üstümdeydi. Hemen evin önüne çıktım.

O akşam Hocamla birlikte bira içtik. Hocam önceden beri az içen biriydi. Bir miktar içip de sarhoş olamayınca, sarhoş olana kadar içme macerasına atılamayacak birisiydi.

"Kötü bir gün oldu" diyen Hocamın yüzünde acı bir gülümseme belirdi.

---

11 Kōşi: Geleneksel Japon evinde evin dış bölümünde yer alıp birbirine dik ahşap çıtalardan oluşan kafesli kapı, pencere dış kaplaması gibi işlevleri olan mimari yapı. İlerleyen bölümlerde "kafesli kapı" kelimesi kullanılacaktır.

12 Hakama: Genelde erkeklerin giydiği bir çeşit geleneksel Japon giyisisi.

"Keyfiniz bir türlü yerine gelmiyor mu?" diye endişeyle sordum.

O gün tanık olduğum olay sürekli zihnimi meşgul edip duruyordu. Boğazıma kılçık batmış gibi acı çekiyordum. "Acaba konuyu açsam mı?" diye düşünüp sonra da; "En iyisi hiç bahsetmeyeyim." diye karar kılmakta, bu ikilem içinde gidip gelir bir vaziyetteydim. "Canın bu akşam bir şeye sıkılmış gibi." diyerek Hocam konuşmayı başlattı.

— İşin doğrusu ben de biraz garibim. Farkındasın değil mi?

Hiçbir karşılık verememiştim.

'Aslında az önce hanımla biraz tartıştık. Ve kahrolası sinirlerim allak bullak oldu.' dedi Hocam.

— Neden?..

"Kavga" kelimesini söylemeye dilim varmadı.

— Hanım beni yanlış anlıyor. Ve yanlış anladığını söylesem de bunu kabul ettiremiyorum. Sonunda ben de zıvanadan çıktım.

— Sizi ne şekilde yanlış anlıyor?

Hocam bu sefer hiç karşılık vermemişti.

— Eşimin düşündüğü gibi biri olsaydım şimdi böyle acı çekmezdim.

Hocam nasıl bir ızdırap içindeydi? İşte bu akıl sır erdiremediğim bir meseleydi.

X

Dönüşte birkaç sokağı sessizlik içinde yürüyerek geçtik. Neden sonra Hocam birden sessizliği bozdu.

— Yanlış yaptım. Bir hışımla evi terk ettiğimden, hanım muhakkak telaşlanmıştır. Şöyle bir düşününce, kadın dediğin zavallı bir varlık. Eşim gibi birinin benden başka güvenebileceği hiç kimsesi yok çünkü.

Hocam burada biraz duraksadı ama benden bir cevap bekler gibi de görünmeksizin hemen kaldığı yerden devam etti.

— Böyle deyince sanılacak ki ev reisinin kalbi daha sağlam ki biraz komik kaçıyor bu. Ben senin gözünde nasıl görünüyorum acaba? Zayıf biri olarak mı güçlü biri olarak mı?

"İkisinin ortasında bir yerlerde." diye cevap verdim. Hocam bu cevabı biraz şaşırtıcı bulmuş gibiydi. Yine ağzını kapatıp konuşmadan yürümeye koyuldu.

Hocamın evine gidiş yolu pansiyonumun hemen yakınından geçiyordu. Oraya gelince, köşeyi dönüp ayrılıp gitmek Hocama karşı bir nezaketsizlik olur diye düşündüm. "Yolumuzun üstün-

deyken size evinize kadar eşlik etsem?" dedim. Hocam birden eliyle sözümü kesti.

— Epey geç oldu, hemen evine dön sen. Ben de derhal eve döneceğim. Bizim hanım için.

Hocamın lafının sonuna iliştirdiği "Bizim hanım için" ifadesi, o an garip bir şekilde kalbimin içini ısıttı. Bu ifade sayesinde pansiyonuma dönüp huzur içinde uyuyabildim. O günden sonra uzun bir süre bu "bizim hanım için" ifadesi aklımdan çıkmadı.

Hocam ve hanımefendi arasındaki kavganın o kadar ciddi bir şey olmadığını da bu ifadeyle öğrenmiş oldum. Olaydan sonra ardı arkası kesilmez ziyaretlerimden vardığım sonuç, bir daha böyle bir şeyin vuku bulacağı bir vaziyetin söz konusu olmadığıydı. Üstelik Hocamın bir gün bana şu duygularını dahi ifşa ettiği olmuştu.

— Şu dünyada kadın bildiğim sadece tek bir kişi var. Eşimden başka yeryüzündeki kadınların hemen hiçbirisinin gözümde kadın olarak bir çekiciliği yok. Sağolsun, o da beni gök kubbenin altındaki tek erkekmişim gibi görüyor. Bu açıdan, yeryüzünün en mesut çiftleri biz olmamız gerekiyor.

Konuşmanın öncesini unuttuğumdan, Hocamın böyle kişisel bir meseleyi benimle ne amaçla paylaştığını net olarak söyleyemem. Lakin Hocamın o anki ciddi tavrı ve ses tonundaki kasvet, şimdi bile hafızamda yer etmekte. Yalnız, o vakit kulağıma garip gelen şey "Yeryüzünün en mesut çiftleri biz olmamız gerekiyor" şeklindeki son sözleriydi. Hocam neden "Yeryüzünün en mutlu çiftiyiz" diyemeyip "öyle olmamız gerekiyor" demişti? İşte sadece bu ifade içime bir şüphe düşürmüştü. Özellikle Hocamın bunu bir çeşit vurguyla, üstüne basa basa söyleyişi bana garip geliyordu. Hocam gerçekten mutlu muydu veyahut mutlu olması icap ederken acaba pek o kadar da mutlu değil miydi? İçten içe

şüphelenmeden edemiyordum. Ne var ki bu şüphelerim az bir zaman sonra toprak altına gömülüp gitmişti.

Bu süre zarfında gittiğimde, Hocamı evde bulamadığım bir vakit, hanımefendiyle baş başa sohbet etme fırsatım olmuştu. Hocam o gün Yokohama'dan demir alıp yurt dışına gidecek buharlı gemi[13] yolcusu arkadaşlarını uğurlamaya Şimbaşi'ye[14] gittiğinden evde yoktu. O zamanlar Yokohama'dan bu gemiye binecekler Şimbaşi'de sabah sekiz buçuk buharlı trenine binerlerdi. Ben bir okumam için Hocamın yardımına ihtiyaç duymuş ve önceden Hocamın iznini de almış olarak sözleştiğimiz gibi saat dokuzda kendisini ziyarete gelmiştim. Hocamın Şimbaşi'ye gidişi bir gün önce lütfedip vedalaşmaya gelen arkadaşlarına yönelik bir nezaket gereği olup hesapta olmayan bir durumdu. Kendisi hemen döneceği için evde olmasa da benim beklememi salık verip gitmişti. Bunun üzerine ben de misafir odasına geçip, Hocamı beklerken hanımefendiyle sohbete koyuldum.

13 O zamanlar yurt dışına gitmek için buharlı gemi kullanılmaktaydı ve Yokohama da dönemin önemli limanlarından biriydi.

14 Günümüz Japonya'sında Tokyo'nun Minato semtinde yer alan bir yer. Japonya'da ilk demiryolu hattı Şinbaşi ile Yokohama arasında kurulmuştur.

XI

O sıralar artık tam bir üniversite öğrencisiydim. İlk kez Hocamın evine gelişimden beri oldukça olgunlaştığımı hissediyordum. Hanımefendiyle de artık iyice yakınlaşmıştık. Hanımefendiye yönelik bir çekingenlik duymuyordum. Karşılıklı havadan sudan konuşuyorduk. Fakat kayda değer bir mesele üzerinde konuşmamışız ki şimdi hepsini unutmuşum. Konuşmalarımız içinden zihnimde yer eden sadece bir şey var ama bundan bahsetmeden önce söylemek istediğim bir şey daha var.

Hocam üniversite okumuş biriydi.[15] Bunu başından beri biliyordum. Bununla beraber Hocamın hiçbir iş yapmadan boşta gezdiğini ilk defa Tokyo'ya dönüşümün ardından bir müddet geçince fark etmiştim. O zamanlar niye bir işle meşgul olmadığını merak ediyordum.

Hocam, bu dünyanın adından haberi olmadığı bir insandı. Bundan dolayı Hocamın ihtisas alanını ya da düşüncelerini paylaşma şerefine nail olan kişi, kendisiyle çok yakın bir ilişki içerisinde olan bendenizden başkası olmasa gerekti. Bunun üzüntü verici bir şey olduğunu dile getirirdim hep. Hocam: "Benim gibi

15 Burada Japonya'da ilk açılan üniversite olan Tokyo Üniversitesi mezunu bir kişi kastedilmektedir.

birinin bu âlemin içine çıkıp da kelam etmesi olacak iş değil" deyip kestirip atardı. Bana göre böyle bir cevap, aşırı bir alçakgönüllük olup, daha çok bu dünyayı küçümsemediği hissini veriyordu. Aslında, Hocamın şimdi isim yapmış eski sınıf arkadaşını pek rahat bir şekilde eleştirdiği de oluyordu. Bu tezadı açık açık dillendirdiğim oldu. Bu hislerimin kaynağı, Hocama karşı geldiğimden değil, dünyanın kendisinin varlığından bihaber halinden üzüntü duyduğumdandı. O vakit Hocam, çaresiz bir tavır içinde; "Ne yapsam ne etsem artık ben, bu dünyada nasibini arayacak kabiliyeti kalmamış bir adamım." diye cevapladı. Hocamın yüzünü çok derin bir ifade kaplamıştı. Bu bir umutsuzluk mu yakınma mı yoksa ızdırap mıydı anlayamadım ama insanda diyecek söz bırakmayacak kadar kuvvetli bir ifade olduğundan, bundan öte bir şeyler söyleyecek cesareti kendimde bulamadım.

Hanımefendiyle yaptığımız konuşma döndü dolaştı, Hocam meselesine geldi.

— Hocam acaba neden evlerindeki tefekkür ve çalışmaları ile yetiniyor ve dünyaya karışıp bir meslekle meşgul olmuyorlar?

— Onun gibi birisi için mümkün değil. Böyle bir şeyden nefret edecektir çünkü.

— Bunun aşağı bir şey olduğunu mu düşünmektedirler acaba?

— Öyle düşünür mü düşünmez mi kadın başıma benim anlayacağım bir şey değil ama herhalde böyle bir mana çıkartılamasa gerek. Bir şeyler yapmak istiyor ama yapamıyor belki de. Acı bir şey.

— Fakat Hocam sağlıklı ve bedenen herhangi bir rahatsızlığı yok gibi görünüyor, değil mi?

— Sağlıklı birisidir. Herhangi bir rahatsızlığı yok.

— Öyleyse acaba neden bir meşgalesi olamıyor?

— Bilemezsiniz. Bu kadarını anlıyor olsaydım kendisi hakkında böyle endişe duyar mıydım? Anlaşılamadığından bu kadar acı veriyor ya.

Hanımefendi gayet acıklı bir tarzda konuşuyordu. Fakat dudaklarında hafif bir tebessüm vardı. Dışarıdan bakıldığında ben daha kasvetli duruyordum. Ciddi bir yüz ifadesi takınıp sükût etmiştim. Derken hanımefendi sanki birden bir şey hatırlamışçasına tekrar konuşmaya başladı.

— Gençken öyle birisi değildi. Gençken tümden farklıydı. Tamamen değişiverdi.

— Genç derken ne kadar zaman öncesini kastediyorsunuz?

— Öğrencilik yıllarını.

— Öğrencilik yıllarından beri Hocamla tanışıyor muydunuz?

Birden hanımefendinin yüzü hafifçe kızardı.

XII

Hanımefendi bir Tokyoluydu. Bunu vaktinde hem Hocamdan hem de hanımefendinin kendisinden birkaç kere duymuştum. Hanımefendi "İşin doğrusu ben melez sayılırım" demişti. Babası Tottori[16] gibi bir yerden gelmesine karşın, annesi ta Edo[17] zamanının İçigaya'sı[18] doğumlu olduğundan, hanımefendi yarı şaka böyle bir şey söylemişti. Bu arada Hocamın memleketi tamamen başka bir yer, Niigata'ydı.[19] Bu sebeple şayet hanımefendinin Hocamı talebelik yıllarından tanıdığını kabul edersek, bunun hemşerilikle alakalı bir şey olmadığı açıktı. Lakin yüzü hafifçe kızaran hanımefendi, bu konuda daha fazla konuşmak istemiyor gibi göründüğünden, ben de sorularımda daha ileriye gitmedim.

Hocamla karşılaşmamdan vefatına kadar Hocamın birçok mesele karşısındaki düşünce ve hissiyatına tanıklık ettimse de kendisinden evlilik dönemine dair hemen hemen hiçbir şey duymak nasip olmadı. Kimi zaman bunu iyiye yorardım. Bir büyü-

16 Güney Japonya'da bir bölge.

17 Günümüz Tokyo şehrinin eski adı. Edo Şögunluğunun ülkeyi hakimiyeti altına aldığı 1603-1868 yılları Edo Dönemi diye adlandırılır.

18 Günümüz Tokyo'sunun Çiyoda semtinde yer alan İçigaya istasyonu çevresi.

19 Günümüz Japonya'sının kuzeyinde yer alan bir bölge.

ğüm olarak benim gibi genç biriyle kur fantezileri hakkında konuşmaktan bilerek çekindiğini düşünüyordum. Kimi zaman da bunu kötüye yorduğum oluyordu. Hem Hocam hem de hanımefendi, ikisinin de bana nispeten, eski neslin adabına göre yetiştiklerinden, öyle aşk meşk meselelerinde içlerini dürüstçe dökecek kadar bir cesarete sahip olmamaları da muhtemeldi. Elbette bu iki düşüncem de faraziyeden öteye geçemiyordu. Kurguladığım her iki senaryoda da aralarında şaşaalı bir romansın vuku bulduğu faraziyesi hakimdi.

Velhasıl bu tahminimde yanılmış da sayılmazdım. Fakat ben bu aşkın sadece bir cihetini tahayyül etmekten öteye gidememiştim. Hocamın güzel aşkının altında korkunç bir trajedi yatmaktaydı. Bu trajedinin Hocama nasıl bir ızdırap verdiğinden hanımefendi bihaberdi. Hanımefendinin halen bu gerçekten haberi yok. Hocam bu sırrını hanımefendiye açmadan mezara kadar götürdü. Hocam, hanımefendinin saadetini bozmadan önce kendi canına kıymış oldu.

Şimdilik bu trajedi hakkında bir şey söylememeyi yeğlerim. Hassaten bu trajediden doğan aşk hikayeleri ise yukarıda ifade ettiklerimden ibarettir. Her ikisi de bana hemen hemen hiçbir şey söylemediler. Hanımefendi mütavazılığından, Hocam ise daha derin bir sebepten ötürü...

Ancak hafızamda yer etmiş bir olay var. Bir gün Hocamla açan çiçekleri görmeye Ueno'ya[20] gitmiştik. Orada birbirlerine çok yakışan güzel bir çift gördük. Sarmaş dolaş kiraz çiçekleri altında yürüyorlardı. Fırsat bu fırsat çiçekleri bırakıp bu çifte yönelmiş birçok göz vardı etrafta.

Hocam; "Yeni evlenmiş olmalılar." dedi.

Ben de: "Araları iyi gözüküyor değil mi?" dedim.

20 Günümüz Tokyo'sunun Taitō semtinde yer alan kiraz çiçekleriyle ünlü bir yer.

Hocam tebessüm bile etmemişti. Gidiş yönünü çifti görüş alanı dışında bırakacak bir tarafa çevirdi. Sonra bana sordu.

— Sen hiç âşık oldun mu?

Olmadım dedim.

— Âşık olmak istemez misin?

Cevap vermedim.

— İstemeyecek değilsin öyle ya!

— Evet.

— Az önce o kız ve erkeğe alaylı gözlerle baktın değil mi? Bu alaylı bakışların altında aşkı arzulamana rağmen, kendine bir eş bulamamanın verdiği huzursuzluk yatıyor olsa gerek.

— Size öyle mi göründü?

— Öyle göründü. Aşka doymuş birisinden daha yumuşak bir ses çıkar çünkü. Ama... Ama sen, aşk suçtur. Anlıyor musun?

Birden şaşırıp kaldım. Ne diyeceğimi bilemedim.

XIII

Kalabalık ortasındaydık. Kalabalıkta herkes mutlu görünüyordu. Kalabalığı geçip de etrafta ne çiçek ne de insanın olduğu orman yerine varana kadar, bu konuyu tekrar açacak fırsat olmadı.

O anda birden "Aşk suç mudur?" diye sordum.

"Suçtur elbette." derken Hocamın ifade tarzı az önceki gibi sertti.

— Neden ki?

— Nedenini anlarsın yakında. Yok, yok yakında değil artık anlamış olmalısın. Senin gönlün uzun zamandır amansız bir aşk arayışında değil mi?

Şöyle bir içimi yokladım. Lakin içim şaşılacak derecede bomboştu. Gönlümde yer eden hiçbir şey bulamadım.

— Gönlümün şudur diyebileceğim hiçbir maksudu yok. Bilirsiniz sizden hiçbir şey saklamam.

— Asıl maksudu olmadığı için gönlün arayışta. "Maksudumu bulursam rahatlarım." diye gönlün hep arayışı arzuluyor.

— Şimdilik içimde o tarz bir arayış yok.

— Var olmalı ki bir tatminsizlik eseri olarak benim kapımı çaldınız.

— Orası öyle olabilir belki. Ama bu, aşktan farklı bir şey.

— Aşka giden basamaklardan biri. Karşı cinsle sarmaş dolaş olmadan önce hemcinsiniz olarak benim kapımı çaldınız.

— Ben ikisinin tamamen birbirinden farklı şeyler olduğunu düşünüyorum.

— Hayır aynılar. Bir erkek olarak ne yapsam da sizi tatmin edecek değilim. Hem başka özel bir durum sebebiyle sizi hiç mi hiç tatmin edemem. Açıkçası size karşı bir acıma hissi duymaktayım. Tek çare benden uzaklaşmanızdır. Ben bilhassa bunu istirham ediyorum. Fakat...

İçimi bir garip üzüntü kaplamıştı.

— Sizden ayrılmamı talep ediyorsanız çare yok fakat bende öyle bir ruh hali hiç vaki olmadı.

Hocam sözlerime kulak vermiyordu.

— Lakin dikkat etmek gerekir. Aşk suç olduğu için. Benim yanımda tatmin olamamanıza karşılık halihazırda herhangi bir tehlike de yok. Sen uzun siyah saçlarla sarmaş dolaş olmak nasıl bir duygudur bilir misin?

Hayalen bilsem de gerçeğini bilemiyordum. Herhalükarda Hocamın suç dediği şey muğlak olup pek bir şey anlamamıştım. Üstelik keyfim de kaçmıştı.

— Hocam, lütfen suçtan ne kastettiğinizi daha açıkça ifade buyrun. Aksi takdirde rica ederim bu meseleyi burada kapatınız. Ta ki ben bizzat bu suç denen şeyin manasını tamamen idrak edene kadar.

— Kötü bir şey yaptım. Sizinle samimice konuşma niyetindeydim. Gel gör ki canınızı sıktım. Kötü bir şey yaptım.

Hocamla birlikte müzenin[21] arkasından Uguisudani[22] yönünde sakin adımlarla yürüyorduk. Çitlerin arasından bakıldığında görülüyordu ki geniş bir bahçenin bir bölümünde yeşeren bambu yaprakları sakince sıralanmıştı.

— Sen benim neden her ay Zōşigaya mezarlığında gömülü arkadaşımın kabrini ziyarete gittiğimi biliyor musun?

Hocam bunu apansızın sormuştu. Üstelik kendisi de benim bu soruyu cevaplayamayacağımın gayet farkındaydı. Bir müddet karşılık vermedim. Neden sonra Hocam bir şeylerin farkına yeni varmış gibi şöyle dedi.

— Yine kötü bir şey yaptım. Canınızı sıkmanın kötü olduğunu düşünüp durumu izah etmeye kalkıştım. Fakat sonunda izahatla canınızı daha da sıkmış oldum. Ne yapsam faydasız. Bu meseleyi burada kapatalım. Her neyse aşk günahtır, tamam mı ve kutsaldır da.

Hocamın dediklerinden hepten bir şey anlamaz olmuştum. Lakin Hocam bir daha aşk mevzusunu ağzına almaz olmuştu.

21 Günümüz Tokyo'sunun Taitō semtinde yer alan Tokyo Devlet Müzesi.
22 Günümüz Tokyo'sunun Taitō semtinde bir yer ismi.

XIV

Gençliğimden olacak, tek bir şeye kafayı taktığım çok olurdu. En azından Hocama öyle görünmekteymişim. Hocamın konuşmaları bana okuldaki derslerden daha faydalı geliyordu. Profesörlerin görüşlerinden ziyade, Hocamın mütalaalarına müteşekkirdim. Velhasıl kürsüye çıkıp bana hocalık eden o büyük insanlardan ziyade, yalnızlığını muhafaza edip çok laf etmeyen Hocamın tutumu bana daha anlamlı ve yüce görünüyordu.

Hocam: "Bana teveccühte fazla ileri gitmeyiniz." dedi.

"Muhtelif sebepler akabinde böyle düşünmekteyim" derken kendimden son derece emindim. Hocam, bu emin halime tenezzül etmemişti.

— Kendini ateşine kaptırmışsın. Sönüverince ateşin, hiç iyi olmayacak. Hakkımda şimdi böyle düşünüyor olman bana acı veriyor. Lakin bundan sonra sende meydana gelmesi muhtemel değişiklikleri de tahayyül edince daha bir acı veriyor.

— Beni o kadar sıradan mı görüyorsunuz? O kadar güvenilmez miyim ben?

— Size acımaktayım.

— 'Acıyorum ama güvenmiyorum' mu diyorsunuz?

Hocam rahatsız olmuşçasına bahçe tarafına dönmüştü. O bahçede birkaç gün öncesine kadar ağırca ve damla damla gür kırmızı benekli çiçekleri açmış kamelyalardan eser kalmamıştı. Hocamın misafir odasından bu kamelya çiçeklerini sık sık seyre daldığı olurdu.

— Güvenmiyorum derken sadece seni kastetmiyorum. Ben tüm bir beşeriyete güvenmiyorum.

O sırada çalı çitleri tarafında kırmızı balık satıcılarınınkine benzer bir ses duyuldu. Ondan başka da hiçbir ses gelmiyordu. Ana caddeden iki mahalle ötedeki bu ücra sokak pek bir sessizdi. Evin içi her zamanki gibi sakindi. Hanımefendinin yan odada olduğunu biliyordum. Sessizce bir oya işi yapan hanımefendinin kulağına konuşmalarımızın gidebileceğinin de farkındaydım. Fakat o an bunları tamamen unutuvermiştim.

"Peki, hanımefendiye de mi güvenmiyorsunuz?" diye Hocama sordum.

Hocamım yüzünde bir huzursuzluk ifadesi belirdi. Öylece net bir cevap vermekten kaçınıyordu.

— Ben bizzat kendime bile güvenmiyorum. Yani kendi kendime güvenmediğim için başkalarına da güvenmez oldum. Kendime lanet okumaktan başka çarem yok.

— O kadar derin bir düşünceyle yeryüzünde adam gibi biri kalmazdı.

— Hayır düşünmedim. Yaptım. Yaptığıma da şaşıp kaldım. Ardından da fevkalade korktum.

Bu konuda biraz daha ileriye gitmek istiyordum. Derken "fusuma"nın[23] gölgesinden "Bey bey!" diyen hanımefendinin sesi iki kez duyuldu. Hocam ikinci seferde; "Ne var?" dedi. Hanımefendi "Gelsene biraz" diye Hocamı yan odaya çağırdı. Aralarında ne geçtiğini bilemiyordum. Hocam olup biteni tahmin etmeme fırsat vermeyecek bir hızda misafir odasına geri döndü.

— Velhasıl bana çok güvenmeseniz iyi olur. Sonunda pişman olursunuz çünkü. Sonra da aldatılmanıza karşılık zalimce bir öç almaya kalkışırsınız.

— Bu da ne anlama geliyor şimdi?

— Vaktinde dizinin dibinde el pençe divan durduğunuz benim, sonradan başımı ayaklarınız altına almak isteyeceksiniz. Ben yarınki hakaretinize uğramamak için bugünkü takdirinizden feragat etmeyi yeğliyorum. Şimdikinden kat be kat daha çetin gelecekteki yalnızlığıma dayanmak yerine, şimdiki yalnızlığıma katlanmayı tercih ediyorum. Özgürlük, bağımsızlık ve benlik dolu günümüz dünyasına doğmuş bizler bunun bedelini yalnızlığa kurban olarak ödemek zorundayız.

Böyle bir görüşe sahip olan Hocam karşısında diyecek söz bulamamıştım.

23 Fusuma: Geleneksel Japon evlerinde oda içinde bölmeler oluşturmak için kullanılan ve sürgülü bir kapı düzeneği olan mimari yapı. Yüzeyi resimlerle süslenip lake ile parlatılır. İlerleyen bölümlerde "sürgülü kapı" kelimesi kullanılacaktır.

XV

O günden sonra hanımefendinin yüzünü her görüşümde aklıma takılan bir şey vardı. Acaba Hocam hanımefendiye karşı hep bu tavrı mı takınıyordu? Şayet öyleyse hanımefendi bundan memnun muydu?

Hanımefendinin halinden hoşnut mu yoksa rahatsız mı olduğuna karar vermek mümkün olmuyordu. Bu, kendisine pek o kadar yakın olma fırsatım olmadığı içindi. Aynı zamanda kendisiyle görüştüğümüz zamanlarda normal bir tavır takındığı içindi. Ve son olarak da Hocamın bulunmadığı bir ortamda hanımefendiyle hemen hemen hiç baş başa kalamadığımız içindi.

Bundan başka sorularım da vardı. Hocamın insanlığa dair bu algısı nereden geliyordu? Yoksa bu sadece eleştirel bir gözle kendini okuması ve modern dünyayı gözlemlemesinin bir sonucu muydu? Hocam oturup tefekkür etme eğiliminde bir insandı. Onun kafa yapısında birinin oturup toplum hakkında tefekkür etmesi akabinde doğal olarak böyle bir tutum mu ortaya çıkardı? Bana hepten öyle gibi de gelmiyordu. Hocamın düşünceleri hayatın içinden geliyor gibiydi. Ateşte yandıktan sonra soğumaya yüz tutmuş bir taş ev iskeletinden farklıydı bu cihetiyle.

Benim gözüme yansıdığı kadarıyla Hocam tam bir düşünürdü. Lakin bu düşünürlüğünden kaynaklanan felsefesinin temeli sağlam gerçeklerle bina edilmişe benziyordu. Kendisinden ayrı başkalarının gerçekleri değil bizzat kendisinin tüm şiddetiyle acısını tattığı bir gerçek, kanını kaynatacak, nabzını durduracak bir gerçek yatıyordu işin altında.

Bu benim kendi sezgilerimle tahmin ettiğim bir şey değil. Hocam bizzat öyle olduğunu itiraf etmişti. Lakin bu itiraf üst üste yığılı bir bulut kümesi gibiydi. Dimağım aslı meçhul bir korku perdesiyle örtülmüştü. Neden korktuğumu ben de bilmiyordum. İtirafı müphemdi. Buna rağmen açıkça sinirlerimi altüst etmişti.

Hocamın bu hayat görüşünün temelinde şiddetli bir aşk hikayesi yattığı tahminini yürüttüm. Elbette Hocam ve hanımefendi arasında geçmiş olan, Hocamın önceki "Aşk suçtur." lafından yola çıkarsak bu oldukça iyi bir başlangıç noktası olabilirdi. Fakat Hocam halen hanımefendiye âşık olduğunu bana itiraf etmişti. Yani ikisi arasındaki bir aşktan böyle karamsar bir sonuç çıkması mümkün görünmüyordu. Hocamın önceden dediği "Vaktinde dizinin dibinde el pençe divan durduğunuz benim, sonradan başımı ayaklarınız altına almak isteyeceksiniz." ifadesi, günümüzde sıradan biri hakkında söylenecek bir söz olmakla birlikte, Hocam ve hanımefendiye yakışmayacak bir şeydi.

Zōşigaya'daki, kimin olduğunu bilemediğim kabir... Bu da ara sıra aklıma gelirdi. Hocamla bu kabir arasında köklü bir bağlantı olduğunu biliyordum. Hocamın yaşamına yakınlaşmakla beraber, yakınlaşamadığım Hocamın kafasındaki hayatın bir parçası olan bu kabir benim kafamda da yer etmişti. Lakin benim için bu kabir tamamen ölmüş bir şeydi. İki kişinin arasındaki hayat kapısını aralayan bir anahtar değildi. Daha çok özgürlükten alıkoyan kötü bir ruh gibiydi.

Derken hanımefendiyle karşılıklı görüşmemizi icap ettirecek başka bir fırsat doğdu. Günlerin kısalmak bilmediği, havanın soğuğunu herkese hissettiren bir güz mevsimiydi. Hocamın muhitinde üç dört gündür hırsızlık vakaları görülüyordu. Hepsi de akşamüzeri meydana gelmişti. Önemli bir şeyini çaldıran bir hane yoktu ama hırsız her girdiği evden muhakkak bir şeyler götürüyordu. Hanımefendi tedirgindi. Üstüne Hocamın bir akşam evden ayrılmasını icap ettirecek bir işi çıkmıştı. Hemşerisi olup bir taşra hastanesinde çalışmakta olan bir arkadaşı Tokyo'ya geldiğinden, Hocamın başka iki üç ahbabıyla birlikte bu arkadaşını yemeğe götürmesi icap etmişti. Hocam durumu anlatıp dönene kadar evi beklememi rica etti. Hemen kabul ettim.

XVI

Gittiğimde lambaların yeni yeni yakılacağı bir alacakaranlık vardı ki tedbiri elden bırakmayan Hocam çoktandır evde yoktu. "Geç kalmak olmaz, deyip, hemen az önce çıktılar." diyen hanımefendi beni kütüphane odasına buyretti.

Kütüphanede masa ve sandalyeden başka birçok kitabın alımlıca yan yana dayalı sırtları, vitrin camından süzülen elektrik lambasının ışığıyla aydınlanıyordu. Hanımefendi "hibaçi"[24]nin önüne koyduğu mindere beni oturtup; "İsterseniz oradaki kitaplara göz atarak oyalanın." diyerek odadan ayrıldı. Ev sahibinin gelmesini bekleyen bir ziyaretçiymişim hissine kapılıp sıkıldım. Öylece oturakalıp sigara içmeye koyuldum. Hanımefendinin "ça no ma"[25]da hizmetçi kıza bir şeyler dediği duyuluyordu. Kütüphane oturma odasının kenarıyla kesişen köşeye tekabül ettiğinden konumu itibariyle misafir odasına nazaran daha tecrit olmuş bir sakinliğe sahipti. Bir an

24 Hibaçi: Kelime anlamı Ateş Kasesidir. Geleneksel Japon ısınma aletidir. Yuvarlak, üstü açık şekide şekildedir.İlerleyen bölümlerde maltız kelimesi kullanılacaktır.

25 Ça no ma: Geleneksel Japon evinde günün büyük bir bölümünün içinde geçirildiği oda. İlerleyen bölümlerde "oturma odası" kelimesi kullanılacaktır.

hanımefendinin sükutuyla ortam sessizliğe büründü. Ben de hırsızı bekler bir edayla derin bir teyakkuz halinde etrafa göz kulak oldum.

Yarım saat kadar sonra hanımefendi, kütüphane girişinde tekrar belirdi. "Aaa!" deyip gözlerinde hafif bir şaşkınlık ifadesiyle bana baktı. Bir misafir gibi öylece resmî bir tavır takınmış halde duruşumu garipsemişlerdi.

— Biraz sıkılıyorsunuz herhalde?

— Yok sıkılmıyorum.

— Ama herhalde sıkıcı olsa gerek.

— Yok, yok, hırsız gelir mi endişesi sıkılmama imkan vermiyor.

Hanımefendi elinde çay kasesi olduğu halde gülerek orada dikiliyordu.

"Burası köşede kaldığından nöbetçilik için iyi bir konumda olmasa gerek." dedim.

— O zaman bir zahmet biraz daha öne gelebilir misiniz? Sıkılmışsınızdır diye düşünüp çay koymuştum. Lütfederseniz oturma odasında ikram edeyim.

Hanımefendinin peşi sıra kütüphaneden ayrıldım. Oturma odasında narin bir "nagahibaçi"nin[26] üstünde çaydanlık cızırdıyordu. Hanımefendi bana çay ve şekerleme ikram etti. Kendisi "Uykum kaçar." diye çaydan almamıştı.

— Galiba Hocam ara sıra böyle meclislere iştirak ediyor gibi değil mi?

— Hayır, hemen hemen hiç gitmezler. Son zamanlarda insan yüzü görmekten iyice hoşlanmaz oldular.

26 Nagahibaçi: Kuzineye benzeyen uzunca bir maltız türü.

Hanımefendide bunları söylerken pek o kadar telaş ifadesi olmamasından cesaret aldım.

— O zaman sadece hanımefendi bir istisna mı oluyor?

— Hayır, ben de nefret edilenlerdenim.

"Bu doğru değil." dedim.

— Bunun yalan olduğunu bildiğiniz halde böyle söylüyor olmalısınız.

— Neden ki?

— Bana kalırsa hanımefendiyi sevince alemden nefret etmeye başladılar da ondan.

— Tahsilli bir kişi olmanız itibariyle boş faraziyeler uydurmakta epey iyi sayılırsınız. "Buna alemden nefret etmesiyle birlikte benden de nefret eder oldu da diyemez miyiz?" Aynı mantıkla.

— İkisi de mümkün olmakla beraber bu durumda benim dediğim doğru.

— Felsefe yapmayı da hiç sevmem. Gariptir ki erkekler pek iyi yapar. Öylece usanmadan boş sake kadehlerini değiştirip dururlar diye düşünürüm.

Hanımefendinin sözleri biraz sertti. Lakin sözlerinin rahatsız ediciliği açısından bakılırsa, pek o kadar dehşetli de denemezdi. Hanımefendi, kendisinin de akıl sahibi olduğunu karşısındakine tasdik ettirerek, gururu dışa vuracak kadar modern biri değildi. Ondan ziyade derinlerde saklı bir kalbe daha fazla önem veriyor gibiydi.

XVII

Daha diyeceklerim vardı. Lakin hanımefendi tarafından şımarıkça mantık dalaşına giren bir erkek gibi algılanırsam iyi olmaz diye düşünüp kendimi tuttum. Hanımefendi içip bitirdiğim çay kupasının dibine gözlerini dikmiş olan beni rahat ettirmek istercesine; "Bir bardak daha alır mısınız?" dedi. Hemen bardağı hanımefendiye uzattım.

— Kaç tane olsun? Bir, iki?

Garip bir aletle küp şekerlerini alan hanımefendi, yüzüme bakarak çay kupasına atacağı şeker sayısını soruyordu. Hanımefendinin tavırları beni şımartır cinsten olmasa da az önce sarf ettiği sert sözlerinin şiddetini silmeye yetecek kadar nezaket içeriyordu.

— Konuşmadan çayı içtim. İçip bitirince de konuşmadım.

Hanımefendi: "Derin bir sessizliğe bürünüverdiniz." dedi.

"Bir şeyler demeye kalksam yine 'Felsefe yapmaya başladınız.' diye azarlayacak gibi duruyorsunuz da ondan." diye karşılık verdim.

Hanımefendi, bu sefer; "Yok daha neler." dedi.

Bu vesileyle tekrar sohbete koyulduk. Derken mevzu döndü dolaştı yine ikimizin de ortak ilgi alanı olan Hocama geldi.

— Hanımefendi müsaade ediniz az önceki sözlerime biraz daha devam edeyim. Hanımefendiye boş bir safsata gibi görünse de öyle havai şeyler söyleyecek değilim çünkü.

— Buyrun o zaman.

— Şimdi ani bir yokluğunuzda Hocam hayatına şimdiki gibi devam edebilir mi ki?

— Nereden bileyim ayol sen de! Onu ancak Hocandan sorup öğrenebilirsin. Bana sorulacak soru mu bu şimdi!

— Hanımefendi, ben ciddiyim. Lütfen kaçamak değil, samimi bir cevap verin.

— Samimiyim. Hakikaten bilmiyorum.

— Peki, hanımefendi Hocamı ne kadar seviyorlar? Hocama değil size sorulması gereken bir soru olduğundan direk size soruyorum.

— Sormasanız olmuyor mu böyle şeyleri?

— Böyle aşikar bir meseleyi sormak bile abesle iştigal mi demek istiyorsunuz?

— Bir bakıma.

— Bu ana kadar Hocama bağlı olan sizin ani bir yokluğunuzda, Hocam ne yapar ki? Bu dünyadan hiçbir nasibi olmayan Hocam sizin ani yokluğunuz sonrası ne yapar ne eder? Hocamın gözünden değil sizin gözünüzden. Sizin bakış açınızla, Hocam bahtiyar mı olur mahzun mu olur?

— O kadarı benim gözüme de aşikar. (O belki öyle düşünmüyordur ama) Hocan benden ayrılırsa muhakkak üzülür. Belki de yaşayamaz bile. Lafı gelmişken övünmek gibi olacak ama

elimden geldiği kadar kendisini mutlu ettiğime inanıyorum. Hiç kimse onu benim kadar mutlu edemez diye düşündüğüm bile oluyor. O yüzden böyle içim rahat ya.

— Ben de bu sadakatin Hocamın gönlüne kadar işlediğine inanıyorum o zaman.

— Orası başka.

— Yani Hocam sizi sevmiyor mu demek istiyorsunuz?

— Beni sevmediğini sanmam. Beni sevmemesini gerektirecek bir sebep yok. Lakin Hoca malumunuz bu alemi sevmiyor. Dünyadan ziyade son zamanlarda insanlıktan nefret eder oldu ya, bu yüzden bu insanlığın içinde bir fert olarak beni de sevmesi beklenemez değil mi?'

Sonunda hanımefendinin sevilmemek derken neyi kastettiğinin idrakine varmıştım.

XVIII

Hanımefendinin ferasetinden etkilenmiştim. Tavrının eski tarz Japon hanımlarınkine benzememesi de dikkatimi çeken hususlardan biriydi. Böyleyken hanımefendi o dönem revaçta olan yeni kelimelerin de hemen hiçbirini kullanmamıştı.

Ben, bir bayanla derin bir ilişki tecrübesinden yoksun, saf bir gençtim. Bir erkek olarak şahsen karşı cinse yönelik bir içgüdüyle kadını genellikle ihtirasın hedefi olarak hayal ederdim. Fakat bu özlenen bahar bulutlarını seyre dalan birinin ruh hali gibi boş bir hayalden öte bir şey değildi. O yüzden gerçek bir kadının önüne çıkınca hislerimin birden değiştiği olurdu ara sıra. Karşıma çıkan kadının cazibesine kapılmak yerine, duruma göre garip bir ters tepki verme hissine kapılırdım. Hanımefendiye karşı hiç öyle hislerim olmadı. Normalde kadın ve erkek arasında mevcut olan zihniyet farkı düşüncesi de bende hiç oluşmamıştı. Hanımefendinin bir kadın olduğunu unutmuştum. Hanımefendiyi sadece Hocamın dürüst bir eleştirmeni ve dert ortağı olarak görüyordum.

— Hanımefendi, size "Hocam neden biraz daha dünyevi alanda faal olmuyorlar?" diye sorduğumda bir şeyler söylemiştiniz. Önceden öyle değildi diye.

— Evet, söyledim gerçekten öyle değildi de ondan.

— Nasıldı peki?

— Sizin arzu ettiğiniz ve benim de arzu ettiğim gibi imrenilecek bir insandı.

— Neden aniden değişiverdi o zaman?

— Aniden değil yavaş yavaş böyle olup çıktı.

— Hanımefendi bu süreç boyunca hep Hocamla birlikte miydiler?

— Tabii ki birlikteydim. Karı kocayız haliyle.

— O zaman Hocamdaki değişikliğin sebebini tamamen biliyor olmalısınız değil mi?

— İşte orası sorun ya. Sana bile böyle söyletmek acı veriyor lakin ne kadar düşünsem boşuna. Kaç kere kendisine "Hadi içini dök artık." diye yalvardım sayısını bilmiyorum.

— Hocam ne buyurdular?

"Söyleyecek bir şey yok. Endişelenecek bir şey yok. Böyle mizaçta birisi oluverdim işte." demekle yetinip konuşmaya yanaşmıyor.

Susmuştum. Hanımefendi de konuşmasını yarıda bıraktı. Odasında duran hizmetçi kızdan çıt çıkmıyordu. Hırsız meselesini tamamen unutmuştum.

'Benim bunda sorumluluğum olduğunu falan düşünüyor musunuz?' diye hanımefendi aniden sordu.

"Hayır" diye cevapladım.

Hanımefendi: "Lütfen hiçbir şey saklamadan söyleyin. Sizi öyle düşündürmek gönlümü parçalarcasına bir acı verir bana çünkü." diye devam etti.

— Zira Hocan için elimden gelenin hepsini yapmışımdır herhalde.

— Bunu Hocam da tasdikliyor olduğundan, burada sorun yok. Müsterih olunuz, sizi temin ederim.

Hanımefendi maltızın küllerini deşti. Ardından sürahiden çaydanlığa su koydu. Çaydanlığın cızırtısı hemen diniverdi.

— Sonunda dayanamayıp kendisine sordum. "Bir kabahatim varsa çekinmeden söyleyin, düzeltebileceğim bir kusursa düzeltirim." diye. O da; "Sende ne kusuru olacak, kusur sadece bende." dedi. O öyle deyince de çaresiz ve gözüm yaşlı; "Ne kabahatim oldu." diye daha da sorasım geliyordu.

Hanımefendinin gözleri yaşla dolmuştu.

XIX

Hanımefendi önceleri gözümde ferasetli bir bayandı. Böyle bir intibaya sahip olmakla birlikte, sohbetlerimiz devam ettikçe hanımefendi gözümde giderek farklı bir çehreye bürünüyordu. Hanımefendi bir yandan benim fikriyatımı sorgulamakla birlikte, bir yandan da kalbimi derinden etkilemeye başlamıştı. Hocam ile aralarında hiçbir fenalık olmamıştı. Ve olmasına da sebep yokken, görünen o ki ortada bir şeyler vardı. Buna binaen gözleri dört açıp iyice bakınca da görünürde hiçbir şey yoktu. Hanımefendinin canını sıkan da işte bu noktaydı.

Hanımefendi ilk önceleri bu aleme karamsarca bakan Hocamın nihayetinde kendinden de nefret eder olduğu kanısına varmıştı. Bu tespiti yapmakla beraber, bundan tatmin de olmuş değildi. İşi irdeleyince, bu sefer bunun tam tersinin olabileceğini düşünmüştü. "Acaba kendisinden nefret etmenin neticesi olarak en sonunda bu alemden tamamen hazzetmez mi oldu?" diye bir tahmin yürütmüştü. Amma ve lakin ne yapıp ettiyse bu faraziyeleri sonlandırıp gerçeğe dönüştürmeyi başaramıyordu. Hocamın davranışları her haliyle iyi bir kocanınkine denkti. İnce ruhlu ve nazikti. Şüpheler yumağını gün be gün sevgisiyle bağrına basıp,

gönlünün derinliklerine usul usul gömmüş olan hanımefendi, o akşam o yumağı benim önüme olduğu gibi açmıştı.

"Ne dersiniz?" diye sordular.

— Benim yüzümden mi böyle olmuştur, yoksa o dediğin hayat görüşü müdür nedir onun yüzünden mi böyle oldu? Lütfen bir şey gizlemeden açıkça söyleyin.

Hiçbir şeyi gizleme niyetinde değildim. Bununla beraber şayet orada benim bilmediğim bir şeylerin olduğunu varsayarsak, cevaplarım hanımefendiyi haliyle tatmin edemezdi. Velhasıl orada benim bilmediğim bir şeylerin olduğuna inanıyordum.

— Bilemiyorum.

O an hanımefendinin yüzünde, şaşırdığı zaman görülen o mahzun ifade belirdi. Hemen sözüme devam ettim.

— Fakat şu kadarından sizi temin ederim ki Hocamın sizi sevmemesi söz konusu değildir. Ben bizzat Hocamın kendisinden duyduklarımı size aktarmaktayım. Ne de olsa kendisi yalan söyleyecek biri değildir.

Hanımefendi hiçbir şey demedi. Neden sonra şöyle devam etti.

— Aslında aklıma gelen bir şeyler var ama...

— Hocamın bu hale gelmesinin sebebine dair mi?

— Evet. Desek ki sebep bu, o zaman benim sorumluluğum ortadan kalkıyor. Bu kadarı bile içimi fazlasıyla rahatlatırdı ama...

— Nedir peki bu?

Hanımefendi tereddüt içinde dizinin üstüne koyduğu ellerine bakıyordu.

— Bir anlam çıkarabilirsiniz umuduyla anlatıyorum.

— Elimden gelecekse bir anlam çıkarmaya çalışırım.

— Bak her şeyi anlatamam ama. Anlatırsam azar işitirim. Sadece azar yemeyeceğim kadarını söylüyorum.

Heyecandan nutkum tutulmuştu.

— Hocanın henüz üniversite yıllarında araları çok iyi olan bir arkadaşı vardı. O şahıs üniversiteden mezun olmasına çok az bir zaman kala öldü. Aniden öldü.

Hanımefendi sanki kulağıma fısıldıyormuş gibi küçük bir sesle; "Açıkçası alışılmadık bir ölümdü bu." dedi. Burada "Neden ama?" diye sormadan edemeyeceğim bir tarzda söylemişti bunu.

— Daha fazla bir şey söyleyemem. Lakin olan bu vakadan sonra oldu. Hocanın azar azar değişmesi... O şahıs neden öldü bilemiyorum. Hoca da bilmiyordur belki. Fakat bundan sonra değişti diye düşünmek hiç de akıl dışı değil.

— O şahsın kabri mi Zōşigaya'daki?

— O da yasak olduğundan söyleyemem. Ama bir insan bir tanıdığını kaybetti diye böyle değişmesi mi gerekiyor? Bunu o kadar çok bilmek istiyorum ki! İşte o yüzden bu konuda sizin aklınıza danışmak istedim.

Benim görüşüm nispeten bunun bir sebep olamayacağı yönündeydi.

XX

Elimden geldiğince hanımefendiyi teselliye çalıştım. Hanımefendi de elinden geldiğince tarafımdan teselli edilmiş olmak istiyor gibi görünüyordu. Böylece aynı mesele üzerinde sonu gelmez konuşmalarımız devam etti. Lakin meselenin aslına eremezmiştim. Aslında hanımefendinin huzursuzluğu da havada süzülen sis perdesi misali bu şüphelerden geliyordu. Olayın aslına gelince hanımefendinin de bilemediği birçok şey vardı. Bildiklerini de açıkça bana söyleyemiyordu. Buna binaen teselli eden şahsım ve teselli olan hanımefendi, yani ikimiz birlikte dalgalar üstünde çırpınıyorduk. Hanımefendi can havliyle çırpınıyor ve benim mesnetsiz görüşlerime tutunmaya çalışıyordu.

Saat 10 civarı Hocamın ayak sesleri eşikte duyulduğunda, hanımefendi birden o ana kadar olanların hepsini unutmuşçasına, önünde oturan beni bırakıp ayağa kalktı. Böylece kafesli kapıyı açmakta olan Hocamı karşılama vaziyeti almış oldu. Yalnız kalınca hanımefendinin arkasından ben de gittim. Sadece hizmetçi kız kestirmiş olacak ki hemen çıkıp gelemedi.

Hocam her zamankinden iyi görünüyordu. Fakat hanımefendi daha da iyi görünüyordu. Az önceki hanımefendinin güzel

gözlerinde biriken yaşların parıltısı ile sonradan simasını bürüyen o kasvetli ifadedeki bu olağandışı değişimi dikkatle seyrediyordum. Eğer bu bir numara değildiyse (ki numara olduğunu düşünmüyordum) hanımefendinin o ana kadarki tavırlarını bir çeşit duygusallık oyunuyla beni kendisine muhatap edip makaraya aldığı bir dişi muzipliğine yormamak işten bile değildi. Şu kesin ki o zaman gönlümde hanımefendiye o kadar da eleştirel gözlerle bakacak bir istek belirmemişti. Hanımefendinin yüzünde güller açmasıyla bilakis rahatlamış oldum. Eğer öyleyse artık o kadar endişe etmeye gerek yokmuş diye düşündüm.

Hocam gülerek; "Haydi geçmiş olsun. Hırsız gelmedi mi?" diye bana sordu. Sonra da ekledi; "Gelmediği için hevesiniz kaçmadı inşallah."

Dönüşte hanımefendi: "Kusura bakmayın sizi de rahatsız ettik" diyerek selam verdi. Bu söyleyiş tarzında; "Meşgul bir zamanınızda boş yere vaktinizi çaldık"tan çok "zahmet edip gelmenize rağmen hırsız gelmediği için boşu boşuna rahatsız ettik" manasında bir şaka seziliyordu. Hanımefendi bunları söylerken az önce çıkardığı alafranga kurabiyelerinden arta kalanları kağıda sarıp elime tutuşturdu. Bunu cebime koyup gelen geçeni az ve gece soğuğu sinmiş sokağa dönüp, renkli şehre doğru aceleyle yol aldım.

O akşamdan hatırladıklarımı derleyip buraya ayrıntılı bir şekilde yazdım. Bunu yazmam icap ettiği için yazmış oldum ama doğruyu söylemek gerekirse, hanımefendiden kurabiyeleri alıp eve dönerken, o akşam konuşulanları pek o kadar ciddiye almayan bir ruh halindeydim. Ertesi gün öğle yemeği için okuldan eve dönüp akşam masanın üstüne koyduğum kurabiye paketini görünce, hemen içinden çikolata kaplı kızıl kahve kekleri çıkarıp atıştırdım. Yerken de en nihayetinde o iki kişinin yeryü-

zünde mutlu bir çift olarak yaşadıklarının idrakiyle keklerin tadına varmıştım.

Güz bitip de kış gelene kadar hususi bir olay vuku bulmadı. Hocamın evine gidiş gelişlerimde fırsat buldukça hanımefendiden çamaşırlarımı yıkayıp kimonomu dikmesini rica ederdim. Henüz içlik denen şeyi giymezken gömleğin üstüne siyah kollu giymeye başlayışım da o zamanlara rastlar. Çocuğu olmayan hanımefendi o kadarlık bir şeyin zahmet bir yana, kendisi için bir eğlencelik ve en nihayetinde sağlığına da iyi gelen bir uğraş olduğu gibi şeyler söylüyordu.

— Bu el dokuması kumaştan değil mi? Böyle güzel dokumalı bir kimonoyu dikmişliğim hiç olmadı. Hem pek bir zormuş bunu dikmesi. Hiç iğne geçiremem ki buna. Sayenizde iki iğnem kırıldı.

— Böyle bir şikayette bulunurken dahi hanımefendin yüzünde pek öyle bunu angarya görüyor gibi bir ifade de yoktu.

XXI

Kış gelince aniden eve gitmem icap etti. Annemden gelen mektupta babamın hastalığının gidişatının pek de iyi olmadığı yazmakta, halihazırda telaşa gerek olmasa da yaşı da epey ilerlediğinden, mümkünse bir zamanını ayarlayıp memlekete gitmem istenmekteydi.

Babam böbreklerinden hastaydı. Orta yaş üstü kişilerde de sık sık görüldüğü üzere, babamdaki bu hastalık müzmindi. Buna rağmen hem kendisinin hem de ev halkının, biraz dikkat edilirse hastalığın kötüye çevirmeyeceğine dair tam bir inançları vardı. Şimdilerde babam misafir gelen eşe dosta sırf iyi beslenmesi sayesinde bir şekilde bugünlere kadar yaşayıp geldiğini söylüyordu. Aynı babam, annemin mektubuna bakılırsa, bahçeye çıkıp bir şeylerle uğraşırken fenalaşmış ve sırtüstü yığılıvermişti. Ev halkı bunun hafif derece bir beyin kanaması olduğu şeklinde yanlış bir kanıya varıp, ona göre müdahale etmişlerdi. Sonrasında doktorun işin pek öyle olmadığı, muhtemelen müzmin hastalığının bir neticesi olduğu şeklindeki teşhisini duyunca, ilk defa düşüp bayılmak ile böbrek hastalığı arasında bir ilişki olabileceği üzerine düşünmeye başlamışlar.

Kış tatilinin başlamasına biraz daha vardı. Dönem bitene kadar beklememin bir mahzuru olmasa gerek diye düşünüp bir iki gün harekete geçmedim. Derken bu bir iki gün içinde babamın yataktaki hali, annemin telaşlı siması, habire gözümün önüne gelir oldu. Her defasında yüreğimde bir garip acı hissedince sonunda memlekete gitmeye karar verdim. Memleketten yol parasını alma işlemleriyle vakit kaybetmemek için vedalaşma vesilesiyle Hocamın evine kadar gidip, yol parasını da kısa zamanda geri ödeyeceğimi belirterek kendilerinden temin etmeye karar verdim.

Hocam hafiften bir nezle geçirdiğinden, misafir odasına geçmek zahmetli olur diye beni kütüphaneye buyretti. Kütüphanenin penceresinden kış geleli beri ender görülüp kendini özlettiren narin güneş ışığı giriyor ve masanın ayaklarını parlatıyordu. Hocam yılın o günlerinde evin en iyi köşesi olan bu odanın ortasına büyük bir maltız koymuş, üçayağın üstüne yerleştirdiği çaydanlıktan çıkan su buharıyla nefesini rahatlatmak niyetindeydi.

'Büyük hastalık iyi de az bir soğuk algınlığı gibisi daha bir can sıkıcı, değil mi?' diyen Hocam, acı bir gülümsemeyle yüzüme bakıyordu.

Hocamın adamakıllı hasta denecek kadar hasta olmuşluğu yoktu. Sözlerini duyunca gülesim geldi.

— Ben de soğukalgınlığı kadarına katlanabilirim ama ondan ötesi bana uzak dursun. Sizin için de aynı olsa gerek. Zat-ı alileriniz de bunu denerseniz idrak buyurursunuz.

— Belki de öyledir. Hasta olacaksam ölümcül olanını yeğlerim.

Hocamın söylediklerini pek o kadar ciddiye almamıştım. Hemen annemden gelen mektup mevzusuna girip borç para talep ettim.

— Öyleyse durum ciddi. O kadarı elimizin altında olsa gerek. Verelim de onunla yola çıkın.

'Hocam hanımefendiyi çağırıp gereken meblağı önüme koydurdu. Parayı kendi çay takımı dolabı gibi bir şeyin çekmecesinden getiren hanımefendi, beyaz kağıdın üzerine paraları narince koyup 'İster istemez insan endişeleniyor, değil mi?' dedi.

Hocam: 'Sık sık baygınlık geçiriyorlar mıymış?' diye sordu.

— Mektupta hiçbir şey yazmıyor. Bu şey sık sık tekrar etmeye mi meyillidir?

— Öyle.

Hocam hanımefendinin annesinin de babamınkiyle aynı hastalıktan öldüğü konusunu ilk defa açmış oldu.

'Herhalükarda durumu kötü olmalı." dedim.

— Öyle vesselam. Mümkün olsa da onun yerinde ben olsaydım. Mide bulantıları var mıymış?

— Doğru dürüst hiçbir şey yazmadığından, bulantıları hemen hemen olmasa gerek.

Hanımefendi: "Bulantı gelmiyorsa henüz durumu iyidir." dedi.

O günün akşamı buharlı trenle Tokyo'dan ayrıldım.

XXII

Babamın durumu düşündüğüm kadar kötü çıkmadı. Lakin eve vardığımda, hasta yatağında bağdaş kurmuş bir vaziyette; "Millet endişelenmesin diye dişimi sıkıp böyle yatalak duruyorum. Artık kalksam da sakıncası yok" diyordu. Fakat aradan bir gün geçmişti ki annemin durdurmasına aldırmayıp nihayet yatağını kaldırttı. Annem istemeye istemeye yorganı katlarken; "Babanın sen gelince birden gücü yerine geldi" dedi. Ben de babamın bu tavrını kendini olduğundan iyi gösterme uğraşı olarak görüyordum.

Abim, Kyūşū[27] gibi uzak bir yerde bir işle meşguldü. Yani çok hususi bir durum haricinde, işlerinden başını kaldırıp anne babasının yüzünü görecek hali yoktu. Ablam başka illere gelin gitmişti. Kız kardeşim de acilen yetişip gelmek için hadi gel denecek bir durumda değildi. Anlaşılan, üç kardeş içinde en müsait olanı talebe olmam sebebiyle sadece bendim. Ve benim de annenim buyruğuna uyup, okulun derslerini bir yana bırakarak tatilden önce dönüp gelmemden babam büyük bir memnuniyet duymuştu. "Buncağız bir hastalık için okulunu ihmal ettirmekle ayıp ettik. Annen mektupta işi iyicene velveleye vermiş ki olmaz bu."

27 Japonya'yı oluşturan büyük adalardan en güneyde olanıdır.

Babam sözde böyle diyordu. Demekle de kalmayıp şimdiye kadar serili duran hasta yatağını kaldırtıp her zamanki gibi dinç bir görüntü çiziyordu.

— Sakın ha durumu iyice hafife alıp hastalığı tekrar azdırma.

Babam uyarılarımı memnuniyetle karşılamakla birlikte pek ciddiye almıyordu.

— Bir şeycikler olmaz. Böyle her zamanki gibi kendime dikkat etsem yeter.

Doğrusu babam iyi görünüyordu. Evde rahatça dolaşıyor, nefes nefese kalmadığı gibi kendini kaybettiği de olmuyordu. Bir tek benzinin rengi normal insanınkine nazaran gayet kötüydü ama bu da yeni çıkan bir şey olmadığından, biz de pek endişeleniyor değildik.

Hocama mektup gönderip borç para için teşekkürlerimi iletim. Borcumu Tokyo'ya döneceğim yılbaşı zamanı ödeyeceğimi söyleyip, o vakte kadar beklemelerini rica ettim. Bu arada babamın hastalığının düşündüğüm kadar ağır olmadığını, göründüğü üzere endişelenecek bir şey olmadığını, baş dönmesi olmadığı gibi bulantı ve benzeri belirtilerden de hiçbirinin olmadığını da ekledim. Son olarak da nezaketen kısaca Hocamın soğukalgınlığının ne alemde olduğunu sordum. Hastalığını pek ciddiye almıyordum.

Bu mektubu gönderirken Hocamdan cevap gelir diye bir beklentim yoktu. Gönderdikten sonra anne babama Hocamdan bahsederken, gözümün önüne Hocamın kütüphanesi geliyordu.

Annem: "Tokyo'ya dönüşünde Hocana 'şiitake' mantarı[28] götür." dedi.

— Tamam da Hocam kurutulmuş "şiitake"yi yer mi ki acaba?

28 Japonya'da ve birçok Doğu Asya ülkesinde yetiştirilen lezzetli bir mantar türü.

— Çok lezzetli olmasa da nefret edeni de yok.

Hocam ile "şiitake" mantarını bir arada düşünmek bana bir garip geldi.

Hocamdan cevap gelmesi beni biraz şaşırttı. Özellikle pek öyle bir içeriği olmaması şaşırtmıştı aslında. "Hocam sadece nezaketen bir cevap buyurmuşlar." diye düşündüm. Öyle düşününce de bu basit mektup, benim için oldukça büyük bir sevinç kaynağı oldu. Elbette bunda Hocamdan aldığım ilk mektup olmasının da payı vardı.

"İlk" deyince Hocamla aramda sık sık yazışma varmış gibi anlaşılabilir ama işin aslının öyle olmadığını burada belirtmek isterim. Hocamın ömrü boyunca, kendisinden sadece ve sadece iki mektup aldım. Bunlardan ilki şimdi bahsettiğim bu basit mektup olup, ikincisi ise Hocamın ölmeden önce özellikle bana hitaben yazdığı oldukça uzun bir mektuptur.

Babam hastalığının tabiatı gereği, fazla hareketten kaçınması icap ettiğinden, hasta yatağını kaldırmamız sonrası da hemen hemen hiç dışarı çıkmıyordu. Bir keresinde havanın oldukça yumuşak olduğu bir günün öğleden sonrası bahçeye indiği oldu ama o zaman da tedbiri elden bırakmayarak ben babamın koluna girmiş vaziyette yanında bulundum. Ben endişeyle babamın elini omzuma almaya çalışsam da babam tebessüm ederek buna yanaşmıyordu.

XXIII

Sıkıcı bir rakip olan babamla bol bol "şōgi"[29] oynuyorduk. Her ikimiz de tembel tabiatlı olduğumuzdan "kotatsu"[30]nun dibine sokulmuş halde, oyun tahtasını yorganın üzerine yerleştirip sadece hamle yapmak için ellerimizi yorgandan dışarı çıkarıyorduk.

Kimi zaman esir alınan pullar kayboluyor bir sonraki oyuna kadar ikimizin de bundan haberi olmuyordu. Bir keresinde bunlardan birini annemin küller arasında bulup maşayla tutup çıkardığı ilginç bir hadise de geçti başımızdan.

"Go"nun[31] hem sehpası çok yüksek hem de ayakları olduğundan, kotatsunun üstüne de koyulamıyor. Bu açıdan bakınca şōgi sehpası[32] daha iyi. Bak rahatça oynayabiliyoruz. Tembel adam için birebir. Hadi bir el daha çevirelim!"

Babam kazanınca muhakkak; "Hadi bir el daha çevirelim." diyordu. Gel gör ki ben kaybedince de bir daha oynayalım diyordu. Yani kaybetse de kazansa da kotatsunun yanı başında şōgi oynamaktan büyük zevk alan biriydi. Başlarda her zaman tecrübe ede-

29 Şōgi: Satranç benzeri geleneksel Japon oyunu.
30 Kotatsu: Etrafı yorganla çevrili ve altında ısıtma sistemi bulunan masa.
31 Go: Çin kökenli tahta üzerinde oynanan bir strateji oyunudur.
32 Üzerinde şōgi oynanan sehpa şeklinde bir alet.

mediğim emekli işi bu eğlencelik, benim de epey hoşuma gitmişti. Lakin git gide, gençliğimden olsa gerek bu kadarı bana yetmemeye başladı. Kimi zaman altın pul ya da mızrak pulunu tuttuğum, yumruğumu başımın üstüne uzatarak iyice bir esnediğim oluyordu.

Tokyo'yu düşünüyordum. Derken yerinden çıkacakmışçasına delice atmaya başlayan kalbimin gümleyişlerini duyuyordum. Gariptir ki bu gümleyişin şiddetini Hocamın gücünden aldığı yönünde içimde tuhaf bir hissiyat besliyordum.

İçimden şöyle bir babam ile Hocamı karşılaştırdım. Her ikisi de alem içinde yaşıyor mu ölü mü farkına varılmayacak kadar sessiz sakin insanlardı. İnsanların gözünde kendilerine bir not biçilecek olsa bu sıfır olurdu. Ne var ki ha bire canı şōgi oynamak isteyen babam, basit bir eğlence arkadaşı olarak bile beni tatmin etmiyordu. Önceleri kendisine eğlence için gidip geldiğimi hatırlamadığım Hocamın ise kafamda bir eğlence ilişkisiyle ortaya çıkacak samimiyetten çok öte bir tesiri vardı. Buna sadece kafa demek fazlaca soğuk bir ifade şekli olacağından gönül diyelim. Tüm vücuduma Hocamın kudreti sinmiş ve can damarlarımda Hocamın hayatı akıyor gibiydi desem, o zamanki hissiyatım için abartı sayılmaz. Babam benim öz babam iken, Hocamın, söylemeye bile gerek yok, tamamen bir yabancı olduğu yönündeki su götürmez gerçek hakkında, bile bile kafa yorup da sanki ilk defa büyük bir keşifte bulunmuşum gibi şaşırdığım oluyordu.

Artık yapacak bir şey olmamasından sıkılmaya başlayınca, önceleri hep el üstünde olan ben, yavaş yavaş anne babamın gözünde bayağılaşmaya başladım. Bu yaz tatilinde memleketine dönen herkesin muhakkak az çok tecrübe ettiği bir duygudur; eve ayak bastığınız bir hafta müddetince, eliniz sıcak sudan soğuk suya konmayıp hep izzeti ikram görürken, malum yokuşu aşınca artık evdeki heyecan kayboluverir ve en nihayetinde olsanız da

olmasanız da fark etmezmiş gibi bir muameleyle karşılaşırsınız. İşte ben o yokuşu geçmiştim. Dahası memlekete dönerken beraberimde anneme de babama da yabancı bir şeyler getirmiştim. Eskilerin tabiriyle Konfiçyüs'ün evine Hıristiyan havası getirmek misali, beraberimde getirdiğim şey evin havasına uymuyordu. Elbette bunu gizlemekteydim.

Lakin halihazırda içimde olan bir şey olduğundan, her ne kadar açığa vurmayayım desem de bu bir şekilde anne babamın gözünden kaçmıyordu. Velhasıl keyfim kaçmıştı. Hemen Tokyo'ya dönmek istedim.

Şükür ki babam sağlığı halihazırdaki vaziyetini muhafaza ediyor, en ufak bir kötüleşme belirtisi göstermiyordu. Ne olur ne olmaz diye uzaklardan iyi bir doktor çağırıp muayene de ettirmiştik ki benim zaten bildiğim hususlar haricinde bir vakaya rastlanmamıştı. Kış tatilinin bitiminden hemen önce dönmeye karar verdim. Gariptir ki hem annem hem de babam buna karşı çıktılar.

Annem: "Ne dönmesiymiş, daha çok erken değil mi?" dedi. Babam da; "Daha dört beş gün kalsan da yetişirsin" dedi.

Kararlaştırdığım dönüş tarihini kabul ettirememiştim.

XXIV

Tokyo'ya döndüğümde kapılardaki "matsukazari"ler[33] çoktan kaldırılmıştı. Esen soğuk rüzgara teslim olmuş şehirde, nereye baksam yılbaşı havasından eser yoktu.

Hemen Hocamın evine borcumu ödemeye gittim. Hediyelik şiitake mantarını da götürdüm. Lakin öylece vermek biraz garip kaçacağından; "Bunu annem size vermemi söyledi" diye açıkça söyleyerek hanımefendinin önüne koydum. Şiitake yeni bir şekerleme bohçasının içindeydi. Kibarca şükranlarını sunan hanımefendi yan odaya geçerken, bu bohçayı eline alınca hafifliğine şaşırmış olacak; "Bu nasıl bir şekerleme acaba?" diye sordu. Hanımefendinin böyle samimiyken çocukça bir uçarılık görünürdü yüzünde hep.

Her ikisinin de babamın hastalığı konusunda defalarca hal hatır sorularını tekrarladıkları sırada Hocam şunları söylemişti.

— Anlaşıldı. Söylediklerine bakılırsa şimdilik telaş edilecek bir şey yok ama hastalık hastalıktır. Her an teyakkuz halinde olmak lazım.

33 Matsukazari: Yılbaşında kapıların önlerine yerleştirilen çam ağacından yapılan dekor. Şinto inancına göre yeni yılın tanrısını karşılamak için yerleştirilirdi.

Hocam böbrek rahatsızlığı konusunda benim bilmediğim birçok şey biliyordu.

— Hastalığa müptela olan kişinin bunu fark etmeden normal bir yaşam sürdürmesi bu hastalığın özelliğidir. Bir subay tanıdığım vardı; sonunda bu dertten gitti ama ölümü sanki yalan gibi oldu. İşte yanında yatan hanımının başında durmasını gerektirecek bir zaman bile söz konusu olmadı. Gece yarısı biraz rahatsızlandığını söyleyerek hanımını uyandırdığı olmuş o kadar. O günün sabahı çoktan ölmüşmüş. Lakin hanımı kocasını uyuyor zannettiğini söylemişti.

O vakte kadar bende iyimser bir hava hakimken şimdi birden içimi huzursuzluk kaplamıştı.

— Benim babam da öyle mi olacak? Olmayacak da diyemeyiz değil mi?

— Doktor ne diyor?

— İyileşmez diyor. Fakat hastanın endişe etmesini gerektirecek bir şey olmadığını söylüyor.

— İyi o zaman. Doktor öyle diyorsa... Benim bahsettiğim kişi hiç fark etmemişti hastalığını. Hem hayli kaba bir asker hayatı vardı.

Biraz içim rahatlamıştı. Ruh halimdeki değişikliği dikkatlice gözlemleyen Hocam şöyle devam etti.

"Lakin insan dediğin sağlıklısıyla hastasıyla zayıf bir varlık. Kim bilir ne zaman ne sebeple ve ne şekilde geliverecek ölüm."

— Siz de mi öyle düşünüyorsunuz?

— Ne kadar sağlıklı da olsam, ben bile böyle düşünmeden edemiyorum tabii.

Hocamın dudaklarında hafiften bir gülümseyişin gölgesi belirdi.

— Sessiz sedasız öleni var. Tabii bir şekilde... Bir de apansızın ölenler var ya! Gayritabii bir vahşet eseri...

— Gayritabii vahşetten kastınız nedir?

— Onun mahiyeti bana da malum değil ama bir ihtimal, intihar edenlerin çoğu bu gayritabii vahşetten istifade ediyor olmalılar.

— O zaman öldürülmek de böyle gayritabii bir vahşetin eseri olsa gerek.

— Bak öldürülmeyi düşünmemiştim ama düşününce makul geliyor.

O sohbetten sonra eve döndüm. Döndükten sonra da babamın hastalığı pek o kadar aklımda değildi. Hocamın bahsettiği tabii ölüm, gayritabii bir vahşet neticesi ölüm tabirleri, sadece o gün akılda kalacak geçici bir lafızdan öteye geçmeyip, akabinde aklımda hiç yer etmemişti. O güne kadar kaç kere el atayım dediysem de bir türlü girişemediğim bitirme tezini artık yavaş yavaş yazmaya başlamak gerek diye düşünmeye başladım.

XXV

O yılın Haziran ayında mezun olmam gerektiğinden, mevzuat gereği Nisan sonuna kadar bitirme tezimi yazmam gerekiyordu. İki üç dört diye kalan zamanı parmaklarımla sayınca, hesaplamalarımın tutacağından şüphelenmeye başladım. Etrafımdakiler kaynak toplamakla, not yazmakla oldukça meşgul görünürlerken, ben daha hiçbir şeye dokunmamıştım. Yılbaşı geçsin de sonra etraflıca işe koyulurum diye karar vermişliğim vardı sadece. Karar verdiğim gibi de işe başladım. Derken birden elim kolum bağlandı. O vakte kadar büyük bir mesele hakkında muallakta olan ana hatlardan ötesini tasarlayamamış bir halde, elimi başıma koyup kara kara düşünmeye başladım. Daha sonra tez konumun alanını daralttım. Böylece ortaya koyacağım düşünceleri sistematik bir şekilde özetleme ihtiyacı doğmaması için sadece kitaplarda olan bilgileri sıralayıp, azar azar sonuç kısmı ekleme yoluna gittim.

Seçtiğim konu Hocamın ihtisas alanıyla da yakından ilişkiliydi. Evvelinde, bu konunun seçimi hakkında Hocamın görüşünü sorduğumda; "Neden olmasın." demişti. Telaştan elim ayağıma dolanınca, doğruca Hocama gidip okumam gereken kaynakları danıştım. Hocam tüm bildiklerini seri bir şekilde bana

aktardıktan sonra; "Gerekli kitaplardan iki üç cildini ödünç vereyim." dedi. Lakin Hocam bu noktada azıcık bile beni yönlendirme sorumluluğu almaya yanaşmıyordu.

— Son zamanlarda pek kitap okumadığımdan, yeni gelişmeler hakkında bilgim yok. Okuldaki hocalarına sorsan daha iyi olur.

Hocamın bir zamanlar tam bir kitap kurduyken, sonrasında nedendir bilinmez eski ilgisini kaybediverdiği hakkında hanımefendiden duyduklarım o an birden hatırıma geldi. Tez konusunu bir kenara bırakıp öylesine bir söz açtım.

"Hocam neden eskisi kadar kitaplara ilgi duymaz oldunuz?"

"Şudur diyebileceğim bir sebebi yok ama... Nihayetinde ne kadar kitap okusam da pek öyle bir yerlere gelemeyeceğimi düşündüğümden olsa gerek... Bir de..."

— Daha başka bir sebebi mi var?

— Ayrı bir sebep denecek kadar bir şey değil ama önceleri insan önünde bir şey sorulduğunda bilmiyorum demeyi ayıp bilip, bundan sakınırken, sonradan bunun pek öyle utanç verici bir şey olmadığına yönelik bir intiba edindiğimden, öyle ite kaka kitap okuma iştiyakını kaybetmiş olsam gerek. Yani uzun lafın kısası bizden geçti artık.

Hocam nispeten sakin bir tavırda söylemişti bunları. Topluma sırtını dönmüş bir adamın acılarını tatmamış biri olarak benim buna diyeceğim pek bir şey yoktu. Aklımda Hocamın yaşı geçmiş olmasa da muhteşem biri olmadığı yönünde bir intiba edinerek evimin yolunu tuttum.

Ondan sonra ise var gücümle tezime girişmiş, bir ruh hastası gibi gözlerim kıpkırmızı kesilene kadar çalışır olmuştum. Benden bir yıl önce mezun olmuş bir arkadaşıma sorular sorup, çeşitli konularda görüşünü aldığım zamanlarda, birisinin sürenin dolacağı

gün araba tutup ancak yetişebildiğinden bahsetti. Başka birisi de saat beşi sadece on dakika geçmişken teslim ettiği için neredeyse tezi reddedilecekken bölüm başkanının ihsanıyla en sonunda tezini kabul ettirebilmiş. Telaşlanmakla beraber kendime çeki düzen de vermiştim. Her gün masa başında gücüm yettiği kadar çalışmaya devam ettim. Kimi zaman da loş kütüphanenin yüksek rafları arasında dolaşıp duruyordun. Gözlerim define kazısı yapan bir hazine avcısı misali, kitap ciltlerindeki altın yaldızlı harfleri tarıyordu.

Eriğin açmasıyla birlikte soğuk rüzgarlar yavaş yavaş yönlerini güneye çevirdiler. Az bir zaman geçmişti ki kulağıma kiraz ağacının açtığına dair söylentiler gelmeye başladı. Oysa benim gözlerim sadece önüne bakan yarış atları gibi tezimden başka bir şey görmüyordu. Nisan'ın sonu gelip de en nihayetinde tezimi vaktinde bitirene kadar Hocamın eşiğinden adımımı atmadım.

XXVI

İşimin bitmesi, yae kirazının[34] çiçeklerinin dökülüp, dallarındaki yaprakların yeşererek büyümeye yüz tuttuğu yaz başlarına rastladı. Kafesinden kurtulmuş bir kuş misali gökyüzünün enginliklerine özgürce kanat çırpmaya başlamıştım. Hemen Hocamın evine gittim. Kararmış portakal dalı çitlerinin üstlerini bir alev misali filizlerin sarışını, kurumuş nar ağacı köklerinden parlak kızıl kahve yaprakların yumuşakça gün ışığını aksettirmesini yol boyunca seyrettim.

Dünyaya geleli beri ilk defa böyle ender bir manzarayı müşahede ediyorum hissine kapılmıştım.

Hocam sevinçli yüzümü görünce; "Demek tezini bitirdin sonunda. Hadi geçmiş olsun bakalım." dedi.

"Sayenizde sağ salim tamamına erdirdim. Artık yapacak bir şey kalmadı." dedim.

İşin doğrusu o an yapmam gereken bütün işleri bitirdiğimden, o andan sonra gururla bunun tadını çıkarabileceğim yönünde ferah bir ruh hali içindeydim. Yazdığım teze yönelik tam

34 Yae kirazı: Taç yaprakları kat kat açan bir kiraz çiçeği türü.

bir güven ve tatmin duygusu içindeydim. Hocamın önünde bir çırpıda içeriğini anlatıverdim. Hocam her zamanki haliyle; "Anladım.", "Öyle mi?" gibi sözlerle mukabele etmişse de onun ötesinde bir mütalaaya biraz bile girişmedi. Tatminsizlik değilse de biraz hevesimin kırıldığını hissettim. Buna rağmen o günkü ruh coşkunluğum nispeten sakin görünen Hocamın tavırlarına karşı bir atağa kalkıyormuşçasına kıpır kıpırdı. Hocamı yeniden doğmaya yüz tutmuş tabiatı seyretmeye davet ettim.

— Hocam, bir yerlere yürüyüşe çıkalım mı? Eminim dışarıya çıkmak bize çok iyi gelecek.

— Nereye?

Benim için neresi olsa fark etmezdi. Sadece Hocamla birlikte dışarıya çıkmak istiyordum.

Hocam ve ben hedeflediğimiz gibi bir saat sonra şehir merkezinden uzaklaşmış şehir mi köy mü ayırt etmesi zor, sakin bir muhitte öylesine yürür bulmuştuk kendimizi.

Ben alev ağaçlı çitlerden genç ve yumuşak bir yaprak alıp, yaprak düdüğü öttürmeye başladım. Kagoşimalı[35] bir arkadaşımın yapışını taklit ede ede kendiliğimden öğrendiğim bu yaprak düdüğü denen şeyde epey bir ustalığım vardı. Ben ustalıkla bu düdüğü çalarken, buna pek oralı olmayan Hocam, başka bir yöne doğru bakarak yürüdü.

Uzun zamandır genç yapraklarla örtülmüş gibi sık bitkili hafif bir tümseğin altından uzun ince bir yol gidiyordu. Kapının sütunlarına çakılmış levhada, falanca parkı diye yazdığından, şahsa ait bir mülk olmadığı hemen anlaşılıyordu. Hocam yokuşun üst yamacındaki girişe bakarak; "Bir girip bakalım mı?" dedi. Ben de hemen; "Bahçıvan, bu değil mi?" diye karşılık verdim.

35 Günümüz Güney Japonya'sında bir yer ismi.

Fidanlıkları geçip de içerilere tırmanınca sol tarafta bir ev göründü. Açık bırakılmış "şōji"nin[36] iç tarafının ıssızlığından kimseciklerin olmadığı anlaşılıyordu. Sadece saçağın altına yerleştirilmiş büyük bir tencerenin içinde beslenen kırmızı balıklar kımıldıyordu.

— Sakin, değil mi! İzinsiz içeriye giriversek, bir mahzuru yoktur inşallah.

— Yoktur.

Daha da içerilere ilerledik. Lakin orada da kimsecikler yoktu.

Açelyalar sanki yanıyormuşçasına dağınık halde duruyordu. Hocam bunların içinde kızıl sarı uzunca bir bambu dalını gösterip; "Bu Kirişima[37] olmalı" dedi.

Şakayıklar da üç dört metrelik bir alana dikili duruyordu ama daha mevsimi gelmediğinden bir tanesi bile çiçek açmamıştı. Hocam bu şakayık bahçesinin yanındaki eski büyükçe bir oturağın üstüne boylu boyunca uzandı.

Ben de ucunda kalan boş yere oturup bir sigara yaktım. Hocam mavinin süzülüp geldiği gökyüzüne bakıyordu. Ben de etrafımı saran genç yaprakların rengine kendimi kaptırmıştım. Bu genç yapraklara şöyle bir bakınca, her birinin rengi farklıydı. Aynı akçaağacın tek dalında bile aynı renkte iki yaprak yoktu. İnce sedir fidanlarının tepesinde bir yerlerde asılı duran Hocamın şapkasını rüzgar yere düşürüvermişti.

36 Şōji: Japon mimarisinin temel ögelerinden biridir. Ahşap çıtalar ve yarı saydam bir kağıttan oluşur ve sürgülü bir kapı düzeneği vardır. İlerleyen bölümlerde "sürgülü kapı" kelimesi kullanılacaktır.

37 Kirişima açelyası. Bir açelya türü.

XXVII

Hemen o şapkayı yerden kaldırdım. Yer yer görünen kırmızı toprağı tırnaklarımla eşeleyerek Hocama seslendim.

— Hocam, şapkanız düştü.

— Sağol.

Vücudunu hafifçe doğrultarak şapkayı alan Hocam, ne kalktı ne de yatıyor diyemeyeceğim bir vaziyette bana garip bir şeyler söyledi.

— Birden sorduğum için bağışlayın, ailenin epeyce bir mal varlığı var mı?

— Pek o kadar yok.

— Kabalığımı bağışlayın da ne kadar acaba?

— Ne kadar olsun işte, biraz toprak biraz tarla. Para falan hiç yok galiba.

Hocam ailemin mal varlığı hakkında ilk defa böyle sorgulayıcı sorular soruyordu. Benim ise Hocamın nasıl geçindiği hakkında hiç soru sormuşluğum yoktu. Tanışalı beri ilk defa Hocamın neden öyle boş gezdiği hakkında şüphelenmiştim. Ondan

sonra da içimdeki bu şüphe hiçbir zaman silinmemişti. Fakat böyle bir meseleyi Hocamın önüne pervasızca getirmenin kabalık olacağını düşünmüş ve her seferinde bundan sakınmıştım. Genç yaprakların renklerinden yorgun düşmüş gözlerimi dinlendiren gönlüm, birden malum şüpheyle sarsıldı.

— Peki, Hocam sizin durumunuz nasıl? Ne kadarlık bir mal varlığına sahipsiniz?

— Varlıklı biri gibi mi görünüyorum?

Hocam genelde sade giyinirdi. Yine, kalabalık bir ailesi de yoktu. Üstelik evi de pek öyle geniş değildi. Lakin yaşam tarzının özündeki zenginlik aile üyesi olmayan benim gibi biri için bile aşikardı. Velhasıl, Hocamın yaşantısı için lüks denemezdi lakin kendisi cimri de olmayıp, tutumluluk gereği kesesini sıkı tuttuğu da vaki değildi.

"Zengin olmalısınız." dedim.

— Eh bir miktar param var ama illaki varlıklı da sayılmam. Varlıklı olsam kendime daha büyük bir ev yapardım.

O vakit Hocam bankın üstünde doğrulup bağdaş kurmuş vaziyetteydi ki sözlerini bitirince bambu bastonuyla önündeki toprağa yuvarlak bir şeyler çizmeye başladı. Bitirince bu sefer bir değneği toprağa saplarcasına düzce dikti.

— Oysaki bir zamanlar varlıklıydım.

Hocam bu sözleri kısmen mırıldanır gibi söylemişti. Akabinde ben de daha ileri gidip Hocama karşılık vermekten kaçındığım için hemen sustum.

"Oysaki bir zamanlar varlıklıydım anlıyor musun!" diye sözlerini tekrarlayan Hocam, ardından yüzüme bakıp acı acı gülümsedi. Ben buna rağmen hiçbir karşılık vermedim. Aslında afalla-

mış, verecek bir karşılık bulamamıştım. Nihayetinde Hocam da başka bir konudan laf açtı.

— Babanızın sağlık durumuyla ilgili sonradan bir gelişme oldu mu?

Babamın sağlık durumuyla ilgili olarak yılbaşından sonra herhangi bir haber almamıştım. Her ay memleketten gönderilen para çekine nezaketen iliştirdikleri kısa mektuplarda, babamın el yazısı vardı ama bunlarda hastalıkla ilgili bir ibare hemen hemen hiç olmuyordu. Dahası el yazısı da gayet düzgündü. Bu tür hastalıklarda görülen el titremesi kalem tutuşunu hiç bozmamıştı.

— Hiçbir haber gelmedi ama artık iyi olsa gerek.

— İyiyse sorun yok da hastalık hastalıktır vesselam.

— Durum vahim mi diyorsunuz yani? Oysaki direnç gösteriyor olacak ki bana hiç haber gelmiyor.

— Öyle mi?

Hocamın ailemin mal varlığı ve babamın sağlık durumu hakkında sorular sormasını sıradan bir sohbet (aklına gelen şeyleri olduğu gibi sözünü ettiği sıradan bir sohbet) olarak görüp dinlemiştim. Gel gör ki Hocamın sözlerinin altında bu iki şeyi birbirine bağlayan bir anlam yatıyordu. Hocamın şahsi tecrübelerinden bihaber olan benim ise elbette bunun farkına varmam olanaksızdı.

XXVIII

— Ailenizin bir mal varlığı varsa bir an evvel gerekli düzenlemelerin yapılması gerekir diye düşünüyorum, üstüme düşmez ama. Babanın varisleri arasında kim ne alacaksa güzelce taksiminin yapılması iyi olmaz mı? Zira eğer ansızın bir şey olursa, en can sıkıcı iş miras meselesidir.

— Anlıyorum.

Hocamın sözlerini pek o kadar dikkate almamıştım. Ailemde ne annem ne babam ne de başka birinin böyle bir konuyu mesele edeceğini sanmıyordum. Dahası Hocamın bahsettiği bu meselenin Hocamın gözünde olağan görünmesi de beni biraz şaşırttı. Fakat yaşımdan büyüklere olan saygım gereği bu konuda sukut ettim.

— Babanız halen hayattayken öldüğü faraziyesini temel alan sözlerim sizi incittiyse bağışlayın. Lakin insanoğlu fanidir. İnsanın ne kadar sağlığı yerinde de olsa, vadesi ne zaman gelir bilinmez.

Hocamın sözlerinde her zamankinden farklı olarak bir acının izleri vardı.

"Böyle bir konuda hiç mi hiç endişelenmiyorum" diye bir izahta bulundum.

Hocam: "Kaç kardeşiniz var?" diye sordu.

Hocam bundan başka hane halkının kaç kişi olduğunu, akrabalarımızın olup olmadığını, amca ve hala çocuklarım hakkında da sorular sordu. Derken son olarak şunu söyledi.

— Cümleten iyi insanlar mı?

Öyle kötü denecek birileri yok. Ne de olsa sıradan köylüler.

— Köylüler neden kötü olmuyormuş?

Bu sorgulamadan sıkılmıştım. Fakat Hocam bana cevabımı düşünecek zaman bile bırakmıyordu.

— Köylüler şehirlilerden de beter olurlar. Bir de sen şimdi "Akrabalarının içinde 'Şudur.' diyebileceğim kötü bir insan yok." dedin, değil mi? Yoksa yeryüzünde kötü insan diye bir tipin var olduğunu mu sanıyorsun sen. Öyle alnında kötü insan yazan birisi yok bu dünyada. Normalde herkes iyi. En azından herkes normal birer insan. Umulmadık bir zamanda birden kötü insana dönüvermeleridir korkunç olanı. İşte bu yüzden hüküm vermek zordur ya.

Hocam burada duracak gibi de görünmüyordu. Bu noktada bir şeyler söylemek istedim. Derken arka taraftan bir köpek birden havlamaya başladı. İkimiz de irkilip arkamıza baktık.

Çitlerin yanından arka tarafa doğru dikilmiş sedir fidanları yanında bambu yaprakları 10 metrekare kadar toprağı gizlercesine büyümüştü. Köpek bu yapraklar arasından kafası ve sırtını göstere göstere var sesiyle havlıyordu. On yaşlarında bir çocuk oraya koşup geldi ve köpeği azarlamaya başladı. Başında amblemli siyah şapkasıyla çocuk Hocamın önünden geçip selam verdi.

"Amca, girdiğinizde evde kimse yok muydu?" diye sordu.

— Kimseler yoktu ya.

— Ablam ve annem mutfaktalardı ama.

— Öyle mi? Demek vardılar.

— Amca o zaman merhaba diye seslenip içeri girseydiniz ya.

Hocam hafifçe gülümsedi. Cebinden kesesini çıkarıp 5 kuruşluk bir ak bakırı çocuğun eline tutuşturdu.

— Annene de ki burada azıcık dinlenmek istiyoruz.

Çocuk zekice bakan gülen gözlerle başını salladı.

— Şimdi ben ordu casus başkanıyım.

Çocuk böyle deyip açelyalar arasından yokuş aşağı koşmaya başladı. Köpek de kuyruğunu kıvırıp peşi sıra gitti. Derken aynı yaşlarda görünen iki üç kadar çocuk da casus başkanının gittiği tarafa doğru koştular.

XXIX

Hocamın sözlerinin bu köpek ve çocuklar yüzünden nihayete eremeyişi sonucu, meselenin ana hatlarına hakim olamamıştım. Hocamın mesele ettiği miras gibi mevzular, o zamanlar beni hiç telaşlandırmıyordu. Mizacım gereği ve içinde bulunduğum ahval itibariyle, o zamanlarda öyle bir çıkar muvazenesine kafa yoracak kadar lüksüm yoktu. Şöyle bir düşününce bu daha hayata atılmamış olmamdan ve doğrusu, bu meselelerle henüz karşılaşmamış olmamdan kaynaklanıyordu belki de. Velhasıl gençliğimden olacak, para meseleleri bana uzakta görünürdü.

Hocamın konuşmaları içinde enine boyuna sormak istediğim tek bir şey vardı; o da insanoğlunun her birinin hiç umulmadık bir zamanda kötü insana dönüşebileceği şeklindeki lafzıydı. Bu sadece bir lafız olarak benim dahi anlayabileceğim bir şeydi, lakin ben bu hususla ilgili daha fazlasını bilmek istiyordum. Köpek ve çocuklar gidince yeşillikler içindeki bahçe eski sakinliğine geri döndü. Biz de sessizliğe zincirlenmiş gibi bir süre hareketsiz öylece durduk. O andan sonra gökyüzünün güzel rengi peyderpey solmaya başladı. Etrafımızdaki ağaçların çoğunluğunu oluşturan akçaağaçların dallarından damlayacakmış gibi sallanan hafif yeşil yapraklar, giderek kararıyor hissini veriyordu. Uzaklardan gi-

dip gelen römorkların çekilme sesleri kulağımıza geliyordu. Ben bunu köyün erkeklerinin römorkla fidanlar taşıyıp festival gibi bir şeye gitmelerine yormuştum. Hocam bunu duyunca birden meditasyondan uyanmış biri gibi doğruldu.

— Haydi, dönelim yavaş yavaş. Günler epey uzadıysa da böyle ağırdan alınca, akşam nasıl da erkenden geliveriyor değil mi?

Hocamın sırtı az önce bankta sırtüstü yatışından kalan çer çöple doluydu. İki elimle bunları temizledim.

— Sağolasın. Reçine falan bulaşmamıştır inşallah!

— Hiçbir şey kalmadı.

— Bu "haori"[38] daha geçenlerde dikildi. Anlayacağın reçine falan bulaştırıp eve götürürsem hanımdan azarı yerim. Sağolasın.

Ağır ağır, tekrar yamaca sırtını vermiş evin önüne geldik. Girerken ortalıkta kimseciklerin izinin olmadığı köşede, şimdi evin hanımı on beş on altı yaşlarındaki kızıyla kirmene ip eğiriyordu. İkimiz büyük kırmızı balık havuzunun yanından; "Rahatsız ettik" diyerek selam verdik. Evin hanımı; "Estağfurullah ne rahatsızlığı" diyerek mukabelede bulunup az önce çocuğa verilen harçlık için teşekkür etti.

Bahçe kapısından çıkıp iki üç sokak geçince ben nihayet Hocama dönerek sessizliğimi bozdum.

— Az önce "Her kim olursa olsun insanoğlu birdenbire kötü birine dönüşebilir." manasında bir ifadeniz oldu ya! Acaba bu ne anlama geliyor?

— Anlam derken öyle derin bir manası yok. Lakin bu bir gerçek. Havai bir teori değil.

38 Haori: Üste ceket gibi giyinen bir çeşit Japon kimonosu.

— Gerçek oluşunda bir mahzur yok fakat benim asıl sormak istediğim "birdenbire" ibaresi. Acaba nasıl bir durum kastediliyor?

Hocam gülmeye başladı. Üstünden biraz zaman geçmesiyle eski ateşini kaybetmiş bir havayla...

— Para var ya para, ne kadar namuslusu da olsa onu görünce kötü adam oluverir.

Hocamın cevabı bana fazlasıyla sıradan gelip ilgimi çekmemişti.

Hocamın hararetini kaybetmesine mukabil ben de hevesi kırılmış bir ruh halindeydim. Hızlı adımlarla doğruca yürümeye başladım. Hocam biraz geride kalmış gibiydi. Arkamdan "hey hey!" diye seslendi.

— Bir baksana!

— Neye?

— Bir sözümle ruh halin nasıl da değişiveriyor öyle.

Bana yetişmesi için duraklayıp arkama döndüğüm sırada, yüzüme bakan Hocam böyle söylemişti.

XXX

O vakit Hocama içten içe kızmaktaydım. Aynı hizada yürümeye başladıktan sonra da sormak istediklerimi bilerek sormadım. Lakin Hocamın bunun farkında olup olmadığı benim bu tavrıma bir tepki göstermemesi sebebiyle anlaşılmıyordu. Her zamanki sessizliğini bozmadan sakin haliyle yürümeye devam etmesi biraz sinirlerimi bozuyordu. Söyleyecek bir şeyler bulup Hocamın canını sıkasım geldi.

— Hocam!

— Buyur.

— Az önce biraz heyecanlandınız galiba. Hani o bahçıvanın bahçesinde dinlenirken. Sizin heyecanlı halinizi hemen hemen hiç görmeyen biri olarak, bu haliniz bana oldukça istisnai göründü.

Hocam hemen cevap vermedi. Bunun canının sıkılıyor olmasından kaynaklandığını düşündüm. Aynı zamanda hedefi yine isabet ettiremediğimi hissediyordum. Çaresiz susmaya karar verdim. Derken Hocam birden yolun kenarına doğru gitti. Sonra güzelce dikilmiş çitlerin altında kollarını kıvırıp küçük abdestini giderdi. Hocam ihtiyacını giderirken ben orada boş boş dikiliyordum.

— Kusura bakmayın.

Hocam böyle diyerek yola devam etti. En sonunda Hocamın üstüne gitmekten vazgeçmiştim. Yürüdüğümüz yol giderek canlanıyordu. O ana kadar orada burada görünen geniş tarlalar, düz ve yamaç araziler artık tamamen sağlı sollu sıralanan evler yüzünden hiç görünmez olmuşlardı. Yine de kimi evlerin arasında bezelye bahçelerinin bambularla çevrelendiği, tel örgüler içinde tavukların beslendiği göze çarpıyordu. Şehirden dönen iş atları birbirleriyle burun buruna yarışıyordu. Böyle şeylere başından sonuna kadar kendini kaptırmaya meyilli biri olarak, az önce mevzubahis olan meseleyi bir yerlere bırakıvermiştim. Hocamın sonradan geri dönüş yaptığı o meseleyi doğrusu artık unutmuştum.

— Az önce o kadar heyecanlanmış mı göründüm?

— Pek o kadar da denilemez ama belki biraz...

— Yok, yok, görünmüşsem de zararı yok. Gerçekten heyecanlanıyorum zaten. Sen nasıl anlıyorsun bilemem ama benim içim bu konuya dair derin bir nefret duygusuyla dolu. Birisi yüzünden uğradığım aşağılama ve hasarı, on yıl geçse de yirmi yıl geçse de unutamam çünkü.

Hocamın sözleri öncekinden de fazla heyecan doluydu. Lakin beni asıl şaşırtan bu hali değildi. Ne demek istediğini olduğu gibi sözlere dökmüştü. Böyle bir itirafta bulunması benim için bile kuşkusuz hiç beklenmedik bir şeydi. Hocamın mizacında böyle güçlü bir saplantının varlığını o ana kadar hayal bile etmemiştim. Daha zayıf birisi olduğunu sanıyordum. Kendisine yakınlığımın kökleri de Hocamın bu zayıf ve yüksek tarafından geliyordu. Bir anlık bir hisle Hocama karşı gardımı almışken, şimdi bu sözlerin önünde küçülüyordum. Hocam şöyle demişti.

— Biri tarafından aldatıldım. Hem de kan bağım olan bir akrabam tarafından aldatıldım. Bunu asla unutamıyorum. Babam-

dan da önde bana iyi görünen bu herifler, babam ölür ölmez ahlaksız varlıklara dönüştüler. Bu heriflerden miras aldığım bu aşağılama ve hasarı, çocukluğumdan beri sırtımda taşıyorum. Ve sanırım ölene dek de taşıyacağım. Ölene kadar bunu unutamayacağım çünkü. Ama hâlâ öç almış değilim. Şöyle bir düşününce, kişisel bir öç almaktan daha fazlasını yapıyorum. Sadece onlara kin duymuyorum, ben onların temsil ettiği insan mevhumuna tümden kin duymayı öğrendim. Bu kadarının bana yeteceğine inanıyorum.

Teselli için tek bir söz bile bulamamıştım.

XXXI

O günkü konuşmamız da orada noktalanıp devamı gelmemişti. Açıkçası ben de Hocamın tavrı karşısında sinmiş, daha ileriye gitmek içimden gelmemişti.

Şehrin dışından itibaren trene binmiştik fakat tren içinde de ağzımızı açmamıştık. Trenden iner inmez ayrılmamız icap ediyordu. Ayrılırken Hocam yine olağan halinden farklıydı. Her zamankinden daha canlı bir şekilde; "Bugünden Haziran'a kadar fevkalade rahat olsanız gerek. İhtimal, ömrün en rahat günleridir bunlar. Doyasıya tadını çıkarınız." dedi. Gülerek şapkamı çıkardım. O an yüzüne baktığım Hocamın sıradan bir insana kin duyabileceğine inanamıyordum. O gözlerde, o ağızda, hayata yönelik bir karamsarlığın hiçbir ibaresi yoktu.

Fikriyat bakımından Hocamdan azami derecede fayda gördüğümü itiraf etmeliyim. Lakin bazı meseleler hakkında bir fayda görmeye ne kadar çalışsam da bunda muvaffak olamadığım zamanların olduğunu da belirtmem gerekiyor. Hocamın kimi konuşmalarının bir neticeye ulaşmaksızın son bulduğu da oluyordu. O gün ikimiz arasında şehir dışında geçen o konuşma da böyle bir neticesizlikle hafızamın bir köşesinde yer etmişti.

Bu meseleyi çekinmeden Hocamın önüne bir gün tekrar getirdim. Hocam gülüyordu. Şöyle demiştim.

— Kalınkafalı olduğumdan, duruma malik olamıyorsam başka ama anlayabileceğim halde açıkça konuşmamanız hoş değil.

— Ben hiçbir şey gizlemiyorum.

— Gizlemektesiniz.

— Siz benim düşünce ve görüşlerim diyebileceğim şey ile benim geçmişte yaşadıklarımı biraz birbirine karıştırmıyor musunuz? Sıradan bir düşünür olsam da kafamda toparladığım düşüncelerimi sakladığım da söylenemez. Saklamaya hacet de yok zaten. Lakin size geçmişte yaşadıklarımı olduğu gibi anlatmam icap ediyorsa, işte o ayrı bir mesele.

— Ayrı bir mesele olamaz. Sizin fikriyatınızı vücuda getiren de bu geçmişiniz ve benim için büyük bir önem arz ediyor. Bu iki şey birbirinden ayrılınca benim için hiçbir değeri kalmaz. İçinden ruhu alınmış bir oyuncak bebekle beni avutamazsınız.

Hocam usanmış bir ifadeyle yüzüme baktı. Sigarayı tutan eli hafifçe titriyordu.

— Gözüpek birisin sen.

— Sadece ciddi biriyim. Ciddi bir şekilde yaşamın kendisinden ders ve de tecrübe almak niyetindeyim.

— Geçmişimi sana açmam pahasına mı?

Açmak ifadesi ansızın ürkütücü bir sese bürünüp kulağımda çınladı.

O an önümde oturan kişinin bir suçlu olduğu, her zaman saygı duyduğum Hocam olmadığı hissine kapılmıştım. Hocamın yüzü mosmordu.

"Sen gerçekten ciddi biri misin?" diye Hocam beni yine sorguluyordu.

— Ben geçmişten gelen bir sebeple insanoğluna şüpheyle bakıyorum. Bu sebeple doğrusu senden de şüpheleniyorum. Amma ve lakin bir tek senden şüphelenmek istemiyorum. Sen şüphe duyulmak için oldukça fazla safsın. Ben ölmeden önce hiç olmazsa bir kişiye de olsa inanıp öyle ölmek istiyorum. Sen o bir kişi olabilir misin? Olabilir misin? Sen sapına kadar ciddi biri misin?

— Hayatım ne kadar gerçekse, şimdi söylediklerim de o kadar ciddidir.

Sesim titriyordu.

"Pekala." dedi Hocam.

— Anlatacağım. Geçmişimde anlatılmadık hiçbir şey bırakmadan... Bunun yerine... Yok yok anlatacağım. Lakin benim geçmişimden senin pek fazla kazanımın olacağını sanmıyorum. Belki de duymaman daha iyi olacak. Bir de şimdi olmaz ama bil ki bir gün anlatacağım sana. Uygun bir vakti gelmedikçe anlatamam çünkü...

Pansiyonuma döndüğümde dahi üzerimdeki şoku atabilmiş değildim.

XXXII

Bitirme tezim hocalarımın gözünde benim biçtiğim değere layık görülmemiş gibiydi. Yine de umulduğu gibi tezim kabul edildi. Mezuniyet gününde küflenmeye yüz tutmuş kışlığımı sandıktan çıkarıp giydim. Mezuniyet yerinde sıradayken, hangi yüze baksam sıcaklığın izi vardı. Vücudum rüzgar geçirmeyen kalın yünlüm içine sıkıca paketlenmiş bir vaziyette, bunalmaktaydım. Bir müddet bekledikten sonra, elimde tuttuğum mendil sırılsıklam olmuştu.

Tören bitince doğruca eve gidip çırılçıplak soyundum. Pansiyonun ikinci katındaki pencereyi açıp, bir dürbün gibi rulo yaptığım diplomamın deliğinden görülebildiği kadarıyla etrafa baktım. Sonra diplomayı masanın üstüne fırlattım. Öylece Y harfi şeklinde odanın ortasına sere serpe uzanıverdim. Yatar halde geçmişimi düşündüm. Sonra geleceğimi hayal ettim. Ve bu ikisinin arasında bir eşik misali duran bu diploma dedikleri şey gözüme çok değerli, akabinde de hiçbir değeri olmayan garip mi garip bir kağıt parçası olarak görünmeye başladı.

O günün akşamı davet üzere Hocamlara yemeğe gittim. Önceden eğer mezun olursam o günün akşamı başka bir yerde yemeyip Hocamlara gideceğime dair söz vermiştim.

Sofra, kararlaştırdığımız gibi misafir odasında, verandanın yanına kurulmuştu. Deseni bolca işlenmiş ve iyice kolalanmış kalın bir masa örtüsü, zarafet ve saflık içinde lambanın ışığını yansıtıyordu. Hocamın evinde yemek yediğimde, hep şu Batı tarzı dükkanlarda gördüğüm gibi beyaz çarşafın üstünde yemek çubukları ve pirinç kaseleri dururdu. Ve muhakkak yıkanmış ve bembeyaz olmalıydı her zaman.

"Kolluk veya yaka gibi yani. Kirlisini de kullanacaksanız en başından bol renklisini almalısınız. Beyaz olacaksa saf beyaz olacak illaki."

Bu sözlerinden Hocamın ne kadar temizlik düşkünü olduğu aşikardı. Kitaplığı da fevkalade düzenli olurdu. Böyle takıntıları olmayan biri olarak, Hocamın bu özelliği zaman zaman gözümde canlanırdı.

"Hocam da temizlik hastalığı var galiba." diye açık açık söyleyince, hanımefendinin; "Ama üstüne başına pek o kadar dikkat etmez." diye çıkıştığı olmuştu. Buna kulak misafiri olan Hocam "Doğruyu söylemek gerekirse ben psikolojik bir temizlik hastasıyım. Ezelden beri bundan çekiyorum. Şöyle bir düşününce ne de aptalca bir huy." deyip güldü. "Psikolojik temizlik hastası sözünden kasıt, avam diliyle asabiyet denen şey miydi yoksa ahlaki anlamda bir temizlik titizliği miydi anlayamamıştım. Hanımefendi de pek anlamamış gibi görünüyordu.

O akşam Hocamla bu söz konusu masa örtüsünün önünde karşılıklı oturduk. Hanımefendi bizi karşılıklı oturtup kendisi yüzü bahçeye dönük vaziyette oturmuştu.

Hocam "Tebrikler" diyerek benim adıma kadeh kaldırdı. Benim ise bu kadehe binaen ruhumda o kadar bir sevinç belirmedi. Muhakkak bizzat kendi yüreğimde bu ifadeye karşılık verecek kadar coşkun bir sevincin olmayışı da bunun sebeplerinden biriydi. Açıkçası Hocamda da mutluluğumu pekiştirecek coşkun bir hal yoktu. Hocam gülerek kadeh kaldırdı. Bu gülüşün arkasındaki o kötü niyetli alaycı manayı hiç kabul edememiştim. Aynı zamanda bunda gönülden tebrik etmeye dair bir hissiyatı da sezememiştim. Hocamın gülüşünden "Bu alemde böyle şeyler tebrik ediliyor değil mi?" manasını çıkarmıştım.

Hanımefendi: "Pekala. Anneniz babanız kim bilir ne de sevinecekler buna" diye söze katıldı. Birden hasta babamı hatırladım. Bir an önce o diplomayı götürüp göstermek istedim.

"Hocam sizin diplomanıza ne oldu?" diye sordum.

"Ne yaptık acaba? Bir yerlere mi kaldırmıştık?" diye hanımefendiye sordu.

— Evet, koymuşuzdur bir yerlere.

Diplomanın nerede olduğunu ikisi de bilemiyordu.

XXXIII

Ana yemek gelince, hanımefendi yanda oturan hizmetçi kızı kenara çekip bizzat servis işini üstlendi. Anlaşılan bu, Hocamın ağır misafirlere yönelik bir muamelesiydi. Baştaki bir iki serviste bundan sıkılır gibi oldum ama birkaç defa tekrar edince, kaseyi hanımefendinin önüne uzatmak normal gelmeye başladı.

"Çay? Pilav? Maşallah güzel yiyorsunuz."

Hanımefendinin de böyle çekinmeden konuşuverdiği olurdu.

Lakin o gün zamanın da müsaitsizliğiyle pek öyle gırgıra alınacak kadar iştahım yoktu.

— Ne çabuk doydunuz. Son zamanlarda pek bir az yer oldunuz.

— Az yediğimden değil. Hava çok sıcak olduğundan pek yiyemiyorum.

Hanımefendi sofrayı hizmetçi kıza kaldırttıktan sonra şu dondurma dedikleri şeyden ve meyvelerden getirtti.

— Bak bunu evde yaptık.

Pek fazla işi olmayan hanımefendinin misafirine el yapımı dondurma ikram edecek kadar imkanının olması bana makul görünmüştü. Dondurmadan iki defa daha istedim.

"Sonunda, sen de mezun oluyorsun, ne yapmayı düşünüyorsun bakalım?" diye sordu Hocam. Verandaya doğru hafif kaymış ve sırtını eşik aralığındaki sürgülü kapıya vermiş halde oturuyordu.

Artık mezun olduğumun farkında olmakla birlikte, bundan sonra ne yapacağımla ilgili bir hedefim yoktu. Vereceğim cevabı düşünürken hanımefendi: "Öğretmenlik mi?" diye sordu. Buna da bir cevap vermeyince bu sefer; "Yoksa devlet adamı mı?" diye tekrar sordu. Hem ben hem de Hocam buna güldük.

— Doğruyu söylemek gerekirse henüz ne yapacağımı düşünmedim. Açıkçası, iş denen şey hakkında hiç düşünmüşlüğüm olmadı desem yalan olmaz. Evvela neyin iyi neyin kötü olduğuna bizzat kendim yapmadığım müddetçe karar veremeyeceğimden, sanırım şimdiden karar vermekte zorlanacağım.

— Orası öyle de sen elinde gerekli birikimin olduğu için böyle rahat konuşabiliyorsun. Bir de elinde avucunda olmayanı düşün. Onlar pek öyle senin gibi rahat olamazlar.

Arkadaşlarım arasında mezun olmazdan önce kendine ortaokul öğretmenliği işi arayan biri vardı. İçimden hanımefendinin işaret ettiği gerçeğe hak vermiştim. Ama cevabım şöyle olmuştu:

— Hocama baka baka kararmışım.

— Hiç iyi bir tesiri olmamış size.

Hocam gülümsüyordu.

— Kararsa da zararı yok. Lakin şaka bir yana, önceden de söylediğim gibi babanız hayattayken mirasın büyük bölü-

münü bölüştürmesini isteyiniz. Böyle olmadığı müddetçe rahat edemezsiniz.

Hocamla birlikte geniş bahçıvan bahçesinin arkasında, o açelyaların açtığı Mayıs başında yaptığımız konuşmayı hatırladım. O gün dönüş yolunda, Hocamın o heyecanlı haliyle bana yönelik sarf ettiği güçlü sözleri kulağımda defalarca çınlıyordu. Bunlar sadece kuvvetli değil, daha önemlisi çok mühim sözlerdi. Lakin aynı zamanda, doğruları bilmeyen biri olan benim için pek tesirli sözler de değildi.

— Hanımefendi ailenizin epey bir mal varlığı var mı?

— Nereden çıktı bu soru şimdi?

— Hocama sorunca hiçbir şey söylemiyor da ondan.

Hanımefendi gülerek Hocamın yüzüne baktı.

— Lafını edecek kadar olmadığındandır.

Ama Hocamın dediği gibi hareket etmek için ne kadar mal varlığımız olması gerektiğini bilmem ve eve dönüp konuyu babama danışırken bana bir fikir verebilmesi için lütfen söyleyiniz.

Hocam bahçeye dönüp umursamaz bir edayla sigarasını tüttürüyordu. Muhatabım doğal olarak hanımefendiden başkası olamazdı.

— Şu kadar diyecek kadar bir meblağ değil canım. Ne olacak işte, bir şekilde kendi yağımızda kavrulacak kadar var. Bu bir yana, sen gerçekten bundan sonra ne yapacağına bir karar vermelisin. Hoca gibi hep boş gezersen...

— Boş gezdiğim falan yok.

Hocam sadece yüzünü hafifçe doğrultarak hanımefendinin sözlerine karşı çıkmıştı.

XXXIV

O gece Hocamların evinden saat onu geçerken ayrıldım. İki üç gün içinde memlekete dönmeye niyetli olduğumdan Hocamla vedalaştım.

— Sizinle uzun bir süre görüşemeyeceğim.

— Eylül'de mi dönersiniz?

Artık mezun olduğumdan illaki Eylül'de dönmem gerekmiyordu. Fakat Tokyo'ya dönüp Ağustos'un sıcağını yaşamayı da düşünmüyordum. Kalacağım yere karar verdirecek kadar zaman kısıtlaması söz konusu değildi.

— Eh, Eylül'ü bulur herhalde.

— Epey bir vaktiniz olacak yani. Biz de bu yaz bir yerlere çıkabiliriz aslında. Çok sıcak olacak gibi buralar çünkü. Gittiğimiz yerden bir kartpostal atarım size.

— Eğer nasip olursa nereye gideceksiniz?

Hocam bu sorumu hafiften gülerek dinliyordu.

— Daha gidip gitmeyeceğimiz bile belli değil ki.

Tam ayaklanacağım sıra Hocam birden beni tutup; "Bu arada babanızın hastalığı ne durumda?" diye sordu. Babamın sağlığı hakkında hemen hemen hiçbir bilgim yoktu. Bir haber gelmediğine göre kötü bir şey olmasa gerek diye düşünüyordum sadece.

— Öyle hafife alınacak bir hastalık değildir bu. Üremi nüksederse artık kurtuluşu olmaz.

Üremi kelimesinin manasını da bilmiyordum. Geçen kış tatilinde memlekette doktorla istişaremizde böyle bir terimin hiç adı geçmemişti.

"Gerçekten kendisine çok iyi bakınız." diye hanımefendi de söze katıldı. "Zehir beyne kadar ulaşırsa yolun sonu. Şaka değil bu ayol."

Bu konuda bilgisiz olduğumdan canım sıkılsa da gülümsemeyi sürdürdüm.

— Nasıl olsa çaresi olmayan bir dert. Ne kadar telaş etsek de elden bir şey gelmez.

— Öyle kesip atarsanız diyecek söz yok tabii.

Hanımefendi böyle bir dertten vefat etmiş olan annesinin hatırası aklına geldiğinden midir bilinmez, kasvetlice sarf ettiği bu sözlerin ardından başını öne eğmişti. Ben de babamın akıbetinin aklıma gelmesiyle kederlenmiştim.

Derken Hocam birden hanımefendiye doğruldu.

— Şizu! Sen benden önce ölürsün değil mi?

— Neden?

— Nedeni yok öylesine sordum. Yoksa ben senden önce mi yolcu olurum acaba?

— Genelde kocalar önden gidip hanımlar geride kalır ya.

— İllaki öyle olacak diye bir kaide yok. Ama ne de olsa erkeklerin yaşları daha uzun.

— O sebeple önden gidiyor olmalılar değil mi? O zaman benim de senden önce öbür dünyaya göçmem icap ediyor değil mi?

— Senin durumun başka.

— Öyle mi acaba?

— Baksana maşallahın var. Ne de olsa hiçbir derdin sıkıntın yok. Anlayacağın herhalükarda ben önden gideceğim.

— Demek önden gideceksin.

— Evet, kesin ben önden giderim.

Hocam yüzüme baktı. Gülümsedim.

— Ama diyelim ki ben önden gittim, ne yaparsın o zaman?

— Ne mi yaparım?..

Hanımefendi burada susakaldı.

Hocamın ölümü düşüncesinin dehşeti hanımefendiyi ürpertmiş gibiydi. Fakat tekrar başını kaldırdığında, artık kendini toparlamıştı.

— Ne yapacakmışım! Yapacak bir şey var mı ki sen de! Azrail gelince oğul uşak sormaz.

Hanımefendi özellikle bana doğru bakarak şakayla karışık böyle demişti.

XXXV

Ayaklanmışken tekrar geri oturmuş, müsait bir söz arasına kadar ikiliye eşlik etmiştim.

Hocam: "Sen ne düşünüyorsun?" diye sordu.

Hanımefendi mı Hocam mı önce ölür meselesi hakkında her şeyden önce benim tahminde bulunabileceğim düşünülemezdi. Sadece gülmüştüm.

— Ömrün vadesi bilinmez. Benim için de...

— Desene, ömür dediğin öyle bir şey de ondan. Doğduğun anda kaç senelik ömrün var; belli olunca elden ne gelir ayol. Bak Hocanın anne babasının da aynı olmuştu vefatları...

— Vefat ettikleri gün mü?

— Yok, tabii gününe kadar aynı değildi. Ama aynıydı işte. Yani art arda oldu vefatları.

İlk defa duyduğum bu olay bana garip gelmişti.

— Neden öyle birden oluverdiler?

Hanımefendi sorumu cevaba yeltenmişti ki Hocam buna engel oldu.

— Bırakalım bu can sıkıcı konuyu.

Hocam elinde tuttuğu yellikten pır pır ses çıkartarak tekrar hanımefendiye yüzünü döndü.

— Şizu! Ben ölünce bu evi sana verelim.

Hanımefendi bir kahkaha attı.

— Oldu olacak vermişken arsayı da ver bari.

— Arsa başkasının olduğundan elden bir şey gelmez. Onun yerine sahip olduğum her şeyi sana bırakayım.

— Sağolunuz. Lakin ben ne yapayım ki sizin yatay yazılı kitaplarınızı?

— Sahaflara satıverirsin.

— Satsam ne kadar eder ki?

Hocam kaç para eder söylemedi. Ama kendisinin ölümü gibi uzak bir mesele hakkındaki konuşmasına çekinmeden devam etti. Ve bu olay illaki hanımefendinin başına gelecekmiş gibi bir ön kabul söz konusuydu. Hanımefendide de başlarda bilinçli olarak gayriciddi karşılıklar veriyor havası vardı. Neden sonra bir bayan olarak hassas yüreği bunlardan incinmiş olacak ki çehresi kasvetli bir hal aldı.

— Bu kaçıncı ayol, tutturdunuz, "Ben ölürsem, ben ölürsem." diye. Ne olursunuz tadında bırakın da şu "Ben ölürsem." Lakırdısını bırakın artık. Uğursuzluk getirecek. Sen ölürsen her şeyi söylediğin gibi yaparım oldu mu?

Hocam bahçeye dönüp gülümsedi. Lakin o raddeden sonra hanımefendinin hoşlanmadığı o sözleri de ağzına almaz oldu. Ben de epeyce geç olduğundan hemen ayaklandım. Hocam ve hanımefendi beni kapıya kadar uğurladılar.

Hanımefendi: "Hastanıza iyi bakın." dedi.

Hocam; "Eylül'de görüşmek üzere" dedi.

Selamımı verip kafesli kapının dışına adımımı attım. Eşik ile avlu kapısı arasındaki sık yetişmiş osmanthus ağacının[39] çiçeğine benzer bir bitkinin çalıları yolumu engellercesine gece karanlığının içerisine doğru uzanıyordu. İki üç adım ilerleyip kararmış yapraklarla kaplı ağaç tepelerini görünce, yaklaşan güzün çiçeğinin ve kokusunun hayali aklımda canlandı. Hocamın evi ile bu osmanthus ağacı önceden beri gönlümde birbirinden ayrılmaz iki şey olarak bir arada yer etmişti. Tesadüfen o ağacın önünde dikilir halde tekrar bu evin eşiğine ayak basacağım önümüzdeki güzün hayali aklımda eserken, o ana kadar kafesli kapı mahallinden gelen eşiğin lamba ışığı birdenbire sönüverdi. Hanımefendi ve Hocam artık içeriye dönmüş olmalıydı. Tek başıma karanlıkların içine ilerledim.

Hemen pansiyonuma gitmedim. Hem memlekete gitmeden önce yapılması gereken alışverişler olduğundan, hem de ziyafetle dolmuş midemi dinlendirme niyetiyle canlı şehrin içine doğru yol aldım. Şehirde henüz ilk akşam aydınlığı vardı. İşi gücü yokmuş gibi sağda solda dolaşan kız ve erkek güruhu içinde, benimle birlikte mezun olmuş biriyle karşılaştım. İstemeye istemeye gittiğim bir barda, bu şahsın bira köpüğünü andıran coşkulu sohbetine maruz kaldım. Pansiyona döndüğümde gece on ikiyi geçiyordu.

39 Osmanthus: Yıl boyu yeşil bir ağaç türü.

XXXVI

Ertesi gün de olanca sıcağı göze alarak memleketten istenenleri arayıp satın alma işine koyuldum. Mektupla istenenleri sorarken "bir şey değil" diye düşünmüştüm, lakin zamanla bu iş gözümde büyüdü. Trende terimi silerken, başkasının vaktini meşgul etmek ve insana zahmet vermekte sakınca duymayan köylülere kızıyordum.

Bütün bir yazımı boş geçirmeye niyetim yoktu. Memlekete döndükten sonra takip etmek üzere bir programı evvelden hazırladığımdan, bunu uygulayabilmem için ihtiyaç duyacağım kitapları da temin etmem gerekiyordu. Yarım günümü Maruzen'in[40] ikinci katında geçirme niyetindeydim.

Kendi alanımla yakından alakalı olan kitapların bulunduğu rafın önüne geçip, bir ucundan öbür ucuna kadar tek tek her bir kitabı inceledim. Alışverişte en çok bayan için "han'eri"[41] bulmakta zorluk yaşadım. Tezgahtar çırak birçok çeşit gösterdi göstermesine de iş birini seçip almaya gelince bir türlü karar veremedim. Dahası fiyatlar da bir hayli orantısızdı. Ucuzdur diye

40 Maruzen: Günümüz Tokyo'sunun Nihonbaşi semtinde bulunan kitap ve kırtasiye mağazası.

41 Han'eri: Kimono'nun yaka denilecek bölümünün tam üstüne dikilerek kullanılan bir süs yaka türü.

düşündüklerimi sorunca oldukça pahalı çıkarken, pahalıdır diye düşünüp fiyatını sormaya çekindiklerim de bilakis pek bir ucuz çıkıyordu. Velhasıl, ne kadar karşılaştırsam da fiyat farkının nereden geldiğini kestirmek mümkün olmuyordu. Çaresiz kalmıştım. Hanımefendiden yardım talep etmediğime bin pişmandım.

Bir çanta aldım. Tabii ki kalitesiz bir yerli malı olmasına karşın, metal bölümlerinin pırıl pırıl parlaması bile köylüleri heyecanlandırmaya yeterdi. Çanta annemin isteğiydi. "Mezun olunca yeni bir çanta alıp içini bir sürü hediyelerle doldurup dön, emi!" diye mektupta açıkça yazıyordu. O cümleleri okuyunca bir kahkaha atmıştım. Annemin asıl maksadını anlamamış değildim; lakin bu sözlerde bir çeşit latife sezmiştim.

Hocamlarla vedalaşırken söylediğim gibi o günden üç gün sonra buharlı trenle Tokyo'dan ayrılıp memlekete döndüm. Geçen kıştan beri babamın hastalığıyla ilgili Hocamdan bir dizi uyarılar almış biri olarak, azami derecede kaygılı olmam icap ederken, nedendir bilinmez, pek öyle endişeli bir halim yoktu. Bana daha çok babamsız kalacak annemin hali acınası geliyordu. Demek ki gönlümde bir yerlerde çoktan babamın öleceğine dair bir düşünce yer etmiş olmalıydı. Zaten Kyūşū'daki[42] abime yazdığım mektupta da babamın eski sağlıklı haline kavuşma ihtimalinin hiç mi hiç olmadığını yazmıştım. Bir keresinde "İş meşguliyetin nasıldır bilemem ama mümkünse bir vakit temin edip bu yaz gibi kendisiyle dünya gözüyle görüşebilmek için gelebilir misin?" diye yazmışlığım dahi olmuştu. Dahası iki ihtiyarın köyde tek başlarına kalakalmasının ne kadar zavallıca olduğu, biz evlatlarının bundan üzüntü duymak durumda olduğumuza dair duygusal cümleler de sarf etmiştim. Doğrusu gönlümdekileri olduğu gibi yazmıştım. Lakin yazdıktan sonraki ruh halim yazarkenkine nazaran değişmişti.

42 Günümüz Japonya'sında güneyde bir bölge ismi.

İşte bu tezatlıkları trende düşünüp durmuştum. Düşününce kendimi ruh hali çabukça değişiveren basit biri olarak görmeye başladım. Huzurum kaçmıştı. Derken Hocamlar aklıma geldi. İki üç gün önce akşam yemeğine davet edildiğim zamanki konuşmalarımızı hatırladım.

"Hangimiz önce ölür acaba?"

O akşam Hocam ile hanımefendi arasında geçen bu soruyu tekrar mırıldandım. Ve bu soruya kimsenin kendinden emin olarak cevap veremeyeceğini düşündüm. Fakat kimin önce öleceği bilinseydi Hocam ne yapardı acaba? Hanımefendi ne yapardı? Hocamın da hanımefendinin de halihazırda yaptıklarından öte yapacak başka bir şeylerinin olmadığını düşündüm. (An be an ölüme yaklaşan babamı memlekette bırakan bendenizin de yapacak hiçbir şeyi olmadığı gibi) İnsanın fani olduğunu düşündüm. İnsanoğlunun beş para etmez ömrünün faniliğini düşündüm...

İKİNCİ BÖLÜM

Ailem ve Ben

I

Eve döndüğümde beni şaşırtan babamın sağlığının geçen seferki ziyaretime nazaran pek değişmemiş olmasıydı.

— Oo, döndün demek! Hayırlısıyla mezun da oldun ya ne âlâ! Azıcık bekle hele! Yüzümü yıkayıp geleyim.

Babam az öncesi bahçede bir işle meşguldü. Eski hasır şapkasının ardına güneşten korunmak için bağlanmış ve hafifçe kirlenmeye yüz tutmuş mendilini sallaya sallaya kuyunun olduğu arka tarafa doğru dolandı.

Okuldan mezun olmanın sıradan bir insan için gayet olağan bir şey olduğunu düşünen biri olarak, buna beklemediğim bir derecede sevinen babamın karşısında sıkılmıştım.

"Mezun da oldun ya ne âlâ!"

Babam bu sözleri defalarca tekrarlamıştı. İçimden babamın bu sevinciyle, mezun olduğum günün akşamı ziyafette Hocamın "Tebrikler!" derkenki takındığı yüz ifadesini karşılaştırdım. Gözümde, sözleriyle tebrik ederken içinden beni küçük gören Hocam, öyle büyütülmeyecek bir mevzuya pek ender bir durummuşçasına sevinmekte olan babama nazaran daha üstündü. Hasılı

babamın cahilliği sebebiyle gözüme batmaya başlayan köylülüğü canımı sıkmaya başlamıştı.

— Bir üniversiteden mezun olmak pek öyle âlâ bir şey değil. Her yıl yüzlerce insan mezun oluyor.

En sonunda böylesi sivri sözler sarf edivermiştim. Derken babamım yüzünde garip bir ifade belirdi.

— Sadece mezun oldun diye "Âlâ" diyor değilim. Mezuniyetinin âlâ olduğuna şüphe yok, lakin benim sözlerimin altında biraz başka bir anlam yatıyor. Keşke bunu sen de idrak edebilsen.

Babama ne demek istediğini sordum. Konuşmaya istekli görünmüyordu ama sonunda anlattı.

— Velhasıl âlâ dememin sebebine gelince. Bildiğin gibi hastayım. Geçen kış seninle görüştüğüm zaman artık üç dört aylık ömrüm ya var ya yok diye düşünmüştüm. Ne mutlu ki bugünlere gelebildim. Günlük yaşantımı ele ayağa düşmeden sürdürebiliyorum. Bir de sen mezun oldun. İşte bu yüzden bahtiyarım ya. Var gücüyle çalışmış evladının mezuniyetini göremeden bu dünyadan göçmek varken, dünya gözüyle oğlunun tahsilini tamamladığını görmek, bir anne baba için ne kadar büyük bir mutluluktur. Büyük düşünceleri olan biri olarak sana sadece bir üniversiteden mezun olmaya "Ne âlâ!" deyip durmam pek hoş gelmemiş olabilir. Bir de bizim gözümüzden bak. O zaman manzara değişik görünecek. Senin anlayacağın, mezuniyetin benim gözümde, senin gözündekinden çok daha âlâ. Anladın mı şimdi?

Tek bir kelime etmedim. Özür dilemekten ziyade duyduğum utançtan dut yemiş bülbüle dönmüştüm. Babam aklı salim bir şekilde ölümü kabullenmiş gözüküyordu. Dahası benim mezuniyetimi görmeye ömrünün yetmeyeceğini düşünmüştü. Bu mezuniyetin babamın gönlünde ne denli büyük bir yeri olduğunu idrak edemeyen ben ne kadar da ahmaktım. Çantamın

içinden diplomamı çıkarıp itinayla anneme ve babama gösterdim. Diplomam biraz sıkışıp buruşmuş, eski şeklini kaybetmişti. Babam alıp özenle düzeltti.

— Böyle bir şeyi dürüp elde getirmek lazımdı.

"İçine dolgu için bir şeyler koysaydın ya!" diye annem yan taraftan söze karıştı.

Babam bir müddet diplomayı seyre daldıktan sonra, ayağa kalkıp misafir odasına gitti. Ve diplomayı ön tarafta herkesin görebileceği bir yere koydu. Her zamanki ben olsam, buna mutlaka bir şeyler derdim ama o an için ben de normalden farklıydım. Anne babama karşı azıcık da olsa karşı gelesim yoktu. Susup babamın gönlünce hareket etmesine müdahale etmedim.

Bir kere buruşmuş olan özel "tori no kogami"[43] diplomam bir türlü babamın istediği gibi durmuyordu. Babam kaç kere doğrultup koyduysa da hemencecik kendiliğinden yıkılıveriyordu.

43 Tori no kogami: Yapımında kaz tüyü kullanılan pahalı bir Japon kağıdı.

II

Annemi köşeye çekip babamın sağlık durumunu sordum.

— Babam böyle bir şeyi yokmuşçasına bahçelere çıkıp kendine iş ediniyor galiba da gerçekten de iyi mi acaba? Bir şey olmaz değil mi?

— Artık hiçbir şeyciği kalmadı. Hemen hemen iyileşti galiba.

Annem fazlaca sakin görünüyordu. Ömrü şehirden uzak, bağ bahçe içinde geçmiş bir kadın olarak annemin bu tür hususlarda hiç bilgisi yoktu. Buna rağmen geçenlerde babamın yere yığılması karşısında, annemin o kadar paniklemiş bir o kadar da telaşlanmış olmasını içten içe pek bir garipsemiştim.

— Ama doktor o vakit durumu vahim dememiş miydi?

— İşte o yüzden insan vücudu kadar garibi yok diye düşünüyorum ya! Doktor böyle ağır konuştuysa da nasıl oluyorsa bak bu güne kadar turp gibi geldi. Anacığın da başlarda telaş edip elinden geldiğince kendini yormasalar iyi olur diye düşünmüştü. Huylu huyundan vazgeçmez hesabı. Sağlığına dikkat ediyor etmesine de hep başının dikine gidiyor. Kendisi bir şeyi kafasına takmaya görsün ne desem söz geçiremiyorum.

Geçen sefer geldiğimde zorla yatağını kaldırıp sakalını traş eden babamın hali gözümün önüne geldi. "Artık bir şeyim yok. Annen ortalığı velveleye vermekten vazgeçse iyi olacak." şeklindeki babamın sözlerini hatırlayınca hepten annemin üstüne gidesim gelmiyordu. "Lakin hiç olmazsa bir taraftan da ihtiyatı elden bırakmamak lazım." diyesim vardıysa da en nihayetinde buna dilim varamamıştı. Yalnız babamın hastalığının hususiyetleri hakkında bildiklerimi açıklamakla yetindim. Ama bildiklerimin çoğu sadece Hocam ve hanımefendiden duyduklarımdan ibaretti. Annem pek öyle etkilenmişe benzemiyordu. "Aa, anlaşılan aynı hastalık, vah vah, kaç yaşında vefat etmiş o beyefendi?" diye sordu sadece. Çaresiz annemden medet ummayı bırakıp doğrudan babama yöneldim. Babam sözlerimi annemden daha çok ciddiye alarak dinledi. "Aynen öyle. Dediğin gibi. Amma ve lakin vücut da benim vücudum. Kendi vücuduma nasıl bakacağımı yılların tecrübesiyle en iyi bilecek ben değil miyim?" dedi. Bunu duyup alaylı alaylı gülen annem: "Ha gördün mü bak!" dedi.

— Ama babam içten içe kabullenmiş bunu. Şimdi mezun olup gelmeme bu kadar sevinmesinin tek sebebi de bu ya. Ben mezun olmadan ömrünün tamam olacağını düşündüğünden, sağlığı yerindeyken elimde diplomayla gelince buna çok sevindiğini bizzat kendisi söyledi.

— Canım sen de sözün gelişi öyle demişse de içinde bir yerlerde hep iyi olacağını düşünmüştür.

— Öyle midir acaba?

— Daha on yıl yirmi yıl yaşamak arzusunda. Dediğim kimi zaman da bana üzücü şeyler söylediği oluyor. "Ben bu halimle uzun yaşayacağa benzemiyorum. Ben ölürsem ne yaparsın sen bu evde bir başına" falan diyor.

Birden babamın ölüp, içinde annemin yapayalnız kaldığı bu eski ve büyük köy evi gözümde canlandı. Babam bu evden çıkıp

gidince de her şey olduğu gibi devam mı edecekti? Abim ne yapardı? Annem ne ederdi? Peki, bunları düşünen ben eskisi gibi elimi kolumu sallaya sallaya memleketi terk edip Tokyo'ya gidebilir miydim? Annemi gözümün önüne koyduğumda Hocamın uyarıları (babam ölmeden önce bölüşülmesi gereken şeylerin bölüşülmesine dair uyarısı) birden aklıma geldi.

— Ne de olsa "Ölüyorum ölüyorum!" diye tutturan adamda ölecek göz yoktur. Baban da "Ölüyorum ölüyorum!" diye dursun daha kim bilir kaç sene yaşayacak. Bundan ziyade sesi soluğu çıkmayan sağlam adamdan korkacaksın.

Boş bir faraziye mi istatiki bir bilgi mi bilemediğim annemin bu bayağı sözlerini sessizce dinledim.

III

Annem ve babam arasında adıma kutlama pilavı pişirip eş dostu çağırmaya yönelik konuşmalar geçiyordu. Eve döndüğüm günden beri "Böyle bir şey başıma gelir mi?" diye içten içe korkusunu yaşıyordum. Derhal reddettim.

— Ne gerek var böyle bir yaygaraya!

Köylü misafirleri hiç sevmezdim. Nihayetinde beleşten yiyip içmeye gelen bu insanlar için ne vesileyle toplanıldığının bir önemi yoktu. Bu heriflerle aynı sofrada olmak çocukluğumdan beri içimde bir can sıkıntısıydı. Bir de bu heriflerin benim için geliyor olmalarının içimdeki sıkıntıyı daha da aşikar edeceği kuvvetle muhtemeldi. Lakin anne babamın karşısında "Bu vahşi insanları toplamayın başımıza!" demeye de dilim varmıyordu. Bu sebeple bunun bir gereksiz yaygara olacağı hususunda diretiyordum.

— "Yaygara, yaygara" deyip duruyorsun ama yaygara falan değil. Ömründe bir daha gelecek bir şey değil muhakkak, eş dost çağırıp kutlayacağız. Çekinecek ne var bunda.

Annemin benim mezun oluşumu tıpkı eve bir gelin getirmem kadar önemli bir hadise olarak gördüğü anlaşılıyordu.

— Çağırmasak da olur ama laf ederler o zaman!

Bunlar babamın sözleriydi. Elalemin dedikodusundan korkuyordu. Doğrusu oradakiler, böyle durumlarda işler beklenildiği üzere olmazsa hemen buna bir kulp takacak cinsten insanlardı.

— Köy yeri şehre benzemez, canını sıkarlar.

Babam böyle demişti.

"Babanın yüzünü ağartman da gerek" diye annem ekledi.

Daha fazla ayak direyemedim. "Ne yapalım istedikleri gibi oluversin artık." diye düşünüyordum.

— Demek istediğim, benim için yapıyorsanız yapmayın. Yoksa benim yüzümden bir söz gelecek diye bir kaygınız varsa, o zaman durum başka. Sizin kötülüğünüze olacak bir şey üzerinde inat edecek değilim.

— Böyle münakaşacı konuşma ama!

Babamın yüzü asılmıştı.

— Baban senin için yapmıyoruz falan demiyor ama bilmelisin ki konu komşuya karşı da vazifelerimiz var.

Annemin böyle durumlarda bir kadın oluşu itibariyle böyle boş konuştuğu olurdu. Buna karşın mesele laf yetiştirmek olunca, babamla bir olsak dahi annemi alt edemezdik.

— Mektepte okudun diye böyle münakaşacı olman mı gerekiyor!

Babam ancak bu kadarını söylemişti. Lakin babamın bu küçük ifadesinde genel olarak bana yönelik duyduğu rahatsızlığın tamamını görüyordum. O zamanlar hitabetimdeki soğukluğun farkında değilsem de bir tek babamın duyduğu rahatsızlık gözüme batıyordu.

Babam o gece tekrar eski havası yerine gelince, misafirleri çağıracak olursak, benim için hangi zamanın müsait olacağını sordu. Müsaitlik sorunum yoktu. Eski evde boş boş yatıp kalkarak günlerini geçiren biriydim artık. Bana babamın böyle bir soru sormaya kalkışmasının bir anlaşma zemini sağlama niyetinden kaynaklandığına şüphe yoktu. Babamın mülayimliği karşısında umursamaz tavrımdan vazgeçtim. Kutlama gününü görüşüp karara bağladık.

Kutlama günü gelmezden evvel, büyük bir olay vaki oldu. İmparator Meiji'nin hastalandığı ilan edilmişti. Gazeteyle Japonya'nın dört bir yanına hemen yayılan bu haber, birçok köy hanesini de dolaşmış ve artık yapılma arifesindeki kutlama mevzumuzu bir çöp gibi rüzgarında savurup atmıştı.

— Bu durumda yapmak yerinde olmaz galiba.

Gözlüklerini takıp gazeteyi okuyan babam böyle demişti. Bir taraftan da sessizliğe bürünmüş halde kendi rahatsızlığını düşünüyor gibiydi. Birden aklıma mezuniyet törenimizde majestelerinin her sene yaptığı üzere okulumuza teşrif edişleri geldi.

IV

İki üç kişiye fazlaca büyük gelen bu tenha eski evde bavulumu açıp kitaplarımı okumaya koyuldum. Nedendir bilinmez içimde bir huzursuzluk vardı. Baş döndürücü Tokyo'da, ikinci kattaki pansiyon odamda, kulağımda uzaklardan gelen tren sesleriyle sayfaları bir bir çevirip ilerleyerek çok daha rahat yoğunlaşıp ders çalışabiliyordum. Sık sık masaya kapanıp kestirirdim. Kimi zaman da bile bile yastığımı alıp adamakıllı öğlen uykusuna yeltendiğim olurdu. Ağustos böceklerinin sesiyle uyanırdım. Düş ve gerçek arasında süregelen bu ses, birden şiddetlice kulağımın içinde yankılanmaya başlardı. Kimi zaman bu sesi öylece dinlerken gönlüm bir hüzne gark olurdu.

Elime kalemi alıp arkadaşlarımdan bir kaçına kısa kartpostallar, uzun mektuplar yazmıştım. Bu arkadaşlarımdan kimileri Tokyo'da kalmış, kimileri de uzaktaki memleketlerine dönmüştü. Cevap verenler de sesi sedası çıkmayanlar da oldu. Elbette Hocamı unutmamıştım. Küçük harflerle üç sayfaya sığdırdığım "Memlekete döndükten sonra yaşadıklarım" konulu yazımı Hocama göndermeye karar verdim. Tam bunu zarfa koyacaktım ki içime Hocamın hâlâ Tokyo'da olup olmadığına dair bir şüphe düştü. Hocam hanımefendiyle evden ayrıldıklarında elli yaşlarında gös-

teren küt saçlı bir bayanın gelip evi beklemesi adetti. Vaktinde Hocam, onun kim olduğuna dair soruma "Kim dersin acaba?" diye soruyla cevap vermişti. Yanlışlıkla bu kişinin Hocamın akrabası olduğunu düşünmüştüm. Hocam: "Benim akrabam yok ki." diye karşılık vermişti. Hocamın memleketteki kan bağı olan hısım akrabasıyla hiç mi hiç yazıştığı olmamıştı. Benim sorduğum evi beklemeye gelen kadının ise Hocamla bir bağı yoktu ve kendisi hanımefendinin bir akrabasıydı. Hocama postayı gönderirken her zaman ince kuşağı gevşekçe arkasında bağlı olan bu kişinin endamı gözümün önüne geldi. "Şayet Hocamlar sıcaklardan kurtulmak için bir yerlere gitmiş olup mektubum onlara yetişemezse, o küt saçlı ninede mektubu gittikleri yere gönderiverecek kadar bir akıllık ve incelik var mıdır acaba?" diye düşündüm. Lakin o mektubun içinde şu diyebileceğim önemli bir hususun yazılı olmadığını kendim de çok iyi biliyordum. Sadece yalnızlık çekiyordum. Ve Hocamdan bir cevap geleceğini umut ediyordum. Ne var ki o cevap bir türlü gelmemişti.

Babamım önceki kış geldiğim zamanki kadar şōgi oynayası yoktu. Şōgi sehpası üstünde toz birikmiş halde misafir odasının köşesine kaldırılmıştı. Özellikle imparatorun rahatsızlanmalarından sonra babam öylece derin düşüncelere dalar olmuştu. Her gün gazetenin gelişini bekleyip herkesten önce o okurdu. Sonra okuduklarını hususen benim yanıma kadar getirirdi.

— Bak hele, bugün de semavi imparatorun sağlık durumunu etraflıca yazılmışlar.

Babam imparator efendimize hep semavi imparator derdi.

— Haddim değil ama galiba semavi imparatorunkiyle babanın hastalığı birbirine benziyor gibi.

Bunları söylerken babamın yüzünde derin bir endişe vardı.

Bu sözleri dinlerken içimi, babamın tekrar ne zaman yıkılıvereceğinin meçhullüğüne dair bir endişe kaplamıştı.

— Lakin iyileşirler herhalde. Benim gibi adi biri bile hâlâ böyle yaşayıp gittikten sonra.

Babam bir yandan kendi sağlığının teminatını kendisi veriyormuş, diğer yandan da kendisini bekleyen tehlikenin her an farkındaymış gibi görünüyordu.

— Babam gerçekten hastalığından epey korkmuş. Senin dediğin gibi daha yıllarca yaşama hevesi yok gibi.

Sözlerimi duyan annemin yüzünde şaşkın bir ifade vardı.

— Hadi hadi söyle de şōgi falan oynayın bari.

"Toko no ma"daki[44] şōgi sehpasını alıp üzerindeki tozu sildim.

44 Toko no ma: Geleneksel Japon evlerinde üzerine değerli süs eşyalarının konduğu duvara içine doğru hafif yüksek bir oyuk şeklinde konumlandırılan mimari öge. İlerleyen bölümlerde "niş" kelimesi kullanılacaktır.

V

Babamın sağlığı giderek kötüleşiyordu. Beni şaşırtan oydu ki mendilli hasır şapkasına zamanla eli gitmez olmuştu. İsli rafın üstünde duran bu şapkaya her bakışımda, babama karşı bir acıma hissi duyardım. Babam eskisi gibi rahatça hareket etmeye yeltendiği zamanlar, telaşla biraz daha dikkatli olmasını ister olmuştum. Öylece oturduğu yerde kalakaldığını görünce, eskiden daha sağlıklı olduğu hissine kapılıyordum. Babamın sağlık durumuyla ilgili sık sık annemle konuşuyorduk.

"Tamamen kuruntu." diyordu annem. Anneme göre imparator hazretleri ile babamın hastalığı ilişkiliydi. Bana pek de öyle gelmiyordu.

"Kuruntu değil! Gerçekten vücudu kötüye gitmiyor mu? Nereden baksan kötüye giden morali değil sağlık durumu gibi gözüküyor."

Bunları söylerken gönlümden tekrar uzaklardan iyi bir doktor çağırıp şöyle bir muayene ettirmek geçiyordu.

— Bu yaz senin için sıkıcı geçeceğe benzer. Çalışıp didindin mezun oldun kutlayamadık bile. Baban desen hali ortada üstüne

üstlük semavi imparatorun hastalığı vaki oldu. Keşke sen gelir gelmez adamakıllı bir kutlama yapsaydık.

Temmuz'un beşi altısı gibi eve dönmüştüm ve anne babam mezuniyet vesilesiyle konu komşuyu çağırma meselesini ondan bir hafta sonra açmışlardı. En sonunda karar kılınan gün ise bundan da bir hafta sonrasıydı. Ben ise dakiklik konusunda zora gelemeyen telaşsız köy ortamı sayesinde, pek istemeyerek katılacağım bir merasim sıkıntısından kurtulmuş oluyordum ama beni anlamayan annem zerre kadar bunun farkında gözükmüyordu. Majestelerinin vefatı ilan edildiğinde babam elinde gazete "Aa, aa" demişti.

— Semavi imparatorumuz da sonunda bu alemden ayrıldı. Ben de...

Babam bunun sonunu getirmemişti.

Siyah bir "usumono"[45] almak için kasabaya indim. Sonra bununla bayrak direğinin topuzunu sarıp direğin önüne de bir parmak[46] genişliğinde dalgalı bir perde yaptık ve bunu avlu kapısının bir kenarından diğerine eğikçe astık. Rüzgarsız havada siyah perde ve bayrak kımıldamaksızın sarkmış duruyordu. Eski avlu kapımızın samandan bir çatısı vardı. Yağmur ve rüzgarın savurup aşındırdığı samanların rengi zamanla değişerek hafif kül rengine çalan bir hal almıştı ve orasında burasında girinti çıkıntılar göze çarpıyordu. Tek başıma avlu kapısından dışarı çıkıp siyah perde ve bayrak bezi ile bunun içine boyanmış olan yuvarlak güneşin rengini seyre daldım. Sonra bunun çatıdaki hafif kirli samanlara yansıyışını seyrettim. Önceden Hocamın "Sizin eviniz nasıl bir yapıda acaba, şekli benim memleketimdekilerden farklı mıdır ki?" diye soruşu aklıma geldi. Doğduğum

45 Usumono: İnce kumaş ya da kimono.
46 3 sun: Yaklaşık 3 cm'dir.

bu evi Hocama göstermek istiyordum istemesine de bir yandan da göstermeye utanıyordum.

Yine tek başıma eve girdim. Masamın bulunduğu yere gelip gazetemi okurken, uzaklardaki Tokyo'nun çehresini tahayyüle daldım. Zihnim Japonya'nın bu en büyük şehrinde, onca karanlıklar içinde hayatın nasıl olup da hâlâ devam edebileceğinin tasvirine yoğunlaşmıştı. Bu karanlıklara uyarak hareket etmekten başka bir yolu olmayan bir şehrin huzursuzluk buhranları ve karışıklıklar içinde bir lamba gibi duran Hocamın evini tahayyül ediyordum. O sıralar bu ışığın sessiz bir girdaba kendiliğinden kapılıp gittiğinin farkına varamamıştım. Bir müddet sonra bu ışığı da birden söndürecek feleğin gözlerimin önünde döndüğünü ise hepten fark edememiştim.

Son olanlarla ilgili Hocama mektup yazmaya niyetlenip kalemi elime aldım. On satır kadar yazdıktan sonra vazgeçtim. Yazdığım yerleri un ufak yırtıp çöp kutusuna attım.(Hem Hocama hitaben bu tür şeyler yazmanın yersiz olacağını düşündüğümden, hem de geçen sefer gelmediğine göre pek cevap gelecek gibi görünmediğinden) Yalnızdım. Hasılı mektuba sarıldım. Bir cevap gelmesini umut ederek...

VI

Ağustos'un ortalarına geldiğimizde bir arkadaşımdan mektup aldım. Yazısında bir taşra ortaokulundaki öğretmenlik işi teklifinden bahsediyordu. Bu arkadaşım mali durumu icabı böyle yerlerde bir iş bulma peşinde koşturan biriydi. Bu teklif önce kendisine gelmiş, daha iyi bir bölgeden iş fırsatı bulunca, elinde kalan iş fırsatları için bana öncelik vererek haber verme lütfunda bulunmuştu. Hemen kendisine cevap verip teklifi geri çevirdim. "Tanıdıklarım içinde bir öğretmenlik işi bulayım diye var gücüyle çabalayan biri var, bir de ona sorsan nasıl olur?" diyerek bir öneride bulundum.

Cevabımı gönderdikten sonra anne babama bu meseleyi açtım. Her ikisinin de bu teklifi çevirmeme itirazı yok gibi görünüyordu.

— Öyle bir yere gidene kadar daha güzel bir fırsat çıkar herhalde.

Bu sözlerin altında, bana yönelik her ikisinin de beslediği aşırı büyük beklentilerin yattığını sezmiştim. Anne ve babamın henüz mezun olmuş bendenizin emsalsiz bir makama ve yüksek bir gelire sahibi olacağıma dair safiyane umutları vardı.

— İyi bir yer mi? Son zamanlar öyle güzel imkanlar kolay kolay bulunmuyor ki! Dahası abimle benim ihtisas alanım da farklı, devir de değişti. İkimizi aynı kefeye koymak olmaz.

— Öyle de... Bak mezun da oldun artık; birazcık da olsa kendi ayakların üstünde duramazsan bu da olmaz. Elalem "Senin ikinci oğlan mezun olmuştu ama şimdi ne işle meşgul olacak acaba?" diye sorduğunda onlara cevap veremezsem benim de boynum bükülür.

Babam suratını asmıştı. Babamın aklı yıllarca yaşadığın eski memleketin sınırlarından öteye gidemiyordu. Bu memleket içinde ondan bundan duyduğu "Üniversiteden mezun olunca acaba ne kadar maaş alınıyor, herhalde bir yüz yen[47] kadar alınıyordur" gibi sözler karşısında, namını korumak uğruna mezuniyetim ardından bana çeki düzen vermeye çalışıyordu. Büyük bir şehrin şartlarına istinaden düşüncelerine şekil veren biri olarak şüphesiz anne babamın gözünde ayakları yere basmayan aklı üç karış yukarıda biriydim. Aslında bizzat kendim de o havada bir insan olduğumu ara sıra düşünürdüm. Aramızda şahsi düşüncemi açıkça ifade etmeye engel çok uzun bir mesafenin var olduğu açık olan anne ve babam karşısında sessiz kaldım.

— Şu ha bire "Hocam, Hocam." deyip durduğun beyden rica etsen olmaz mı? Tam zamanı hani...

Annemin Hocamdan anladığı şey bundan ibaretti. Bu Hocam denen kişi memlekete döndüğümde evdeki mal varlığının hemen bölüştürülmesini istememi öneren bir kişiydi. Mezun olunca bana bir makam kazandırma niyetinde biri değildi.

"Bu Hoca Efendi ne yapıyor?" diye annem sordu.

"Hiçbir şey yapmıyor." diye cevapladım.

47 Şimdiki (2011) değerle yaklaşık 300 bin yen.

Çok önceleri Hocamın hiçbir şey yapmadığını itiraf etmiş olmalıydım. Zaten babam da bunu hatırlıyor gibiydi.

— Hiçbir şey yapmayışının sebebi acep ne olsa gerek. Senin böyle saygı duymana bakılırsa bir şeyler yapıyor olması icap ederdi.

Babam bu sözleriyle beni hicvediyordu.

— Bak ben bile maaş falan almıyorum ama "boşta gezeyim" dediğim de olmaz.

Babam bu kadarını bile söyleyebilmişti. Ben ise buna rağmen sessiz kaldım.

— Dediğin gibi âlâ bir kişiyse muhakkak bir imkan araştırması gerekir. Bir rica et bakalım.

"Olmaz." dedim.

— Başka çaren var mı ki? Neden rica etmiyorsun? Bir mektup yazıversen?

— Tamam.

Üstün körü cevap verip kalktım.

VII

Babamın hastalığından korktuğu aşikardı. Lakin doktor geldiğinde baş ağrıtıcı sorularla onun canını sıkan bir tavrı da yoktu. Doktor da çekinerek bir şey söylememişti.

Babam ölümünden sonrasını düşünüyor gibiydi. En azından evimizin onsuz nasıl olacağını aklında canlandırıyor gibiydi.

— Çocuk okutmanın iyi tarafı da var, kötü tarafı da var. Binbir zahmetle okuttuğun çocuğun sonunda eve dönmez oluyor. Kendi ellerinle aileden kolayca ayrılması için çocuğunu okutmak gibi bir şey.

Okuduğu için abim uzak diyarlara gitmişti. Tahsilimin bir neticesi olarak ben de Tokyo'da yaşamaya iyiden iyiye karar kılmıştım. Çocuklarını büyütüp bu güne getiren babamın bu şikayetinde hiç haklılık payı yok da denemezdi.

Yıllar yılı ömrünü tükettiği bu köy evinde tek başına kalakalacak annemin hali gözünde canlandıkça babanım ne kadar çok kederleniyor olacağı ortadaydı.

Babam asla evimizden taşınmamamız gerektiğine inanırdı. Oranın sakini annemin de yaşadığı müddetçe taşınmayacağına

inanıyordu. Vefatı sonrası yapayalnız kalacak annemi bu koskoca evde bir başına bırakmak düşüncesi de haliyle canını sıkıyordu. Buna rağmen beni Tokyo'ya gidip iyi bir iş bulmaya zorlamakla kendisiyle çelişmiş oluyordu. Bu çelişkiyi bir taraftan garipsemekle beraber, diğer taraftan da Tokyo'ya gidebilecek olmak da beni mutlu ediyordu.

Anne babamın gözleri önünde iyi bir yere gelmek için var gücümle gayret sarf ediyor gibi görünmem icap ediyordu. Hocama mektup yazıp ev durumunu ayrıntılı bir şekilde anlattım. Elimden gelebilecek bir iş olduktan sonra her türlü işi yapmaya hazır olduğumu söyleyip bir aracılık yapmasını rica ettim. Bu mektubu, Hocamın talebime olumlu cevap vermeyeceğini düşünerek yazmıştım. Şayet olumlu cevap verme niyetine girse bile çevresi dar bir kişi olarak yapabileceği pek bir şeyin olmadığını bile bile yazmıştım bu mektubu. Lakin "Mutlaka Hocamdan cevap gelecektir." umuduyla yazmıştım. Mektubu zarfa koyup göndermek üzereyken anneme şöyle dedim.

— Bak Hocama mektup yazdım. Tam buyurduğun gibi. Bir oku istersen.

Annem tahmin ettiğim gibi mektubu okumadı.

— Öyle mi? O zaman tez elden gönder bakalım. Böyle şeyleri başkalarına sezdirmeden kendin çabucak yapman gerekir.

Annem beni hâlâ çocukça buluyordu. Doğrusu ben de kendimi çocuk hissediyordum.

— Ama bir mektupla olacak iş değil bu. Herhalükarda Eylül olunca bizzat Tokyo'ya gidip ilgilenmek gerek.

— Orası öyledir, belki de bakarsın şans eseri güzel bir fırsat çıkıverir. Erkenden talep etmekte bir zarar yok.

— Tamam. Eninde sonunda muhakkak bir cevap gelecektir. Artık gelince konuşuruz.

Bu konularda titiz olduğundan Hocama güveniyordum. Hocamdan gelecek cevabı bütün kalbimle bekledim. Ama beklentilerim boşa çıkmıştı. Aradan bir hafta geçmesine rağmen Hocamdan ses seda yoktu.

Muhtemelen yazlık gibi bir yerlere gitmiş olmalı.

Anneme bahaneler bularak bir şeyler söylemem gerekiyordu. Bu sadece anneme yönelik bir bahane değil, kendi gönlüme yönelik bir bahaneydi de.

Zorlayarak da olsa birkaç bilgiye istinaden faraziyeler üretip Hocamı savunmadan kendimi rahat hissedemiyordum.

Zaman zaman babamın hastalığını unutuyordum. Dahası erkenden Tokyo'ya dönmek istediğim de oluyordu. Babamın da kendi hastalığını unuttuğu oluyordu. Geleceğe yönelik endişeler taşımakla birlikte gelecekle ilgili hiçbir planı da olamamıştı. Nihayetinde Hocamın nasihat ettiği gibi mal varlığının bölüştürülmesi meselesini babama açacak bir fırsat olmaksızın günler geçip gitmişti.

VIII

Eylül ayının başlarına gelince yavaş yavaş tekrar Tokyo'ya dönme niyetine girdim. Babamdan o zamana kadar olduğu gibi bir müddet daha okul harçlığı göndermesini istedim.

— Sizin o söylediğiniz güzel yerler burada böylece durarak elde edilecek bir şey değil çünkü.

Babamın istediği bir yere gelmek için Tokyo'ya gideceğimi ifade ettim.

"Tabi ki bir iş buluncaya kadar gönderseniz yeter" diye de ekledim.

İçimden öyle bir işin hiç mi hiç bana nasip olamayacağını düşünüyordum. Gerçekleri görmezden gelen babam sonuna kadar bunun tam tersine inanmıştı.

— Dediğin kısa sürecek gibi geliyor; bir çaresine bakarız. Ama bu işin uzamaması lazım. Şöyle iyi bir yere gelir gelmez kendi ayakların üstünde durman gerek. Okuldan mezun oldun mu artık ertesi günden itibaren kimseye yük olmak olmaz. Zamane gençliğinin aklı hep parayı nasıl kullanacağında, lakin nasıl para elde edilir ondan bihaberler.

Babam bundan başka da uzunca bir fırça atmıştı. Konuşmasında şöyle bir söz de geçti; "Önceden çocuklar ana babalarına yedirir içirirdi, şimdi ise yedirip içiren hep ana babalar."

Ben ise bunları sessizce dinlemekle yetindim.

Fırçalama faslı tamamen dinince sessizce yerimden kalkmaya yeltendim. Babam ne zaman gideceğimi sordu. Benim için ne kadar erken olursa o kadar iyiydi.

— Zamanı annenle konuşup karara bağla.

— Öyle yaparım.

O zamanlar babama karşı beklenmedik derecede ağırbaşlıydım.

Köyden ayrılmadan önce babamın keyfini kaçıracak bir şeyler yapmaktan sakınıyordum. Babam yine bana engel oldu.

— Sen Tokyo'ya gidince evimiz yine mahzun kalacak. Şuracıkta bir annen bir ben varım. Hadi benim sağlığım da iyi olsa neyse de bu halimle aniden başıma ne gelir hiç bilinmez.

Elimden geldiğince babamı teselli edip masamın kurulu olduğu yere geri döndüm. Sere serpe dağılmış kitapların arasına oturup, babamın kederli hal ve sözlerini defalarca aklımdan geçirdim. Derken tekrar ağustos böceklerinin sesini duydum. Bu seferki önceden duyduğumkinden farklı olarak tsukutsuku bōşinin[48] sesiydi. Memlekete döndüğüm yaz günleri kafa tırmalayan ağustos böceklerinin sesi ortasında oturakaldığım yerde garip bir şekilde sık sık hüzünlendiğim olurdu. Her defasında kederimin bu böceğin sesiyle bir olup gönlümün derinliklerine sindiği hissine kapılırdım. Böyle zamanlarda hep kımıldamadan öylece kendi kendimi süzer dururdum. İçimdeki keder o yaz memlekete dönüşümle birlikte giderek başka bir hal almaya başlamıştı. Boz ağustos böceği ötüşlerinin yerlerini zamanla kara

48 Tsukutsuku Bōşi: Bir ağustos böceği türü. Kendine has bir sesi vardır.

ağustos böceklerinkine bırakışı misali, etrafımdaki insanların bindiği çarkıfeleğin de varlıktan yokluğa doğru dönmeye başladığını hissediyordum. Bir yandan zavallı babamın söz ve davranışlarını düşünürken diğer yandan da mektuplarımı cevapsız bırakan Hocam aklıma geliyordu. Hocam ve babamın bende tamamen birbirine zıt izlenimler bırakmaları açısından hem mukayese hem de bağdaşım kurmak amaçlı zihnimi aynı anda meşgul ettikleri çok olurdu.

Babamın hemen hemen her şeyini bilirdim. Eğer babamdan ayrılacak olursam, ancak hissi aşinalıktan kaynaklanan baba evlat arası bir hüzünlenme söz konusu olabilirdi. Hocam hakkında ise henüz bilmediklerim daha çoktu. Söyleneceğini vaat ettiği geçmişi hakkında da henüz bir şeyler dinleme fırsatım olmamıştı. Velhasıl Hocam benim için alacakaranlıklar içindeydi. İllaki bu alacakaranlığın ötesine geçip, gün yüzüne ulaşana kadar içim rahat etmeyecekti. Hocamla ilişkimin kesilmesi benim için çok büyük bir ızdırap olurdu. Anneme danışarak Tokyo'ya dönüş günümü karara bağlattım.

IX

Yola çıkışımın arifesinde (tam olarak iki gün öncesinin akşamüstü olacak), babam aniden sırtüstü yığılıp kaldığı sırada kitap ve giysilerle dolu bavulumu kapatıyordum. Babamın sırtını temizlemek üzere banyoya giden annem çığlık atarak beni çağırmıştı. Babamı çırılçıplak ve annemin sırtına kapaklanmış halde gördüm. Buna rağmen misafir odasına götürüldüğünde babam "artık iyiyim" diyordu. Ne olur ne olmaz diye babamın başucuna oturup ıslak bezle ateşini almış ve akşam yemeğini ancak saat dokuz sularında üstünkörü bir şekilde geçiştirebilmiştim.

Ertesi gün babam düşündüğümden de sağlıklıydı. Uyarılara kulak vermeksizin tuvalete gittiği oluyordu.

— Artık iyiyim.

Babam önceden yıkılıp kaldığı zaman da bana dönüp söylediği bu sözü tekrar etmişti.

O zaman aynen söylediği gibi iyi sayılırdı. Ben "Bu sefer de iyi olur herhalde." diye düşünüyordum. Fakat doktor sadece teyakkuzun hayati derecede önemli olduğunun üstünde duruyor; ısrarlı sorularımıza rağmen net bir şey söylemiyordu. Endişelen-

diğim için yola çıkma vaktim gelmiş olsa da bir türlü Tokyo'ya gitmek içimden gelmiyordu.

"Biraz daha kalıp durumu müşahede etmek nasıl olur acaba?" diyerek annemin görüşünü sordum.

Annem: "Öyle yap lütfen" dedi.

Babamın bahçeye ve avluya rahatça gidip gelebildiğini görünce içi rahatlamasına rağmen, böyle bir olay karşısında annem haddinden fazla telaşlanmış, evhamlı bir hale bürünmüştü.

Babam: "Sen bugün Tokyo'ya gitmeyecek miydin?" diye sordu.

'Evet, biraz erteledim.' diye cevapladım.

'Benim yüzümden mi?' diye babam tekrar sordu.

Biraz tereddüt ettim. "Evet, gidecektim." desem babamın hastalığının vehametini ima etmiş olacaktım. Babamı ruhen incitmek istemiyordum. Lakin babam gönlümden geçenlerin farkında gibi görünüyordu.

Babam: "Çok yazık." dedi ve yüzünü bahçeye çevirdi.

Odama girip oracığa bırakıverilmiş bavulumu seyre daldım. Bavulum her an alıp götürülmeye hazır, sıkıca kapatılmış bir haldeydi. Önünde boş boş dikilirken; "Tekrar bağcıklarını çözsem mi acaba?" diye düşündüm.

Oturduğu halde kalkmaya yeltenmiş birininki gibi muallak bir halde üç dört gün geçirdim. Derken babam yine bayıldı. Doktor kesin yatak istirahati emretti.

Annem bana doğru babamın duyamayacağı kadar ufak bir sesle; "Bu da nesi böyle?" dedi. Yüzünde derin bir endişe vardı. Abim ve kız kardeşime telgraf çekmek için hazırlık yaptım. Lakin uyumakta olan babamda hemen hemen hiçbir acı belirtisi dahi yoktu. Konuşurkenki halinin soğuk algınlığı geçiren birisininkin-

den hiçbir farkı yoktu. Üstelik iştahı da her zamankinden daha fazla olarak devam ediyordu. Etrafındakilerin uyarısına hiç mi hiç kulak asmıyordu.

— Nasıl olsa öleceğim. Bari lezzetli şeyler yiyerek öleyim.

Babamın bu "lezzetli" ifadesini hem komik hem de acınası bulmuştum. Çünkü babam leziz şeyler tadabileceği bir şehirde hiç yaşamamıştı. Akşam olunca "kaki moçi"[49] kızarttırıp kıtır kıtır yedi.

— Neden böyle susuyor acaba. Anlaşılan bünyesinin bir tarafı hâlâ sağlam olsa gerek.

Annem umutsuzluğumuzun içine bir umut aşılamaktaydı. Lakin bir yandan da sadece hastalık zamanında kullanılan susamak şeklinde biraz eski duran bir ifadeyi ha bire bir şeyler yemek istemek manasında kullanmıştı.

Babam hasta ziyaretine gelen amcamı uzun bir müddet alıkoyup gitmesini istemedi. Kendini yalnız hissettiği için daha uzun süre kalmasını istemesi bunun ana sebebi olsa da bunun annem ve benim gönlünce yemesine mani olmamızı şikayet etmek amaçlı olduğu da anlaşılıyordu.

49 Kaki moçi: Pirinçten yapılan bir çeşit kraker.

X

Babamın hastalığı bir hafta kadar aynı şekilde seyretti.

Bu süre zarfında Kyüşü'daki abime uzunca bir mektup gönderdim. Kız kardeşime ise annem gönderdi. İçimden bunun onlara babamın sağlığı hakkında vereceğimiz son havadis olacağı geçiyordu. Her ikisine de icap ettiğinde artık yavaş yavaş gelmelerini talep ettiğimiz bir telgraf çekeceğimizi ima eden ifadeler de kullanmıştık. Abim işiyle meşguldü. Ablam hamileydi. Bu sebeple babamın hastalığı son raddeye varmadan çağrılabilecek bir durumda değillerdi. Diğer taraftan binbir zahmetle bir yolunu bulup gelmiş olmak varken, yetişememek de acı olurdu. Telgraf çekerken omuzlarımda tarifsiz bir yük hissettim.

— Kesin öyle mi olur bilemem. Lakin şunu bilmenizi isterim ki her an için bir tehlike söz konusu.

İstasyonlu bir şehirden[50] getirdiğimiz doktor bana böyle demişti. Annemle görüşüp, şehir hastanesinden doktorun önerdiği bir hemşireyi tutmaya karar verdik. Babam başucuna gelip kendisine selam veren beyaz önlüklü hemşireyi görünce, yüzünü garip bir ifade kapladı. Babam hastalığa yakalandığının çoktan beri far-

50 İçinde tren istasyonu bulunduracak kadar büyük bir şehirden.

kındaydı. Bununla birlikte, soluğu ensesine dayanan ölümün farkına varamamıştı.

— Bu sefer iyileşince bir Tokyo'ya gezmeye gidelim. Ne de olsa insanın ne zaman öleceği belli olmuyor. Henüz hayattayken yapmak istediğim her şeyi yapayım.

Annem çaresiz; "O zaman beni de yanınızda götürün olur mu?" gibi sözlerle buna mukabele etmiş oldu.

Kimi zamansa oldukça mahzunlaşıyordu.

— Ben ölünce ne olur anneni kolla.

Bu "ben ölünce" ifadesi bana bir şeyler hatırlatıyordu. Tokyo'dan ayrılmadan önce Hocamın defalarca bu lafı ağzına aldığı mezuniyet günümün akşamını... Kahkahalar içindeki Hocamın yüz ifadesiyle, hiç hoş bulmadığı bu sözlere kulak tıkayan hanımefendinin hali gözümün önüne geldi. O zamanki "ben ölürsem", sadece bir faraziyeden ibaretti. Şimdi duyduğum söz ise her an vaki olabilecek bir gerçekle ilgiliydi. Hocama karşı hanımefendinin takındığı tavrı idrak edememiştim. Şimdi ise karşımda duran babamı bu düşüncelerden uzaklaştırmam icap ediyordu.

— Böyle umutsuzca konuşmayın ama! Daha az önce iyileşince birlikte Tokyo'ya gezmeye gitme niyetindeydiniz ya. Annemle birlikte... Şimdi gidince gözlerinize inanamazsınız.

Çok değişti. Sadece yeni tren hatlarına bile baksanız pek bir arttı. Trenin geçtiği yerlerde şehrin şekli şemali de haliyle değişiyor. Dahası "Şikukaisei"[51] de çıktı. Gece gündüz Tokyo'nun bir dakika bile durup dinlendiği yok.

Çaresizce lafı, lüzumsuzca uzatmış oldum. Babam ise anlatılanları memnun bir tavırda dinliyordu.

51 Şikukaisei: Tokyo'da Meiji döneminde başlayıp Şöva yıllarına kadar devam eden şehri modern bir yapıya kazandırmaya yönelik bir dizi ıslah planı.

Evde hasta olduğundan haliyle eve giren çıkanların sayısı da artıyordu. Yakınlarda oturan akrabalar da iki günde bir kalabalık gruplar halinde art arda hasta ziyaretine geliyorlardı. İçlerinde uzaklarda olup normalde pek selam sabahı olmayan bir kişi de vardı. Giderken; "Nasılsın diye telaş etmiştim ama görünüşe göre çok iyisin. Hem rahatça konuşabiliyorsun hem de yüzünde hiçbir zayıflık belirtisi yok." diyen biri de olmuştu. Geldiğimde aşırı derece sessiz olan evimizin bu vesileyle giderek gürültüsü artıyordu.

Bütün bunlar içinde değişmeden duran babamın hastalığı ise giderek daha vahim bir hal alıyordu. Annem ve amcama danışıp en sonunda abi ve kız kardeşime telgraf attım. Abimden hemen geleceğine dair cevap geldi. Kız kardeşimin kocasından da yola çıkacakları haberi geldi. Kız kardeşim önceki hamileliğinde çocuk düşürmüştü. Bu sefer de aynı akıbete tekrar uğramamak için dikkatli olmak gerektiğini de sözlerine ekleyen kocası, bir ihtimal kız kardeşimin yerine kendisi gelecekti.

XI

Böyle bir hengame içinde dahi sessizce bir köşeye oturacak zamanım oluyordu. Kimi zamansa bir kitap açıp sayfaları art arda on sayfa okuyacak kadar fırsat da buluyordum. Vaktinde sıkıca kapatılmış bavulum da bir gün tekrar açılıvermişti. İhtiyaca binaen içinden bir bir eşyalarımı çıkarmaya başlamıştım. Tokyo'dan ayrılırken kendi kendime yaz boyunca yapmaya karar verdiğim işleri düşündüm. Yaptıklarım bu işlerin üçte biri bile etmiyordu. Önceden de birçok kez böyle bir memnuniyetsizlik hissine kapılmışlığım olmuştu, lakin o yaz işlerim tasarladığıma göre eşine az rastlanır derecede aksamaktaydı. "Bu da dünyanın hali işte" diye düşünürken gönlümü bir huzursuz duygu kapladı.

Böyle huzursuz duygular içinde oturmuş, bir taraftan da babamın hastalığını düşünüyordum. Babamın ölümü sonrasını tahayyül ettim. Bununla aynı zamanda, diğer bir tarafta duran Hocamı anımsadım. Bu huzursuz halimin iki uç köşesine, mevki, tahsil ve mizaçları birbirinden tamamıyla farklı bu iki kişinin simalarını oturtup seyrediyordum.

Babamın başucundan ayrılıp sereserpe dağılmış kitaplar arasında kollarım bağlı otururken annem çıkageldi.

— Hafiften bir kestiriversen? Sen de epey yorulmuşsundur.

Annem neler hissettiğimi anlamıyordu. Ben de hissiyatlarımı annemin sezebileceği kadar çocuk değildim. Basitçe teşekkür ettim. Annem halen odanın girişinde dikilmekteydi.

"Peki, babam?" diye sordum.

Annem: "Şimdi güzelce uyuyorlar" diye karşılık verdi.

Birden gelip yanı başıma oturdu.

"Hocandan hâlâ bir ses soluk yok mu?" diye sordu.

Annem o sıralar söylediklerime inanmaktaydı. O sıralar Hocamdan mutlaka cevap geleceğine dair anneme teminat vermiştim. Fakat o zaman için anne babamın umduğu türden bir cevap gelmesini beklemiyordum. Nihayetinde bile bile anneme yalan söylediğim bir konuma düşmüştüm. "Hocana bir mektup daha yaz bakalım." dedi.

Eğer annemin içi rahat edecekse defalarca hiçbir işe yaramayacak mektupları yazmak bana angarya gelmezdi. Fakat böyle bir sebep için Hocamın daha da üstüne gidecek olmak acı veriyordu. Muhakkak babamdan azar yemek de annemin canını sıkmak da beni Hocamın gözünden düşmek kadar korkutmuyordu. O vakte kadar talebime bir cevap alamayışım da öyle bir sebepten mi kaynaklanıyor diye içime şüphe düştüğü de oluyordu.

— Mektup yazmaya bir mani yok ama böyle işlerde postayla bir mesafe alınamaz. Bizzat Tokyo'ya gidip direk rica etmek gerek.

— Ama baban bu haldeyken ne zaman gidebileceksin ki Tokyo'ya?

— Ben de gideceğim demiyorum ya. İyileşir ya da iyileşmez, her şey yoluna girene kadar bir şeye yeltenecek değilim.

— Tabi ki öyle olacak. Halihazırda böylesi bir ağır hastayı kaderine terk edip Tokyolara gitmek kimin harcı ki?!.

Önce, hiçbir şeyden anlamayan anneme acımaktaydım. Fakat o hengame sırasında gelip böyle bir konuyu dile getirmesine de bir anlam veremiyordum. Kendimin, babamın hastalığında sakince oturup kitap karıştıracak boşluğu bulmam gibi annemin de gözünün önündeki hastayı unutturup aklını başka yerlere götüren gönül boşlukları olduğuna dair şüphelerim vardı. O sırada "Aslında" diye annem konuşmaya başladı.

— Aslında baban hâlâ hayattayken senin bir iş bulduğunu duysa şüphesiz içi rahat eder diye düşünüyorum. Bu durumda zaman kafi gelir mi bilinmez, yine de babanın halen konuşmasında bir kusur olmadığı gibi aklı da başındayken, kendisini sevindirecek bir evlatlığın olsun.

Keder içinde, öyle bir evlatlığı yerine getiremeyecek vaziyetteydim. Velhasıl Hocama tek bir mektup bile göndermedim.

XII

Abim geldiğinde, babam yatağında gazete okuyordu. Babam gündelik yaşantısındaki birçok şeyden vazgeçse de bir tek gazeteye göz gezdirmeden edemezdi ama başını yataktan kaldıramamasının verdiği can sıkıntısıyla daha bir okumayı arzu eder olmuştu. Annem de ben de buna pek o kadar karşı çıkmayıp mümkün olduğunca bir dediğini iki etmiyorduk.

— Bu kadar iyiysen sorun yok demektir. Durumunun ağır olduğundan endişelenmiştim ama görüyorum ki gayet iyisin.

Abim bu tarz sözler sarf ederek babamla konuşmasını sürdürdü. Bu aşırı şen şakrak hal, bana bilakis dengesiz gelmişti. Bununla beraber babamın yanından kalkıp benimle yüz yüze görüşürken, daha durgun bir hal aldı.

— Gazete falan okumaması gerekmiyor mu?

— Ben de öyle düşünüyorum ama razı olmayınca elimizden bir şey gelmiyor.

Abim açıklamalarımı sessizce dinliyordu. Sonra; "Denileni güzelce anlayabiliyor mu acaba?" dedi.

Hastalık sebebiyle babamın normaldekine nazaran anlama yetisinin köreldiği kanısına varmış gibiydi.

— Bunda şüphe yok, ben demin yirmi dakika kadar başucunda oturup havadan sudan konuştum ama hiçbir akli dengesizlik ibaresi görmedim. Bu vaziyette, şartlar elverdiği müddetçe daha uzun süre gidici değil gibi.

Abimle hemen hemen aynı vakitte gelmiş olan kız kardeşimin kocasının bu görüşü bizimkine göre oldukça iyimserdi. Babam kendisine kız kardeşimle ilgili bir dizi soru sormuştu.

"Vücudunun hali malum, akılsızca trene falan bindirip sarsmak olmazdı. Zorlana zorlana hasta ziyaretine gelecek olsa bilakis ben onun için endişelenirim." diyordu.

"Gün gelip iyileşince bebeğin yüzünü görmek vesilesiyle uzun zaman ardından ben size gelsem de olur." diye de ekledi.

Babam General Nogi'nin[52] ölümünü de herkesten önce gazeteden öğrenmişti.

"Eyvah, eyvah!" diyordu.

Olanlardan habersiz bizler bu apansız sözlerle irkilmiştik.

Abim sonradan bana "O an sonunda akli dengesini yitirdiğini sanıp korkmuştum" demişti. "Doğrusu ben de şaşırmıştım." diyen eniştem de benzer türde şeyler söylüyordu. Aslında o zamanlar gazete köylülerin günden güne bekleyip durduğu makalelerden ibaretti. Bunları babamın başucuna oturup güzelce okurdum. Okuyacak vaktimin olmadığı durumlarda da sessizce kendi odama götürüp baştan sona göz gezdirirdim. Uzun süre üstünde askerî üniforma olan General Nogi ile nedime görünümlü giysiler içindeki eşinin endamı gözlerimin önünden gitmemişti. Acı bir ayazın kasabanın ker köşesinde esip uyur gibi duran ağaç

52 General Nogi: Meiji dönemi Japon generali.

ve otları salladığı bir sıra aniden Hocamdan telgraf aldım. Batı giysili birini görünce köpeklerin havlamaya durduğu bir yerde, bir telgraf pek büyük bir şeydi. Telgrafı teslim alan annem haliyle şaşkın bir halde, beni kimsenin olmadığı bir köşeye çağırmıştı.

"Acep ne ola?" diyerek yanı başımda dikilmiş zarfı açmamı bekliyordu.

Telgrafta Hocam kısaca benimle görüşmek istediğini belirtip yanına gelip gelemeyeceğimi sormaktaydı. Boynum bükülmüştü.

Annem bunu "Muhakkak talep ettiğimiz iş meselesi." diye yorumladı.

Ben de galiba öyledir diye düşünmekteydim. Lakin bir taraftan bunu biraz garip de bulmuştum. Her ne olursa olsun, abimi ve kız kardeşimin kocasını oralara kadar çağırmışken, babamın rahatsızlığını bir tarafa bırakıp Tokyo'ya gitmek olmazdı. Anneme danışıp gidemeyeceğimi belirtir bir telgraf atmaya karar verdim. Mümkün olduğu kadar kısa ifadelerle babamın hastalığının son raddeye geldiğini de ekmiştim ama bu haliyle içim rahat etmediğinden, hastalık hakkındaki ayrıntılı bilgileri bir mektuba etraflıca yazıp o gün içinde gönderdim. Sonuna kadar bunun talep ettiğimiz işle ilgili olduğunu düşünen annem yüzünde bir çaresizlik ifadesi olduğu halde; "Gerçekten çok ters bir vakitte geldi, elden bir şey gelmez." demişti.

XIII

Yazdığım mektup oldukça uzundu. Annem de ben de bu sefer muhakkak Hocamdan bir ses çıkar diye düşünmekteydik. Derken mektubu gönderişimden iki gün sonra benim adıma tekrar bir telgraf geldi. Sadece gitmeme gerek olmadığı manasında bir cümle yazılıydı. Bunu anneme gösterdim.

— Büyük bir ihtimal lütfedip bu hususta bir mektup yazacaklar.

Annem bunu hepten Hocamın geçimimi sağlayabileceğim bir iş için bana aracılık edeceğine yormaktaydı. Ben de acaba öyle midir diye düşünmekle birlikte, Hocamın fıtratını temel alınca böyle bir şey yapması bana biraz garip geliyordu. "Hocam benim için iş arayacak." Bu bana hiç olmayacak bir şey gibi görünüyordu.

— Evvela, gönderdiğim mektubum henüz oraya varmamış olduğundan, telgrafın bundan önce atıldığından şüphe yok.

Anneme dönüp bu aşikar durumu dillendirdim. Annem de bunu onaylarcasına düşünceli bir halde "Öyle" diye karşılık verdi. Nitekim Hocamın mektubumu okumadan önce telgraf çekmiş

olmasının Hocamı anlamamıza yönelik hiçbir katkısının olmadığı da ortadaydı. O gün tam da görevli doktorun şehirden başhekimi getireceği güne denk geldiğinden, annemle bu konuyu daha fazla konuşma fırsatımız olmadı. İki doktor istişare sonucu hastaya lavman yapıp döndüler. Babam doktorların yatak istirahatini emredişi sonrası, büyük ve küçük abdestini yattığı yerden başkalarının yardımıyla yapmaktaydı. Temizliğe düşkün babam en başından bundan hiç mi hiç hoşlanmadığını açıkça ifade etse de vücudunda takat kalmadığından, istemeye istemeye yatakta ihtiyacını giderir olmuştu. Hastalığının ilerlemesi sonucu, şuurunun körelmesinden midir bilinmez, gün geçtikçe üşengeçlik edip altına kaçırmaktan çekinmez olmuştu. Kimi zaman yorganı, çarşafı batırıp, etrafındakilerin hoşnutsuzluğuna aldırış etmediği de oluyordu. Haliyle, idrar miktarı, hastalığının doğası gereği, oldukça düşüktü. Doktorlar bundan endişe ediyordu. İştahı da giderek azaldı. Nadiren canı bir şeyler çekecek olsa, dili istese de boğazından bir lokmacığı geçmiyordu. Çok sevdiği gazeteyi dahi eline alacak mecali yoktu. Yastığının başında duran okuma gözlükleri çoktandır siyah kılıfında duruyordu.

Çocukluğunda aralarının çok iyi olduğu ve şimdilerde dört kilometre uzakta yaşayan Saku Bey adında bir tanıdığımız aile ziyaretine geldiğinde, babam "Oo Saku Bey!" diyerek perdelenmiş gözlerini Saku Bey'e yöneltmişti.

— Saku Bey ayağına sağlık. İyi görünüyorsun, kıskandım seni. Ben de hayır yok artık.

— Nereden çıkardın bunu? Bak iki oğlun da üniversiteyi bitirdi. Birazcık hasta olmak mesele edilecek şey mi? Bir de benim halime baksana. Hanımı yitirdim, çocuğum yok. İşte yaşamak denirse yaşayıp gidiyorum böyle. Neyleyim sağlığı hayatın tadı tuzu olmayınca.

Lavman Saku Bey'in gelişinden iki üç gün sonra yapılmıştı. Babam: "Doktorların sayesinde pek bir rahatladım." deyip sevinmekteydi. Birazcık hayata tutunacak cesareti toplarcasına kendine gelmişti. Yanımda duran annem bundan cesaretlendiğinden mi yoksa hasta babama moral olsun diye mi bilinmez, Hocamdan telgraf gelişinden, bunu sanki babamın arzuladığı gibi Tokyo'da bir iş bulunduğu manasına getirerek bahsetti. Orada dururken içim içimi yiyordu ama annemin konuşmasını engellemek olmayacağından sessizce konuşulanları dinledim. Babam sevinmiş görünüyordu.

Eniştem de; "Bak bu iyi işte" dedi.

Abim: "Nasıl bir iş olduğu daha belli değil mi?" diye sordu.

Artık bunu reddedecek cesareti yitirmiştim. Kendim bile bir anlam veremediğim muğlak bir cevap verip kalkıp gittim.

XIV

Babamın hastalığı, en son vuruşun beklendiği o ana kadar ilerleyip orada bir müddet tereddütte kalmış gibi görünüyordu. Ev halkı her gece yatağına girerken; "Acaba kader bugün mü tecelli edecek?" diye düşünmekteydik. Babam hiçbir yerinde etrafındaki bizleri üzüntüye sevk edecek bir acı hissetmiyordu. Bu hususta hastabakıcı daha da rahattı.

Her ihtimale karşı birer kişi nöbetleşe uyanık durmakla birlikte, diğerlerinin kendi yataklarına çekilip yatmalarında bir sakınca görünmüyordu. Aklıma bir şey takılıp uyuyamadığım bir vakit, hasta iniltisine benzer bir ses duyduğumu sanıp gece yarısı yatağımdan çıkarak, ne olur ne olmaz diye başucuna kadar gidip babamı yokladığım olmuştu. O gece uyanık durma sırası annemdeydi. Lakin annem babamın yanında kollarını büküp kendine yastık yapmış vaziyette uyuyakalmıştı. Babam da kendini derin bir uykuya bırakmışçasına sessizdi. Sessiz adımlarla yatağıma geri döndüm.

Abimle aynı cibinlik altında uyuyorduk. Sadece kız kardeşimin kocası, misafir muamelesi görüşünden midir bilinmez, ayrı olarak misafir odasında istirahat etmekteydi.

— Yazık Seki Bey'e. Böyle kaç gündür alıkoyuyoruz, dönemiyor memleketine.

Adı Seki'ydi.

— Ama pek öyle meşgul bir hali olmadığı için kalıveriyordur ya bizimle. Seki Bey değil asıl sen zorda kalacaksın bu kadar uzun sürünce.

— Zorda kalacaksak da çaresi yok. Öyle böyle bir durum değil bu.

Aynı döşekte yan yana yattığım abimle aramızda böyle bir yastık sohbeti geçmişti. Abimin aklından da benim kalbimden de babamın artık kurtulamayacağı geçiyordu. Nasıl olsa kurtulamayacaksa yapacak bir şey yok diye de düşünmekteydik. Babalarının ölümünü bekleyen evlatlar gibiydik. Lakin yine evlat olarak bunu dillendirmekten kaçınıyorduk. İşte böyle karşılıklı olarak birbirimizin içinden geçen düşünceleri gayet iyi farkındaydık.

Abim: "Babamın hâlâ iyileşme umudu var gibi." dedi.

Doğrusu abimin haklılık payı yok da denemezdi. Komşulardan hasta ziyaretine gelenler olursa babam muhakkak gelenlerle görüşmek isteyip aksine razı olmuyordu. Görüşünce de benim mezuniyet kutlamama çağıramamasından duyduğu üzüntüyü belirtiyordu. Ara sıra iyileşince bunu telafi edeceğini de eklediği oluyordu.

"Senin mezuniyet kutlamasını iptal ettiğimiz iyi oldu. Benimkinde epey dağıtmıştın hani." diyen abim, birden anılarımın gözümde canlanıvermesine sebep oldu. Alkolün kışkırtmasıyla ipin ucunu kaçırdığım o halimi hatırlayıp gülümsedim. Habire bir yerlere yiyecek içecek yetiştirmekle meşgul babamın o vaziyeti de acı verir bir şekilde gözümün önüne geldi.

Abi kardeş olarak aramız pek o kadar iyi değildi. Çocukken sık sık kavga ederdik ve daha küçük olduğumdan hep ben ağlardım. Okuldaki ihtisas alanımızın farklı oluşu da tamamen karakterlerimizin farklılığından ileri geliyordu. Üniversite yıllarımda, özellikle Hocamı tanımakla birlikte, uzaktan seyrettiğim abim gözüme bir hayvan gibi görünüyordu. Uzun bir müddet abimle buluşmadığım için ve yine birbirimizden epeyce uzak olduğumuz için abim hem zamansal olarak hem de mesafe açısından bana yakın değildi. Öyle de olsa, uzun zaman sonra böyle yan yana gelince, aramızda bir abi kardeş sıcaklığı kendiliğinden hasıl oluvermişti. İçinde bulunduğumuz vaziyet de bunun en büyük sebeplerinden biriydi. İkimizin ortak noktası babamızdı ve şimdi babamızın ölüm döşeğinde abimle ben el ele tutuşmuş haldeydik.

"Ne yapacaksın bundan sonra?" diye abim sordu. Ben de abime tamamen farklı istikamette bir soru yönelttim.

— Acaba mal mülk işi ne olacak?

— Orasını bilemem. Henüz babam bir şey söylemedi. Lakin mal mülk dediğin öyle pek önemli bir meblağ değil.

Annem beklenildiği üzere Hocamın cevabının gelmeyişine tasalanmaktaydı.

— Hâlâ mektup gelmedi mi? diye başıma kakıyordu.

XV

"Şu Hocam Hocam deyip durduğun da kim?" diye sordu abim.

"Geçenlerde bahsetmiştim ya." diye karşılık verdim. Kendi sorduğu soruya verilen cevabı adam gibi dinlemeyen abime karşı içimde bir hoşnutsuzluk oluşmuştu.

— Sormasına sordum ama...

Abim "Sorsam da anlamadım." demeye getiriyordu. Benim açımdan zorla Hocamı abime anlatacağım diye uğraşmanın gereği yoktu. Lakin bu canımı sıkıyordu. Yine her zamanki tavırlarını sergilemeye başladı diye düşündüm. Abime göre; "Hocam, Hocam." diye saygıyla kendisinden söz ettiğim o kişinin illaki bir şan şöhret sahibi olması gerekmekteydi. En azından üniversite profesörü kadar bir mevkiye sahip olduğunu tahmin ediyordu.

— Adı sanı olmayan, hiçbir iş yapmayan birinin ne değeri olabilir ki?

Abim bu hususta tamamen babamla aynı düşüncedeydi. Lakin "Elinden bir iş gelmediği için yan gelip yatıyor." diye peşin hüküm veren babama karşılık abim, ağzında; "Ne de olsa, bir şeyler başarabilecek kabiliyete sahip olmasına rağmen, boş boş

gezen bir adamdan hayır gelmez." manasına gelen bir şeyler geveliyordu.

— Egoistlik olmaz. Bir şey yapmadan yaşama derdinde olmak rahata düşkün bir düşüncenin ürünüdür.

Abime dönüp, kullandığı egoist kelimesinin ne manaya geldiğini adam gibi bilip bilmediğini sorarak karşılık veresim geldi.

— Yine de bu adam sayesinde bir iş bulabileceksen ne âlâ. Bak baban da sevinmişe benziyor.

Abim sonradan böyle konuşmuştu. Hocamdan net bir mektup gelmemesi sebebiyle, böyle olduğuna inanamamakla birlikte, bunu dillendirecek cesaretim de yoktu.

Dahası annemin kendi kendine gelin güveyi olup herkese böyle bir ilanda bulunduğu bir noktada, birden bunları yalanlamam da uygun olmayacaktı. Annem istediği için değildi ama Hocamdan bir mektup gelmesini bekliyordum. Ve bu mektupta bir şekilde herkesin beklediği gibi bir iş imkanının yazılı olmasını diliyordum. Ölüme yaklaşmakta olan babamın önünde, bu haldeki babamın yüreğine su serpmeyi canı gönülden dileyen annemin önünde, çalışmayana insan denmez gibi şeyler söyleyen abimin önünde, enişte m, amcalarım, halalarım önünde, aslında hiç umrumda olmayan bu iş meselesinin sinirlerimi bozmasına engel olamıyordum.

Babam garip sarı bir şeyler kusunca, önceden Hocam ve hanımefendiden duyduğum vahameti hatırladım. "Öyle uzun zaman yatınca midesi de bozuldu demek." diyen annemin yüzüne bakıp, hiçbir şey bilmeyen bu kişinin önünde gözlerim yaşla doldu.

Abimle oturma odasında karşılıklı konuşmamızda, abim, "Duydun mu?" diye sormuştu.

Bu, doktorların çıkarken abime söylediklerini duyup duymadığıma dair bir soruydu. Açıklama gelişini beklemeksizin, bunun manasını çok iyi anlamıştım.

Abim: "Buraya dönüp ev işlerine bakma niyetin var mı senin?" diyerek beni yokladı. Ben ise hiçbir cevap vermedim.

"Annem öyle bir başınayken elinden hiçbir şey gelmeyecektir." diye devam etti.

Abim toz toprak koklaya koklaya çürüyüp gitmeyi bana reva görüyordu.

— İstediğin kitap okumaksa, köy yerinde bol bol vaktin olur, hem çalışmana da gerek yok, tam sana göre değil mi?

"Böyle bir şey önce senin üstüne düşmez mi?" dedim.

Abim: "Böyle bir şey yapabilecek durumum var mı ki" diye kesip attı. Abimin aklı bundan sonra yapmayı düşündüğü işlerle dopdoluydu.

— Sen olmaz dersen, ne yapalım amcanlardan falan talep edeceğim, eninde sonunda ikimizden birinin annemi himayesi altına alması icap ediyor.

— Halihazırda annem bu evde kalacak mı kalmayacak mı diye başlı başına bir mesele var.

İki kardeş, babam ölmezden evvel, babamın ölümü sonrasını böyle konuşmuştuk.

XVI

Babam zaman zaman sayıklar hale gelmişti.

— General Nogi'ye ne de ayıp ettim. Doğrusu hiç yüzüm kalmadı ya. Yok yok, ben de arkanızdan geliyorum.

Ağzından ikide bir böyle sözler çıkıyordu. Annem bundan ürküyordu. Mümkün olduğu kadar hepimizi babamın başucuna toplamak istiyordu. Aklı başında olduğu zamanlar, kendini sık sık yalnız hisseden hasta babam da aynı şeyleri arzu ediyor gibiydi. Özellikle odanın içinde göz gezdirip annemi göremeyince hemen "Omitsu nerede?" diye soruyordu. Sormadığında bile gözlerinden bu okunuyordu. Sık sık kalkıp annemi çağırmaya gidiyordum. Annem yapmakta olduğu işi öylece bırakarak, hasta odasına gelip; "Bir arzunuz mu var?" diye sorunca, babamın hiçbir şey söylemeden sadece annemin yüzünü öylece süzdüğü oluyordu. Bu muydu diye düşünürken, öte yandan da tamamen alakasız bir şeyler konuşuyordu. Ansızın; "Omitsu sana da az çektirmedim değil mi?" diye nazikçe ifadeler sarf ettiği oluyordu. Annemin böyle sözler karşısında gözleri doluyordu. Ve bunun akabinde, babamın şimdiki haline nazaran bütünüyle sağlığının yerinde olduğu geçmişteki günlerini anıyor gibi gözüküyordu.

— Şimdi söyledikleri acıklı geliyor ama doğrusu eskiden elinden çok çektim.

Annem babamın süpürgeyle sırtını vurarak dövdüğünden bahşetmişti. O ana kadar defalarca aynı hikayeyi işitmiş ben ve abim, o sefer bambaşka bir ruh haliyle, annemin sözlerini, babama dair bir hatıra misali, can kulağıyla dinliyorduk. Babam gözü önünde duran ölümün loş karanlığını seyretmekteyse de mirasla ilgili bir meseleyi ağzına almıyordu.

Abim yüzüme bakarak; "Geç olmadan bir şeyler sormamız icap etmez mi acaba?" diye soruyordu.

"Eder herhalde." diye karşılık verdim. Bizim öne adım atıp hasta bir kişinin önüne bu meseleyi getirmemizin hepten iyi olmayacağını da düşünmekteydim. İkimiz de bir karara varamayınca, sonunda amcama danıştık. Amcam ise boynunu büküyordu.

— Bir yandan söyleyecek sözü varken söyleyemeden ölmesi acı olsa gerek, diğer yandan böyle bir talebin bizden gelmesi hoş olmasa gerek.

Konuşmalar bir sadede varamadan uzayıp gitmişti. Derken babam komaya girdi. Beklendiği üzere, hiçbir şey bilmeyen annem, bunu uykuyla karıştırıp bilakis sevinmişti.

— Eh, böyle huzurluca uyuyuverirse etrafındaki bizler de biraz nefes alırız.

Babam ara sıra gözlerini açıp falan falan nerede diye soruyordu. Bu sorduğu kişiler de daha biraz önceye kadar yanı başında oturanlarla sınırlıydı. Şuurunda karanlık ve aydınlık kısımlar oluşmuş, sadece aydınlık kısmı karanlığı delip geçen beyaz bir ip misali belirli bir mesafeye kadar yol kat edebiliyor gibi görünüyordu. Annemin bu koma halini normal bir uykuyla karıştırmasında da bir haklılık payı vardı.

Derken giderek ne söylediği anlaşılmaz oldu. Bir şeyler söylemeye kalkışsa da bu, anlaşılır bir sonuca bağlanmadan son bulup, nihayetinde çok kereler işin aslı anlaşılmamış oluyordu. Buna rağmen, konuşmaya başladığında, ölümün eşiğinde bir hasta olmadığını düşündürecek derecede sesi gür çıkıyordu. Haliyle bizlerin de sesimizi her zamankinden daha da yükseltip, konuşurken dudaklarımızı kulağına yaklaştırmamız icap ediyordu.

— Ateşinizi almak hoşunuza gider mi?

— Evet.

Hemşireyle birlikte babamın su yastığını değiştirip, buzlarını yenilediğim buz torbasını başının üstüne koydum. Kütür kütür ezilip kırılmış sivri buz parçaları, torbanın içine düzgünce yerleşene dek, babamın iyice açılmış alnının kenarından, torbayı nazikçe bastırdım.

O sırada abim, koridordan içeriye gelip bir adet posta paketini hiçbir şey söylemeksizin elime verdi. Boş olan sol elimi uzatıp aldığım bu posta bir hayli garibime gitmişti.

Ağırlığı normal bir mektupla karşılaştırıldığında oldukça fazlaydı. Sıradan bir zarfın içine de konmamıştı. Zaten miktar olarak normal bir zarfa sığabilecek gibi değildi. "Hanşi"yle[53] sarılmış, kapağı da güzelce yapıştırılıp mühürlenmişti.

Çevirip baktığım paketin alt tarafında mütevazı bir tarzda Hocamın adı yazılı duruyordu. Yeterince zamanım olmadığından hemen paketi açamayınca cebime koydum.

53 Hanşi: Bir tür Japon kağıdıdır. Günümüzde genelde boyu 25 cm, eni 35 cm kadardır.

XVII

O gün hasta babamın hali bilhassa kötü görünüyordu. Tuvalete gitmek niyetiyle yerimden kalkınca, koridorda karşılaştığım abim kimlik soran bir asker misali; "Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

"Öyle görünüyor ki durumu biraz garip olduğundan, mümkün olduğunca yanından ayrılmamak lazım." diyerek, beni uyardı.

Ben de zaten öyle düşünüyordum. Cebimdeki mektuba dokunmadan yine hasta odasına geri göndüm. Babam gözlerini açıp orada sıralı duranların adını anneme sordu. Annem: "Bu falan, bu filan." diye herkesi bir bir tanıtırken, babam da her defasında başını sallıyordu. Başını sallamayınca da annem sesini yükseltip; "Bu falan bey, filan hanım, tanıdın mı?" diye babama teyit ettiriyordu.

— Eksik olmayın, sizlere de çok zahmet oldu.

Babam böyle demişti. Derken yine komaya girdi. Döşeğin etrafını sarmış insanlar bir müddet konuşmadan hastanın o halini seyrettiler.

Çok geçmeden içlerinden biri kalkıp yan odaya geçti. Derken biri daha kalktı. Velhasıl ben de kalkan üçüncü kişi olarak kendi odama çekildim. Az önce cebime koyduğum posta paketini açıp içine bakma niyetindeydim. Bu işi pekala hasta başında da rahatça gerçekleştirebilirdim. Lakin yazılanların miktarı pek bir fazla olup, bir solukta oracıkta okuyup geçebilmek mümkün değildi. Kendime sırf bunun için hususi bir vakit ayırmıştım. Kalın paket kağıdını parçalarcasına yırtıp açtım. İçinden kareli kağıda düzgünce yazılmış metinler çıktı. Ve rahatça paketlenebilmek için dörde katlanmıştı. Batılı kağıdı havası olan bu tomarı açıp rahatça okunabilecek şekilde düzleştirdim.

Gönlüm bu miktarda kağıt ve mürekkebin bana neyi anlatacağı düşüncesiyle şaşkınlık içindeydi. Bir yandan da aklım hasta odasındaydı. "Bu metni okumaya başlayınca, okumayı bitiremeden, muhakkak babama bir şeyler olur ya da en azından abim, annem bilemedin amcam beni çağırır." diye tahmin ediyordum. İçimi rahat ettirip Hocamın yazdıklarını okuyacak ruh haline kavuşamamıştım. Diken üstünde bir halde sadece birinci sayfayı okudum.

O sayfada aşağıdakiler yazılıydı.

"Geçmişimi sorduğunuzda buna cevap verecek cesareti kendinde bulamayan bendeniz şimdi sizin önünüze geçmişimi tüm açıklığıyla serecek özgürlüğe sahip olduğuma inanmaktayım. Lakin bu özgürlük ancak sizin Tokyo'ya gelişinizi beklerken kaybedilecek cinsten bir özgürlük. Dolayısıyla bundan istifade edebileceğim zaman zarfında istifade etmezsem, geçmişimi sizin aklınıza dolaylı bir deneyim olarak aktarma fırsatından ebediyen mahrum kalacağım. Böyle olunca da o vakit öylesi kat'i bir surette verdiğim söz bir yalan olacak. Çaresiz sözle söyleyeceklerimi yazı olarak sunmam icap etti."

Bu kadarını okuyunca ilk defa bu kadar uzun bir şeyin ne için yazıldığını açıkça anlayabilmiştim. En başından beri Hocamın bana iş bulma konusunda yazmaya tenezzül etmeyeceğine inanmaktaydım. Fakat kalemle arası iyi olmayan Hocam, ne hikmetle o mesele hakkında bana böylesi uzunca yazabilecek bir ruh haline kavuşmuştu? Hocam neden benim Tokyo'ya dönmemi bekleyememişti?

"Özgürlüğe kavuşunca anlatacağım. Lakin bu özgürlüğü ilelebet kaybetmem gerekiyor."

İçimden sürekli tekrarladığım bu sözlerin manasını anlamakta zorluk çekiyordum. Birden içime bir huzursuzluk çöktü. Devamını okumaya yeltendim. O sırada, hasta odasından beni çağıran abimin yüksek sesi duyuldu. Tekrar irkilip ayağa kalktım. Koridoru koşarak geçip herkesin olduğu yere gittim. Babamın son anlarının geldiğini anladım.

XVIII

Hasta odasına ne zaman bilinmez bir doktor gelmişti. Mümkün olduğunca hastayı rahat ettirme düşüncesiyle tekrar lavman yapmak üzereydi. Hemşire geçen geceden kalına yorgunluğu atmak üzere ayrı bir odada uyumaktaydı. İşe eli yatkın olmayan abim dikildiği yerde bocalamaktaydı. Yüzümü görünce; "Bir el atıver" deyip kendisi oturuverdi. Abimin yerine, babamın altına yağlı kağıdı ben denk getirmeye çalıştım. Babamın biraz rahatlamış bir hali vardı. Otuz dakika kadar hasta başında bekleyen doktor, lavmanın sonucunu teyit ettikten sonra tekrar geleceğini söyleyip gitti.

Giderken bir şey olduğunda ne zaman olursa olsun kendisini çağırmamızı bilhassa salık vermişti. Şimdiden üstüne bir garipliğin çöktüğü hasta odasını tekrar terk edip Hocamın mektubunu okumaya yeltendim. Fakat içim biraz olsun rahatlayabilmiş değildi. Masaya oturur oturmaz yine abimin yüksek sesle beni çağırması an meselesi gibiydi. Velhasıl "Bu sefer de çağırırlarsa artık bu son olur." korkusuyla ellerim titriyordu. Sadece anlamsız bir şekilde Hocamın mektubunun sayfalarını karıştırmaktaydım. Titizce karelerin içine sığdırılmış bu harflere baktım. Lakin bunları okuyacak zamanım yoktu. Üstünkörü göz gezdirecek kadar bir za-

manım dahi yoktu. En sonuna kadar sayfaları sırayla açıp sonra da tekrar bunları toparlayıp masanın üstüne koymaya niyetlenmiştim ki bu sırada birden sonlara doğru bir ifade gözüme takıldı.

"Bu mektup elinize ulaştığı sıralar, artık bu dünyada olmasam gerektir. Çoktan ölmüş olsam gerektir." Afalladım. O ana kadar alelade yerinde duramayan yüreğimin donakaldığını hissediyordum. Tekrar sayfaları gerisin geriye çevirdim. Ve sondan başa doğru her sayfadan birer cümle kadarını okuyarak ilerledim. Daracık bir zaman diliminde öğrenilmesi gereken bilgiye ulaşma arzusuyla kıpır kıpır oynayan kelimeleri gözlerimle bir bıçak gibi kesmeye çalıştım. O an için tek bilmek istediğim Hocamın sağ oluşuydu. Hocamın geçmişi, o önceden bana anlatmaya çalıştığı sisli geçmişi, işte böyle bir şeyin benim için hiç mi hiç önemi yoktu. İhtiyaç duyduğum bilgiyi bana kolayca bahşetmeyen bu uzun mektubu hiddetle katladım. Tekrar babamın durumunu kontrol etmek amacıyla hasta odasının kapısına kadar gittim. Hasta döşeğinin etrafı beklenmedik bir şekilde sakindi. Yüzünde çaresizlikten yorulmuş bir ifade olduğu halde orada oturmakta olan annemi elimle çağırıp; "Nasıl durumu?" diye sordum. "Bir nebze mevcut halini muhafaza ediyor gibi" diye cevap verdi.

Yüzümü babamın gözleri önüne getirip; "Nasıl? Lavman yapılınca biraz olsun rahatlayabildiniz mi?" diye sordum. Babam başını salladı. Net bir şekilde; "Sağol" dedi. Beklenenin aksine babamın zihni kapalı değildi. Tekrar hasta odasından ayrılıp kendi odama geçtim. Orada saate bakarak trenin sefer çizelgesini araştırdım. Birden kalkıp kuşağımı bağladım ve Hocamın mektubunu cebime sokuşturdum. Sonra arka kapıdan dışarı çıktım. Çılgınca doktorun evine doğru koştum. Doktordan babamın iki üç gün daha yaşayıp yaşayamayacağını kesin bir dille söylemesini isteyecektim. Şırıngayla ya da bilmem hangi yolla yaşatmasını isteyecektim. Maalesef doktor evde yoktu. Oracıkta gelmesini bekleyecek vaktim yoktu. Bekleyecek halim de yoktu zaten.

Çekçekçiye[54] beni acele istasyona götürmesini söyledim. İstasyonun duvarına kağıt parçasını dayayıp üstüne kurşunkalemle anneme ve abime hitaben bir mektup yazdım. Mektup fevkalade basit olmuştu ama yine de hiçbir şey demeden çekip gitmekten iyidir diye düşünerek, çekçekçiden bunu derhal eve ulaştırmasını istedim. Ve var gücümle kendimi Tokyo buharlı treninin içine attım. Tıkır tıkır ötmekte olan üçüncü sınıf kompartımanın içinde, nihayet cebimden Hocamın mektubunu tekrar çıkarıp, başından sonuna kadar göz gezdirebilmiştim.

54 Rikşas: Özellikle Meiji, Taişō ve Şōva döneminde kullanılmış olan insan gücüyle çalışan bir ulaşım aracı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hocam ve Vasiyeti

I

Bu yaz sizden iki üç adet mektup aldım. Tokyo'da iyi bir iş bulmak için yardım talebiniz elime geçen ikinci mektubunuzda yazılıydı diye hatırlıyorum. Bunu okuyunca bir şeyler yapmak istedim. En azından sizi cevapsız bırakmamın doğru olmayacağını düşünmüştüm. Lakin itiraf etmek gerekirse, sizin talebinize yönelik hiçbir gayret sarf etmedim. Malumunuz üzere, ilişki çevresi darın da ötesinde, alem içinde tek başına yaşıyor demenin yerinde olacağı benim gibi birinin böyle bir gayret gösterecek bir durumu muhakkak yoktur. Fakat mesele bu değil. Doğruyu söylemek gerekirse o sıralar, bizzat kendim için neyin iyi olacağı üzerine düşüncelerle kıvranmaktaydım. İnsanlar arasına bırakılmış bir mumya gibi varlığımı sürdürecek miyim? Ya da... O zamanlarda bu "ya da" sözünü her içimden tekrar edişimde tüylerim ürpermekteydi. Koşar adımlarla uçurumun kenarına kadar gelip dibi görünmez vadiyi seyreden biri gibi... Korkağın tekiydim. Korkakların çoğunun çektiği oranda bir ızdırap çekiyordum. Maalesef "O zamanki şahsım için siz hiç var olmamışla bir gibiydiniz" desem abartmış olmam. Bir adım ileri gidersek, iş güç, geçim kaynağınız, böyle şeylerin benim için hiçbir anlamı yoktu. Ne olursa olsundu. Böyle şeyleri telaş edecek durumda değildim.

Mektubunuzu mektup gözüne bırakıverip, durgun bir vaziyette kollarım bağlı düşüncelere dalmıştım. "Evinde yeterince malvarlığı varken, ne derdi var da daha yeni mezun olduğu bir vakit, iş iş diye ortalığı velveleye veriyor?" Doğrusu bu, canım sıkılmış bir halde uzaklardaki size yönelik bahşettiğim tek görüştü. Bunları, size bir cevap vermek gerektiğinden, bir açıklama babından söylüyorum. Sizi kızdırmak için size karşı kaba sözler sarf ediyor değilim. Gerçek maksadımı bundan sonrasını okudukça çok iyi anlayacağınıza inanıyorum. Velhasıl, size bir nezaket cevabı vermek icap ederken sessiz kaldığımdan bu ihmal kabahatimden ötürü sizden özür dilemek isterim.

Ondan sonra size telgraf çektim. Açıkça söylemek gerekirse, o gün sizinle buluşmak istemiştim. Sonra da arzu ettiğiniz gibi geçmişimi size anlatmak istiyordum. Çektiğiniz cevap telgrafında o vakit Tokyo'ya gelemeyeceğinizi söylemenizle, hayal kırıklığına uğramış ve uzun müddet telgrafa bakakalmıştım. Galiba siz de sadece bir telgraf göndermiş olmayı yetersiz görmüş olacaksınız, bana sonradan lütfedip uzun bir mektup yazdığınızdan, Tokyo'ya gelememe sebebinizi çok iyi anlamıştım. Sizin kaba biri olduğunuzu falan hiç mi hiç düşünmem beklenemez. Neden kıymetli babanızı görmezden gelip, evinizi terk edesisiniz ki! Asıl, babanızın ölümcül hastalığını unutmuşa benzeyen benim tavrım gayet uygunsuzdu. Aslında o telgrafı size çektiğimde babanızı unutmuştum. Sanki siz Tokyo'dan ayrılırken; "Bu müzmin bir hastalık olduğundan dikkat etmek gerekir" diye onca tembihleri veren ben değildim. İşte ben böyle kendimle çelişen biriyim. Ya da aklımdan ziyade geçmişimin beni baskı altına alması beni çelişkili bir insana çeviriyor olabilir. Bu hususta da fazlasıyla kendi payımın olduğunu kabul ediyorum. Beni affetmenizi istemem gerekiyor.

Sizden gelen son mektubu okuyunca kötü bir şey yapmış olduğumu düşündüm. Her bir şeyi açıklar bir cevap yazmayı düşünüp elime kalemi alsam da bir satır bile yazamadan vazgeçtim. Eğer ya-

zacaksam bu mektubu yazmak istediğimden ve bu mektubu yazmak için de henüz vakit biraz erken olduğundan vazgeçmiştim. Size sadece "gelmeseniz de olur" diyen bir telgraf atmakla yetinmemin sebebi buydu.

II

Akabinde bu mektubu yazdım. Normal yaşantımda elime kalem almayan biri olarak, olayları ve fikriyatımı düşündüğüm gibi yazıya taşıyamamam benim için büyük bir ızdırap oldu. Az kalsın size yönelik üzerimdeki bu vazifeden vazgeçecektim. Lakin kaç defa vazgeçmeye karar verip kalemi elimden bıraksam da nafileydi. Bir saat geçmeden tekrar yazmak istiyordum. Sizin bakış açınızdan, belki de bu, benim vazifenin yerine getirilmesini önemseyen karakterimden kaynaklanan bir durum olarak görülebilir. Ben de buna karşı çıkmıyorum. Ben sizin de bildiğiniz gibi toplumla ilişkisi olmayan yalnız bir insan olduğum için, adamakıllı bir sorumluluğun, önüme, arkama, sağıma, soluma ne yöne baksam da hayatıma kök salmışlığı yok. Belki kasten belki de kendiliğinden, bunu hayatımda elimden geldiğince asgariye indirgemeye çalıştım. Fakat böyle oluşu sorumluluğa lakayt olmamdan dolayı değil. Bilakis aşırı hassas oluşum sebebiyle, dış etkilere cevap verecek gücüm olmadığından, gördüğünüz üzere yaşantım hareketsiz günlerden aylardan ibaret bir hale dönüşmüş durumda. Bu yüzden, bir kere söz vermişsem bunu yerine getirmemek canımı son derece sıkmakta. Size yönelik içimdeki bu can sıkıntısından kurtulmak amacıyla da bıraktığım kalemi tek-

rar elime almam gerekmektedir. Bununla birlikte yazmak istiyorum da. Vazifeyi bir tarafa bıraksak da geçmişimi yazmak istiyorum. Geçmişim sadece benim tecrübem olması sebebiyle sadece benim mal varlığımdır da diyebiliriz. Bunu bir başkasına devretmeden ölmenin de acı bir şey olduğu söylenebilir. Ben de az çok böyle düşünüyorum. Lakin bunu kabullenemeyecek birine devretmektense, tecrübelerimin hayatımla birlikte toprak altına gömülmesini yeğlerim.

Doğrusu bu dünyada sizin gibi bir adam var olmasaydı, geçmişim en sonunda sadece benim geçmişim olarak kalıp dolaylı bir yoldan bile bir başkasının malumu olamayacaktı. Milyonlarca Japon arasında sadece size geçmişimi anlatmak istemekteyim. Ciddi birisi olduğunuz için. 'Ciddi bir şekilde hayatın bizzat içinden gelen, yaşayan bir ders almak istiyorum.' dediğiniz için. Karanlık hayatımın gölgesini hiç çekinmeksizin beyninize kazıyacağım. Fakat korkmak yok. Bu karanlığın içini iyice gözlemleyip bunun içinden işinize yarayacak bilgileri seçip ayıklayacaksınız. Burada karanlık dediğim şey esasen ahlaki bir karanlıktır. Ben ahlak üzere doğmuş bir adamım. Ve de ahlakla eğitilmiş biriyim. Bu ahlaki düşüncenin, zamane gençliğinkinden oldukça farklı tarafları olabilir. Fakat ne kadar yanlış olursa olsun bu benim şahsi varlığım. Vaktinde geri verilmek üzere alınmış kiralık bir elbise değil. Velhasıl, bundan sonra kendini geliştirmeyi hedefleyen biri olarak sizin için de bir şekilde faydalı olabilir diye düşünmekteyim. Modern fikriyat meseleleri hakkında benimle birçok kereler mütalaalarınız olduğunu hatırlıyorsunuz değil mi? Benim bunlara yönelik tavrımı da çok iyi biliyor olmalısınız. Sizin görüşlerinizi hakir görmemekle birlikte illaki saygı duyacak seviyede de görmüşlüğüm olmamıştı. Görüşlerinizin herhangi bir arka planı olmayıp, kendi geçmişinize sahip olmak için fazlasıyla genç olduğunuz için. Kimi zaman güldüğüm oldu. Sık sık yüzünüzde bir tatminsizlik ifadesi olduğu halde bana bakardınız. Hasılı beni,

geçmişimi resimli bir "emakimono"[55] gibi önünüze sermeye zorlamıştınız. Ben ise, o vakit ilk defa içimden size karşı saygı duydum. Çekinmeksizin gönlümün derinliklerindeki o canlı şeyi yakalayıp çıkarmaya azmetmiş göründüğünüz için. Kalbimi yarıp ılık ılık akan kanımı emmek istediğiniz için. O zamanlar hâlâ yaşıyordum. Ölmek istemiyordum. Böylece, bir gün söylerim diye isteğinizi geri çevirmiş oldum. Şimdi kendi ellerimle kalbimi parçalayıp yüzünüzü bu kana bulamaya yelteniyorum. Kalp atışlarım durduğunda, sizin gönlünüzde yeni bir yaşam kendine bir yer bulsun, o yeter.

55 Emakimono: Uzun bir kağıt üzerine yan şekilde çizilip bir savaş, efsane ya da bir hikayenin tasvir eden resim, parşömen.

III

Anne babamı kaybetmem daha yirmili yaşlarıma gelmediğim zamana denk gelir. Hafızam beni yanıltmıyorsa, bir vakit eşimin de size bundan bahsettiğini hatırlıyorum. İkisi de aynı hastalıktan öldüler. Lakin öyle ki eşimin sizde şüphe uyandıracak tarzda ifade ettiği gibi hemen hemen aynı denecek bir zaman diliminde art arda öldüler. Babamın hastalığı ürkütücü cinsten bir bağırsak karahummasıydı. Hastalığı, yanında durup ona hastabakıcılık yapan anneme bulaştı.

Dünyaya getirdikleri tek çocuktum. Hatırı sayılır bir mal varlığımız olduğundan, nispeten rahat bir tarzda yetiştirilmiştim. Geçmişime dönüp baktığımda, eğer anne babam ölmeseydi en azından anne ya da babamdan birisi ki hangisi olursa olsun fark etmez, yaşayıverseydi, o zamanki rahat ruh halimi şu ana dek muhafaza edebilirdim diye düşünüyorum. İkisinin de ölümüyle aval aval ortada kalakalmıştım.

Bilgisiz, tecrübesiz olduğum gibi olup bitenlerin farkında da değildim. Babam ölürken annem başucunda olamamıştı. Annem ölürken de kendisine babamın öldüğünü dahi bildirmemiştik. Annem bunun farkında mıydı, yoksa yanındakilerin söy-

lediği gibi babamın durumunun iyiye gittiğine mi inanıyordu orasını bilemiyorum. Tek şu var ki babam öldüğünde annem amcamdan evin idamesini talep etmişti. Orada bulunan beni işaret edip; "Bu çocuk sana emanet." demişti. Önceden Tokyo'ya gidişim için anne babamın iznini almış olduğumdan, annem bir yandan da bunu kastediyor gibiydi. Akabinde annem sadece; "Tokyo'ya" diye eklemişti ki sözü amcam alıp; "Anlaşıldı, hiç endişeniz olmasın." diye karşılık verdi. Annem şiddetli ateşe dayanabilecek bir bünyeye sahip olduğundan olacak amcam bana dönüp; "Belli ki pek sabırlı bir kadınmış." diyerek annemi övmüştü. Lakin bunlar annemin vasiyeti miydi değil miydi şimdi düşününce bilemiyorum. Annem elbette babama musallat olan ürkütücü hastalığın ismini biliyordu. Ve kendisine de bulaştığının farkındaydı. Fakat bu hastalığın hayatını alacağı kadarına inanmakta mıydı, bu hususta hâlâ şüphe arz eden unsurların olduğu düşünülebilir. Böyle ateşi yükseldiği zamanlar söylediği sözlerin, ne kadar akla yatkın netlikte olursa olsun, birçok kez, annemin zihninde bir gölge dahi bırakmaksızın kaybolup gittiği oluyordu.

Yani... Lakin mesele değil böyle şeyler. Fakat bu şekilde konuları irdeleme ve yine dönüp dolaşıp tekrar göz atma huyu, ta o zamanlardan bende adamakıllı yer etmişti. Bunu en başından size belirtme ihtiyacı duymakla beraber, bunun somut bir örneği olan bu yazının, mevzubahis meseleyle alakası olmaması sebebiyle, sizin bir işinize yaramayacağı da düşünülebilir. Siz de okumalarınızda bunu böyle kabul edin.

Bu mizacımın bireylerin ahlaki davranış ve eylemlerini de kapsamaya başlamasıyla birlikte başkalarının ahlak duygusuna da kuşkuyla bakmaya başladım. Bunun endişe ve acılarıma karşı bana müspet yönde büyük bir güç verdiği konusunun su götürmezliğini aklınızın bir köşesinde muhafaza ediniz.

Konudan saparsak anlaşılması zor olacağından tekrar kaldığımız yerden devam edelim. Yine de bu uzun mektubu yazmakta olan şahsımla aynı pozisyondaki bir başka biriyle karşılaştırınca, muhtemelen bir nebze içimin huzursuz olduğunu düşünmekteyim. Elalem uykuya dalınca, artık kulağıma gelen tren sesleri de kesildi. Derken, "amado"nun[56] ardındaki avare böceklerin sesi, çiğli bir sonbaharı gizlice hatırlatır bir şekilde ötüşmekteler. Eşim hiçbir şeyden habersiz, yan odada masumane, mışıl mışıl uyuyor. Kalemi elime alıp yazdığım her bir harfle birlikte kalemin ucundan ses gelmekte. Nispeten sakin bir halde yazmaktayım. Tecrübesizliğimden kalemim sağa sola kayabilir ama kafamdaki acıların kalemimi başına buyruk koşturmayacağına inanıyorum.

56 Amoda: Geleneksel Japon evlerinde pencerelerin ya da bahçeye açılan kapıların dış tarafında bulunup, evi yağmur, rüzgar, hırsızlık ve yangın gibi unsurlardan koruyan sürgülü yapı.

IV

Velhasıl, tek başına kalakaldığımdan, annemin söylediği gibi o amcama sığınmaktan başka yolum yoktu. Amcam bütün sorumluluğu üzerine almış ve işlerin tamamını halletmişti. Arzu ettiğim gibi Tokyo'ya gidişimle ilgili ayarlamaları da yapmıştı.

Tokyo'ya gidince bir üniversiteye[57] yazıldım. O zamanın üniversite talebeleri bugünküne göre bir hayli azılıydılar. Tanıdıklarım arasında gece yarısı bir personelle kavga edip "geta"yla[58] muhatabının başını yaralayan birisi olmuştu. İçkili olması sebebiyle, şiddetlice vuruştuğu hasmına nihayet öğrenci şapkasını kaptırıvermişti. Gel gör ki bu şapkanın içinde bu kişinin adı elmas şeklinde bir bez üstüne güzelce yazılıydı. Böylece başı derde girmiş olup az daha polis tarafından okuluna ihbar edilecekti. Ne var ki arkadaşlarının alttan girip üstten çıkmasıyla olay duyulmadan örtbas edilebilmişti. Günümüzün üst sınıf ortamında eğitim görmüş biri olarak duyduğunuz bu kabalıklar, size oldukça aptalca gelebilir. Ben de aptalca bulmuştum. Fakat buna karşılık o tale-

57 1890 ile 1918 yılları arasında uygulanmış olan bir örgün eğitim birimi. Müfredat olarak üniversiteye denk gelmekteydi.

58 Geta: Takunyaya benzeyen geleneksel Japon kundurası.

belerin şimdikilerde bulunmayan bir çeşit sadelikleri vardı. O sıralar her ay amcamın gönderdiği para şimdi sizin babanızdan aldığınız okul masrafına nispeten oldukça az bir miktardı. (Tabii hayat pahalılığında da farklılık olsa gerek) Buna karşın en ufak bir tatminsizlik hissetmemiştim. Bununla birlikte akranlarım arasında, mali durumum açısından başkalarını kıskanacak kadar zavallı bir durumda olduğum da söylemezdi.

Şimdi düşünüyorum da bilakis kıskanılan tarafta olmuş olsam gerek. Çünkü her ay aldığım sabit paradan başka, kitap masraflarım (o zamanlardan beri kitap satın almayı severdim) ve kimi istisnai masraflarım için amcamdan para talep eder ve bunu da hemencecik canımın istediği gibi harcayıverirdim.

Hiçbir şeyden habersiz biri olarak, amcama sadece inanmakla kalmayıp, kendisine genel olarak şükran duyguları da besler, onu takdire şayan biri olarak görüp saygı duyardım. Amcam bir girişimciydi. Bölge yönetim kurulunun da üyesi olmuştu. Bu da sebeplerden biri olacak, siyasi partilerle de ilişkisi vardı diye hatırlıyorum. Babamın öz kardeşi olsa da bu noktada, kişilik bakımından babamdan tamamen farklı bir yönde gelişim göstermiş gibiydi. Babam atalarımızdan kalan mirası özenle muhafaza etmiş vefakar bir adamdı. Eğlencelik olarak çay seremonisi ve ikebana[59] ile uğraşırdı. Bundan başka şiir antolojilerini okumayı da severdi. Antika ve sanat eserlerine de büyük bir ilgisi olduğu görünüyordu. Her ne kadar evimiz taşrada olsa da sekiz kilometre mesafede bir şehir var ki (amcam bu şehirde otururdu) ta bu şehirden pazarlamacılar kalkıp antik eşya, buhurdanlık gibi şeyleri göstermeye gelirlerdi.

Babam için tek kelimeyle varlıklı bir adam[60] demek doğru olur sanırım. Nispeten üst sınıf zevkleri olan bir taşra beyefen-

59 İkebana: Geleneksel Japon çiçek düzenleme sanatı.
60 Orijinal eserde "man of means" şeklinde bir İngilizce bir ifade kullanılmıştır.

disiydi. Bu sebeple, mizaç açısından söyleyecek olursak, geniş fikirli amcamla arasında oldukça büyük bir fark vardı. Buna karşın, gariptir, araları iyiydi. Babam amcamı pek bir takdir eder, kendisine nazaran gayet girişimci ve güvenilir biri olduğunu söylerdi. Kendisi gibi anne babasından miras devralan birinin eninde sonunda kişisel kabiliyetlerinin körleştiğinden, böyle kişilerin toplum içinde mücadele etme gereği olmamasının hiç de iyi olmadığından bahsederdi. Bu sözlerini annem de duymuştu, ben de duymuştum. Babam bunu daha çok bana öğüt olsun diye söylüyor gibiydi. O vakit babam gözlerimin içine baka baka; "Bunları sen de aklının bir köşesine yazsan iyi olur." demişti.

Bu sebeple bu sözleri şimdi bile hatırlıyorum. Babamın bu kadar güvendiği, övdüğü amcamdan, nasıl şüphe duyabilirdim ki? Pek tabii kendisiyle gurur duymam gereken biriydi. Anne babamın ölümüyle kendisinin himayesine girdiğimden artık benim için sadece bir övünç kaynağı değil, aynı zamanda, varlığım için muhtaç olduğum biri de olmuştu.

V

Yaz tatilini değerlendirip memlekete döndüğümde, anne babamın ölümünü geride bırakmış evimizde, artık amcam hanenin yeni efendisi olarak, hanımıyla yaşamaya başlamıştı. Tokyo'ya gidişimden evvel böyle olması kararlaştırılmıştı. Tek başına kalakalmış biri olarak evde olmadığım müddetçe, bundan başka yol yoktu.

Amcamın o sıralar şehirdeki birkaç şirketle ilişkisi varmış. İşleri açısından, sekiz kilometre uzaktaki evimize taşınmaktansa, halihazırdaki evinde oturmaya devam etmesinin, herhalükarda daha uygun olacağını söyleyip gülmüştü. Bunlar babam vefat ettikten sonra, Tokyo'ya gidişime binaen mal varlığının nasıl idame edileceğinin mütalaasını yaptığımız bir sırada ağzından kaçırdığı sözlerdi. Evimizin uzun bir geçmişi olup, o muhitte bir nebze bilinirliği vardı. Senin memleketinde de muhtemelen aynı olduğu gibi taşra yerinde, soylu hanelerini varisleri olduğu halde yıkmak ya da satmak büyük bir olaydır. Şimdi o kadarından bir şey çıkmaz diye düşünüyorsam da o zamanlar hâlâ bir çocuk olduğumdan, Tokyo'ya gitmiş olmakla, evimizi o haliyle bırakıp gitmek zorunda kaldığım o vaziyetten üzüntü duymaktaydım.

Amcam çaresiz boş bıraktığım evimizde oturmaya razı olmuştu. Lakin ikametini şehirdeki evinden almayıp, her ikisi arasında gidip gelebilme rahatlığını kendisine bahşetmezsem, zorluk yaşayacağını söylemişti. En başından beri buna herhangi bir itirazım olması düşünülemezdi. Herhalükarda Tokyo'ya gidebildiğim müddetçe sorun yok diye düşünmekteydim. Memleketten uzaklarda olsam da hâlâ çocukça bir hisle gönlümde memleketteki evimize yönelik bir özlem beslemekteydim. Tokyo'ya içimde o kadar derin bir aşkla çıkıp gitmiş olmama rağmen tatil olunca memlekete dönmem gerektiğine dair çok güçlü bir his olurdu içimde. Arzuyla ders çalışıp vakit geçirdikten sonra, dinlenmeye döneceğimi düşündüğüm memleketimdeki o ev pek çok kereler rüyalarıma girerdi.

Ben evde yokken amcam o iki ev arasında nasıl gidip gelmekteydi, bilmiyordum. Eve vardığımda, tüm ev halkını cümleten evde toplanmış bulurdum. Mektepli çocuklar normalde muhtemelen şehirde olsalar gerekti ama onlar da tatil olduğu için yarı eğlenme niyetine eve çağrılmışlardı.

Herkes beni gördüğüne mutluydu. Ben de anne ve babam olduğu zamanlardakinden daha bir canlı ve şen şakrak olmuş bir aile ortamı gördüğüm için mutlu olmuştum. Amcam önceden benim odam olan yerde yatan en büyük oğlunu oradan çıkarıp beni oraya yerleştirdi. "Nasıl olsa oda bol, ben başka yerde yatsam da olur." diyerek buna karşı gelsem de; "Burası senin evin." diyen amcam beni dinlememişti.

Ara sıra kaybettiğim anne ve babamın aklıma gelmesinden başka herhangi bir tatsızlık olmaksızın bir yazı amcamın ailesiyle birlikte geçirip tekrar Tokyo'ya dönmüştüm. Yalnız o yaz olanlar içinde gönlüme ince bir şüphe perdesi örten tek şey, amcam ve karısının henüz üniversiteye yeni girmiş olan bana ağız birliği ederek evliliği önermeleriydi. Öncesiyle sonrasıyla tam tamına

üç dört kez bu sözleri tekrarlamıştılar. Ben ise başlarda bu apansız teklife şaşırmıştım. İkinci seferinde kati bir şekilde reddettim. Üçüncü seferinde ise sonunda bunun sebebini sorgulamam icap etmişti. Görüşleri gayet basitti. Çabucak bir gelin alıp eve dönerek ölmüş babamın müdavimi olmamı istiyorlardı. Ben tatil olduğu zamanlar dönsem bu kadarıyla yeter diye düşünmekteydim. Babamın müdavimi olmak, bunun için gerekiyor diye gelin almak, her ikisi de mantıki açıdan kulağa olağan geliyordu. Bilhassa taşra ortamının koşullarını bildiğimden bunu gayet iyi anlıyordum. Ben de bundan tamamen nefret eder değildim muhtemelen. Lakin Tokyo'ya ihtisas için yeni gitmiş biri olan benim için bu, teleskopla uzaktaki nesnelere bakar gibi oldukça ilerilere yönelik bir istekti. Amcamın isteğini kabul etmeksizin, sonunda tekrar evden ayrılmış oluyordum.

VI

Evlilik önerisi konusunu o haliyle unutuvermiştim. Etrafımdaki gençlere bakınca, çoluk çocuğa karışmış tek bir kişi bile yoktu. Herkesin özgür olduğu ve tümden bir bekar hayatı yaşadığı anlaşılıyordu. Böyle gönlü rahat bir insan topluluğu içinde, derinlere doğru ilerlenecek olsa, muhtemel ailevi sebeplerle, mecbur kalıp, başgöz edilmişler de mevcuttu belki, lakin çocuksu kalbim bunları görmeme engel olmaktaydı. Dahası böyle özel bir durum içinde olanlar da ortamın gerektirdiği gibi davranıp, mümkün olduğu kadar, talebeliğe yabancı olan böyle bir şahsi meseleyi mevzubahis etmekten imtina etmiş olabilirlerdi. Sonradan düşününce, meğerse ben de bu tayfaya dahil olmakla birlikte, bunun farkında bile olmaksızın, tam bir çocuk saflığıyla, okuma peşinde koşmaktaymışım.

Eğitim dönemi sonlanınca, tekrar bavulumu toplayıp, anne babamın mezarında yattığı anavatanımın yolunu tuttum. Ve geçen yılkiyle aynı şekilde, anne babamsız evimiz içinde, amcam, karısı ve çocuklarını aynı yüz ifadeleriyle karşımda buldum. Bir kez daha orada memleketin kokusunu aldım. Eskiden olduğu gibi bu kokuya karşı bir özlem duymaktaydım. Şüphesiz, koca

bir eğitim yılının tekdüzeliğini bozan bir değişiklik olarak, benim için müstesna bir yeri vardı bunun.

Büyütüldüğüm ortamdakiyle aynı olan bu kokular arasından, evlilik meselesi tekrar amcam tarafından kulağıma üflenmeye başlandı.

Amcamın sözleri, geçen yıl ileri sürdüklerinin tekrarından ibaretti. Sebepler de geçen yılkiyle aynıydı. Yalnız, geçen yılki öneride herhangi bir somut muhatap yok iken, bu sefer, mevzubahis kişi alelade önüme sürüldüğünden, daha bir köşeye sıkıştırılmış oluyordum. Bahsi geçen kişi amcamın kızıydı, yani benim yeğenim oluyordu. Amcam: "Bu kızı gelin alırsan her iki tarafın da yararına olur, babanın da hayattayken bunu tasdikleyen sözleri olmuştu." diyordu. Ben de böylesinin yararımıza olacağını düşünmüştüm. Babamın amcama öyle bir şeyler söylemiş olmasının da muhtemel olduğunu düşündüm. Lakin amcamın söylemesiyle ilk defa bunun farkına varmış olup, söylenmeden önce böyle bir durumun farkında değildim. O yüzden, şaşırmıştım. Şaşırmıştım şaşırmasına ama amcamın sözlerinde de haklılık payı olduğunu çok iyi anlamaktaydım. Düşüncesiz biri miydim acaba? Belki de öyle biri olabilirim ama sonuçta bu yeğenime karşı ilgisiz olmam temel sebep olsa gerekti. Çocukken sık sık şehirdeki amcamın evine oynamaya giderdim. Sadece gitmekle kalmaz çoğu kez yatıya kaldığım da olurdu. Böylece yeğenimle o zamanlardan birbirimizi tanımıştık. Sen de kabul edersin, bir abiyle kız kardeşi arasında bir aşkın doğmasının görülmüş şey olmadığını. Belki de umumi olarak kabul gören bir gerçeğin üstünde fazla duruyorum ama sürekli ilişki halinde olup, artık birbiriyle fazlasıyla haşır neşir olmuş kadın erkek arasında, aşkın ortaya çıkması için gerekli dürtüyü doğuracak yenilik hissinin kaybedileceğini düşünmekteyim. Tütsünün kokusunun ilk tutuşturulduğu anda, içkinin tadının da ilk yudum anında alındığı gibi aşk dürtüsünün de ancak ve ancak böyle bir anda mevcut

olabileceğini düşünmekteyim. Bir kere o an, sıradan bir şekilde yaşanıverdi mi gel zaman git zaman samimiyet artsa da aşk duyguları felç olup gider. Ne kadar sil baştan düşünsem de içimden bu yeğenimi kendime eş alasım gelmiyordu.

Amcam, eğer üstünde durduğum o ise, mezuniyetime kadar evliliği bekletebileceğimizi söyledi. Lakin amcam: "Fırsat bu fırsat, mümkünse şimdiden söz kesme işini halledelim" demişti. Söz konusu kişide gözüm olmadığından benim için ikisi de birdi. Tekrar reddettim. Amcam suratını astı. Yeğenim gözyaşlarına boğuldu. Gelin almadığım için değil. Evlilik önerisi yapıldığı halde reddedilmek, bir bayan için acı olduğundan. Benim yeğenime âşık olmadığım gibi yeğenimin de bana âşık olmadığını, çok iyi biliyordum. Tekrar Tokyo'ya döndüm.

VII

Üçüncü kez memlekete dönüşüm yine bundan bir yıl sonraki yaza rast gelmişti. Her seferinde bitirme sınavlarının sonlanmasını beklemeksizin Tokyo'dan kaçardım. Memleketimi öylesine özlediğim için. Muhtemelen sen de fark etmişsindir, memleketin havası bir başka olur, toprağının kendine öz bir kokusu olur, hem anne babamın anısı da ortalığa derince sinmişti. Temmuz ve Ağustos'ta, yılın iki ayını kıvrılıp içine girdiği deliğinde geçiren yılan misali, hareketsiz geçirmek, bana hiçbir şeye değişilmez sıcacık bir iç rahatlığı verirdi.

Gamsızca yeğenimle evlilik meselesine o kadar kafa yorma lüzumu yok diye düşünmekteydim. "Canım istemezse reddederim. Reddettim mi de geride hiçbir mesele kalmaz." İşte buna inanmaktaydım. Bu sebeple, amcamın umut ettiği gibi niyetimi değiştirmememe rağmen, bir hayli rahattım. Geçen bir yıl boyunca, o zamana dek, o meseleyi kafama takmışlığım olmayıp, her zamanki gibi şen şakrak memleketime dönmüştüm.

Gel gör ki bu dönüşümde amcamın tavırları değişikti. Canlı bir yüz ifadesiyle beni bağrıma basayım demiyor. Buna rağmen rahat yetiştirilmiş biri olarak, dönüşümü takiben dört beş günü

bunun farkına varmadan geçirdim. Lakin bir şeyler vesile oldu ve ben de birden bir şeylerin garip olduğunu sezdim. Bir de baktım ki gariplik sadece amcamda değil. Halam da bir tuhaf. Yeğenim de tuhaf. Ortaokul bitince, Tokyo'da ticaret yüksekokuluna gitmeye niyeti olduğunu söyleyip mektubunda bu hususta sorular sormuş olan amcamın oğluna kadar herkes bir tuhaftı.

Fıtratım gereği etraflıca bir düşünmem gerekiyordu. Neden haleti ruhiyem böylesine değişmişti? Yok, yok, asıl onlar neden böyle değişmişti. Ansızın dünyayı terk eden anne ve babamın, uyuşmuş gözlerimi yıkamasıyla birdenbire dünyayı daha net görmeye başlamışım gibi geldi bana. Anne ve babamın bu dünyadan ayrılışları sonrası da hayatta oldukları zamankiyle aynı şekilde, beni seviyor olduklarına dair bir inanç kalbimin bir köşesinde yer etmekteydi. Şüphesiz o zamanlarda da bilim dünyasına pek o kadar yabancı değildim. Ancak, atalarımdan devraldığım bir hurafe yumağı büyük bir güçle kanıma karışmaktaydı. Halen de var olsa gerek.

Tek başıma dağa çıkıp anne babamın kabrinin önünde diz çöktüm. Yarı kederli yarı minnettar bir halde diz çökmüştüm. İşte böylece, bahtiyar istikbalim, o soğuk taşın altında uzanmış yatmakta olan anne babamın avuçlarının içindeymiş gibi bir hissiyatla, bahtımı korumaları için onlara dua ettim. Belki de güleceksin buna. Lakin ben böyle bir insandım işte.

Dünyam tepetakla değişivermişti. Muhakkak bunu ilk defa tecrübe etmiyordum. On altı on yedi yaşlarında olsam gerek, ilk defa dünyada güzelliklerin olduğu gerçeğini keşfettiğim zamanlar, bir anlık şaşkınlık yaşamıştım. Defalarca kereler gözlerime inanamamış, defalarca gözlerimi ovmuştum. Velhasıl içimden "Ne de güzel!" diye haykırmıştım. On altı on yedi yaşları, erkek için de kız için de avam tabiriyle, cinselliğin edinildiği dönemlerdir. Cinselliğine kavuşmuş biri olarak, ilk defa kadını dünyadaki

güzelliğin bir mümessili olarak görmekte muvaffak olmuştum. O ana kadar varlığını hiç mi hiç fark etmediğim karşı cinse karşı kör gözlerim birden açılıvermişti. Sonrası kendimi tamamen yeni bir kainat içinde bulmuştum.

Amcamın tavırlarının gönlüme malum olması da tamamen aynı şey olsa gerek. Birdenbire fark etmiştim. Hiçbir ön seziş ve hazırlık olmaksızın, birdenbire gelivermişti. Birdenbire o ve ailesi, gözüme o ana kadarkinden tamamen farklı olarak göründü. Şaşırıp kalmıştım. Bu haliyle devam edecek olursam, akıbetimin nereye gideceğinin meçhul olacağı hissine kapıldım.

VIII

O ana kadar amcama bıraktığım evin mal varlığı hakkında ayrıntılı bilgileri temin etmememin merhum anne babama saygısızlık olacağı hissine kapıldım. Amcam hareketleriyle meşgul olduğunu ima edercesine her gün geceyi aynı yerde geçiremiyordu. İki gün eve dönse, bir gün şehirdeki evde kalacak şekilde iki mekan arasında gidip gelmekte olup, yüzünde her bir günü koşuşturma halinde geçirdiğini anlatır bir ifade takınırdı. Böylece "meşgulüm" ifadesi diline pelesenk olmuştu. İçimde hiçbir şüphenin uyanmadığı zaman zarfında ben de gerçekten meşgul olsa gerek diye düşünmüştüm. Bir yandan, "Ne de olsa son zamanların modası meşgul olmak." diye bunu alaylı bir şekilde yorumlamaktaydım. Lakin mal varlığı hakkında uzunca bir konuşma yapmaya niyet ettiğim raddede, bu meşgul haline bakınca, bunun ancak ve ancak, sadece beni atlatmaya yönelik bir bahane olduğunu düşünmeye başladım. Kolay kolay amcamı köşeye sıkıştıracak bir fırsatım olamamıştı.

Amcamın şehirde metresi olduğuna dair bir dedikodu kulağıma gelmişti. Bu dedikoduyu eski lise arkadaşımdan duymuştum. Sadece bir metrese sahip olmak, böyle birinden şüphe duymaya yetecek bir şey değil ama babam hayattayken böyle bir dile

düşüşünü duymuşluğum olmadığından şaşırmıştım. Arkadaşım amcam hakkında bundan başka dedikodulardan da haber verdi. Kısa bir süre işinde başarısızlık olduğunu düşündürmesine rağmen, bunun iki üç yıl sonrası birden tekrar işleri yoluna koyduğu da dedikodulardan bir tanesiydi. Üstelik bu, şüphelerimin içimde sağlamca yer etmesine yol açan şeylerden biriydi.

Nihayet amcamla görüşme tertip edebildik. Buna görüşme demek pek uygun olmasa gerek ama lafın gelişine görüşme işte. Bu kelimeyi böyle bir manada kullanmaktan başka yolum olmadığını kendiliğinden ortaya çıkıyor. Amcam sonuna dek bana çocuk muamelesi yapmaya niyetliydi. Ben de en başından beri amcama kuşkulu gözlerle bakmaktaydım. Halim selim sonuca varamayacak gibiydik.

Maalesef bu görüşmenin ayrıntılarını etraflıca yazamayacak kadar devamındaki konuları sana anlatabilmek için acele etmekteyim. İşin doğrusu bundan çok daha önemli bir meseleyi beklet-mekteyim. Bir an önce o meseleye ulaşmaya can atan kalemimi zorlukla zapt edebilmekteyim. Sizinle buluşup sakin sakin konuşabilme imkanını sonsuza kadar kaybedecek bendenizin, elimin kaleme yatkın olmayışı bir yana, zamanımı de ihtiyatlı kullanmam icap ettiğinden, yazmak istediklerimde kısıntıya gitmek zorundayım.

Halen hatırlıyor olsanız gerek, vaktinde size yeryüzünde doğuştan kötü bir insanın olamayacağını söylediğimi. İyi insanların çoğu umulmadık bir zamanda birdenbire kötü insana dönüşüvereceğinden peşin hüküm verilemeyeceğini... O vakit bana heyecanlandığım ihtarında bulunmuştunuz. Derken, hangi durumlarda iyi bir insan kötü bir insana dönüşür diye sormuştunuz. Ben de tek lafızla para diye cevap verince, yüzünüzde bir tatminsizlik ifadesi belirmişti.

Tatmin olmamış yüz ifadenizi hatırlıyorum. Şimdi size itiraf ediyorum, o vakit aklımda amcamın meselesi vardı. Normal birinin parayı görünce birden kötü bir insana dönüşüne örnek olarak, bu dünyada kendisine güvenebilecek bir insanın var olmadığına örnek olarak, nefretle amcamı aklımdan geçiriyordum. Cevabım fikriyat dünyasının derinliklerine ilerlemek hevesinde biri olan sizi tatmin etmemiş olabilir. Sizin için sıradan bir cevap olmuş olabilir. Fakat bu benim hayatın içinden cevabımdır. Doğrusu heyecanlanmıştım değil mi? Ben soğukkanlı bir kafayla yeni fikirlerin sözünü etmek yerine, ateşli bir dille olağan sözler sarf etmenin daha da hayatın içinden olduğuna inanmaktayım. Vücudu hareket ettiren kan olduğu için. Sözler sadece havada dalgalar oluşturmakla kalmayıp, daha güçlü nesneleri de hareket ettirmeye muktedir olduğu için.

IX

Tek kelimeyle söyleyecek olursak, amcam mirasım konusunda beni dolandırmıştı. Doğrusu, ben Tokyo'dayken, rahat rahat işini gerçekleştirmişti. Her şeyi amcamın inisiyatifine bırakmakta mahzur görmemiş biri olarak, dünyevi açıdan bakılacak olursa, gerçek bir ahmaktım. Dünyevi bakışın ötesinde bir değerlendirmeyle belki de namuslu bir insan olduğum söylenebilir. O vakit kendime şöyle bir bakıp neden daha kötü bir insan olarak doğmadım ki diye düşününce, haddinden fazla dürüst olan kendimden sonu gelmez bir acı duymuştum. Lakin aynı zamanda, bir şekilde tekrar o doğduğum zamanki saf halime dönüp yaşantımı sürdüresim de geliyordu. Lütfen şunu aklınızda tutunuz, sizin tanıdığınız "ben" kirlendikten sonraki "ben"im. Kirlenmiş yılları daha çok olan kişiye büyük diyeceksek, haliyle ben sizin büyüğünüz oluyorum.

Eğer amcamın arzuladığı üzere kızıyla evlenseydim, bunun sonucu maddi olarak benim yararıma olur muydu? Bundan şüphe etmek bile abes olur. Amcam çevirdiği düzene binaen kızını bana yamamaya çalışmaktaydı. İyi niyetle her iki aile için de bir fayda sağlama amacından ziyade, başından beri aşağılık bir çıkar peşinde, evlilik meselesini önüme getiriyordu. Yeğenime âşık

olmasam da nefret ediyor da değildim, fakat sonradan bir düşününce, bunu reddetmemin, beni bir nebze mutlu ettiğini sanıyorum. Çünkü herhalükarda da dolandırılmasına dolandırılacaktım ama durumun gidişatı açısından, yeğenimi gelin almamış olmam ile işlerin onun istediği gibi gitmeyişi noktasında, benim dediğim olmuştu da ondan. Lakin bu hemen hemen hiç mesele etmeye değmeyecek ufak bir husustur. Özellikle, bu konularla ilgisi olmayan biri olarak size bunlar söylendiğinde, aptalca bulunacağında şüphe yoktur.

Amcamla aramıza diğer akrabalar girmişti. Bu akrabalarıma hiç mi hiç güvenim yoktu. Sadece güvenmemekle kalmayıp, işin doğrusu düşman olarak görmekteydim. Amcamın beni dolandırdığını anlar anlamaz, diğerlerinin de muhakkak beni dolandırmaya kalkışacağından endişelenmiştim. Babamın öve öve bitiremediği amcam bile böyle yaparsa başkaları kim bilir neler yapar." diye bir mantık yürütmekteydim.

Yine de bu akrabalar, lütfedip benim mülkiyetimde olan malların yekününü çıkarmışlardı. Bunlar paraya çevrildiğinde tahmin ettiğimden çok çok az bir meblağ çıkıyordu. Önümde, sadece iki seçenek duruyordu; ya sesimi çıkarmadan bana verileni kabul edecek ya da amcamı kendime muhatap edip, meseleyi yargıya intikal ettirecektim. Kızgındım. Dahası, kararsızdım da. Mahkemeye verecek olsam, makul bir kararın çıkmasının uzun zaman alacağından korkuyordum. Tahsilime devam etmem itibariyle, bunun bir öğrenci olarak değerli vaktimi çalacak fevkalade meşakkatli bir iş olacağını düşünüyordum. Düşünüp taşındım ve şehirde oturan eski lise arkadaşıma rica edip, payıma düşen malların tamamını paraya çevirtmeye çalıştım. Arkadaşım: "Vazgeçsen daha iyi olur." diye nasihatte bulunsa da dinlemedim. Uzun süre memleketten uzak durmayı kafaya koyuşum o zaman olmuştu. Amcamın yüzünü bir daha görmemeye ant içmiştim.

Memleketimden ayrılmadan önce tekrar anne babamın kabrini ziyaret ettim. Bu son olup, o kabri bir daha ziyaret etmişliğim olmadı. Ve artık sonsuza kadar böyle bir fırsatım olmayacak.

Arkadaşım söylediğim şekliyle para hesaplarını hallediverdi. Elbette bu Tokyo'ya dönüşümün epey bir sonrasına kadar vakit aldı. Hem taşra bir yerde bağ bahçe kolay kolay satılmadığından, hem de her an bu durumdan istifade etmek isteyenlere parayı kaptırma tehlikesi de olduğundan, elime geçen para, malın gerçek değeriyle karşılaştırıldığında oldukça az bir miktardı. İtiraf etmek gerekirse, tüm mal varlığım, evden ayrıldığımda cep harçlığı olarak elimde bulunan bir miktar bonoyla, sonradan arkadaşımın gönderdiği paradan ibaretti. Anne babamdan kalan mirasın aslına göre fazlasıyla azalmış olduğuna şüphe yok. Üstelik bunu kendim isteyerek azaltmış olmamam gerçeği gücüme gidiyordu. Yine de bir talebe olarak hayatımı sürdürmek için yeter de artardı bile. Doğrusunu söylemek gerekirse ondan sonra hasıl olmuş faizin yarısını dahi kullanmış değildim. İşte böylesi bir rahatlığa sahip olduğum öğrencilik yaşantım beni aklımın ucundan bile geçmeyecek bir ortam içine sürükleyecekti.

X

Paradan yana bir sıkıntım olmayınca şamatalı pansiyonumdan çıkıp yeni bir müstakil ev yaptırasım gelmişti. Gel gör ki bunun için hem ev eşyaları alma zahmetine katlanmak gerekiyordu, hem de ev işlerine bakacak bir teyzeye ihtiyaç vardı ki bu teyzenin dürüst olması ve evimi beklerken gözümün arkada kalmaması şarttı. Velhasıl bu iş öyle kolay kolay hallolacak gibi görünmüyordu. Bir gün "Bir ev arayayım bakalım." diye rahat bir havada biraz da dolaşma niyetiyle Hongō Tepesi'nden batıya doğru inip, Koişikava yokuşundan doğruca Denzū Tapınağı'na çıktım. Tramvayın geçmesiyle oraların çehresi tamamen değişiverdi; lakin o zamanlar sol tarafta silah fabrikasının kerpiç duvarı olmakla birlikte, sağ tarafta ise dere tepe bomboş bir arazide çepeçevre bir çimenlik uzanmaktaydı. Çimenler içinde bir müddet durup, öylesine karşıki kayalıkların seyrine daldım. Şimdi de manzarası fena değil ama o zamanlar batı yakasının görüntüsü bir başkaydı. Sadece göz alabildiğince boy salmış çimenlik bile insanın içini rahatlatıyordu. Derken "Acaba oralarda uygun bir ev yok mudur ki?" diye düşündüm. Sonra da çimenliğin içinden geçip dar bir yoldan kuzeye doğru ilerledim. Hâlâ iyi bir mahalle olamamış bu bölgenin dökküntü halindeki sıralı evleri vardı ve o sıralar hepten

kir pas içindeydi. Dar geçitlerden geçip arka sokaklara sapa sapa dolanıp duruyordum. Nihayetinde bir bakkal sahibesine oralarda şöyle ufak tefek güzelce bir kiralık ev var mı diye sordum. Bakkal: "Hım, bir bakalım?" diyerek bir müddet boynunu eğip düşündü. "Kiralık yok maalesef." deyişinden aklına hiçbir yer gelmediği anlaşılıyordu. Tam umudumu yitirmiş bir halde gitmeye yeltenmiştim ki; "Acaba aile pansiyonu olmaz mı?" diye seslendi. Bu biraz kulağıma güzel gelmişti. Sakin bir aile pansiyonunda tek başıma kalacak olursam, bilakis ev sahibi olma zahmetinden de kurtulurum belki diye düşündüm. Ondan sonra da dükkana sırtımı dayayıp bakkal hanımdan ayrıntıları öğrendim.

Söz konusu yer, bir asker ailesinin ya da daha doğrusu bir şehit ailesinin yaşadığı bir evdi. Bakkal hanım evin reisinin Çin-Japon Savaşı sırasında öldüğü manasında bir şeyler söylemişti. Yaklaşık bir yıl öncesine kadar İçigaya'daki Harp Okulu'nun yanında bir yerlerde oturuyorlarmış ama ahırı falan da olan fazlaca büyük bir malikane olduğundan, orayı satarak elden çıkarıp buraya gelmişlerse de burada da yalnızlıktan sıkılacakları için yanlarına alıp ihtiyaçlarını görecekleri birini arıyorlarmış. Bakkal hanımdan, bu evde bir dul, kızı ve bir hizmetçiden başka kimsenin yaşamadığını kesin olarak öğrendim. İçimden "Sakin oluşu da fevkalade iyi." diye geçirmiştim. Lakin "Böyle bir yere benim gibi biri, birdenbire gidiverirse, ne idüğü bilinmez bir öğrenci görüntümle, derhal reddedilmez mi ki?" diye bir endişe de taşıyordum. "Vaz mı geçsem acaba?" diye düşündüm. Ne var ki bir öğrenci olarak pek o kadar nahoş bir kılık kıyafet içinde de değildim. Dahası okulumun şapkasını da takmıştım. Sen muhtemelen buna güleceksin "Üniversitenin şapkası da ne için!" diye. Lakin o zamanın mekteplilerinin, şimdikilerden farklı olarak, toplum içinde haiz sayılır bir güvenirlilikleri vardı. Öyle ki böyle bir durumda bu dört köşeli şapkam bana da bir nevi öz güven aşılamaktaydı. Vel-

hasıl bakkal hanımdan öğrendiklerimle arada hiçbir tanıtan olmaksızın, bu asker ailesinin evini ziyaret ettim.

Dul kadınla görüşüp sebeb-i ziyaretimi belirttim. Dul kadın, memleketim, okulum, ihtisas alanım gibi konularda çeşit çeşit sorular sordu. Sonra da muhtemelen anlattıklarım içinde; "Eğer öyleyse sorun yok" diye düşündürtecek bir şeyler bulmuş olacak, istediğim zaman taşınabileceğime dair sözlerini hemen orada bahşetti. Dul kadın dürüst ve açık sözlüydü. Bundan etkilenmiş, "Acaba bütün asker hanımları böyle mi oluyor?" diye düşünmüştüm. Bir yandan etkilenmiş, bir yandan da şaşırmıştım. Böyle karakterde birinin kendini yalnız hissetmesini garipsiyordum.

XI

Eve hemen taşındım. İlk gelişimde dul kadınla görüştüğümüz gibi misafir odasını tutmuştum. Burası evdeki en iyi odaydı. O sıralar Hongō civarında lüks pansiyon tarzında evlerin azar azar inşaat edildiği bir dönemdi ki ben de bir öğrencinin sahip olabileceği en iyi mekanlara aşina olmuştum. Yeni sahibi olduğum bu oda, bunlardan bile fazlasıyla iyiydi. Taşınınca, bir öğrenci olarak, orasının benim için fazla olduğunu düşünmüştüm.

Odanın genişliği 13 metrekareydi.[61] İçinde bir niş olup onun yanında da niş rafları bulunmakta, "en"in[62] karşısında bir kulaçlık[63] "oşiire"[64] vardı. Bir tane pencere bile yoktu ama buna karşın, güneye bakan verandadan parlak gün ışığı bolca gelmekteydi.

Taşındığım gün, bu odanın nişine çiçek saksısı koyulup onun yan tarafına da bir kotonun[65] duvara dayalı olarak yerleştirmiş olduğunu gördüm. İkisi de hoşuma gitmemişti. Şiir, kitap, yeşil çay gibi meşgaleleri olan bir babanın yanında yetişmem sebebiyle

61 8 jō.
62 En: Geleneksel Japon evlerinde odayla dış duvar arasında kalan veranda benzeri ahşap çıkıntı.
63 1 ken (ikken): Yaklaşık 1.8182 metre.
64 Oşiire: Geleneksel Japon evlerinde yorgan döşek vb. koymaya yarayan gömme dolap.
65 Koto: Geleneksel Japon telli çalgı aleti.

Çin usulü zevklere çocukluktan beri aşinalığım vardı. Bu yüzden olsa gerek, içimde zamanla böyle alımlı süslemeleri küçümseme huyu başgöstermişti.

Babamın hayattayken biriktirdiği eşya koleksiyonu, o amcam yüzünden karman çorman olmuştu ama yine de bunlardan birkaç tanesi duruyordu. Memleketten ayrılırken, bunları lise arkadaşıma emanet etmiştim. İşte bunların arasında ilginç görünen dört beşini paketlemeden bavulumun dibine yerleştirmiştim. Taşınır taşınmaz bunları çıkarıp nişe yerleştirerek gönlümü eğlendirme niyetindeydim. Ne var ki koto ve ikebanayı görünce birdenbire buna cesaretim kalmayıverdi. Daha sonradan sorup da bu çiçeklerin benim şerefime dikildiğini öğrendiğimde, içimden buna gülmüştüm. Kotoyu ise eğer önceden beri oradaysa, muhtemelen koyacak başka bir yer olmadığından, mecburen oraya dayalı olarak bırakmış olmalılardı.

Böyle bir meseleden bahsedince doğal olarak bunların arkasında yer alan bir genç kızın gölgesi, aklından geçmiş olsa gerek. Daha taşınmadığım süre boyunca içimi böyle bir merak sarmıştı. Böyle nahoş bir merakın önceden doğallığımı bozmuş olduğundan mıdır yoksa daha insan içine çıkmaya alışmadığımdan mıdır bilinmez, küçük hanımla ilk tanıştırıldığımızda, telaşlanmıştım. Buna karşılık küçük hanımın da yüzü kızarmıştı.

O ana kadar, dul kadının görünüş ve tavırlarından yola çıkarak, küçük hanımı külliyen kafamda canlandırmıştım. Lakin kafamdaki küçük hanıma yönelik oluşturduğum bu hayal pek de olumlu değildi. "Bir asker hanımı olduğundan şöyle şöyle olsa gerek, yine bu hanımın kızı da şöyle şöyle olsa gerek." şeklinde bir sıralamada akıl yürütmelerim ardı sıra devam etmişti. Ne var ki bu hayallerim hanımefendinin yüzünü gördüğüm anda topyekûn toz oldu. Derken o vakte kadar hayalini bile etmediğim bir karşı cins rayihası yeniden aklıma girmişti. Artık nişteki ikebana

çiçeklerinden nefret etmez olmuştum. Aynı şekilde duvara dayalı koto da rahatsız edici gelmiyordu.

Bu çiçekleri solmaya yüz tutunca mütemadiyen yenileriyle değiştiriyordu. Kotoyu da sık sık çaprazda kalan odasına alıp götürüyordu. Odamdaki masamda başımı ellerimin arasına koyup bu kotonun sesini dinlerdim. Koto çalışının iyi mi kötü mü olduğunu bilmiyordum. Lakin elinin tellere pek de sağlam vurmayışına bakarak usta olmadığını düşünüyordum. "Eh, ikebanasıyla aynı seviye olsa gerek." diye düşündüm. Çiçeklerden ben de iyi anlarım, velhasıl, küçük hanım pek o kadar usta da değildi.

Buna rağmen çekinmeksizin çeşit çeşit çiçeklerle nişimi süslemekteydi. Tabii, çiçek dikiş şekli her zaman aynıydı. Yine, vazonun da hiç mi hiç değiştirildiği olmamıştı. Fakat öte yandan müzik konusuna gelecek olursak, bu çiçekten daha bir garipti. Sadece ayrı ayrı tellere vurmakta olup, kendi sesi hiç duyulmuyordu. Şarkı söylemiyor da değildi ama sanki bir sır söylüyormuş gibi kısık bir sesten başkası çıkmıyordu. Öyleyken azarlanınca, hepten sesi çıkmaz oluyordu.

Ben ise zevkle bu amatör ikebanayı seyretmekte, kotonun olmamış sesine kulak vermekteydim.

XII

Daha memleketten ayrılırken insanlardan kaçmak isteyen bir karaktere sahip olmuştum bile. İnsana güven olmaz şeklinde bir görüşün o vakit iliklerime kadar işlediği düşünülebilir. Düşman gözüyle baktığım amcamı, karısı ve diğer akrabalarımı sanki insanlığın bir mümessiliymiş gibi düşünmekteydim. Trende giderken dahi etrafımdakilere karşı teyakkuz halindeydim. Nadiren karşı taraftan laf atılınca dikkatimi daha bir arttırırdım. Gönlüm buhranlar içindeydi. Zaman zaman kurşun içmiş gibi içimde ağır bir acı duyuyordum. Bununla beraber sinirlerim şimdi de olduğu üzere son derece gergindi.

Tokyo'ya dönünce pansiyonumdan çıkmak isteyişimin büyük bir sebebinin de bu olduğu düşünülebilir. Paradan yana sıkıntım olmayınca bir ev yaptırmak istediğim de pekala söylenebilir ama eski ben olsam, halim vaktim yerimde de olsa, kalkıp böyle bir zahmete girişmezdim herhalde.

Koişikava'ya taşındıktan sonra da uzun bir müddet, üzerimdeki bu gerginliği teskin etmeye muktedir olamadım. Kendi kendimden utanacak derecede fıldır fıldır gözlerle etrafımı kolaçan edip durmaktaydım. Gariptir, baş ve gözlerim çokça hareket

ederken, ağzım, giderek hareket etmez olmuştu. Evin halini kedi gibi gözler halde, suskun masamın başında oturmaktaydım. Zaman zaman onlara acıyacak derecede, kendilerine yönelik haddinden fazla bir dikkat sarf etmekteydim. "Hiçbir şey çalmayan bir yan kesici gibiyim." İşte böyle düşünüp kendimden nefret ettiğim dahi oluyordu.

Muhakkak ki sen bunu garip bulmuşsundur. Böyle biriyken nasıl oldu da küçük hanımı sevebilecek imkanı bulmuştum? Neden bu küçük hanımın beceriksiz ikebanasını sevinçle seyre dalabiliyordum? Aynı şekilde neden bu küçük hanımın beceriksiz koto çalışını seve seve dinlemekteydim? Böyle bir soru karşısında, her iki durumun da gerçek olduğunu ve benim de gerçekleri olduğu gibi sana anlatıyor olduğumu söylemekten başka bir çıkar yolum yok. Bunun yorumunu yüksek ferasetine bırakmakla birlikte, bir şey söylemeden geçemeyeceğim. Paradan yana insana güvenim kalmasa da aşktan yana insana güvenim hâlâ mevcuttu. Velhasıl, her ne kadar başkalarına garip gelse de ve bizzat düşününce bana da çelişkili gelmekle birlikte, bu iki ayrı tavır bir arada rahat bir şekilde içimde yer edebilmişlerdi.

Dul kadına normalde hanımefendi diye hitap ettiğim için bundan sonra da kendisinden dul kadın değil hanımefendi diye bahsedeceğim. Hanımefendinin gözünde sakin birisi ve ağırbaşlı bir erkektim. Yine, çalışkan diye iltifatta da bulunmuşlardı. Lakin huzursuz bakışlarım, fır fır dönen gözlerimin haline yönelik hiçbir şey ağzına almamıştı. Farkında mı değildi, yoksa söylemeye mi çekiniyordu, hangisi doğru pek bilemiyordum ama herhalükarda, pek bu hususu dikkate almıyor gibi görünüyordu. Bu kadarla kalmayıp, bir keresinde, bana karşı; "Gönlü geniş bir zatsınız" diyecek kadar, fevkalade bir saygı duyduğunu düşündürecek bir ifade tarzı takındığı olmuştu. O vakit, tüm dürüstlüğümle yüzüm kızarmış bir halde sözlerini kabul etmemiştim. Bunu takiben, hanımefendi: "Bizzat bunun farkında olmadığınızdan böyle

konuşuyorsunuz." diye ciddi bir izah da buyurmuşlardı. Hanımefendi önceleri, benim gibi bir talebeyi evine koymama niyetindeymiş. Bir yerlerde memur olarak çalışan birine odasını kiraya vermek niyetiyle komşularından bir kişi önermelerini istemiş. Ancak böyle birinin, maaşı dolgun olmayacağı için mecburiyetten, bir aile pansiyonuna başını sokmayı göze alabileceği düşüncesi önceden beri hanımefendinin aklının bir köşesinde yer etmiş olsa gerekti. Hanımefendi kendi kafasında tahayyül ettiği bu farazi kiracı ile beni karşılaştırınca, beni paradan yana gönlü geniş görmüş olacak. Tabii ki böyle tutumlu bir şekilde hayatını sürdüren biriyle karşılaştırıldığında, ben paradan yana gönlü geniş birisi olmalıydım. Lakin bu bir karakter meselesi olmadığından, benim iç dünyamla hemen hemen hiç alakası olmayan bir durumdur desek yeridir. Hanımefendi, kadınlığının bir emaresi olarak, bu hususu olduğundan daha geniş manada algılamakta ve bunu benim tüm karakterime mal etmeye çalışmaktaydı.

XIII

Hanımefendinin bu tavrı, haliyle giderek ruh halime tesir etmekteydi. Bir müddet geçince, gözlerim de eskisi gibi fıldır fıldır dönmez olmuştu. Gönlümün yerinde durmayışı da geçmişti. Kısacası, hanımefendi eve ilk geldiğimdeki her şeyden şüphelenen evhamlı halime en başından aldırış etmemekle, bana büyük bir mutluluk bahşetmiş olmalıydı. Muhataplarından gelen herhangi bir tepkiyle karşılaşmayan sinirlerim giderek yatışmaktaydı.

Hanımefendi bilge biri olduğundan, bilerek bana böyle muamele ettiği de düşünülebilir veyahut kendisinin de ifade ettiği üzere, gerçekten gönlü geniş olduğum nazariyesine sahipti belki de. Bendeki bu kuşkulu halin, sadece kafamın içinde var olup pek gün yüzüne çıkmadığı da düşünülebileceğinden, bir ihtimal, hanımefendi aldanmış da olabilir.

Gönlümdeki dinginleşmeyle beraber, giderek ev halkıyla temasa geçer olmuştum. Hanımefendiyle de küçük hanımla da şakalaşır olmuştuk. Çay ikramı vesilesiyle karşı odaya davet edildiğim de oluyordu. Yine, benim tatlı alıp, kendilerini odama çağırdığım akşamlar da oluyordu. Birdenbire ilişki çevrem de genişlemiş gibi hissediyordum. İşte bu sebeple değerli ders çalışma

vaktimi defalarca savsakladığım da oluyordu. Gariptir, derse karşı bu engel, beni hiç mi hiç rahatsız etmiyordu. Hanımefendi, önceden beri boş biriydi. Küçük hanım okula gidişinin üstüne, bir de ikebana ve koto öğrendiğinden, "Meşgul olmalı" diye düşündürtse de beklenmedik bir şekilde, bol bol boş vakti oluyor gibi görünüyordu. Böylece üçümüz, birbirimize rastlayıverince bir araya gelir, havadan sudan konuşarak vakit geçirirdik.

Beni çağırmaya gelen genelde küçük hanım olurdu. Verandadan içeri girip odamın önünde dikildiği de oturma odasını geçip yan odadaki sürgülü kapının gölgesinde arz-ı endam ettiği de olurdu. Oraya kadar gelip biraz dururdu. Ardından, muhakkak adımı seslenip; "Çalışmıyorsunuz ya?" diye sorardı. Ben de masa başında zorca bir kitabı açmış ve gözlerimi buna dikmiş olduğumdan, dışarıdan bakıldığında çalışkan biri olarak görünmüş olmalıydım. Lakin doğruyu söylemek gerekirse, pek öyle bir iştiyakla kitabı inceliyor da olmazdım. Öyle ki gözlerimi sayfalar üstünde gezdirerek küçük hanımın beni çağırmaya gelişini beklerdim. Bekleyip gelmeyince, çaresiz ben kalkıp giderdim. Sonra, karşı odanın önüne kadar gidip, bu sefer ben: "Çalışmıyorsunuz ya?" diye sorardım.

Küçük hanımın odası oturma odasının yanındaydı ve on üç metrekare kadardı. Hanımefendinin bu oturma odasında bulunduğu da olurdu, yine küçük hanımın odasında olduğu da olurdu. Yani, burası bölünmüş iki ayrı oda olsa da öyle değilmiş hesabı, ana kız ikisi de birbirine gelip giderek kullanmaktaydı. Ben dışarıdan seslendiğimde; "Buyrun girin." diye karşılık veren hep hanımefendi olurdu. Küçük hanım orada olsa bile hemen hemen hiç cevap vermezdi.

Arada sırada küçük hanımın, tek başına bir işi çıkıp benim odama girmesiyle, oturup konuştuğumuz durumlar da vaki olabilmişti. Böyle zamanlar gönlümü bir huzursuzluk kaplardı. Bu

sadece genç bir bayanla karşılıklı oturmaktan kaynaklanan bir huzursuzluktur diye düşünemiyordum. Elim ayağım dolanıyordu. Kendi kendimi aldatıyormuşçasına garipçe bir düşüncenin pençesinde kıvranıyordum. Lakin karşımdaki küçük hanım bilakis sakindi. Koto çalarken sesi zor çıkan kızın o olduğundan şüphelendirtecek kadar rahat duruyordu. Epey bir vakit geçtiği zamanlar annesi oturma odasından seslendiğinde sadece bir; "Efendim" deyip kolay kolay oturduğu yerden kalkmadığı dahi oluyordu. Bununla beraber hanımefendi asla bir çocuk değildi. Bunu gayet iyi görebiliyordum. Onun da bunu bana göstermeye çalıştığına dair işaretler gayet açıktı.

XIV

Küçük hanım kalkıp gidince derince bir oh çekiyordum. Bununla birlikte bir yetmemişlik ve kabahat işlemişim hissine de kapılıyordum. Belki de biraz kadınsıydım. Bu zamanın genci olarak senin bakış açından daha bir öyle görünüyorumdur belki de. Lakin o zamanlar biz erkekler aşağı yukarı böyleydik.

Hanımefendi hemen hemen hiç dışarı çıkmazdı. Nadiren evde olmadığında da küçük hanımla beni yalnız bıraktığı olmamıştı. Bu da bir başka rastlantı mıydı yoksa kasıtlı mıydı bilemiyordum. Bunun benim ağzımdan çıkması biraz yerinde olmayacak ama hanımefendinin hal ve davranışlarını iyice gözlemleyince bir şekilde kızıyla beni yaklaştırmayı ister bir hali olduğu anlaşılıyordu. Bununla beraber kimi zamanlar da içten içe bana karşı çekimser bir tutum içine girer gibi göründüğünden, bu tavrıyla ilk defa karşı karşıya kaldığım zamanlarda, kimi vakit buna canımın sıkıldığı oluyordu.

Hanımefendinin bu iki tutumdan birinde karar kılmasını istiyordum. Kafasındaki niyetler açısından düşünüldüğünde, muhakkak ki bu apaçık bir çelişkiydi. Lakin amcası tarafından aldatılışı-

nın anısı hâlâ taze biri olarak, şüphelerimi bir adım öteye götürüp daha da derinleştirmekten kendimi alamıyordum.

Hanımefendinin bu iki tutumundan hangisinin yapmacık olduğu hakkında akıl yürütüyordum. Nitekim bir hükme varamıyordum. Sadece bir hükme varamamakla kalmayıp, neden böyle garip bir şey yapmaktaydı, buna hiçbir anlam veremiyordum. Sebebi hakkında düşünmeye çalışsam da bunda muktedir olamayıp, tüm suçu "kadınlık" diye tek bir kelimeye yamayıp sebat etmekteydim. "Nihayetinde bir kadın olduğu için böyledir, ne de olsa kadın dediğin böyle melun bir şey." Düşünce yollarım tıkandığında kendimi bu hükmün içine düşmüş bulurdum.

Kadını bu derece hakir gören bendeniz ne yapsam da küçük hanımı hakir göremiyordum. Tüm akıl ve mantığım bu kişinin önünde işe yaramaz hale geliyordu. Kendisine yönelik neredeyse imana yakın bir aşk besliyordum. Sadece dinde kullanılan bir kelimeyi genç bir bayana atfen kullanmamı garipsemiş olabilirsin. Halen de buna katiyetle inanmaktayım. Hakiki aşk ile dinin özünün o kadar farklı şeyler olmadığına katiyetle inanmaktayım. Ne zaman küçük hanımın yüzüne baksam, kendimin güzelleştiği hissine kapılırdım. Küçük hanım hakkında düşününce âlâ bir haleti ruhiyenin üstüme geldiğini düşünüyordum. Şayet şu aşk denen garip mevhumun iki ucu var olup, bunun yüksek tarafında âli hislerin cereyan ettiği, alçak ucunda da şehvetin faaliyette olduğunu varsaysak, bendeki aşk muhakkak bu yüksek uca ulaşmıştı. En başından beri bir insan olarak cismü canından uzaklaşmayı becerememiş bir vücuda sahiptim. Lakin küçük hanımı gören gözlerim ve küçük hanımı düşünen kalbimde cismaniyetin izine asla yer yoktu.

Annesine karşı aksi duygular beslemekle birlikte, kızına yönelik duygularım aşk seviyesine ulaşmış olduğundan, pansiyona taşındığım zamandan bu yana, üçümüz arasındaki ilişki bir hayli

girift bir hal almıştı. Elbette bu çoğunlukla içten içe vuku bulan bir değişiklik olup gün yüzüne çıkmışlığı yoktu.

Daha sonra bir anlık bir fırsat vesilesiyle; "Acaba şimdiye kadar hanımefendiyi yanlış mı anladım?" şeklinde bir hissiyata kapıldım. Fikrimi, hanımefendinin bana yönelik çelişkili tutumlarının her ikisinin de yapmacık olmayabileceği yönünde değiştirmiştim.

Dahası bunların birbirinden ayrı olarak hanımefendinin gönlünde yer ediyor olmayıp, her ikisinin de aynı anda birlikte var olduğu şeklinde düşünmeye başlamıştım. Yani hanımefendinin küçük hanımı bana yakınlaştırmak isterken, aynı zamanda bana karşı ihtiyatlı bir tutum sergilemesi çelişkili gibi görünse de bu ihtiyatlı tavrı sergilediği anda diğer tavrını ne unutmuş ne de değiştirmiş olmayıp en başından beri ikimizi birbirimize yaklaştırmaya çalıştığı şeklinde bir yargıya vardım. Yalnız, kendisinin tasvip etmeyeceği derecede birbirimize yakınlaşmamızı önlemeye çalıştığı yorumunu yapmıştım.

Küçük hanıma cismani cihetten yaklaşma niyetini gönlünde beslemeyen biri olarak, o zamanlar böyle bir endişenin gereksiz olduğunu düşünmekteydim. Lakin ondan sonra hanımefendi hakkında suizan da etmemeye başladım.

XV

Hanımefendinin davranışlarını bir arada farklı farklı düşününce, o evde yeterince güvenilen biri olduğumdan emin oldum. Dahası bu güvenin daha ilk karşılaşmamızdan itibaren var olduğunun karıtlarını dahi keşfettim. Bu keşfin başkalarından şüphe duymaya başlamış gönlümde biraz garipçe bir etkisi olmuştu. "Galiba erkeklere nazaran bayanların güvene yönelik sezgileri daha güçlü." diye düşünür olmuştum. Bir taraftan da "Kadınların erkeklerin elinden aldatılmalarının da kaynağı bu olsa gerek." diye düşünüyordum. Şimdi düşününce şunu garip buluyorum. Kalbime "Başkalarına güvenmek yok." diye yazmışken, küçük hanıma katiyetle güvendiğim için. Bununla beraber bana güvenmekte olan hanımefendiyi garip bulduğum için de.

Kendilerine memleketimdeki meseleler hakkında çoğu şeyi anlatmamıştım. Özellikle malum olay hakkında hiçbir şey söylememiştim. Bunun sadece aklıma gelmesiyle bile bir çeşit rahatsızlık hissederdim. Elimden geldiği kadar hanımefendinin konuşmalarını dinleyen taraf olmak için çalıştım. Gel gör ki hanımefendi buna razı olmamaktaydı. Bir şekilde, memleketim hakkında bilgilenmek istemekteydi. Sonunda ne var ne yok her şeyi anlattım. "Memleketime bir daha dönmeyeceğim. Dönsem de bir şeyim

yok, varsa yoksa anne babamın mezarı." diye içimi dökünce; hanımefendi, gayet duygulanmış gibi görünüyordu. Küçük hanım ağlamıştı. Konuşmakla iyi ettiğimi düşündüm. Mutlu olmuştum.

Hakkımda her şeyi duymuş olan hanımefendi, sezgilerinin tam on ikiden vurduğunu ima eder bir tavır takınmıştı. Akabinde, bana genç bir akrabasıymışım gibi muamele etmeye başladı. Buna kızmamıştım. Bilakis hoşuma gitti dense yeriydi. Ne var ki şüpheciliğim yine nüksetmişti.

Hanımefendiden şüphelenmeye başlayışım gayet ufak bir meseleyle olmuştu. Lakin bu ufak meseleler üst üste binince kuşkularım giderek kök salmaya başladı. Nasıl oldu bilinmez, birdenbire; "Hanımefendi, amcamınkine benzer bir emelle, küçük hanımı bana yaklaştırmaya mı gayret ediyor acaba?" diye düşündüm. Böylece, o ana kadar kibar biri olarak bildiğim bu kişi, gözüme aniden sinsi bir çıkarcı olarak görünmeye başladı. Tiksintiyle dudaklarımı dişledim.

Hanımefendi yalnızlıktan kurtulmak için bir misafir edinip işlerini gördüğünü ifade etmişti. Ben de bunun yalan olduğunu düşünmemiştim. Samimiyetimiz artınca, çeşitli hususlarda içini bana döktükten sonra da bunda bir yanlışın olmadığı görülüyordu. Fakat genel mali durumu pek o kadar parlak değildi. Kâr zarar zaviyesinden bakınca, benimle özel ilişkiler kurması, ilerisi için muhakkak hiç de zarar teşkil etmeyecek bir şeydi.

Teyakkuz haline geçmiştim. Ama kızına karşı, önceden sözünü ettiğim o güçlü aşka sahip biri olarak, annesine karşı ne kadar teyakkuz halinde olsam da ne faydası olacaktı ki. Kendi kendime istihzayla gülüyordum. "Aptalın tekiyim." diyerek, kendimi aptal yerine koyduğum da oluyordu. Lakin bu kadarcık bir çelişki halinde, ne kadar aptallık etsem de pek fazla acı hissetmeden bunu atlatırdım. Izdırabım ilk defa; "Hanımefendiyle aynı şekilde küçük hanım da çıkarcının teki mi acaba?" şüphesiyle bu-

luşup körüklenmekteydi. İkisinin arkamdan anlaşıp binbir türlü haltlar karıştırdıklarını düşününce, birden sonu gelmez acılara gark olmuştum. Bu bir rahatsızlık değildi. Umutsuz vaka misali, ruhum köşeye sıkışmıştı. Bununla beraber, bir yandan da küçük hanıma kati bir şekilde güvenmekte ve kendisinden şüphe duymamaktaydım. Velhasıl, sadakat ile tereddütün orta yerinde dikilmiş azıcık bile hareket edemez halde kalakalmıştım. Her ikisi de bir hayal, her ikisi de bir gerçekti.

XVI

Her zamanki gibi okuluma devam etmekteydim. Lakin kürsüdeki hocaların konuşmaları kulağıma çok uzaklardan geliyormuş gibiydi. Ders çalışmalarım da aynen böyleydi. Gözlerime giren kelimeler, gönlümün derinliklerine işlemeden, bir duman gibi silinip gidiyordu. Üstelik suskunlaşmıştım da. Bunu iki üç arkadaşım yanlış yorumlayarak, diğer arkadaşlarıma tefekküre dalmış olabileceğimi söylemişlerdi. Bu yanlış anlaşılmayı düzeltmeye çalışmadım. Kazara yüzüme böyle bir maske takmış olmaları bilakis beni sevindirmişti. Kimi zaman da bunu içime sindiremediğimden olacak, birden kalkıp ortalığı velveleye verip arkadaşlarımı şaşırttığım da oluyordu.

Pansiyonum, giren çıkanı az olan bir evdi. Akrabaları da pek fazla değil gibiydi. Küçük hanımın okul arkadaşlarının ara sıra oturmaya geldikleri olsa da ekseriyetle, pek bir alçak sesle, varlar mı yoklar mı anlaşılmayacak tarzda konuşup dönerlerdi. Bunun benden çekinmelerinden kaynaklandığının ise hiç mi hiç farkında olmamıştım. Odama ziyarete gelenler ise pek o kadar kaba saba kişiler değildilerse de içlerinde ev halkına yönelik bir çekince gösterecek türden bir erkek bile yoktu. Böyle durumlarda,

ben ev sahipliğine bürünür ve küçük hanım ise asıl konumunun aksine sanki davetsiz bir misafirmiş gibi bir hal alırdı.

Lakin bunlar sadece hatırladıklarımı olduğu gibi yazıya dökmemden ibaret olup, aslında ne olursa olsun beni ilgilendirmeyen bir hususstu. Yalnız, ne olursa olsun, hoşuma gitmeyen bir mesele de vaki olmuştu. Oturma odasında veyahut orası değilse, küçük hanımın odasında birdenbire erkek sesi duyuldu. Bu ses, yine benim misafirleriminkinden farklı olarak, fevkalade alçaktı. Bu sebeple ne konuşulduğu hiç anlaşılmıyordu. Anlamadıkça da sinirlerim kat be kat geriliyordu. Oturduğum yerde küplere binmekteydim. Bu kişinin bir akrabaları mı veyahut sadece bir tanıdığı mı olduğu üzerine düşündüm. Akabinde, genç bir adam mı ya da yaşlı biri mi olduğuna dair kafa yordum. Oturduğum yerden böyle bir şeyi bilmeme imkan yoktu. Gel gör ki kalkıp sürgülü kapıyı aralamak da olmazdı. Sinirlerim gerilmekten öte, adeta altüst olmuş, beni kıvrandırmaktaydılar. Misafir gittikten sonra unutmaksızın bu kişinin adını sordum. Küçük hanım ve de hanımefendinin cevabı fazlaca basitti. Karşılarında tatmin olmamış bir yüz ifadesi takınmakla birlikte, tatmin oluncaya kadar meselenim peşini sürecek cesarete sahip değildim. Elbette buna yetkim de olmasa gerekti. Bu iki kişi karşısında bir yandan kendi meziyetlerine önem vermeyi öğütleyen bir eğitim almamdan kaynaklanan kendime saygım ile diğer yandan da gerçekte bu kendine saygıya ihanet edecek türden bir dünyevi arzu ifadeleri aynı anda yüzümde belirmişti. Gülüyorlardı. Bu alaylı bir gülüş olmayıp, iyi niyetten mi kaynaklanmaktaydı, yoksa buna iyi niyet süsü mü verilmekteydi, işte bunu sakince yorumlayacak bir aklı selimiyeti kaybetmiş durumdaydım. Yine, bu olay geçtikten sonra da kaç defa aptal yerine konmuştum acaba? "Yoksa hiç aptal yerine konmamış mıydım?" diye defalarca kendi kendime sorup durdum.

Özgür biriydim. Şayet okulu yarıda bırakacak olsam, sonra bir yerlere gidip yaşamaya kalksam veyahut falancayla evlenecek olsam kimseye danışma mecburiyetimin olmadığı bir pozisyondayım. Birçok kereler düşünüp taşınıp, hanımefendiden kızını bana vermesini istemeye niyetlendiğim olmuştu. Lakin her seferinde tereddütte kalmış, meseleyi bir türlü dillendirememiştim. Reddedilmekten korktuğum için değil. Şayet reddedilirsem kaderim nasıl değişecekti bilinmez ama şu da var ki o ana kadarkinden tamamen farklı bir konuma geçip, dünyaya farklı bir şekilde bakabilme fırsatı da hasıl olacağından, böyle bir cesareti gösterebileceksem, göstermek istiyordum. Lakin bir şeyin başıma kakılması hoşuma gitmezdi. Başkalarının elinde maşa olmak benim için en büyük acı olurdu. Amcam tarafından aldatılmış biri olarak, bundan sonra hiçbir surette başkaları tarafından aldatılmamaya ant içmiştim.

XVII

Kitaptan başka bir şey almadığımdan, hanımefendi biraz üstüme başıma da almamı salık veriyordu. Doğrusu memleketimde örülmüş pamuklulardan başka bir şey giymiyordum. O zamanlar mekteplilerin sırtında ipekli olmazdı. Arkadaşlarım arasında Yokahama'da tüccar olduğundan mı neydi, evinde lüks bir yaşam süren biri vardı. Bir gün evine postayla bir habutae[66] "dōgi"[67] gelmişti. İşte bunu gören herkes gülüyordu. Kendisi de utanarak, türlü türlü bahaneler uydurmaktaydı; lakin sonunda güzelim iç yeleğini sandığın dibine atıp kullanmaz olmuştu. Neyse ki bu sefer de milletin ısrarıyla tekrar giyer olmuştu. Gel gör ki kaderin cilvesi, bu iç yeleği pirelenmişti. Arkadaşım, tam da böyle bir şey arzulamış olsa gerek, revaçtaki bu iç yeleğini top haline getirip, dolaşmaya çıkmışken, Nezu'daki[68] büyük bataklığın içine atıvermişti. O vakit kendisine yürüyüşte eşlik eden ben de köprüde dikilmiş güle güle arkadaşımın yaptıklarını seyrederken, iç yeleğin ziyan olduğuna dair bir düşünce aklımın ucundan bile geçmemişti.

66 Habutae: Kaliteli bir Japon ipeği.
67 Dōgi: Soğuktan koruması için iç çamaşır ile dış giysi arasına giyilen giysi.
68 Günümüz Tokyo şehrinin Bunkyō semti sınırları içinde kalan bir yer.

O zamanlara kıyasla, oldukça olgunlaşmıştım. Lakin hâlâ doğru dürüst bir kimono edinmek gerektiğine akıl erdirebilmiş değildim. "Mezun olup da bıyık bırakacağım zaman gelmeden elbiseye falan dikkat etmeye hacet yok." şeklinde garip bir düşünceye sahiptim.

Velhasıl hanımefendiye; "Kitaba ihtiyacım var ama giysiye ihtiyacım yok" dedim. Hanımefendi ne kadar çok kitap aldığımı biliyordu. Bana; "Aldığın kitapların hepsini okuyor musun peki?" diye sordu. Satın aldıklarım arasında sözlükler de vardı ama elbette, bir göz gezdirmek icap ederken, sayfalarını dahi açmadıklarım da az çok olduğundan hanımefendiye cevap vermekte zorlanmıştım. Eninde sonunda gereksiz bir şey aldıktan sonra, ha kitap almışım ha giysi almışım ikisinin de aynı şeyler olduğunun farkına vardım. Dahası, kendisine birçok kereler hakkımın geçtiği bahanesiyle, küçük hanım için hoşuna gidecek türden bir kuşak ya da kumaş almak istiyordum.

Velhasıl, işin teferruatını hanımefendiye bıraktım. Hanımefendi ise "Kendim gidivereyim." demiyordu. Benim de birlikte gitmemi emrediyor, küçük hanım da gelmezse olmaz diyordu. Şimdikinden farklı bir ortamda yetişmiş talebeler olarak bizler, böylesine genç bir bayanla etrafta dolaşma alışkanlığına sahip değildik. O zamanlar ben de şimdikinden çok daha geleneğin "kölesi" olduğumdan, buna az çok telaşlandıysam da sonunda cesaretimi toplayabilmiştim. Küçük hanım ziyadesiyle süslenmişti. Kendi teni beyaz olduğu halde, yüzüne bolca sürdüğü pudra dikkat çekiyordu. Yol üstünde, insanlar göz ucuyla bizlere bakıp durmaktaydılar. Derken küçük hanıma doğru bakan gözlerin bana çevrildiği garip bir hal içindeydik. Üç kişi Nihonbaşi'ye[69] gidip alışverişimizi yaptık. Alışveriş esnasında pek çok kereler fikrimizi değiştirdiğimizden, iş, beklediğimizden de fazla vaktimizi alı-

69 Günümüz Tokyo'sunun Çüō semti sınırları içinde yer alan ve çok sayıda giysi mağazasının bulunduğu yer.

yordu. Hanımefendi bana bilhassa adımla hitap ederek, fikrimi sormaktaydı. Kimi zaman da kendisi kumaşları küçük hanımın omzundan göğsüne doğru tutup, benden iki üç adım geride durup kumaşın küçük hanıma yakışıp yakışmadığına bakmamı istiyordu. Her seferinde "Bu olmadı, bu yakıştı." şeklinde her baktığıma bir laf takıştırmıştım.

Böylelikle vakit geçivermiş ve dönüşümüz akşam yemeği vaktine denk gelmişti. Hanımefendi bana yönelik minnettarlığına binaen bir yemek ısmarlamak istediğini söyleyip, bizi Kiharadana adında bir vodvil tiyatrosunun bulunduğu dar bir arka sokağa götürmüştü. Arka sokak gibi yemek yediğimiz lokanta da daracıktı. Buraların coğrafyasından hiç anlamayan biri olarak hanımefendinin bilgisi beni şaşırtmıştı.

Eve dönüşümüz geceyi buldu. Ertesi gün pazar olduğundan tüm gün odama kapanmıştım.

Pazartesi olup da okula gidince sabah sabah sınıf arkadaşlarımın makaraya alışına maruz kaldım. İmalıca; "Ne zaman kendine gelin aldın?" diye sormaktalar. Sonra da hanımımın pek güzel bir bayan olduğunu söyleyip övmekteler. Üç kişi Nihonbaşi'ye çıktığımızda, orada bir yerlerde bizi görmüş olmalılardı.

XVIII

Eve dönünce hanımefendi ve küçük hanıma bu olaydan bahsettim. Hanımefendi gülmüştü. Lakin "Sizin için rahatsız edici olsa gerek." diyerek yüzüme baktı. O an içimden, "Erkekler işte böyle kadınlara asıl niyetlerini ifşa ediveriyor demek ki." diye düşündüm. Hanımefendinin gözleri de benim öyle düşünmeme yetecek kadar anlamlı bakıyordu. O an, gönlümdeki niyeti olduğu gibi hanımefendiye açmak belki de daha iyi olurdu. Lakin bende, şu şüphe denen ruh hali hâlâ yakamı bırakmış değildi. İçimi açayım derken birden duraksadım. Sonra da bilerek konunun akışını başka bir yöne çevirdim.

Mevzubahis olan şahsımı meselenin merkezinden çıkarmıştım. Böylelikle, küçük hanımın evliliği hakkında hanımefendinin ağzını aradım. Hanımefendi bana iki üç kez; "Böyle bir şey yok da denemez." diye açıkça itirafta bulunmuştu. Lakin halen okula gidiş çağında olup yaşı küçük olduğundan, kendisinin pek o kadar acele etmediğini açıkladı. Hanımefendinin, her ne kadar bunu dillendirmese de küçük hanımın zarafetini oldukça önemsediği görünüyordu. "Verecek olsam her an verebilirim." tarzında bir şeyler de ağzından çıkmıştı. Bununla birlikte, küçük hanımdan başka çocuğu olmaması, onu kolay kolay bırakmak istememesine

sebep oluyordu. "Gelin mi versem, iç güveysi mi alsam?" diye tereddüt dahi ediyor mu acaba diye düşündürdüğü oluyordu.

Konuşa konuşa hanımefendiden birçok bilgi edindiğimi hissediyordum. Lakin işte bunun yüzünden, fırsatı kaçırmış olduğum manasına gelen bir sonuca doğru da yuvarlanmış oluyordum. Kendim hakkında tek bir lafız için dahi ağzımı açamadım. Müsait bir yerde konuşmamızı sonlandırıp odama dönmeye niyetlendim.

Az öncesine kadar yanımızda durup "Yok daha neler." türünde bir şeyler deyip gülmüş olan küçük hanım, hiç fark ettirmeden, odanın köşesine gitmiş ve sırtını bize dönmüştü. Ayağa kalkma niyetiyle hareketlendiğimde, arkası dönük endamını görmüştüm. Sırtı dönük bir endam, insanların gönlünde olanı okumaya yetmiyor. "Küçük hanımın bu hususta düşüncesi neydi?" bir fikre varamamıştım. Dolabı önüne almış oturuyordu. Bu dolabın bir iki karış[70] kadar açılmış aralığından, çıkarttığı bir şeyi dizine koymuş seyrediyor gibiydi. Gözlerim o aralığın ucunda evvelsi gün satın aldığımız kumaşı seçebilmişti. Kendi giysim de küçük hanımınki de aynı rafta üst üste duruyordu.

Ben hiçbir şey söylemeden ayaklanınca, hanımefendi birden duruşunu düzeltip; "Sen ne düşünüyorsun?" diye sordu. Bu soruş tarzında, "Neyi nasıl düşüyorum?" diye sorduracak kadar, anlamsızlık vardı. Bu sorunun, "Küçük hanımı erkenden baş göz etmek mi yerinde olur?" manasına geldiği anlaşılınca; "Elverdiğince ağırdan almak daha iyi olur sanırım." diye cevapladım. Hanımefendi kendisinin de öyle düşündüğünü söyledi.

Hanımefendi ve küçük hanımla benim aramızda oluşagelmiş bu ilişkinin içine bir başka erkeğin girmesini gerektiren bir durum hasıl oldu. Bu erkeğin evin bir bireyi olması sonucu kaderimi pek büyük bir ölçüde değişime uğratmıştı. Eğer bu adam

70 1 şaku: Japon uzunluk birimi. (Yaklaşık 30 cm)

hayat yoluma yandan girmemiş olsaydı, sanırım sana bu uzun mektubu bırakmak zorunda kalmayacaktım. Sanki öylece dururken önümden şeytan geçmiş ve o anın gölgesi tüm ömrümü alacakaranlığa boğmuş gibi bir histi bu. İtiraf etmek gerekirse, bu adamı bizzat kendim bu eve alıp getirmiştim. Elbette hanımefendinin onayına ihtiyaç olduğundan, en başından hiçbir şey gizlemeksizin içimi açmış kendisinden talepte bulunmuştum. Ne var ki hanımefendi vazgeçmemi söylemişti. Bende bu adamı eve getirmemi gerektiren yeterince sebep olmakla birlikte, vazgeçmemi isteyen hanımefendinin, elinde akla yatkın hiçbir sebep yoktu. Bu sebeple doğru olduğunu düşündüğüm hususlarda ısrar ederek sonuca gidebilmiştim.

XIX

Bu arkadaşımdan burada K diye bahsedeceğim. K ile çocukluğumdan beri iyi arkadaştık. Çocukluğumdan beri deyince, söylemeden anlamışsındır, aramızda hemşehrilik bağı vardı. K Şin Budist rahibinin[71] oğluydu. En büyük çocuk değil, ikinci erkek çocuğuydu. Bu sebeple bir doktorun yanına evlat verilmişti. Doğduğum bölge de Honganji tarikatının[72] nüfuzunun oldukça güçlü olduğu bir yer olduğundan Şin Budizmi rahiplerinin de diğerlerine nispeten maddi durumları daha iyiydi. Bir örnek verecek olursak, şayet rahibin kız evladı olup, bu kız evladının yaşını başını aldığını varsayarsak, tapınak cemaatindekilere danışıp, münasip bir yere gelin gönderebilirdi. Elbette masraflar rahibin cebinden çıkıyor değildi. İşte böylece, Şin tapınağındakiler genelde varlıklı olurlardı.

K'nın dünyaya geldiği aile de refah içinde yaşıyordu. Lakin ikinci çocuklarını Tokyo'ya okumaya göndermeye yetecek imkanları var mıydı bilemiyorum. Bir de okuma imkanı bulmasına fayda olur diye mi evlatlık verilmeye karar verildi, bunu da bilemiyorum. Her ne idiyse, K bir doktorun evine evlatlık verilmişti.

71 Şin Budizmi: Kamakura döneminde ortaya çıkmış bir Budist dini.
72 Honganji Tarikatı: Şin Budizmi içinde yer alan bir tarikat.

O vakitler bizler halen ortaokuldaydık. Sınıfta öğretmen yoklama yaptığında, K'nın soyadının birden değişmiş olduğuna şaşırdığımı şimdilerde dahi hatırlıyorum.

K'nın üvey ailesi de oldukça varlıklıydı. K buradan eğitim masraflarını temin edip Tokyo'ya gelebilmişti. Gelişi benimle aynı zamanda değildi ama Tokyo'ya varır varmaz aynı pansiyona yerleşmişti. O sıralar iki üç kişi masaları yan yana dizip, pekala aynı odada yatıp kalktığımız olurdu. K ile ben de iki kişi aynı yerde kaldık. Dağdan yakalanmış hayvanların kafes içinde birbirine sarılmış halde gözlerini dışarıya dikmeleri gibi bir şey olsa gerekti bu. Tokyo ve Tokyolulardan çekiniyorduk. Hal böyleyken, dokuz metrekarelik mekanımızda[73] tüm dünyaya tepeden bakar tarzda sözler ederdik.

Lakin aklımız başımızdaydı. Aslında büyük olmak niyetindeydik. Özellikle K'nın yükselme arzusu kuvvetliydi. Bir tapınakta doğmuş biri olarak, daima tekamül[74] diye bir kelimeyi kullanır dururdu. Böylelikle, iş ve eylemleri bütünüyle tekamül denen tek bir kelimede şekil almış gibi görünürdü bana. K'ya her zaman içten içe saygı duymaktaydım.

K ortaokul zamanlarından itibaren, din veyahut felsefe gibi derin meselelerde beni zorlayagelmişti. Bunlar babasından aldığı ilham mıydı ya da doğduğu ev, diğer bir değişle tapınak gibi farklı bir binaya ait atmosferin etkisi miydi bilemiyorum. Herhalükarda, normal bir rahiptekinden daha rahipçe bir karaktere sahip olduğu seziliyordu. Evvelinde, K'nın üvey ailesi onu Tokyo'ya doktor olsun diye göndermişti. Kendisi inatçı biri olarak, doktor olmamayı kafasına koymuş halde Tokyo'ya gelmişti. Kendisine dönüp; "Böylelikle üvey anne babanı aldatmış sayılmaz mısın?" diye azarladım. Cesaretle; "Öyle oluyor." diye cevap verdi.

73 6 jō (Japon uzunluk birimi)

74 Budizm çalışmalarında ilerleyerek kalbi temizleme gayreti.

"Eğer yolum içinse bu kadarlık bir şey yapmanın mahzuru yok." diyordu. O vakit kullandığı yol kelimesini muhtemelen kendisi de pek idrak edemiyor olsa gerekti. Elbette ben de anladığımı söyleyemem. Lakin daha yaşı genç bizlerin kulağına bu müphem kelime saygıdeğer gelmekteydi. Pek idrak edilmemiş de olsa yüce bir ruh haline tabi olup, o yöne doğrulup ilerlemeye niyet etmiş bir adanmışlık halinde, aşağılık bir tarafın görünmesi ihtimal değildi. K'nın izahına hak vermiştim. Hemfikir oluşum K'ya ne kadar etki etmişti, orasını bilmiyorum. Gözü pek biri olarak, ben ne kadar karşı gelmiş olsaydım da kendi bildiği yoldan gitmiş olacağına şüphe yok şeklinde bir kanıya varılabilir. Fakat bir ihtimal, hak vererek kendisini cesaretlendirmem sebebiyle, bir kısım sorumluluğu üstüme aldığımı, çocuk halimle olsa da kabulleniyor olmalıydım. Şayet, o zamanlar, o kadar ferasete sahip değilsem de bir yetişkin gözüyle geçmişe dönüp bakmamın gerektiği durumlarda, payıma düşen sorumluluğu üstüme almamı makul kılacak bir tarzda kendisine hak veriyordum.

XX

K ile aynı fakülteye kaydolmuştuk. K istifini bozmadan, üvey ailesinden gelen parayla kendi istediği yolda yürümeye devam etmişti. Gerçeğin bilinmemesinden kaynaklanan bir gönül rahatlığı ve "Bilinse de umurumda mı sanki." havasında bir hali aynı anda K'nın gönlünde yer ettiğinden başka bir açıklama düşünemiyorum. K benden de sakindi.

İlk yaz tatilimizde K memleketine gitmedi. Komagome'de[75] bir tapınağın bir köşesini kiralayıp ders çalışacağını söylemişti. Eylül'ün ilk haftasında dönmüştüm ki onu büyük Kannon heykelinin yakınlarında, gerçekten de kirli bir tapınağın içine kapanmış buldum. Oturduğu yer, tapınak ana salonunun hemen yanındaki daracık bir yerdi ve kendisi orada istediği gibi ders çalışabilmiş olmaktan dolayı mutlu görünüyordu. O vakit, sanırım onun hayatının giderek bir keşişinkine benzemeye başladığından şüphem kalmamıştı. Bileğine tespih takmıştı. Bunun ne amaçlı olduğunu sorduğumda, parmak ucuyla tek tek tespih çekme taklidi yaparak göstermişti. Bir günde bu tespih tanelerini defalarca çekmekte olduğu anlaşılıyordu. Lakin bunun ne anlama geldiğini

75 Günümüz Tokyo şehri, Toşima semti sınırları içinde kalan bir yer.

bilmiyordum. Bu yuvarlak taşları tek tek sayacak olunca, ne kadar sayılsa da bunun sonu gelmez. "K kendi açısından hangi haleti ruhiye ile bunu parmağında dolandırmaktaydı acaba?" Sıkıcı bir mesele lakin buna sık sık kafa yorardım.

Ayrıca odasında İncil'i görmüştüm. O vakte kadar ağzından sık sık Sutra'nın adlarının çıktığını duymuşluğum olsa da Hıristiyanlıkla ilgili ne bir sorusu ne de bir cevabı vaki olmadığından, buna biraz şaşırmıştım. Bunun sebebini sormadan edemedim. K, "Bir sebebi yok." dedi. "Bu değin insanların teveccühüne matuf olmuş bir kitabı okumak gayet tabii bir şey." de dediği olmuştu. Dahası, fırsatı olursa "Kuran"ı da okumaya niyetli olduğunu söyledi. "Muhammed ve kılıç" adlı ifadeye yönelik büyük bir alaka besliyor gibiydi.

İkinci senenin yazı, gelen istek üzerine sonunda memleketine döndü. Gitmişse de ihtisas alanıyla ilgili hiçbir şey konuşmamış görünüyordu. Evdekiler de bir şey sezmemişler. Sen mektep eğitiminden geçmiş biri olarak, böyle bir ortamdan gayet iyi anlıyor olmalısın, lakin halk öğrenci hayatı veyahut mektep kurallarına dair şaşırılacak derecede bir cahillik içindedir. Bizlere pek de basit görünen meseleler, dışarıdakiler için hiçbir şey ifade etmez. Yine, bizler, nispeten bu içerisinin havasını soluduğumuz için okul içi meselelerin teferruatlarıyla birlikte dışarıya aktarıldığı şeklinde aşırı ileri bir yargıya sahip olma alışkanlığımız vardır. K bu noktada benden daha fazla dünyanın halini biliyor olacak, istifini bozmadan memleketine gidip gelebilmişti. Dönerken kendisiyle birlikte olduğumdan, trene biner binmez; "Eee, ne oldu?" diye sordum. K, "Hiçbir şey olmadı." diye cevapladı.

Üçüncü yaz tam da anne babamın kabrinin olduğu toprakları sonsuza dek terk etmeye karar verdiğim yıla denk gelir. O vakit K'ya memlekete dönmesini salık verdimse de K oralı olmamıştı. "Ne diye öyle her sene her sene memlekete gideyim ki?" demişti.

Yine olduğu yerde kalıp çalışmalarına devam etme niyetinde olduğu anlaşılıyordu. Çaresiz tek başıma Tokyo'dan ayrılmak durumunda kaldım. Memleketimde geçirdiğim o iki ayın kaderimde nasıl bir kasırga meydana getirdiğini, halihazırda anlattığım için tekrar etmiyorum. Memnuniyetsizlik, bunalım, yalnızlığın mahzunluğunu hep birden bağrıma basmış halde, Eylül başında tekrar K ile karşılaştım. Gel gör ki onun kaderinin de benimki gibi değiştiği görülüyordu. Bilgim haricinde, üvey ailesine mektup gönderip, bizzat çevirdiği sahtekarlığı kendiliğinden itiraf etmiş. En başından beri böyle bir niyeti varmıştı. Onlara "Bu raddeden sonra başka çare yok, sevdiğin şeyde devam etmekten başka yol yok." dedirtme niyeti vardı belki de. Velhasıl, üniversiteye girecek kadar üvey ailesini aldatma niyetinde değilmişti. Yine, aldatmaya kalksa dahi, bunun o kadar uzun sürmeyeceğini öngörmüş olsa gerek.

XXI

K'nın mektubunu gören üvey babası çok kızmıştı. Derhal; "Anne babasını aldatan bir edepsize okul parası gönderemem." diyen sert bir cevap salmıştı. K bunu bana gösterdi. Bununla aynı zamanlarda eline geçmiş olan öz ailesinden bir mektup daha gösterdi. Onda da diğerinkinden aşağı kalmayan şiddetli azar ifadeleri vardı. Bunda üvey aileye karşı saygısızlık olduğuna dair bir hicap duygusunun da payı olmalıydı, gelgelelim, onlar da; "Ne halin varsa gör." diye yazmışlardı. K bu olay karşısında eski ailesine mi dönecekti veyahut bir uzlaşı yolu bulup, mevcut üvey ailesinde mi kalacaktı, işte bu, bundan sonra baş gösterecek bir sorun olmakla birlikte, hemen önünde, bir çaresine bakılması gereken aylık okul masrafı meselesi durmaktaydı.

K'ya bu hususta düşündüğü bir şeyler olup olmadığını sordum. Akşam okulunda öğretmenlik gibi bir şeyler yapmaya niyetli olduğunu söyledi. O zamanlar, şimdikine nazaran, sanılanın aksine ortamın rahat olmasından ötürü, yan işler düşüneceğin kadar kıt değildi. K'nın bu işi hayli hayli götürebileceğini düşünüyordum. Lakin benim üstüme düşen bir sorumluluk da vardı. K üvey ailesinin isteğine sırt çevirip, kendi istediği yolda gitmeye kalkıştığında, bunu tasdikleyen bendim. "Demek öyle." deyip kollarım

bağlı kenardan seyretmek olmazdı. Hemen orada derhal maddi yardım teklifinde bulundum. Buna mukabil, K hiç düşünmeden derhal bunu reddetti. Karakteri icabı, kendi kendine geçinmek, bir arkadaşının himayesi altına girmekten fazlasıyla evla gelmekteydi. Üniversiteye girdikten sonra, tek başına, başının çaresine bakamayana erkek denemeyeceği manasında bir şeyler söylemişti. Kendi sorumluluğumu yerine getirmek pahasına K'nın duygularını incitmeyi göze alamadım. Bu yüzden, onu kendi haline bırakıp, meseleden elimi çekmiştim.

K çok geçmeden istediği işi buldu. Lakin zamanı çok değerli biri olarak, bu işin ona ne kadar acı geleceğini hayal etmeye bile gerek yok. O vakte kadar olduğu gibi ders çalışmalarını biraz olsun gevşetmeden, sırtına yeni bir yük yüklemiş, gözü pekçe ileri atılıyordu. Sağlığından endişe duyuyordum. O ise sapasağlam bir edayla buna gülüp geçiyor, endişelerimi biraz bile ciddiye almıyordu.

Bir yandan da üvey ailesiyle ilişkileri giderek arapsaçına dönmekteydi. Boş zamanın azalmasıyla, eskisi gibi benimle sohbet etme fırsatını yitirdiğimizden, ben de işin neye vardığını teferruatıyla soramamakla birlikte, çözümün giderek zorlaştığı kadarının farkındaydım.

Bir kişinin devreye girip arabulucuk yapmayı denediğini de biliyordum. Bu zat mektup yoluyla K'yı memlekete dönmeye zorlasa da K, "Katiyen olmaz." diyerek buna yanaşmamıştı. İşte bu dikbaşlılığın (Her ne kadar K eğitimi devam etmekteyken dönemeyeceğinden bahsedip elinden bir şey gelmeyeceğini söylemişse de bu onların açısından bir dikbaşlılık olarak görülse gerekti) durumu giderek kötüleştirdiği görülüyordu. Üvey ailesinin duygularını incitmekle birlikte asıl ailesinin nefretini de kazanmıştı. Telaşlanıp, her iki tarafı da yatıştırmak amacıyla mektup yazdığımda, bunun hiçbir tesiri olmamıştı. Mektuplarım tek keli-

melik bir karşılık dahi almaksızın toprağa gömülüp gitmişti. Benim de tepem atmıştı. O ana kadar, işlerin gidişatından ötürü K'ya acımakta olan ben, artık sebebini sormaksızın K'nın yanında olma niyetine girdim.

K en sonunda asıl ailesine dönmeye karar verdi. Üvey ailesinden gelen okul parasının öz ailesince tazmin edilmesine karar verildi. Buna karşın, öz ailesi de; "Ne halin varsa gör, artık bizi ilgilendirmez." demekteydiler. Eskilerin ifadesiyle evlatlıktan ret demek oluyor bu. Belki de bu kadar ağır bir durum değildi ama kendisi bunu böyle yorumlamıştı. K annesiz bir çocuktu. Bu karakterini kısmen, belki de bir üvey anne tarafından yetiştirilmesine borçlu olduğu varsayılabilir. Şayet asıl annesi yaşasaydı, belki de öz ailesiyle arasında o kadar mesafe olmasına gerek kalmayabilirdi diye düşünüyorum. Malumun üzere, babası bir keşişti. Adaba sıkı bağlılığı bakımından ise "Daha çok samuraya mı benzemiyor acaba?" diye insanı düşündürtüyordu.

XXII

Mesele bir miktar yumuşadıktan sonra K'nın ablasının kocasından uzun bir mektup aldım. K'nın evlat gittiği aile bu kişinin akrabası olduğundan, evlat edilişi sırasında da öz ailesine dönüşü sırasında da bu kişinin görüşlerinin önem arz ettiğine dair K'nın sözlerine tanık olmuştum.

Mektupta K'nın malum olaydan sonra ne yapıp ne ettiğini bildirmemi istedikleri yazıyordu. "Ablası endişelendiği için mümkün olduğu kadar çabuk cevap vermenizi istiyor." diye bir rica da iliştirilmişti. K babasının rahipliğini devralan ağabeyinden çok, gelin verilen ablasını seviyordu.

Hepsi bir anadan doğma kardeşlerdi ama bu ablasıyla K arasında oldukça büyük bir yaş farkı vardı. Bu sebeple, çocukluğunda, K'ya üvey annesinden çok bu ablası gerçek anne gibi görünmüş olsa gerekti.

K'ya mektubu gösterdim. K hiçbir şey söylemedi, lakin kendisine de bu ablasından aynı içerikte iki üç kez mektup geldiğini itiraf etti. O zaman K'nın: "Endişelenecek bir şey yok." diye bir cevabı olmuş. Ne bahtsızlık ki bu ablası, maddi durumu pek olmayan bir aileye başgöz edildiğinden ne kadar K'ya karşı bir

acıma duyuyor olsa da maddi açıdan kardeşi için bir şeyler yapabilecek bir durumu yoktu.

Enişteme K'nınkiyle aynı içerikte bir cevap gönderdim. İçinde; "Bir ihtimal, herhangi bir şey olursa ben gerekeni yaparım, müsterih olunuz." manasında güçlü ifadelerim de vardı. En başından beri böyle bir muradım vardı. Bunda, K'nın ahvalinden endişe duyan ablasına gönül rahatlığı tevdi etmeye yönelik iyi niyetim söz konusu olmakla birlikte, beni aşağıladıklarından başka yoruma mahal olmayan öz ve üvey ailelerine yönelik kinimin de payı vardı.

K'nın öz evine dönüşü birinci sınıftayken olmuştu. Sonraki ikinci sınıfın ortalarına varıncaya kadar yaklaşık bir buçuk yıllık bir süre, kendi çabalarıyla hayatını idame ettirmişti. Lakin bu derece bir iş yükünün giderek bedensel ve ruhi sağlığına etki etmeye başladığı görülüyordu. Tabii, üvey ailesini terk edip terk etmeyeceğine dair baş ağrıtıcı meseleler de buna tuz biber ekmişti. Giderek duygusallaşmaya başlamıştı. Kimi zaman, bir tek kendisinin yeryüzündeki kederlerin tümünü sırtında taşıdığına benzer lafızları oluyordu. Ve buna karşı gelince de hemen parlıyordu. Yine, kendi geleceğine uzanan umut ışığının da giderek uzaklaştığını düşünerek buna asabı bozulmaktaydı. Tahsile başlarken herkesin büyük emeller taşıyıp, yeni bir seyahate yelken açması normal olanıysa da birinci yıl, ikinci yıl geçip, derken mezuniyet zamanı yaklaştığında, çoğunluğun birden boyunun ölçüsünü alıp, bu sebeple hayal kırıklığına uğraması da gayet doğal bir durumdur, lakin K'daki telaş normaldekine nazaran oldukça belirgindi. Sonunda, K'nın ruhunu teskin etmenin yapılacak birincil iş olduğuna hükmettim.

Kendisine, fazla çalışmamasını söyledim. Yine, halihazırdaki bedenini rahat tutup, eğlenmenin geleceğe dönüp büyük edinimler için faydalı bir plan olacağını öğütledim. Her ne kadar dik-

başlılığından ötürü K'nın kolay kolay sözlerimi dinlemeyeceğini tahmin ettiysem de bunları gerçekten söylemeye kalkıştığımda, durumu izah için düşündüğümden de fazla çaba sarf etmem gerekmişti. K hedefinin sadece ihtisas olmadığını öne sürmekteydi. Şahsen kararlılık gücünü muhafaza ederek güçlü bir insan olabilmeyi düşündüğünü söylüyordu. Bu sebeple mümkün olduğunca meşakkatli bir vaziyette olmasının gerektiği sonucuna varmaktaydı. Normal bir insan için tam bir saçmalıktı bu. Bu pek meşakkatli vaziyet içinde bulunan kişinin kararlılığında azıcık bir güçlenme dahi yoktu. Bilakis sinir zayıflığına maruz kaldığı anlaşılıyordu. Başka çarem olmadığından, kendimi onunla tamamen aynı hissiyatı paylaşıyormuş gibi gösterdim. Kendimin de aynı istikamette hayatımı sürdürme niyetinde olduğumu ifade ettim. (Elbette bunlar benim için bütünüyle boş sözler değildi. K, izahatını dinledikçe peyderpey kendimi kaptırabileceğim kadar bir güce sahipti) Nihayetinde K ile birlikte yaşayıp, birlikte tekamül yolunda ilerlemek istediğimi belirttim. İnatçılığını kırmak için önünde diz çökmeyi göze almıştım. Böylece, en sonunda K'yı evime getirebilmiştim.

XXIII

Odamda antre benzeri altı buçuk[76] metrekarelik bir bölüm vardı. Eşiğe çıkıp, mekanıma geçerken mutlaka bu altı buçuk metrekarelik yerin yanından geçmek gerektiğinden, işlevsellik açısından bakıldığında, fevkalade elverişsiz bir odaydı. K'yı buraya yerleştirdim. En başında, on üç metrekarelik odaya iki masa sıralayıp, yan odayı da birlikte kullanma niyetindeydim fakat K sıkışık da olsa tek başına olmayı tercih ettiğini söyleyip, kendi kendine böyle olmasını istemişti.

Önceden de söylediğim gibi hanımefendi bu taşınma işine başlarda razı değildi. Bir pansiyoncu olsa, bir kişinin iki olması da iyidir, ikinin üç olması da kârınadır, lakin bir ticaret amacı gütmediğinden, mümkünse bundan vazgeçmemin iyi olacağını söylemekteydi. Ben de: "Pek öyle kendine zahmet ettiren biri değildir." deyince, "Zahmet ettirmeyen biri dahi olsa, kim olduğunu bilmediğim birini istemem." diye cevap veriyordu. "O zaman, size zahmet çektirmekte olan biri olarak durum benim için de aynı değil mi?" diye üsteleyince, benim fıtratımı daha en başından pek iyi idrak ettiğini söyledi. Gülümsedim. Derken

76 4 jō (1 jō boyutu 90 cm x 180 cm olup oda 1.62 metrekareye tekabül eder)

hanımefendi başka bir sebep ortaya attı. Böyle birini getirmemin benim için kötü olacağını söyleyip, tekrar vazgeçmemi söylüyordu. Bunun neden benim için kötü olacağını sorunca bu sefer de o gülümsedi.

Doğruyu söylemek gerekirse illaki de K ile birlikte yaşama mecburiyetim yoktu. Lakin her ay, ihtiyaçları için nakit parayı önüne koyuverirsem, kendisinin bunu almaya tereddüt edeceğini düşünmüştüm. Bu kadar özgür ruhuna düşkün biriydi. Bu sebeple, kendisini evime yerleştirmiştim ki böylece iki kişilik yemek ücretini onun fark etmeyeceği bir sırada hanımefendiye ödemeyi düşünmüştüm. Lakin K'nın mali sorunları hakkında tek kelime bile hanımefendiye söylememe niyetindeydim.

Sadece K'nın sağlık durumu hakkında birkaç laf etmiştim. Ne de olsa tek başına bırakılınca insanın giderek garipleştiğinden bahsettim. Buna ek olarak, K'nın üvey ailesiyle arasının kötü olduğu, öz ailesinden ayrıldığı gidi birkaç konudan da bahsettim. Boğulacak birine sarılıp kendi ateşimi ona verme niyetiyle, K'yı yanıma almakta olduğumu itiraf ettim. Bunun için hem hanımefendiden hem de küçük hanımdan, sıcak muamelelerini esirgememelerini rica ettim. O raddeye gelince, hanımefendiyi bir nebze susturabilmiştim. Lakin benden hiçbir şey duymamış olan K bu durumdan habersizdi. Bilakis bu durumdan memnun olarak, sallana sallana taşınan K'yı, hiçbir şey olmamış gibi karşılamıştım.

Hanımefendi ve küçük hanım, nazikçe, eşyalarını yerleştirmesinde falan yardımda bulundular. Bütün bunların bana yönelik iyi niyetlerinden geldiği yorumunu yapan ben de içten içe mutlu oluyordum. K'nın her zamanki umursamaz tavrına aldırmaksızın...

K'ya dönüp yeni meskeninde keyfinin nasıl olduğunu sorunca, tek bir kelimeyle; "Fena değil" demişti. Bana kalsa "fena değil" söylenecek söz değildi. O vakte kadar kaldığı yer, kuzeye bakan, rutubet kokan, kirli bir odaydı. Yiyecekler de öyle bir oda

ayarında, kaba sabaydı. Benim yanıma taşınmakla, karanlık çukurdan aydınlık tepeye çıktı dense yeriydi. Bunu pek o kadar umursamıyormuş gibi bir hal takınması, bir miktar inatçılığından kaynaklanmaktaydı ve bir miktar da kişisel fikirlerinin sonucuydu. Budizm öğretilerine göre yetiştirilmiş biri olarak, giyim, barınma ve yiyecek hakkında çeşitli lüks arayışlarında olmak sanki ahlaki değilmiş gibi bir düşüncesi vardı.

Çok eskilerin büyük rahipleri ve Hıristiyan azizleri gibi kişilerin efsanelerini okuya okuya, ruh ile bedeni birbirinden ayırmayı huy edinmişti. Bedenini dizginlemekle ruhunun ziyasının arttığını hissettiği durumlar da oluyordu belki de.

Mümkün olduğu kadar onunla zıt gitmeyen bir yol izledim. Buzu güneşe çıkarıp eritme çabasına girmiştim. Gün gelip eriyerek sıcak bir su olunca, kendi kendinin farkındalığına varacağı zamanın mutlaka geleceğini düşünüyordum.

XXIV

Hanımefendiden böylesi bir muamele görmem neticesinde giderek neşeli biri oldum. Bunun farkına varınca, aynı şeyi bu sefer K'nın üzerinde uygulamaya çalışıyordum. K ile aramızda mizaçlarımız açısından büyük farklılıkların olduğunu, kendisiyle uzun bir süredir arkadaş olmam itibariyle, çok iyi idrak etmiştim etmesine ama bu eve girmemin sinirlerimi oldukça yatıştırmasıyla, burada dura dura, K'nın gönlünün de dinginliğe erebileceğini düşünmüştüm.

K bendekinden daha güçlü bir iradeye sahipti. Dersine de benden iki kat fazla çalışırdı. Üstüne üstlük, doğuştan sahip olduğu zekası da benden yüksekti. Sonrası için ihtisas alanlarımız değiştiğinden ne desem yalan olur ama aynı sınıfta olduğumuz sıralar, hem ortaokulda hem de lisede, K her zaman benden önde olmuştu. Ne yaparsam yapayım K'nın bir dengi olamayacağımın genel olarak farkındaydım desem yeridir. Lakin K'yı zorla çekip evime getirmekle, benim daha aklı başında tavır sergilediğimi düşünüyordum. Bana kalırsa o, sabır ile tahammülün farkını idrak edememiş görünüyordu. Bu konu da bilhassa sizin için bir eklemem olacak, lütfen burasına kulak veriniz. Vücut olsun ruh olsun, biz insanların tüm kabiliyeti, harici dürtülerle hem gelişe-

bilir hem de bozulabilir, lakin herhalükarda, şüphesiz dürtüleri güçlendirme ihtiyacı olduğundan, bunun dozu iyi ayarlanmazsa, gayet tehlikeli bir istikamette ilerlenip, kendimiz başta olmak özere çevremizdeki kişileri dahi gözümüzün görmeme tehlikesi vardır. Doktorların söylediklerine bakılırsa, insanın midesi kadar çetrefilli bir şey yok. Pirinç lapasından başka bir şey yemezsen, daha katı besinleri hazmetme kabiliyetini fark ettirmeden yitirebilirmiş. Bu sebeple doktorlar "Her şeyi yemeye meyilli olun!" diyorlar. Lakin bunun sadece alışmak manasında olmadığına inanıyorum. Bunun, giderek dürtülerin arttırılmasıyla, peyderpey beslenme kabiliyetinin direncinin güçleneceği şeklinde bir anlamı da olması gerekir. Şayet bunun tam tersi, midenin mukavemeti azar azar zayıflarsa, bunun sonunun ne olacağını şöyle bir tahayyül ederseniz hemen anlarsınız. K benden üstün biriydi lakin işin bu tarafının hiç farkında değildi. Sadece, zorluklara alışınca en sonunda bu zorlukların bir hiç seviyesine ineceğine inancı tam gibiydi. Sefaletini sürdürebildiğince sürdürmeyi esas alan bir takvayla, bu sefaletin fark edilmez olacağı günlere kavuşacağına kati bir surette inanıyor gibiydi.

K'ya izahatta bulunurken, bunları muhakkak kendisine açıklamayı istiyordum. Lakin desem de bunlara tamamen karşı geleceği belliydi. Yine eskilerden örnek vererek kendisiyle mukayese edeceğinden şüphem yoktu. Öyle olunca da haliyle o insanlar ile K'nın arasında fark olduğu hususunu açıkça söylemem icap edecekti. K bunları kabullenecek biri olsa iyi; lakin mizacı üzere, tartışma oralara kadar varınca, kolay kolay geri adım atmazdı. Daha da öne çıkardı. Derken, ağzından çıkardıklarını, davranışlarıyla hayata geçirirdi. İşte böylesi korkulacak biriydi. Üstündü. Kendi kendini giderek mahvediyordu. Sonuç olarak, sadece şahsi inkişafını altüst ediyor olması manasıyla üstün biriydi ama öyle de olsa, kesinlikle sıradan biri değildi. Huyunu çok iyi bildiğimden, nihayetinde hiçbir şey söyleyememiştim. Dahası, gördüğüm ka-

darıyla, önceden de söylediğim gibi sinirlerinin oldukça yıpranmış olduğu anlaşılıyordu. Şayet kendisini fikren alt etmiş olsam da illaki buna aşırı tepki vereceğine şüphem yoktu. Kendisiyle kavga etmeye korktuğum yoktu fakat yalnızlık hislerine gömülmüş olduğum kendi halime dönüp bakınca, dostum olan kendisinin, aynı yalnızlık halinde bulunması, benim için dayanılmaz bir şeydi. Bir adım ileri giderek onu daha derin bir yalnızlık içine düşürmek istemezdim. Böylece eve taşınmasından sonra da bir müddet, kendisine tenkit edici cinsten eleştiriler yöneltmedim. Sadece sessizce çevrenin onun üzerinde yapacağı etkiyi izlemeye koyuldum.

XXV

Gizliden gizliye hanımefendi ve küçük hanımdan mümkün olduğunca K ile konuşmalarını talep ettim. O zamana kadarki kelamsız yaşamının onu etkilediğine inanıyordum. İşlemeyen demirin pas tutuşu misali, kalbini pas kaplamış olacağı düşünebildiğim tek şeydi.

Hanımefendi "Yaklaşılır bir tarafı yok ki." diyerek gülümsedi. Küçük hanım bana şu hadiseyi örnek vererek açıklamaya girişti. Küçük hanım: "Maltızınızda ateş var mı? diye sorunca K, "Yok." diye cevap vermiş. "Getireyim mi o zaman?" deyince de "Gerek yok" diye reddetmiş. "Üşümüyor musunuz?" diye sorulunca da "Üşüyorum ama gerek yok" diyerek kesip atmış. Buna gülsem olmazdı. Acıklı bir durum olduğundan bir şeyler söyleyerek durumu idare etmek icap ediyordu. Pekala, bu baharda geçmiş bir olay olup, illaki ateş yakma ihtiyacı yoktuysa da bu duruma binaen "Yaklaşılır bir tarafı yok ki" denmesinde de bir akıl payı yok değildi.

Böylece, inisiyatifi ele alarak, bu iki bayan ile K'nın arasında bir ilişki kurmak için çaba sarf ettim. K ile sohbet ederken, ev halkını da buna davet ederek ya da evdekilerle ben aynı odada bu-

luşmuşken oraya K'yı da çekip getirmek gibi durumuna göre bir usül takip ederek birbirlerine yakınlaştırmaya çalıştım. Elbette K bundan pek hoşlanmıyordu. Kimi zaman ansızın kalkıp odayı terk ediyordu. Kimi zaman da ne kadar çağırsak da çıkıp gelmiyordu. K "Böyle havai konuşmaların nesi ilginç ki?" diyordu. Buna sadece gülüyordum. Fakat içten içe, K'nın böylece beni küçümsemiş olduğunu çok iyi biliyordum.

Bir manada onun aşağılamasına layıktım belki de. Bendekinden çok daha yüksek bir zaviyeye sahip olduğu da söylenebilir. Ben de buna karşı çıkıyor değilim. Lakin sadece zaviyesi yüksek olup, başka cihetlerinin buna denk olmayışı düpedüz bir dengesizlik arz ediyordu. Ne yapıp edip, onu insanileştirmenin birincil görevim olduğunu düşünüyordum. Ne kadar kafasında yüce bir insan imajı yer etmiş olsa da bizzat kendisi üstün bir insan olmadıkça, bunun hiçbir şeye faydasının olmayacağını keşfetmiştim. Onu insanileştirmenin birinci adımı olarak, evvela onu karşı cinstekilerle yan yana oturtma yoluna başvurdum. Böylelikle, onu böyle bir ortamın havasına maruz bırakarak, paslanmış kanını tazelemeyi deniyordum.

Denemelerim giderek başarılı oluyordu. Bir araya gelmez gibi görünen taşlar giderek bütünleşiyordu. Kendisinden başka bir dünyanın sözünü etmeye başlamıştı. Bir gün bana dönüp; "Kadınlar pek öyle aşağılanmayı hak etmiyor." şeklinde bir şey söylemişti. K evvelinde, kadınlarda bende olduğu kadar bir bilgi ve ihtisas aramışmış. Bulamayınca da hemen aşağılayıcı hislerin baş gösterdiği düşünülebilir. O zamana kadar, cinsiyete göre bakış açısının değiştiğinden bihaber, tüm kadın ve erkek milletini tek bir zaviyeden, aynı şekilde mütalaa etmişti. Kendisine, eğer iki erkek olarak sonsuza kadar birbirimizi dinler dururşak, ikimizin ancak ve ancak birbirine paralel iki çizgi misali mesafe kat edebileceğimizi söyledim. O da "Aynen öyle." dedi. O sıralar çoğu kez aklım küçük hanımda olduğundan, doğal olarak böyle ifadeler de

kullanır olmuştum. Lakin meselin aslını ona tek kelime dahi açmış değildim.

O zamana kadar kendisine kitaplardan bir kale yapıp içine kapamış olan K'nın gönlünün dışarıya açıldığını görmek benim için eşi olmaz bir mutluluktu. En başından beri bu amaç için çaba sarf ettiğim için şimdi kendi emeğimin başarısından hazzetmekten kendimi alamıyordum. Bunu kendisine söylemedimse de düşündüklerimi hanımefendi ve küçük hanıma aktardım. Her ikisi de bundan memnun görünüyordular.

XXVI

K ile ben aynı fakültede olmakla beraber ihtisas alanlarımız farklı olduğundan, haliyle, evden çıkış ve eve dönüş vakitlerimiz değişik oluyordu. Eğer ben erken dönersem, onun boş odasının önünden geçmekten başka yapacak bir şey yoktu. Fakat geç gelince, basitçe bir selam vererek odama geçmeyi adet edinmiştim. K her zamanki bakışlarını, kitaplarından ayırıp bana yöneltir, sürgülü kapıyı açmakta olan bana; "Sonunda geldin demek!" derdi. Benim ise hiçbir şey söylemeden başımı salladığım olduğu gibi sadece "hı hı" diyerek geçtiğim durumlar da olurdu.

Bir gün Kanda'da[77] işim çıkmış, dönüşüm her zamankine göre epey gecikmişti. Acele adımlarla girişin önüne gelip, kafesli kapıyı paldır küldür açmıştım. Kapıyı açmamla beraber, küçük hanımın sesini duydum. Ses, belli ki K'nın odasından geliyordu. Eşikten doğruca gidince oturma odası ile küçük hanımın odaları sıralanmakta olup, oradan sola dönünce de K'nın onasına ve benim odama ulaşıldığı bir oda yerleşimi olduğundan, nereden kimin sesinin geldiği kadarını uzun zamandır orada kalan biri olarak anlayabiliyordum. Hemen kafesli kapıyı kapattım. Derken

77 Günümüz Tokyo'sunun Çiyoda bölgesinde yer alan bir semttir.

küçük hanım da birden susuverdi. Ayakkabılarımı çıkarırken, (O sıralar Batı tarzı bol zanaatlı botlardan giyiyordum) çömelmiş halde ayakkabının bağcıklarını çözmekte iken K'nın odasından kimsenin sesi gelmiyordu. Bu bana garip gelmişti. Bir ihtimal bunun benim bir yanlış anlamam olabileceğini düşündüm. Lakin her zamanki gibi K'nın odasının önünden geçme amacıyla sürgülü kapıyı açınca, orada basbayağı ikisi de oturuyorlardı. K her zamanki gibi "Döndün demek!" dedi. Küçük hanım da "Hoş geldiniz." diyerek oturduğu yerden selam verdi. Kuruntu mudur bilinmez, bu basit selam bana biraz soğuk gelmişti. Kulağımın içinde, bir yerlerinde doğallıktan yoksun bir ses olarak yankılanmıştı. Küçük hanıma hanımefendiyi sordum. Sorumda hiçbir kasıt yoktu. Evin içi her zamankinden daha sakin geldiğinden bir sorayım demiştim.

Hanımefendi belli ki evde değildi. Hizmetçi kız da hanımefendiyle birlikte çıkmıştı. Bu sebeple evde sadece K ve küçük hanım kalmıştı. Bu kafama takılmıştı. O vakte kadar uzun süre birlikte yaşamış olduğum bu evde, hanımefendinin sadece küçük hanımla beni evde bırakarak dışarı çıkmışlığına şahit olmamıştım. "Acil bir işi mi çıktı acaba?" diye küçük hanıma tekrar sordum. Küçük hanım sadece gülmekle yetindi. Böyle zamanlarda gülen bayanlardan nefret ederdim. Genç kadınların müşterek özelliğidir denecek olsa daha fazla diyecek söz kalmıyor belki ama küçük hanım da saçma sapan şeylere sık sık gülerdi.

Lakin yüz ifademi görünce, hemen her zamanki tavrına geri döndü. "Acil değil lakin bir işi oldukları için çıktılar." diye ciddi bir şekilde cevap verdi. Bir pansiyon sakini olarak bundan ilerisini sorma salahiyetim yoktu. Susmuştum.

Tam üstümü değiştirmiş, masama geçiyordum ki hanımefendi ve hizmetçi kız döndüler. Artık herkesin akşam yemeği sofrasında hasbihal edeceği vakit gelip çatmıştı. Eve yerleştikten

sonra uzun bir süre boyunca, tamamen bir misafir muamelesi gördüğümden, her yemek vaktinde hizmetçi kız sofra masasını getirirdi. Fakat bu sofra ne zaman oldu bilinmez bozuluvermiş, artık yemek vakti gelince karşı odaya çağrılıp gitmek adet olmuştu. K'nın eve yeni taşındığı zamanlar da hususiyetle K'nın da aynı şekilde muamele görmesinin üstünde durmuştum. Bu amaçla, hanımefendiye ince tahtadan yapılmış ayakları katlanabilir narin bir yemek masası bağışlamıştım. Şimdilerde her evde kullanılır oldu ama o zamanlar yemek masasının etrafına toplanıp yemek yiyen bir aile hemen hemen hiç yoktu. Ben hususen ta Oçanomizu'daki[78] bir marangoza kadar gidip, istediğim işçilikte bir masa yaptırmıştım.

Bu yemek masasında, hanımefendi, balıkçının her zamanki vaktinde gelmediği için bize yapacağı yemeğin malzemesini almaya şehre inmek zorunda kaldığı şeklinde bir açıklama yaptı. Ben "Anlaşıldı, evinde pansiyoncu ağırlayınca, böyle şeyler olacak tabii" diye düşünmekteyken, küçük hanım yüzüme bakıp tekrar gülmeye başlamıştı. Fakat bu sefer de hanımefendiden azar yiyince hemen gülmeyi kesti.

78 Günümüz Tokyo'sunun Çiyoda bölgesindeki Oçanomizu istasyonu civarı.

XXVII

Aradan bir hafta kadar geçmişti ki K'nın küçük hanımla sohbet ettiği odasının önünden bir kez daha geçmek zorunda kaldım. O vakit küçük hanım yüzümü görür görmez güldü. Hemen "Komik olan nedir?" diye sorsam yeriydi. Ne var ki susarak odama çekiliverdim. Bu sebeple K da her zaman ki gibi; "Döndün demek!" diye seslenememiş oldu. Sonra, küçük hanım hemen sürgülü kapıyı açıp oturma odasına geçmiş gibi geldi.

Akşam yemeğinde küçük hanım benim garip bir insan olduğumu söyledi. O vakit "Neden garipmişim?" diye sormamayı yeğledim. Lakin hanımefendinin küçük hanıma dik dik baktığına şahit olmuştum.

Yemekten sonra K'yı dolaşmaya çıkardım. Dentsū Tapınağı'nın arka taraflarından botanik bahçesi yolunda dolana dolana Tomi[79] yokuşunun altına çıktık. Bir dolaşma için kısa sayılmayacak bu süre zarfında ettiğimiz kelam oldukça azdı. Mizacı bakımından K benden daha sessiz biriydi. Ben de çok konuşan biri değildim. Ancak dolaşırken elimden geldiğince K'yı konuşturmaya çalıştım. Öğrenmek istediğim mesele temel olarak kira-

79 Günümüz Tokyosu Bunkyōku semtinde Kasuga ile İşikava arasında yer alan yokuş.

cısı olduğumuz aile hakkındaydı. Hanımefendi ve küçük hanımın onun gözünde nasıl göründüğünü bilmek istiyordum. Gel gör ki hep havada ve içeriksiz cevaplar veriyordu. Dahası verdiği cevaplar sorularıma karşılık olmamakla birlikte çok kısaydı da. İki bayandan ziyade, ihtisas alanındaki akademik konulara dikkat çekmek istiyor gibi görünüyordu. Ne de olsa yaklaşan ikinci sınıf sınavlarının ufukta göründüğü bir dönem olduğundan, sıradan bir insan konumundan bakılacak olursa K adam gibi bir öğrenci olmalıydı.

Bunun üstüne Swedenborg[80] şöyleymiş böyleymiş gibi kelamlarıyla konu hakkında bilgisiz olan beni oldukça şaşırtmıştı.

Kazasız belasız sınavları hallettiğimizde, hanımefendi "Eh, ikinizin de geriye bir yılı kaldı." diyerek sevincini ifade etmişti. Bunları söyleyen hanımefendinin biricik övünç kaynağı olarak görülebilecek küçük hanımın mezuniyeti de artık epey yaklaşmıştı. K bana yönelip; "Kız dediğin hiçbir şey öğrenmeden okuldan mezun olur." dedi. K, küçük hanımın dersleri dışında meşgul olduğu dikiş nakış, koto, ikebana gibi şeylere gözünde hiç değer biçmiyor gibiydi.

K'nın meseleye yabancılığına gülmüştüm. Sonra da bayanların değerinin o kadar olmadığına dair eski faraziyeleri K'nın önünde bir kez daha tekrarladım. Buna pek öyle karşı gelmemişti. Buna karşın onaylar türden bir tavır da takınmamıştı. Bu benim hoşuma gitmişti. Çünkü burun kıvırıcı tavrı önceden beri bayanları küçük görmüş olduğunu gösteriyordu. Çünkü bayanları temsilen, tanımakta olduğum küçük hanımı, dikkate alınacak biri olarak görmüyor gözükmüştü. Şimdi tekrar bir düşününce, içimdeki K'ya yönelik duyduğum kıskançlığın tohumları iyiden iyiye filizlenmeye başlamıştı.

80 Emanuel Swedenborg (1688-1772) İsveçli filozof, Hıristiyan mistiği üzerine çalışmaları olan bir din bilimcisi.

"Yaz tatilinde bir yerlere gidelim" diye K'ya bir önerim oldu. K yarım ağızla konuşuyordu. Şüphesiz kendi iradesiyle bir yerlere gidecek türden birisi olmamakla birlikte, benden bir teklif geldi mi gitmekte mahzur görmeyecek biriydi de. Neden gitmek istemediğini sordum. "Bir sebebi yok." dedi. Evde kitap falan okumayı kendisi için yeğlediğini söylemekteydi. Ben bir sayfiye yerine gidip serin bir mekanda ders çalışmak vücuda daha iyi gelir diye üsteleyince de öyleyse benim tek başıma gitmemin iyi olacağını söylüyordu. Lakin K'yı orada tek başına bırakmak içimden gelmiyordu. Halihazırda K ile ev halkının giderek samimiyetlerinin artması pek hoşuma gitmemeye başlamıştı. Başında kendim istediğim bir şeyin ne hikmetle artık keyfimi bozmaya başladığı sorulabilir haliyle. Şüphesiz aptalın tekiyim ben. Bir sonuca varmayan tartışmamızı daha fazla seyretmeye dayanamayan hanımefendi ikimizin arasına girdi. Sonunda birlikte Bōşū'ya[81] gitmekte karar kılınmış oldu.

81 Günümüz Japonya'sının Çiba bölgesinin büyük bir bölümünü içine alan Bōsō yarımadasının eski ismi.

XXVIII

K pek seyahate çıkmayan biriydi. Bōşū'ya ben de ilk defa gidiyordum. İkimiz de hiçbir şey bilmediğimizden geminin ilk demirlediği yerde karaya çıktık. Tam olarak Hota[82] adında bir yerdi. Şimdi nasıl bir değişim geçirmiştir bilmiyorum ama o zamanlar berbat bir balıkçı köyüydü. Her şeyden önce her yeri ağır bir balık kokusu sarmıştı. Dahası denize girince dalgalardan düşerek hemen elimizi ayağımızı çizdiriyorduk. Yumruk misali büyükçe taşların sürüklendiği dalgalarla savrulup oradan oraya durmaksızın dolanmaktaydık.

Bundan hemencecik sıkıldım. Fakat K, buraya ne iyi ne de kötü diyordu. En azından sıradan bir yüz ifadesi takınıyordu. Buna rağmen, her denize girişinde bir yerlerini yaralamıyor da değildi. En sonunda onu ikna edip, oradan Tomiura'ya[83] gittik. Tomiura'dan da Nako'ya[84] geçtik. Aslında, bu sahil o sıralar ağırlıklı olarak öğrencilerin toplandığı bir yer olduğundan her bir ye-

82 Bōsō yarımadasındaki Uçibō (Günümüz Çiba bölgesi-Ava bölgesi) sınırları içinde bir yer. Natsume Sōseki'nin 1890'da dört okul arkadaşıyla Bōşū'da denize girmesinin, burada denize girme geleneğinin başlangıcı olduğu söylenir.

83 Bōsō yarımadasındaki Uçibō (Günümüz Çiba bölgesi-Ava bölgesi) sınırları içinde bir yer. Denize girilebilen yerleriyle meşhurdur.

84 Tomiura'nın birkaç kilometre güneyinde bir yer.

rinde tam bize göre yüzme yerleri vardı. K ve ben birçok kereler sahildeki kayaların üzerine oturup, uzaklardaki denizin rengini ve yakınımızdaki suyun dibini seyrediyorduk. Kayaların üstünden aşağı bakıldığında, su hususiyetle daha bir güzeldi. Kırmızıdır, çivit mavisidir, normalde pazar tezgahına uğramayan cinsten renklerde ufak balıkların, berrak dalgalar içinde oraya buraya yüzüşleri açıkça seçiliyordu.

Orada otururken çoğu kez kitap açtığım oluyordu. K ise daha çok hiçbir şey yapmadan sessizce duruyordu. Düşüncelere mi dalmaktaydı, manzaradan mı mest oluyordu ya da kafasında sevdiği hayaller mi kuruyordu hiç mi hiç anlayamıyordum. Kimi zaman gözlerimi kaldırıp K'ya ne yaptığını soruyordum. K ise sadece tek bir ifadeyle; "Hiçbir şey yapmıyorum." demekle yetiniyordu. "Yanımda böyle sessizce oturan K değil de küçük hanım olsa ne de mutlu olurdum." diye düşündüğüm olmuştu. Sadece bununla kalsam iyi lakin zaman zaman "K da içinde benimkiyle aynı türden bir umut besler halde orada kayalıklar üstünde oturuyor olmasın!" diye bir şüphe belirirdi içimde. Derken canım sakin sakin orada oturup kitap açıp okumak istemeyiverirdi. Aniden ayağa kalktım. Sonra da çekinmeden yüksek sesle haykırdım. Ben öyle bir şiir ya da şarkı demetini zevkle okuyacak cinsten mülayim şeyleri beceremem. Bir yabani adam misali ulurum ancak. Bir keresinde, aniden yakasını arkadan sıkı sıkı tuttum. "Böyle seni denizin içine sokuversem ne yaparsın?" diye sordum. K hareket etmemişti. Arkası dönük bir şekilde; "Çok iyi olur. Hadi yap bakalım." diye cevap verdi. Hemen boynunu arkasından tutan ellerimi gevşettim.

K'daki sinir yıpranması o sıralar artık büyük ölçüde düzelmiş gibiydi. Bununla ters orantılı olarak ben hassaslaşıp çıkmıştım. Benden daha sakin duran K'ya baktıkça kıskanasım geliyordu. Dahası ona karşı kin de besliyordum. O ise ne yapsam beni ciddiye alan bir tavır takınmıyordu. Bu bana bir çeşit özgüven gibi

geliyordu. Lakin bunun ondaki öz güvenden olduğunu teyit etmek beni bir türlü tatmin etmiyordu. Şüphelerimde bir adım daha ileri gidip, bunun özünü açığa çıkarasım geliyordu. Acaba bundan sonra tahsilinde olsun işinde olsun ilerlemeyi amaçladığı istikbalin ışığını tekrar eline geçirmiş olmanın hissiyatı içinde miydi? Eğer mesele sadece buysa, K ile benim çıkarlarım arasında hiçbir çakışmanın çıkmasına mahal yoktu. Bilakis çektiğim zahmetlerin neticesini elde etmekten mutlu olurdum. Şayet ondaki huzur küçük hanımdan kaynaklanıyorsa, onu asla affedemezdim. Gariptir, onun da benim küçük hanıma âşık tavırlarımın hiç farkında olmadığı görülüyordu. Elbette ben de bunu K'nın gözüne sokarcasına aleni bir tavır içinde değildim ama... K evvelden beri böyle hususlara gelince hissiz biridir. En başından K'nın bir tehlike arz etmeyeceğine dair bir gönül rahatlığı içinde kendisini ısrarla evime almıştım.

XXIX

Karar verip gönlümdekileri K'ya açmaya niyetlendim. Aslında bu o sıralar ortaya çıkmış bir istek de değildi. Seyahate çıkmadan önce içime böyle bir niyet koymuştum ama hem içimi açacak bir fırsat olmamış, hem de bu fırsatı yaratmak bir türlü elimden gelmemişti. Şimdi dönüp bakınca, o sıralar etrafımdaki insanların tamamı bir garipti. İçinde kızların geçtiği lakırdıları olan bir kişi bile yoktu. İçlerinde konuşacak bir şeyleri olmayanlar çoğunluk olsa gerek ama zaten olsa da bunları söylememek normal olanıydı. Şimdilerin nispeten daha özgür olan havasını soluklamakta olan biri olarak muhakkak bunu garip buluyorsunuzdur. Bu ahlak eğitimimizden mi geliyordu ya da bir tür hicaptan mı kaynaklanıyordu yorumunuza bırakıyorum.

K ve ben her şeyi konuşacak kadar yakındık. Ara sıra sevgi ve aşk gibi meseleler de mevzubahis olmakla birlikte, her keresinde çeşitli faraziyelerin içine düşüverirdik. Bu kadarı dahi pek nadiren konu edilirdi. Umumiyetle, kitap meseleleri, müktesebat meseleleri, istikbale dair, meslek ve idealler, ferdi tekamül sohbetlerimizin tamamını oluşturuverirdi. Ne kadar samimi olsak da ikimizin de böylesi resmileştiği bir günde birden ortamı bozuvermek olmuyordu. Aramızdaki samimiyet ancak bu res-

miyet çerçevesinde derinleşebiliyordu. Küçük hanım meselesini tam da K'ya açmaya yeltenmişken, kim bilir kaç defa o can sıkıcı rahatsızlığın elinde kıvranmıştım. "Elimden gelse de K'nın kafasından bir yerde delik açıp oradan rahatlatıcı bir soluk üflesem." dediğim oluyordu.

Senin gözünde bunlar belki de saçmalıktır ama böylesi şeyler, o zamanlar benim için gerçekten çetin bir zorluktu. Tatil yerinde de evde olduğum gibi korkaktım. Her an bir fırsat kollar halde gözlemlediğim K'daki o acayip aşkın halle ne yapacağını şaşırmıştım. Bana kalırsa, kalbinin çevresi siyah bir lekeyle kalınca kaplanmışla birdi. İçine akıtmaya çalıştığım taze kanın bir damlası bile bu kalbin içine giremeyip olduğu gibi geri sekmekteydi.

Kimi zaman da K'nın güçlü ve yüksek halinin, bana bilakis gönül rahatlığı verdiği oluyordu. Beslediğim kuşkudan ötürü içten içe pişmanlık duyup, içimden K'dan özür diliyordum. Bir yandan özür diliyor bir yandan da kendimi gayet aşağılık biri olarak görüp, birden canım sıkılıyordu. Lakin aradan kısa bir müddet geçince, eski kuşkularım tekrar peydahlanıp başıma vuruyordu. Her iki halin de özünde kuşku olduğundan ikisi de benim zararımaydı. K'nın görünüşü kızların hoşlanacağı türdendi. Mizacen benim gibi pürtelaş olmayışının da karşı cinsin hoşuna gideceği düşünülebilirdi. Bir bakıma çevresine alakasızlığından kaynaklanan sağlam duruşlu erkeksiliği de benden üstündü. İhtisas alanlarımız farklı olmakla birlikte, K'ya rakip olamayacağımı haliyle kabullenmiştim. İşte böyle, onun iyi tarafları habire gözümün önünde biriktikçe, biraz içim rahatlamışken tekrar eski huzursuzluğum geri dönüyordu.

K, sakinleşmeyen halimi görünce; "Sıkıldıysan derhal Tokyo'ya dönebiliriz." demişse de öyle denince birdenbire dönmek istemeyiveriyordum. Doğrusu, belki de K'nın Tokyo'ya dönme-

sini istemiyordum. İki kişi Bōşū'nun Burnu'nu[85] dolanıp karşı tarafa geçtik. Sıcak güneşte kavrula kavrula, binbir zahmetle, velakin boş bir heves uğruna, oflaya poflaya yürüyorduk. "Ne için yürüdüğümüzü dahi bilmiyorum desem yeridir." K'ya yarı şakayla böyle demiştim. K da "Ayaklarımız olduğu için yürüyoruz." diye karşılık verdi. Derken "Sıcaklarsak denize gidelim." diye sözleşip neresi olduğuna bakmaksızın denize girdik. Nihayetinde bunaltıcı sıcak güneşe maruz kalan bedenlerimiz yorgunluktan bitap düşmüştü.

85 Bōsō yarımadasının en uç noktası.

XXX

Böyle yürüyüp durunca, sıcak ve yorgunluktan, doğal olarak bünyelerimizin dengesi bozulmuştu. Tabii bu hastalıktan başka. İnsan birdenbire ruhu çıkıp da bir başkasının vücuduna girmiş gibi bir hisse kapılıyor. Her zamanki gibi K ile laflamaktaysam da sanki bir yerlerimde o her zamanki ruh halimden uzaklaşıyor gibiydim. Kendisine yönelik samimiyetim de kinim de sanki bu seyahatle sınırlıymış gibisinden bir nevi hususi bir karaktere bürünmüştü. Yani sıcaktan, denizden ve yüzmekten dolayı, birbirimizle mevcutta olanından farklı yeni bir münasebete girmeyi başarmış olmalıydık. O an, sanki yoldaş iki seyyar satıcı gibiydik. Ne kadar konuşsak da her zamankinden farklı olarak kafamızı yoracak derin meselelere girmemiştik.

Bu minvalde Çōşi'ye[86] kadar gelmiştik velakin yolumuz üstünde bir istisna var ki şimdilerde bile unutamıyorum. Daha Bōşū'dan ayrılmazdan evvel Kominato[87] adlı bir yerde Mercan Balığı Koyu'nu[88] keşfettik.

86 Günümüz Çiba bölgesinin Çōşi şehri.
87 Bōsō yarımadası Sotobō Uçibō (Günümüz Çiba bölgesi-Ava bölgesi) sınırları içinde bir yer.
88 Mercan balığı üreme bölgesi. Roman içerisinde açıklanmaktadır.

Hem ardından uzun yıllar geçtiği için hem de pek o kadar ilgimi çekmeyen bir mesele oluğu için açık seçik hatırlamasam da orasının Niçiren'in[89] doğduğu köy olduğu mevzubahis olmuştu. Niçiren'in doğduğu gün iki mercan balığının sahil kayalıklarına fırladığına dair bir söylence varmış. O gün bugündür balıkçılar mercan balığı avlamaktan çekindiğinden, şimdilerde o koyda pek çok mercan balığı var. Bir tekne tutup, hususi olarak bu mercan balıklarını görmeye gittik.

O vakit öylece dalgaların seyrine dalıvermiştim. Derken, dalgalar içinde oynaşan renkleri hafif mora çalan mercan balıklarının göze hoş manzarasını usanmak bilmeden seyrettim. Lakin K benim kadar etkilenmemişe benziyordu. Aklında mercan balıklarından ziyade Niçiren'in hayali olsa gerekti. Tam da orada Tanjōji[90] diye bir tapınak vardı. Niçiren'nin doğduğu köy olduğu için bu ismi vermiş olmalıydılar ki heybetli bir mabetti.

K, "Bu tapınağa gidip keşişle görüşmek istiyorum." deyiverdi. Doğrusunu söylemek gerekirse üstümüz başımız perişan bir haldeydik. Bilhassa K'nın, rüzgarda uçan şapkası denize düştüğü için hasır bir şapka satın alıp başına geçirmişti. Giysilerimiz ise zaten kir pas içindeydi ve üstüne üstlük ter kokuyordu. "Rahiple falan konuşmayalım!" dedim. İnatçı K beni dinlemedi. İstemiyorsam dışarıda beklememi salık veriyordu. Mecburen eşiğe kadar ona eşlik ettiysem de içimden; "Nihayetinde reddedileceğimize şüphe yok." diye geçiriyordum. Ne var ki rahip denen kişi beklenmedik derecede kibar olup, bizleri geniş görkemli bir misafir odasına geçirip hemen bizimle görüşmüştü. O zamanlar K ile büyük görüş ayrılıklarımız olduğundan rahip ile K'nın sohbetine pek kulak kabartasım gelmemişti ama K art arda Niçiren hakkında

89 Niçiren: 1223 ile 1282 yılları arasında yaşamıştır. Çiba bölgesi, Kominato Kataumi adlı yerde dünyaya gelmiştir. Niçiren öğretisinin kurucusudur.

90 Tanjōji (Doğum Tapınağı): Günümüz Çiba bölgesinde Ava-gun, Amats-Kominato'da yer alan Niçiren azizlerinin ana Budist tapınağı.

soru sormakta gibiydi. Rahip, Niçiren'in, ot Niçiren diye lakap takılacak kadar ot hattında[91] usta olduğunu söyleyince, hattı berbat olan K'nın, takındığı "Geç bu fuzuli şeyleri." diyen yüz ifadesi hâlâ hatırımdadır. Muhtemelen Niçiren hakkında daha derinlemesine bir bilgi arzuluyordu. Rahip bu konuda K'yı tatmin edebildi mi bilinmez ama tapınağın avlusundan çıkar çıkmaz, art arda bana dönüp; "Niçiren şöyle, Niçiren böyle" diye konuşup durdu. Ben sıcaktan bezmiş, oralı olacak halde olmadığımdan ona dil ucuyla asgari derecede mukabele etmekteydim. Sonunda o da angarya gelince tamamen sesimi kestim.

Sanırım ertesi günün akşamı olacak, pansiyona varıp yemeğimizi yedikten sonra yavaş yavaş yatalım derken, birden derin bir meselede mütalaaya girişiverdik. K'nın önceki gün kendisinin ortaya attığı Niçiren konusuna benim pek oralı olmayışım gücüne gitmiş gibiydi. "Ruhunun tekamülünü arzulamayan aptaldır." diyerek, gerçekten boş biri olduğuma dem vurup üstüme geliyordu. Lakin gönlüm küçük hanıma dair meselelerle dolu olduğundan, K'nın hakarete yakın bu sözlerine sadece gülüp geçecek değildim. Ben de kendimce izahatlarıma başladım.

91 Sōşo: (Ot hattı) Japon hat sanatında bir yazı usulü.

XXXI

O tartışmamızda, sık sık "insanca" ifadesini kullanmıştım. K bu insanca ifadesinin içine kendi zayıf noktalarımı sakladığımı söyledi. Sonradan düşününce anlıyorum ki aynen K'nın dediği gibiydi. Lakin K'yı insanca olmadığına ikna etmek için böyle bir kelimeyi ortaya atmış biri olarak, çıkış noktam ona karşı gelmek olduğundan, bunu değerlendirecek vaziyette değildim. Kendi görüşümü daha da vurguluyordum. Buna karşın K neye ithafen kendisinin insanca olmadığını söylediğimi sordu. Ona şu itirafta bulundum.

— Sen insanca birisin. Belki de fazlasıyla insancasın. Lakin ağzında insanca olmayan şeyler geveliyorsun. Yine insanca olmayan bir tarza davranmaya yelteniyorsun.

Ben böyle söyleyince sadece; "Muhtemelen kendimi yeterince ıslah edememişim ki başkalarına öyle görünüyorum." diye karşılık vermekle yetinip, hiç bana karşı çıkmamıştı. Münakaşa hevesimi yitirmekten ziyade, bilakis kendisine karşı acıma hissi duydum. Hemen orada tartışmaya son verdim. O da yavaş yavaş dinginleşmişti. Eğer ben de onun gibi o eski insanları bilseydim, bu şekilde kendisine saldırmazdım diye bir iddiada bulundu.

K'nın lafını ettiği eski insanlar elbette kahramanlar ve büyük adamlar değildi. Bu ruhları için bedenlerinden feragat eden, yürüdükleri yol için vücutlarına gem vuran, şu meşakkat ehli dedikleri insanlar manasına geliyordu. K bana onun ne kadar acı çektiğini anlamamamın onu pek bir üzdüğünü açıkladı.

K ve ben sonrasında hemen uyuduk. Akabinde, ertesi günden itibaren yine her zamanki seyyar satıcı halimize geri dönüp kan ter içinde yürümeye koyulduk. Fakat yol boyunca o akşamı hatırlayıp duruyordum. "Daha alası olmayacak iyi bir fırsat elime bahşedilmişken, neden görmezlikten gelerek bu fırsatı geri teptim ki?" diye pişmanlıktan içim içimi yiyordu. "İnsanca" gibi mecazi bir ifade kullanmak yerine, daha doğrudan ve basit bir konuşmayla K'ya içimi açsam daha iyi olurdu diye düşündüm. Ne de olsa böyle bir ifadeyi uydurmuş olmamda da küçük hanıma yönelik hissiyatım başrol oynadığı için gerçeği damıtıp evirip çevirerek K'nın kulağına bir nazariye olarak üflemektense, asıl şeklini olduğu gibi gözlerinin önüne sermek benim kârıma olacaktı. Bunu başaramamamın, temelini akademik münasebetlerin oluşturduğu aramızdaki samimiyetin, kendiliğinden bir çeşit hususiyet kazanması itibariyle, gözü pekçe bu hususiyeti yarıp geçecek bir cesaretten yoksun olmamdan kaynaklandığını burada itiraf ediyorum. Buna ister çalım satmak de ister aşırı gururun bir neticesi de lakin burada çalım satmak ve aşırı gururu normaldekinden biraz farklı bir manada kullanıyorum. Bu kadarını bile sana anlatabilsem o bana yeter.

Tokyo'ya döndüğümüzde iyiden iyiye karanlık basmıştı. Döndüğümüzde ruh halim yine değişmişti. İnsanca, insanlık dışı gibi boş lakırdılar kafamda hemen hemen hiç yer etmiyordu artık. K'da da dindar havası tamamen görünmez olmuştu. İhtimal, "Ruh şöyle, beden böyle." cinsinden bir mesele o an gönlünde yer etmiyordu. Yüzümüzde birbirine yabancı iki insan ifadesi olduğu halde, acelesi varmış gibi görünen Tokyo'yu döne döne

seyrediyorduk. Sonra Ryōgoku'ya[92] varıp, sıcak havaya aldırmadan şamo[93] yedik. K, "Hızımızı almışken Koişikava'ya kadar yayan gidelim." dedi. Bedenen K'dan daha güçlü biri olduğum için buna hemen razı oldum.

Eve vardığımızda, hanımefendi ikimizin endamını görünce şaşırıp kaldı. Sadece tenimiz kararmakla kalmayıp, amansızca yürümekten pek bir zayıflamıştık da. Hanımefendi: "Yine de sağlıklı olmuşsunuz böyle." diyerek iltifat buyurdular. Küçük hanım hanımefendiye; "Bu ne yaman çelişkidir." diyerek gülüverdi. Seyahate çıkmadan önce kendisine sinirlenmişsem de o an keyfim yerindeydi. Hem ortam gereği, hem de uzun zaman sonra sesini duyabildiğim için.

92 Günümüz Tokyo'sunun Sumida semtl sınırlarında kalan bir yer.
93 Şamo: Eti ve yumurtası lezzetli olan bir tavuk türü.

XXXII

Sadece bu değil, küçük hanımın tavırlarının eskisine göre biraz değiştiğini fark ediyordum. Uzun bir seyahatten döndüğümüzden günlük yaşantımıza geri dönmemiz için yapılacaklara bir kadın elinin değmesi icap etmişti ki bu zahmetleri üstlenen, başta hanımefendi olmak üzere, küçük hanım da her işte bana öncelik verip K'yı arka plana atıyorlar gibi görünüyordu. Bunu göze sokarcasına yapması beni rahatsız edecekti belki. Kimi anlar, belki de bilakis, sıkılmaktan kendimi alamayabilirdim, lakin küçük hanım, bunu aleni bir işaret diliyle gerçekleştirdiğinden, bu beni çok mutlu ediyordu. Yani, küçük hanım sadece benim anlayabileceğim tarzda, kendi mizacından gelen nezaketinin fazlasını bana ayırmaktaydı. Bu sebeple K da bundan rahatsız olmamış ve kendisinde bir anormallik hasıl olmamıştı. Ben ise içimden ona karşı zafer şarkıları söylemekteydim.

Artık yaz bitmekte, Eylül'ün ortalarından itibaren okuldaki derslere devam etmemiz gerekmekteydi. K ile benim derslerimizin giriş çıkış saatlerinde ve ders sürelerinde farklılık oluşmuştu. Haftada üç gün K'dan daha geç eve gelmekteydim ve her gelişimde artık küçük hanımı K'nın odasında bulamaz olmuştum. K her zamanki gibi gözlerini benden tarafa çevirip; "Geldin de-

mek!" sözünü bir kural misali tekrarlıyordu. Benim selamım da neredeyse bir makine misali basit ve manasız oluyordu.

Sanırım Ekim ortaları olacak. Uykuyu fazla kaçırınca, aceleden üstümdekilerle okula gitmiştim. Ayağıma da bağcıklı botlarımı giyecek zamanım olmadığından, "zōri"mi[94] geçirip fırlamıştım. O gün ders programımıza göre, ben K'dan daha önce okuldan dönüyordum. İlk dönen ben olduğum düşüncesiyle eşiğin kafesli kapısını açtım. Açar açmaz da evde olmaması gereken K'nın sesini duydum. Aynı anda küçük hanımın gülüşü kulağımda yankılandı. Her zamanki çıkarması vakit alan botlarımı giymediğimden, hemen eşiğe çıkıp her zamanki sürgülü kapıyı açtım. K'yı her zamanki gibi masasında oturur gördüm. Lakin küçük hanım artık orada değildi. Sadece, K'nın odasından kaçarcasına çıkıp giderkenki arkadan endamını bir an gözlerim seçebilmişti sanki. K'ya niçin erken döndüğünü sordum. Kendini iyi hissetmediği için okula gitmediğini söyledi. Odama geçip öylece otururken, çok geçmeden küçük hanım elinde çayla geldi. Ancak o vakit, küçük hanım "Hoş geldiniz." diyerek beni selamlamıştı. Ben gülerek; "Az önce neden kaçtınız?" diyecek cinsten açık sözlü bir adam değilim. Bununla birlikte içimde bir yerlerde; "Nedir bu olanlar şimdi." diye kafama takacak biriyim. Küçük hanım hemen ayaklanıp, veranda tarafına doğru yöneldi. Lakin K'nın odasının önünde durarak ayaküstü üç beş laf etti. Bu az önceki konuşmanın devamına benziyordu ama başını bilmediğimden hiçbir şey anlamamıştım.

Zamanla küçük hanımın tavırları giderek sıradanlaştı. K ve ben aynı anda evdeyken de sık sık K'nın odasının verandasına gelip K'ya ismiyle sesleniyordu. Derken içeri girip bir müddet vakit geçiriyordu. Elbette, mektupları getirdiğinden, çamaşırları yerleştirdiğinden bu kadarlık bir münasebetin aynı evde ya-

94 Zōri: Bir çeşit geleneksel Japon sandaleti. Japonyada Meiji dönemiyle birlikte Batı tarzı ayakkabılar yayılmadan önce halkın umumi olarak kullandığı kundura türüdür.

şayan iki kişinin arasında var olmasının gayet doğal görülmesi gerekir lakin küçük hanımı kimseyle paylaşmak istemeyen kuvvetli bir hissiyatın tesiri altında biri olarak nedense gözüme bu aşırı gözüküyordu. Öyle ki bir keresinde küçük hanımın bilerek benim odama gelmekten kaçınıp sadece K'nın tarafına gittiği kanısına vardığım dahi olmuştu. "O zaman K'nın evden çıkmasını isteseydin ya?" diye soruyorsundur. Lakin öyle yapsaydım, onu bizzat zorla oraya getirmemin bir manası kalmazdı. Böyle bir şey yapamazdım.

XXXIII

Yağmurlu ve de soğuk bir Kasım günüydü. Paltom ıslanmış halde her zamanki gibi Konyaku-Emma'yı[95] geçerek ince yokuşu çıkıp eve dönmüştüm. K'nın odası boştu, lakin maltızı sıcacık yanmaya devam ediyordu. Soğuk ellerimi sıcak kömürlerin üzerine tutma niyetiyle aceleyle odamın paravanını açtım. Gel gör ki benim odamdaki maltızda kala kala beyaz kömür külleri kalmıştı. Kıvılcım dahi kalmamıştı. Birden canım buna çok sıkıldı.

O sırada ayak seslerimi duyup gelen hanımefendi olmuştu. Hanımefendi odanın orta yerinde suskunca duran beni görünce, buna acımış görünerek, paltomu çıkartıp ev kıyafetimi giydirmişti. Ardından odanın soğuk olduğunu söyleyince K'nın maltızını getirdi. "K şimdiden döndü mü?" diye sorunca hanımefendi: "Dönüp tekrar çıktı." diye karşılık verdi. O gün de ders programına göre K benden sonra eve dönmesi gerektiğinden; "Ne oldu acaba?" diye kendi kendime sordum. Hanımefendi: "Herhalde bir işi çıkmış olsa gerek." diyordu.

95 Günümüz Tokyosu Bunkyōku semtinde yer alan Genkakuci Tapınağı'nın sembolü olani Ölüm Tanrısı Yama'nın ağaç heykeli.

Bir müddet oturup kitaplarıma göz gezdirdim. Derin bir sessizliğe gömülmüş evin içinde kimseciklerin sesi duyulmazken, kış başlangıcının o soğukluğu ve mahzunluğu bedenime siniyor gibiydi. Hemen kitabımı ters çeviriverip ayağa kalktım. Birden canlı bir yerlere gidesim gelmişti. Sonunda yağmur dinmiş gibiydi lakin hava hâlâ soğuk bir kurşun gibi göründüğünden halka desenli şemsiyemi[96] sırtıma takmış, silah fabrikasının arkasındaki duvar boyunca doğuya doğru yokuş aşağı gidiyordum. O sıralar henüz yol ıslahı bitmediğinden, şimdikinden çok daha dik bir yokuş vardı. Yol da dar olup öyle dümdüz değildi. Dahası, vadiye inerken, güney cephesi yüksek binaların gölgesinde kaldığından, kanalizasyonunun da iyi olmaması sebebiyle, buradan çamur çökek içinde geçilirdi. Bilhassa ince taş köprüden Yanagi semtine[97] geçerkenki aralık pek bir beterdi. Uzun topuklu takunyalarla[98] da çizmelerle de yürünecek gibi değildi. Cümle alem yolun tam ortasında su birikintisinin kendiliğinden ikiye ayrılmasıyla oluşmuş uzun ince yerden, binbir dikkatle ardı sıra geçmek zorunda kalıyordu. Genişliği ancak bir iki adım[99] ya var ya yoktu ki tıpkı iki yönde serilmiş bir kuşağa basa basa karşıya geçmek gibi bir şeydi bu. Yoldakiler hep birlikte tek bir sıra olup yavaş yavaş geçip gidiyorlardı. İşte bu ince kuşak üstünde pat diye K'yla karşılaştım. Dikkatimi adımlarıma verdiğimden onunla karşı karşıya gelene kadar varlığını hiç mi hiç fark edememiştim. Birdenbire önüm tıkanıp da rastlantı sonucu gözümü kaldırdığımda orada duranın K olduğunu ancak anlayabilmiştim. K'ya nereye gittiğini sordum. K sadece "Şöyle bir çıkmıştım." demekle yetinmişti. Verdiği cevapta o her zamanki soğuk eda vardı. İnce kuşak yolunun üstünde K ile yer değiştirdik. Derken K'nın hemen arkasında genç bir bayanın dikildiğini gördüm. Gözlerim miyop olduğun-

96 Ja no me ("Ja no Megasa"nın kısaltılmışı) Bir yılanın gözünü andırır şekilde ortada beyaz etraflarda da siyah ve kırmızı halka desenlerinin olduğu şemsiye türü.

97 Günümüz Tokyosu Şincuku semti Yanagi-ço civarları.

98 Aşida: Uzun topuklu bir geta (Japon Takunyası) türü.

99 1-2 Şaku: Japon uzunluk birimi (Bir şaku yaklaşık 30 cm'dir)

dan o ana kadar pek anlayamamıştım ama K'yı arkama aldıktan sonra bu bayanın yüzünü görünce, bizim pansiyonun küçük hanımı olduğunu anlayıp fazlasıyla şaşırmıştım. Küçük hanım hafifften yüzü kızarmış halde bana selam verdi. O zamanlar saçlar topuz[100] yapıldığında, şimdikinden farklı olarak, saçlar öne doğru kabartılmazdı, velhasıl, kızlar başlarının ortasında yılan misali kıvır kıvır bukleler yaparlardı. Dalgın dalgın küçük hanımın başına bakıyordum ki az sonra, ikimizden birinin yol vermesi gerektiğini fark ettim. Tereddütsüz bir ayağımla çamurun içine atıldım. Böylece nispeten geçmeye uygun bir boşluk açıp küçük hanımın oradan geçmesini sağladım.

Sonrası Yanagi semti yoluna çıktığımda nereye gitsem iyi olacak kendim de kestiremez olmuştum. Nereye gitsem de hoşuma gitmeyecek gibi geliyordu. Üstüme çamur sıçramasına umursamaksızın çamur deryasının içine bata çıka yürüdüm. Ardından da doğruca eve döndüm.

100 Sokuhatsu: Özellikle Meiji dönemiyle birlikte Batı tarzı saç modeli olarak revaçta olan bir bayan saç modeli.

XXXIV

K'ya yönelip "Küçük hanımla birlikte mi çıktınız?" diye sordum. K, "hayır." diye karşılık verdi. Anlattığına göre Masagoçō'da[101] rastlantı sonucu karşılaşınca eve dönene kadar kendisine eşlik etmişti. Bundan öte haddimi aşacak bir suale girişmemem icap ediyordu. Lakin yemek sırasında küçük hanıma tekrar aynı soruyu yöneltesim geldi. Buna karşılık küçük hanımın yüzünde o nefret ettiğim türden bir gülüş belirdi. Sonra da; "Bil bakalım nereye gittim!" diyordu. O zamanlar halen asabi biri olduğumdan, genç bir bayandan böyle gayriciddi bir muamele görünce tepem atmıştı. Ne var ki aynı sofrada bulunanlar arasında bunun farkına varan sadece hanımefendiydi. K nispeten sakindi. Küçük hanımın tavırları için ise, bile bile kasten mi böyle yapıyordu, yoksa bilmeyip masumane mi yapıyordu, bunun ayrımında emin olamadığım noktalar vardı. Küçük hanım genç bir bayan için basiretli biri de olsa, "Şu genç bayanlarda müşterek olup da benim nefret ettiğim hususiyetler onda da var mıydı?" diye sorulacak olsa, evet vardı. Ve bu nefret ettiğim hususiyetler K'nın eve taşınmasıyla birlikte ilk defa gözüme batar olmuştu. Bunu K'ya karşı duyduğum kıskançlığa mı yormalıydım yoksa küçük hanımın bir kurnazlığı

101 Günümüz Tokyosu Bunkyōku semti Hongō Yonçōme civarı.

olarak mı görmeliydim, hüküm vermekte zorlanıyordum. Şimdi dahi o zamanki kıskançlık hislerimi inkar etme niyetinde değilim. Çünkü sık sık tekrar ettiğim gibi aşkın arka yüzünde, bu hissiyatın rolünün olduğunun gayet açık bir şekilde farkındaydım. Üstelik başkalarının gözünde hiç de ciddiye alınmayacak ufak meseleler bu hislerimi ayağa kaldırıyordu.

Bunlar teferruat da olsa, böyle bir kıskançlık aşkın yarısı değil midir ki? Evlendikten sonra bendeki bu hissiyatın giderek zayıfladığını idrak ediyordum. Buna karşın sevgim de önceden olduğu kadar ateşli değildi.

O vakte kadar tereddütte kalmış olan gönlümü tam bir kararlılıkla muhatabımın önüne sermeyi düşündüm. Burada muhataptan kastım küçük hamım değil, hanımefendiydi. Hanımefendiyle kızını bana vermesi konusunda açıkça meşveret yapmayı düşünüyordum. Lakin böyle bir karar vermekle birlikte, bunu hayata geçirme işini ötelemekteydim. Böyle deyince benim çok kararsız biri olduğum düşünülebilir, düşünülmesinde de bir mahzur yok lakin işin aslı şu ki ileri adım atmayışımın sebebi irade gücümdeki yetersizlik değildi. K gelmeden önce başkalarının tuzağına düşmek istemeyişimden gelen sabır beni tutmuş bir adım dahi ilerlememi engellemişti. K geldikten sonra "Yo'sa küçük hanımın gönlü K'dan yana mı?" şeklinde bir şüphe durmaksızın beni kontrolü altında aldı. Şayet küçük hanımın gönlünde K'dan yana bir meyil varsa, aşkımı ağzıma almanın bir değeri olmayacağı kanısına varmıştım. Mesele kendimi gülünç duruma düşürmenin bana acı vereceği korkusundan biraz farklı. Tek taraflı ne tür düşünceler besliyor olsam da bunun muhatabı gizliden gizliye bir başkasına aşk nazarıyla baktığı sürece, böyle bir bayanla birlikte olmak istemezdim. Ortalıkta, razı olup olmayışına bakmaksızın, canının istediği kızı kendine gelin alıp, bundan mutlu olacak insanlar da olsa da böyleleri bizlerden oldukça farklı olup ya pişkin dünyevi takımındandırlar veyahut da "Aşkın özüne malik ola-

mamış odun kafalılardır." diye, düşünmekteydim o zamanlar. Bir kere gelin alınca, bir şekilde, hey şey yatışıp yoluna girer cinsinden bir mantığı kabul etmeyecek derecede ateşli birisiydim. Velhasıl son derece asil bir aşk tezinin savunucusu olmakla birlikte en çok dolambaçlı bir aşkın uygulayıcısıydım.

Uzun süre aynı ortamda bulunmamız hasebiyle, zaman zaman, gözümün hep üstünde olduğu küçük hanıma, doğrudan içimi olduğu gibi açabileceğim fırsatlar olmuşsa da ben bilerek bundan uzak durmuştum. Japon geleneklerimize göre böyle şeylerin kabul edilemeyeceğine dair bir idrak o zamanlar bende gayet güçlü bir şekilde mevcuttu. Lakin illaki sadece bunun beni tutuğunu da söyleyemem. Japonların, bilhassa da genç Japon kızlarının, böyle durumlarda, tereddütsüz ve çekinmeksizin, kendi düşüncelerini olduğu gibi muhataplarının önünde dile getirebilecek cesaretten yoksun olduklarını tahmin ediyordum.

XXXV

Bu sebeple, yönümü nereye çevirsem de ilerleyemiyor öylece durakalıyordum. Hani insan bünyesi kötü durumdayken kestirdiğinde sadece gözleri açılıp etrafındakileri açıkça görebilmekteyken, bir türlü el ayağını hareket ettiremediği anlar olur ya. Ben de kimseler bilmezken zaman zaman böyle bir sıkıntıdan muzdarip oluyordum.

Derken yıl sonlanmış yeni yıl gelmişti. Bir gün hanımefendi K'ya "Karuta[102] oynayalım diyoruz da bir arkadaşını çağırabilir misin?" diye sormuştu. Akabinde K, "Bir tane bile arkadaşım yok." diye karşılık verince hanımefendi buna şaşırıp kalmıştı. Doğru, K'nın arkadaşım diyebileceği bir arkadaşı, bir kişi dahi olmamıştı. Yolda karşılaşınca selamlaşacak kadar tanıdığı birkaç kişi olsa da karuta çevirecek bir samimiyeti yoktu. Hanımefendi: "O zaman sen bir tanıdığını çağırsan?" diye bana dönünce, ben de maalesef oyun oynayacak havaya giremediğimden, üstünkörü bir cevap verip geçiştirivermiştim. Ne var ki sonunda, akşam olunca, küçük hanım, K ve beni zorla çekip götürdü. Kimse misafir olarak gelmeyince kendi aramızda az sayıda kişiyle oyna-

102 Karuta: Üzerinde yazı ve resimlerin olduğu dikdörtgen kartlarla oynanan bir tür oyun.

dığımız oldukça sakin bir karuta oyunu olmuştu. Dahası oyunla pek arası olmayan K'nın tamamen olup bitene alakasız birinden farkı yoktu. K'ya "Sen Yüz Ünlü Şair Şarkısını[103] biliyor musun ki?" diye sordum. K, "Pek bilmiyorum." diye karşılık verdi. Sözlerimi işiten küçük hanım muhtemel K'yı aşağıladığım izlenimine kapılmış olsa gerek bundan sonra göze batarcasına K ile taraf olmuştu. Sonunda oyun ikisinin hemen hemen bir olup bana karşı olduğu bir seyir aldı. Muhatabımın tavrına göre belki de kavga çıkarabilirdim. Neyse ki K'nın tavırları en başından beri biraz dahi değişmemişti. K'nın davranışlarında hususi bir taraf sezmeyince, bu sahneyi kazasız belasız atlatmış olduk.

Bundan iki üç gün sonrası olacak, hanımefendi ve küçük hanım sabahtan İçigaya'daki akrabalarına gideceklerini söyleyip evden ayrıldılar. K'nın da benim de okulum daha açılmadığından, birlikte evi beklemeye durmuştuk. Canım kitap okumak da dışarı çıkmak da istemediğinden, maltızın kenarında kollarımı çekip çeneme destek yapmış halde, boş boş düşüncelere dalmıştım. Yan odadaki K'nın da sesi soluğu çıkmıyordu. Her ikimiz de var mıyız yok muyuz belli olmayacak kadar sessizdik. Haliyle böyle durumlar aramızdaki münasebet itibariyle pek ender bir şey olmadığından, bunu fazla kafama takıyor da değildim.

Saat on olunca, K birden aramızdaki sürgülü kapıyı açıp benimle yüz yüze geldi. Eşiğin üstünde öylece durup bana ne düşündüğümü sordu. Aslında hiçbir şey düşündüğüm yoktu. Şayet düşünüyor olsaydım da herhalde, mesele her zamanki gibi küçük hanım olurdu. Küçük hanımın hayaline elbette hanımefendi de takılıp gelirdi, lakin son zamanlarda K'nın kendisi de aklımın köşelerinde kesip atamayacağım bir insan misali dönüp dolaşarak, halihazırdaki meseleyi daha da karmaşık bir hale getiriyordu. K ile yüz yüze geldiğimde, o ana kadar kendisinin,

103 Yüz ünlü şairden birer şiirin (vaka) derlenmesiyle oluşmuş eser.

önümde duran belli belirsiz bir engel misali bilincimde yer etmesiyle birlikte, bunun açıkça böyle olduğunu ona söyleyemezdim. Yüzüne bakar halde susuyordum. Buna binaen K kendiliğinden paldır küldür odaya girip yanına sokulduğum maltınızın önüne oturdu. Hemen maltızın kenarından çekilip, nezaketen, maltızı K'ya yanaştırdım.

K her zamankine benzemez tarzda bir konu açmıştı. Hanımefendi ve küçük hanımın İçigaya'da nereye gittiğini soruyordu. "Herhalde küçükhanımın halasıdır." diye karşılık verdim. K, "Bu hala neyin nesi?" diye tekrar sordu. Ben de "Anlaşılan o da bir asker hanımıymış." diye kendisine izahta bulundum. "Bayanlar yılbaşı ziyaretlerini genelde on beşinden sonra yapmıyorlar mıydı? Neden böyle erken gittiler acaba?" diye sordu. Buna "Nedendir bilemiyorum." diye mukabele etmem icap etmişti.

XXXVI

K hanımefendi ve küçük hanım meselesini pek bitireceğe benzemiyordu. Sonunda benim cevaplayamayacağım hususlara varıncaya kadar sorular soruyordu. Bunun angaryadan çok garip olduğu hissine kapılmıştım. Önceleri ben hanımefendilerden laf açtığım zamanki onun tavrını hatırlayınca, ondaki bu değişikliği fark etmemek imkansızdı. Sonunda ona, "Niye illaki bugün hep bu konulardan konuşup duruyorsun ki?" diye sordum. O an birden susuvermişti. Lakin kapalı dudaklarının titrer gibi hareket ettiğini gözlemliyordum. K temelde kelamı az biriydi. Normalde de bir şey söylemeye yeltendiğinde, söylemeden önce ağız mahallini mırıldanıyormuşçasına hareket ettirme huyu vardı. Dudaklarının sanki bilinçli olarak onun iradesine karşı gelip kolayca açılmamasının ardında, söyleyeceği sözlerin ağırlığı yatıyor olmalıydı. Sözleri bir kere dudağını yarıp geçti mi de normal bir insandakinden iki kat güçlü bir ses çıkardı.

Dudak çevresini biraz gözleyince, bir şeylerin geleceğini sezmiştim lakin bunlar neyin hazırlığıydı hiçbir tahminim yoktu. O yüzden şaşakaldım ya. Kasvetli dudaklarından, küçük hanıma karşı duyduğu acıklı aşkının itirafı döküldüğünde, bendeki hali

bir hayal ediniz! Sihirli değneğiyle bir an taş kesilmiştim. Dudaklarımı dahi kımıldatamaz olmuştum.

O an, korkudan mı desem, üzüntüden mi desem, işte öyle bir şeyden müteşekkil bir kitle olmuştum. Bir taş, demir misali baştan ayağa kaskatı kesilmiştim. Nefes alacak mecalim dahi kalmayacak raddede katılaşmıştım. Neyse ki bu halim uzun sürmedi. Hemen sonra, tekrar, normal bir insanın ruh haline geri kavuştum. Ve hemen "İşte şimdi yandım." diye düşündüm. Ön hamle yemiştim.

Lakin sonrası ne yapacağıma dair aklıma hiçbir şey gelmiyordu. Muhtemelen gelmesine mahal verecek bir durumda değildim. Koltuk altlarımdan kötü kötü akan terimin gömleğime sinişine katlanarak öylece hareketsiz duruyordum. K ise o sırada her zamanki kasvetli dudaklarından teker teker içindekileri dökmekteydi. Nihayetsiz bir acı içindeydim. Düşünüyorum da sanki bu acı, yazıları ayan beyan halde büyükçe bir reklam afişi gibi anlımın ortasına yapıştırılmıştı sanki. K'in dahi bunu fark etmemesine imkan yoktuysa da o kendi meselesine kendini tümden kaptırdığından benim yüz ifademe falan dikkat edecek vakti yoktu belli ki. Kendisi baştan sona kadar aynı halini muhafaza etti. Bende kasvetli ve ağır olmakla birlikte, kolay kolay silip atılamayacak bir his bırakmıştı. Gönlümün yarısı bu konuşmaya kulak vermişken, öbür yarısı da "Ne yapmalı? Ne yapmalı?" sorusuyla alabora olduğundan, teferruatları çoğunlukla duymamışla birdim ama buna rağmen ağzından çıkan sözler şekilleri itibariyle dahi gönlümde güçlü yankılara sebebiyet veriyordu. Bu yüzden, sadece az önce bahsettiğim acıyı değil, zaman zaman bir nevi korkuyu da hisseder olmuştum. Yani, rakibimin benden güçlü olduğu korkusunun belirtileri baş gösteriyordu.

K'nın sözleri nihayet bulduğunda, söyleyecek hiçbir söz bulamadım. "Ben de onunkiyle aynı muhteviyatta bir itirafta bulun-

sam mı, yoksa içimi açmamak mı daha çok yararıma olur?" şeklinde bir kâr zarar hesabı içinde susuyor değildim. Sadece, hiçbir şey konuşamamıştım. Dahası konuşasım da gelmemişti.

Öğlen yemeği vaktinde, K ve ben karşılıklı sofraya oturduk. Hizmetçi kızın servisinde her zamankinden farklı olarak lezzetsiz bir yemek yemiştim. Hanımefendi ve küçük hanım ne zaman gelirler bilemiyorduk.

XXXVII

Odalarımıza çekildiğimizden beri yüz yüze gelmemiştik. K sabahki sakinliğindeydi. Ben de öylece düşüncelere dalmaktaydım. Elbette içimi K'ya açmam gerektiğini düşünmüştüm. Lakin bunun için vaktin artık geç olduğuna dair bir hisse kapılmıştım. "Neden az önce K'nın sözünü kesip karşı atağa geçmemiştim ki?" İşte bu olağanüstü bir hata gibi görünmeye başlamıştı. "Hiç olmazsa K'nın ardından ben devam edip düşüncelerimi olduğu gibi konuşsaydım o bile yeterdi." diye düşünüyordum. K'nın itirafından sonra bir imkanın oluştuğu o vakit, tekrar aynı meseleyi açmak neresinden bakılsa garip olacaktı. Böyle doğal olmayan bir hamleyle nasıl galip gelineceğini bilemiyordum. Başım sanki pişmanlıktan çatlayacaktı.

"K tekrar aramızdaki sürgülü kapıyı açarak oradan odama dalıverse keşke." diyordum. Bana göre az önce boş anımda yakalanmış sayılırdım. K'ya yönelik hiçbir hazırlığım yoktu. Gönlümde öğlenleyin yitirdiğim şeyi bu sefer geri alma niyeti yatıyordu. Velhasıl, ara sıra gözlerimi kaldırıp sürgülü kapıya bakıp duruyordum. Lakin ne kadar zaman geçse de o kapı açılmıyordu. Böylece, K sonsuz bir sessizliğe bürünmüştü.

Derken, bu sessizlik giderek tepemin tasını attırmaya başladı. "Sürgülü kapının öbür tarafındaki K'nın aklından şimdi neler geçiyor acaba?" diye düşününce içim içimi yiyordu. Umumiyetle, bu şekilde aramızda tek bir ince set olduğu halde karşılıklı sessizce durduğumuz pek çok kereler vakiydi fakat işin normal seyrine göre K ne kadar sessiz olursa onun varlığını o kadar unutuyor olmam gerektiğinden, o gün halimde bir anormallik olmalıydı. Gel gör ki kendim bir adım ileri gidip sürgülü kapıyı açmaya muktedir de olamamıştım. Bir kere konuşma fırsatını kaçırdığımdan, artık karşı tarafın hareket etmesini fırsat kollamaktan başka çarem yoktu.

Sonunda oturduğum yerde duramaz olmuştum. Zoraki öylece durunca da K'nın odasını basasım geliyordu. Çaresiz kalkıp verandaya çıktım. Oradan oturma odasına geçip, amaçsızca, demlikten içmek için bir bardak sıcak su koyup içtim. Ardından eşiğe çıktım. K'nın odasından sakınmak için bilerek böyle bir yol izleyerek kendimi caddeye atmıştım. Elbette aklımda gidecek bir yer yoktu. Sadece olduğum yerde duramıyordum. Velhasıl, yoluma falan aldırmaksızın, yılbaşını yaşayan şehirde, aylak aylak dolaşıyordum. Ne kadar yürüsem de aklım hep K'yla meşguldü. K'yı aklımdan çıkarma niyetiyle dolaşıyor değildim. Bilakis, bizzat onun hayalinin peşi sıra ilerleyerek dolanmaktaydım. Evvela gözümde anlaşılması zor biriydi. Neden böyle bir şeyi birden bana açmıştı ve neden açmak zorundaydı? Bu aşkından mı geliyordu? Her zaman ki K, nereye kaybolmuştu? Bunların hepsi çözemediğim meselelerdi. Güçlü birisi olduğunu biliyordum. Ciddi birisi olduğunu da biliyordum. Bundan sonra takınacağım tavra karar vermeden önce, onun hakkında öğrenmem gerekenlerin daha çok olduğunu inanıyordum. Aynı zamanda, bundan sonra onu kendime rakip görmek de bana bir garip korku veriyordu. Düşünceler içinde şehirde dolanırken onun odasında hareketsiz oturur hali durmaksızın gözlerimin önünde arzı endam

ediyordu. Lakin ne kadar yürüsem de onu hiçbir şekilde hareket ettiremeyeceğimi söyleyen bir ses duyuyordum. Yani onu bir çeşit iblismiş gibi gördüğümden olmalıydı bu. Bunun sonsuza kadar bana musallat olduğu hissine kapıldığım dahi oluyordu.

Yorgun düşüp eve döndüğümde, K'nın odası, her zamanki gibi içinde bir insan yokmuşçasına sessizdi.

XXXVIII

Eve girişimden az bir zaman sonra çekçekin sesi duyuldu. O zamanlar şimdiki gibi lastik tekerlekler olmadığından, hoş olmayan bir gürültü epey uzaktan dahi kulağı tırmalardı. Çekçek neden sonra avlu kapısının önünde durdu.

Akşam yemeğine çağrılmam, bundan otuz dakika sonrasına tekabül ediyordu ki hanımefendi ve küçük hanımın dış giyesileri henüz yeni çıkarılmış halde yan odaya gelişigüzel yatırılmıştı. Geç kalırlarsa bize ayıp olur diye, akşam yemeği hazırlığına yetişecek şekilde aceleyle dönmüşlermiş. Lakin hanımefendinin nezaketi K ile bana hiç tesir etmemiş gibiydi. Ağzındaki sözü esirgeyen biri misali soğuk karşılıklar verip duruyordum. K benden de beterdi. Hanımefendilerin, nadiren böyle analı kızlı dışarı çıktıklarından, her zamankinden daha şen şakrak olan haleti ruhiyeleri karşısında, bizim bu somurtkan halimiz daha bir göze batıyordu.

Hanımefendi bana; "Bir şey mi oldu?" diye sordu. Biraz kendimi iyi hissetmediğimi söyledim. İşin doğrusu kendimi iyi hissetmiyordum da. Akabinde küçük hanım K'ya aynı soruyu sordu. K benim gibi "Kendimi iyi hissetmiyorum." demişti. Sadece pek konuşmak istemediğini söyledi. Küçük hanım: "Ne-

den konuşmak istemiyorsunuz?" diye üstüne gitti. Birden ağırlaşmış göz kapaklarımı kaldırıp K'nın yüzüne baktım. K'nın nasıl bir cevap vereceğini merak ediyordum. K'nın dudakları alışıldığı üzere hafiften titriyordu. Bunu bilmeyen biri muhakkak, vereceği cevapta tereddüt ediyor diye düşünürdü. Küçük hanım gülerek; "Yine derin bir şeyler düşünüyor olmayasınız." dedi. K'nın hafiften yüzü kızardı.

O akşam her zamankinden daha erken yatağa girdim. Yemek yerken kendimi iyi hissetmediğimi söylememe kafası takılan hanımefendi saat on civarında elinde "sobayu"yla[104] geldi. Lakin odam artık kapkaranlıktı. Hanımefendi: "Vah vah" diye diye aradaki sürgülü kapıyı hafifçe araladı. Gaz lambasının[105] ışığı K'nın masasından odama doğru çaprazlamasına süzülüyordu. Demek ki K daha yatmamıştı. Hanımefendi, başucuma oturup; "Belli ki üşütmüşsün, vücudunu sıcak tutman gerek." diyerek yanı başıma bir kase erişte çorbasını sokuşturuverdi. Çaresiz, koyu erişte çorbasını hanımefendinin gözü önünde içtim.

Geç vakte kadar karanlıkta düşünüp durdum. Haliyle, aynı meseleyi evirip çevirmekten başka bir işe yaramıyordu bu. Birden yan odadaki K ne yapıyor diye merak ettim. Yarı gayriihtiyari, "Hey" diye seslendim. Akabinde karşıdan da "Hey" diye cevap geldi. K da henüz uyanıktı. Sürgülü kapının ardından; "Hâlâ yatmıyor musun?" diye sordum. "Yatıyorum artık." diye kısa bir cevabı oldu. Bunun üstüne "Ne yapıyorsun?" diye sordum. Bu sefer K'dan cevap gelmedi. Bunun yerine yaklaşık beş altı dakika sonrası döşeği paldır küldür açarak yatak serişinin sesi hemen yanımdaymış gibi duyuldu. "Saat kaç oldu?" diye tekrar sordum. K, "Biri yirmi geçiyor." diye karşılık verdi. Neden sonra gaz lam-

104 Soba (karabuğday) unundan yapılmış bir tür çorba. Soba eriştesinin arta kalan suyundan yapılan çeşidi de vardır.

105 Gaza fitilin batırılmasıyla çalışan Batı tarzı gaz lambası.

basını püf diye üfleyerek söndürüş sesiyle evin içi zifiri karanlık içinde derin bir sessizliğe gömüldü.

Lakin gözlerim bu karanlık içinde ancak daha da açılmıştı. Yine yarı gayriihtiyari bir halde; "Hey" diye K'ya seslendim. K da öncekiyle aynı tarzda "Hey" diye karşılık verdi. Sonunda, sabahleyin kendisinden işittiğim konuyla ilgili daha etraflıca konuşmak istediğimden onun müsait olup olmadığını sormakla malum konuyu açan ben olmuştum. Elbette sürgülü kapı ardından böyle bir konuda meşveret yapma niyetinde değildim ama hemen oracıkta K'dan bir cevap alabilmeyi düşünmüştüm. Gel gör ki K önceden iki kez "hey" diye seslendiğim vakit verdiği "hey" cevabında olduğu gibi itaatkar bir karşılık vermiyordu. "Olur, bakalım." diyen tereddütlü kısık bir sesi vardı. İçime tekrar bir korku salmıştı.

XXXIX

K'nın isteksiz cevabı ertesi gün ve sonrası günkü davranışlarında da kendini fazlaca gösteriyordu. Kendisi öne çıkıp söz konusu meseleye değinecek bir vaziyette katiyen görünmüyordu. Doğrusu buna fırsat da olmuyordu. Hanımefendi ve küçük hanımın birlikte bir gün boyunca evden ayrılmadığı sürece, gönül rahatlığıyla böyle bir mesele üzerine karşılıklı konuşmamız da beklenemezdi. Bunu gayet iyi idrak etmiştim. İdrak etmekle birlikte, gariptir ki huysuzlanmaktaydım. Bunun sonucu, başka karşıdan bir hareketi bekleyip sessizce kendimi buna hazırlarken, artık, münasip bir zamanını bulunca kendim konuyu açma niyetine girdim.

Bir yandan da gizli gizli evdekilerin halini gözlemliyordum. Lakin ne hanımefendinin tavırlarında ne de küçük hanımın davranışlarında pek öyle normalden farklı bir hususiyet yoktu. K'nın itirafı öncesi ve sonrasındaki, hal ve tutumlarında herhangi bir fark olmayışına bakılırsa, K'nın itirafının sadece benimle sınırlı kaldığı ve üstüne titrediğim söz konusu kişiye ve de onun velisi konumundaki hanımefendiye henüz ulaşmadığı açıkça anlaşılıyordu. Böyle düşününce içim biraz olsun rahat etti. Böylece, zorla bir fırsat yaratıp, kastenmişçesine meseleyi gündeme getir-

mektense kendiliğinden gelecek fırsatları kaçırmamaya çalışmanın daha doğru olacağını düşünüp, söz konusu meselenin altını bir müddet oymamaya karar verdim.

Bu şekil söyleyince kulağa pek bir basit geliyor ama bu noktaya varana kadar, yüreğimde okyanusun gel gitleri gibi iniş çıkışlar olmuştu. K'nın hareketsiz haline bakıp buna çeşit çeşit manalar yakıştırıyordum. Hanımefendi ve küçük hanımın lisani tavırlarını gözlemleyerek, gönüllerinden asıl geçenlerle uyuşuyor mu diye kuşkulandığım oluyordu. "İnsan denen varlığın göğsüne yerleştirilmiş o karmaşık cihaz, saatin ibreleri gibi kati ve yalansız, etrafındaki sayıları işaret eden bir şey olabilir mi ki?" diye kendime soruyordum. Velhasıl, işin bir orasından, bir burasından tuta tuta nihayet, dinginliğe ulaşmıştım, bunu böyle biliniz lütfen. Aslına bakarsanız, burada dinginliğe ulaştım diye bir ifade kullanmak böyle bir durum için belki de uygun düşmeyebilir.

Bu arada okulumuz tekrar açıldı. Ders saatimizin aynı olduğu günlerde evden birlikte çıkıyorduk. Müsait olduğumuz süre zarfında da dönerken birlikte dönüyorduk. Dışarıdan bakıldığında K ve ben, eskisine göre hiçbir şey değişmemişçesine samimiydik. Ama her birimizin de içten içe kendi meselelerimizi düşündüğümüze şüphe yok. Yolda olduğumuz bir gün K'yı yokladım. İlk sorduğum şey, geçenki itirafının sadece benimle mi sınırlı kaldığı veyahut hanımefendi ya da küçük hanıma da ulaşıp ulaşmadığıydı. Bundan sonra takip edeceğim stratejiyi K'nın bu soruya vereceği cevaba göre şekillendirmem gerektiğini düşünüyordum. Buna mukabil, K sırrını başka hiç kimseye açmadığını ifade etti. Vaziyetin tahmin ettiğim gibi olmasına içten içe sevindim. K'nın benden daha pişkin olduğunu biliyordum. Onun cesaretinin karşısında duramayacağımın da farkındaydım. Fakat diğer taraftan ona karşı garip bir güven duymaktaydım. Okul masrafları hususunda üvey ailesini üç yıl dolandırmış olsa da ona güvenim biraz olsun sarsılmamıştı. Bilakis, asıl bu sebeple kendisine güvenmiş-

tim. Bu yüzden o kadar şüpheci olan benim bile, onun açık sözlerini içimden yalanlayasım gelmiyordu.

Tekrar kendisine dönüp, içindeki bu aşkla ne yapacağını sordum. Bunun sadece bir itiraftan öteye gidip gitmeyeceğini ya da bu itirafın akabinde somut bir beklenti içinde olup olmadığını sormuştum. Ne var ki buraya gelince ondan hiçbir cevap yoktu. Konuşmadan başı yerde yürüyordu sadece. "Hiçbir şey saklama benden. Her şeyi olduğu gibi anlat." dedim. O ise açıkça saklayacak hiçbir şey olmadığında ısrar ediyordu. Gel gör ki benim öğrenmek istediğim noktalarda lütfedip tek kelimelik bir karşılık dahi vermiyordu. Yol üstü olmamız hasebiyle, onu hususen durdurup, iyiden iyiye bir sorguya çekemezdim de. Sonunda onu kendi haline bırakıveriyordum.

XL

Bir gün uzun bir aradan sonra okulun kütüphanesine girmiştim. Geniş masanın bir ucunda, vücudumun yarısı pencereden gelen ışık hüzmeleriyle aydınlandığı halde, habire oradan buradan getirip götürdüğüm yeni gelmiş yabancı dergilere bakıyordum. Danışman Hocam ihtisas alanımla ilgili olarak bir konu üzerinde haftaya kadar araştırma yapmamı salık vermişti. Lakin bende gerekli malumat bulunmadığından, iki üç kere ödünç aldığım dergileri değiştirmem gerekmişti. En sonunda, nihayet ihtiyacım olan makaleyi bulmuş, pür dikkat okuyordum. Derken, birdenbire geniş masanın öbür tarafından, kısık bir sesle bana adımla seslenen biri belirdi. Hemen gözlerimi kaldırınca orada dikilen K'yı gördüm. K belden yukarısını masanın üstüne doğru uzatarak, yüzünü benimkine yaklaştırdı. Malumunuz üzere kütüphanede başkalarını rahatsız etmemek için büyük sesle konuşulamayacağı için K'nın yaptığı, herkesin yapacağı türden bir hareketti, lakin o ana mahsus olmak üzere, bunda bir nevi gariplik hissetmiştim.

K kısık bir sesle; "Ders mi çalışıyorsun?" diye sordu. "Biraz araştırmam gereken bir şey var." diye karşılık verdim. Buna rağmen K bakışlarını üstümden çekmiyordu. Aynı şekilde usulca,

"Birlikte yürüyüşe çıkalım mı?" diye sordu. Ben de "Biraz beklersen olur." dedim. K, "Bekliyorum." diyerek hemen önümdeki boş sandalyeye oturdu. Ardından, dikkatim dağıldığından dergiyi okuyamaz olmuştum. Ne yandan bakılsa K içinde bir niyetle, bana danışmaya gelmiş gibi görünüyordu. Çaresiz, okumaya başladığım dergiyi bırakıp kalkmaya yeltendim. K sakin bir tavırla; "Bitirdin mi?" diye sordu. "Bitmese de olur." diye karşılık verip, dergiyi iade eder etmez, K ile birlikte kütüphaneden çıktım.

Öyle gidecek bir yerimiz olmadığından, Tatsuokaçō'dan[106] İke no Hata'ya[107] çıkıp, oradan da Ueno'daki parkın içine girdik. O sırada malum konuyu birden açıverdi. Genel olarak olayların gidişatı göz önüne alınırsa, K sırf bunun için beni tutup yürüyüşe götürmüş gibiydi. Lakin davranışlarında en ufak bir somut ilerleme sarf etmediği anlaşılıyordu. Ansızın bana bir dönüp; "Ne düşünüyorsun?" diye sormuştu. "Ne düşünüyorsun'dan kastı, bu şekilde aşkın kuyusuna düşmüş biri olarak ona, nasıl bir gözle baktığımdı. Lafın kısası, şu anki hali hakkında benim bir değerlendirme yapmamı arzuluyordu. Bu hususta, ondaki her zamankinden farklı olağanüstü bir halin varlığını kati bir surette teyit edebildiğimi düşündüm. Sık sık kendimi tekrarlıyorum lakin o, fıtratı gereği başkalarının beklentilerini umursayacak kadar zayıf karakterli biri değildi. Bir şeye inandı mı tek başına gürül gürül yolunda ilerleyecek azme de cesarete de sahip bir erkekti. Üvey aile vakasında bu özellik yüreğimin derinliklerinde iz bırakmış olduğundan, şimdiki garipliğin açıkça farkında olmam doğal bir sonuçtu.

K'ya dönüp, bu sefer neden benim görüşüme ihtiyaç duyduğunu sorduğumda, o da görülmeyecek tarza üzgün bir halde; "Doğrusu zayıf bir insan olmaktan utanç duyuyorum." dedi. Velhasıl, tereddütler içinde, kendini tanıyamaz hale geldiğinden be-

106 Günümüz Tokyo'su Bunkyō semtinde yer alan Yuşima Yonçōme civarı.
107 Günümüz Tokyo'su Taitō semti İke no Hata'nın batı tarafı.

nim tarafsız görüşüme başvurmaktan başka çıkar yolu kalmadığını söyledi. Beklemeksizin "tereddütler" ifadesini açmasını söyledim. "Daha ileri mi gitmeliyim, geri mi çekilmeliyim, işte bunda tereddüt ediyorum." diye açıkladı. Hemen bir adım öne geçerek; "Şayet geri çekileyim dersen, geri çekilebilecek misin ki?" diye sordum. Burada, birden kelimeler ağzına diziliverdi. Sadece "Acı çekiyorum." diyebildi. Doğrusu yüzünün her bir köşesinde bu acı ifade görünüyordu. Mesele küçük hanım olmasa, bu kuruyup çatlamış yüze merhamet yağmuru yağdırır misali, ona kim bilir ne de güzel bir karşılık verirdim. Doğuştan böyle güzel bir şefkat hissine sahip bir insan olduğuma inanıyorum. Ne var ki o vakit ben o ben değildim.

XLI

K'ya karşı sanki başka bir dövüş ekolünden gelen rakibimmiş gibi gardımı almıştım. Gözlerimi, kalbimi, bedenimi, bana haiz tüm mevcudiyetimi zerre kadar bir gedik olmaksızın hazır edip K'nın üstüne gidiyordum. Hiçbir suçu olmayan K, delik deşikten de öte, tüm kapıları ardına kadar açık dense mübalağa olmayacak derecede hazırlıksızdı. Sanki bizzat elinden muhafaza ettiği tahkimat haritasını almış da gözü önünde, rahatça göz gezdiriyor gibiydim.

K'nın idealleri ile gerçekler arasında gidip geldiği o muallak halini keşfedince, tüm dikkat-i nazarımı onu tek vuruşta devirebilme noktasına yöneltmiştim. Velhasıl ona bu zayıf yerinden saldırdım. Derhal ona karşı soğuk ve resmî bir tavır takındım. Bu elbette taktik icabıydı, lakin bu tavra karşılık gelecek derecede gergin olduğumdan, yaptığımı gülünç ya da utanç verici bulacak halde değildim. Evvela "Ruhunun tekamülünü arzulamayan aptaldır." lafını savurdum. Bunlar, birlikte Bōşū seyahatine çıktığımızda K'nın bana karşı sarf ettiği sözlerdi. Onun ağzından çıkanları olduğu gibi ve aynı hitabette, ona geri fırlatmıştım. Lakin kesinlikle bir öç değildi bu. İtiraf ediyorum ki öç almaktan da öte

zalimane bir niyetim vardı. K'nın önüne uzanmış aşka giden yolu bir kelimeyle kapatmak istiyordum.

K Şin tapınağında doğmuştu. Lakin ortaokul çağlarından itibaren öz ailesinin öğretilerine hiç yakın olmayan bir yöne meyletmişti. Mezhepsel farklardan pek anlamayan biri olarak böyle bir konuda konuşma salahiyetimin pek olmadığını kabul ediyorum ama kadın erkek ilişkileri[108] noktasında bunun böyle olduğunu düşünüyordum. K önceden beri tekamül kelimesini severdi. Bu kelimenin içinde terk-i şehvet manasının da haiz olduğu kanısındaydım. Lakin sonradan aslını sorup, daha da katı bir mana içerdiğini öğrenince şaşırmıştım. "Yol" için her şeyini feda etmek K'nın birincil düsturu olduğundan, riyazet ve terk-i şehvet olmazsa olmaz olup, şehvetten münezzeh aşkın ta kendisi dahi "yol" için engel teşkil ediyordu. Kendi kendine geçindiği dönemde, K'dan birçok kez bu görüşlerini duymuşluğum olmuştu. O zamanlardan itibaren aklımda hep küçük hanım olduğundan, bu coşkuyla, ona karşı çıkmaktan kendimi alamıyordum. Ben karşı çıkınca da onun yüzünde hep bir acıma ifadesi belirirdi. Bunun içinde şefkatten ziyade fazlasıyla bir aşağılama göze çarpardı.

İşte birlikte böyle bir geçmişi tecrübe ettiğimizden; "Ruhunun tekamülünü arzulamayan aptaldır." sözü şüphesiz K için epeyce acı vericiydi. Lakin önceden de dediğim gibi ben bu tek kelimeyle, onun binbir zahmetle inşa ettiği geçmişini yerle bir etme niyetinde değildim. İster yolunda kemale ersin, ister başı göğe ersin benim içim fark etmezdi. Benim kaygım K'nın birden yaşam istikametini değiştirip benim çıkarlarımla çarpışmasıydı. Kısaca, sözlerim tamamen egoist temelliydi.

"Ruhunun tekamülünü arzulamayan aptaldır."

Aynı ifadeyi bir kez daha tekrarladım. Ardından da bu kelimenin K'nın üstünde bırakacağı etkiyi sıkıca gözledim.

108 Burada Şinşü düsturlarına göre rahibin evlenebilirliği kastedilmektedir.

"Aptalım." dedi K sonunda; "Ben bir aptalım."

K öylece olduğu yerde duruyor, hareket etmiyordu. Gözleri yerdeydi. Sebepsiz ürperdim. O an K bana düştüğü yerden kalkan bir hırsız gibi göründü. Bununla beraber sesinin fazlasıyla güçten yoksun olduğunu da fark etmiştim. Bakışlarından bir fikir almak istiyordum ama sonuna kadar yüzüme bakmadı. Derken, yavaş yavaş sessizce yürümeye başladık.

XLII

K ile yan yana yürürken, içimden gizli gizli ağzından çıkacak bir sonraki kelimeyi bekliyordum. Pusuda bekliyordum desem daha yerinde olur sanırım. O an için K'yı tuzağıma düşürmekte bir sakınca görmüyordum. Lakin aldığım eğitime mukabil bir vicdan sahibi olduğumdan, eğer birisi yanıma gelip de; "Sen korkağın tekisin!" diye tek bir laf fısıldayıverse, belki de o anda "Eyvah" deyip kendime gelebilecektim. Eğer o kişi K olsaydı oracıkta yüzüm kızarıverirdi. Lakin K beni azarlamak için fazla dürüst biriydi. Fazca saf ruhluydu. Fazla iyi huyluydu. Gözüm dönmüşçesine, buna saygı göstermeyi unutmuş, bilakis bunun üstüne gidiyordum. Bundan faydalanarak onu yere sermeye niyetlenmiştim.

Neden sonra K adımla seslenerek, bana doğru baktı. Bu sefer ben kendiliğinden duraksamıştım. Akabinde K da durdu. Nihayet o vakit K'nın gözlerini tam karşımda görebilmiştim. K'nın boyu benimkinden uzun olduğundan, illaki ona başımı kaldırarak bakmam gerekiyordu. Bu halimle karşısına masum bir koyunu almış kurt gibiydim.

"Bir daha bu konuda konuşmayalım." demişti. Gözlerinde de sözlerinde de bir garip ızdırap vardı. Bir an nasıl karşılık verece-

ğimi bilemedim. Akabinde K, "Lütfen kes artık." diye bu sefer yalvarırcasına bir tonda devam etti. O vakit ona zalimane bir cevap savurdum. Bir kurtun fırsatını bulunca kuzunun gırtlağına dişini geçirmesi gibi.

"Lütfen kes artıkmış, bunlar benim sözlerim değil ki. Evvelinde söyleyen sen değil misin bunları! Sen istiyorsan keserim kesmesine de sadece söylemeyi kesmek neye yarar! Sen kalbinde bunu kesmeye hazır olmadıktan sonra. Acaba ne yapacaksın o her zaman öne sürdüğün fikirlerini!"

Ben bunları söylerken, uzun boylu K, sanki kendiliğinden çöküp küçülüvermiş gibi geliyordu bana. Her zaman söylediğim gibi fevkalade inatçı biriydi; lakin diğer taraftan da başkalarından bir adım daha dürüst olduğundan, kendi çelişkileri üzerine acımasızca eleştirilirse, muhakkak buna tepkisiz kalamayacak bir mizacı vardı. Halini görünce sonunda içim rahat etmişti. Derken birden; "Hazır olmak?" diye sordu. Sonra ben karşılık vermeden önce devam edip; "Hazır olmak... Olmayacak şey değil" diye ekledi. Kendi kendine konuşur gibi bir haldeydi. Veyahut rüyasında konuşuyor gibi.

Bundan sonra hiçbir şey konuşmadan Koişikava'daki pansiyonumuza doğru yürümeye koyulduk. Nispeten rüzgarsız bir gün olmakla birlikte, ne de olsa kış olduğundan, parkın içi ıssızdı. Bilhassa don vurunca yapraklarının yeşilliğini kaybetmiş sıralı sedir ağaçlarının kızıl kahverenginin, alacakaranlığın bastığı gökyüzüne doğru baş uzatışlarına dönüp bakarken, soğuğu sırtını ısırıyormuşçasına hissediyordum. Akşamüstünün çöktüğü Hongōdai'den[109] acele adımlarla hızlı hızlı geçerek, tekrar karşı yokuşu çıkmak üzere, Koişikava vadisine indik. Ancak o vakit, nihayet paltomun içinde vücudumun ısındığını hissetmiştim.

109 Günümüz Tokyo'su Bunkyō semti sınırları içinde bir yer.

Acele ettiğimizden olacak, dönüş yolunda hemen hemen hiç ağzımızı açmamıştık. Eve dönüp sofraya geçtiğimizde, hanımefendi neden geç kaldığımızı sordu. K'nın önerisiyle Ueno'ya gittiğimizi söyledim. Hanımefendi: "Bu soğukta mı?" diyerek hayretini gösterdi. Küçük hanım: "Ueno'da bir şey mi vardı?" diye sordu. Ben de "Hiçbir şey yoktu, sadece dolaştık biraz" demekle yetindim. Normalde de ağzını pek açmayan K, her zamankinden de sessizde. Hanımefendi laf atsa da küçük hanım gülümsese de yeterince karşılık vermiyordu. Yemeğini bir çırpıda silip süpürerek, ben daha kalkmamışken odasına çekildi.

XLIII

O sıralar uyanış, yeni hayat gibi sözler henüz literatürde yer almıyordu. Lakin K'nın geçmişini kolayca bir kenara atıp, tüm benliğiyle yeni bir yöne koşmaması, modern insanın düşünce tarzından yoksun olduğu için değildi. Bir kenara atamayacak kadar değerli bir geçmişi vardı. O güne kadar bunun için yaşamıştı desem yalan olmaz. Bu sebeple, dosdoğru aşk uğruna çılgınca ileri atılmaması illaki aşkının sönük olduğunun ispatı sayılamazdı. Ne kadar şiddetli bir aşk ateşiyle yansa da akılsızca hareket edemezdi. Alkımı başından alacak bir itici gücün ortaya çıkışına imkan verilmezse, K herhalükarda duraksayıp geçmişine geri dönmek zorunda kalacaktı. Böylece, geçmişinin işaret ettiği yolda o güne kadar olduğu gibi yürümeye devam etmesi gerekecekti. Buna ilaveten, onda modern zaman insanında olmayan bir inatçılık ve sabır vardı. Bu iki husus hakkında, onun gönlünden geçenleri okumuş olmalıydım.

Ueno'dan döndüğümüz akşam benim için nispeten huzurlu bir akşam olmuştu. Odasına giden K'nın peşine takılıp masasının yanına oturuverdim. Akabinde bile bile havadan sudan sohbeti inatla sürdürdüm. Bundan rahatsız olmuş gibiydi. Gözlerimde az çok bir zaferin parıltısı olsa gerekti. Elbette sesimde de tatminkar

bir ton vardı. Bir müddet K ile birlikte ellerimi maltızda ısıttıktan sonra, kendi odama geçtim. Başka konulara gelince hiçbir zaman ona rakip olamayan ben, o vakte mahsus, onun korkulacak biri olmadığına kendimi inandırmıştım.

Çok geçmeden derin bir uykuya daldım. Lakin birden adımın çağırılmasıyla gözlerim açıldı. Bir de baktım ki sürgülü kapı üç karış kadar aralanmış, orada K'nın siyah gölgesi dikilmekte. Ayrıca, odasından akşam olduğu gibi ışık geliyordu. Birden dünyamın değişmesiyle, bir müddet ağzımdan bir laf dahi çıkamamış, boş boş bu ışığa bakakalmıştım.

O an, K, "Yattın mı artık?" diye sordu. K her zaman geç vakitlere kadar uyumayan biriydi. Siyah bir silüet gibi duran K'ya doğru, "Bir şey mi vardı?" diye sordum. K, "Önemli bir şey yok, ayakyolundan dönerken, acaba uyudun mu uyumadın mı diye bir sorayım dedim sadece." diye karşılık verdi. Gaz lambasını arkasında tuttuğundan yüzü gözü hiç mi hiç seçilmiyordu. Lakin sesi, her zamankinden de sakindi.

K nihayet açtığı sürgülü kapıyı pat diye sıkıca kapattı. Odam hemencecik eski karanlığına büründü. Ben de tekrar o karanlık içinden huzurlu rüyalarıma dönme umuduyla gözlerimi kapadım. Ondan sonrasını da hiç hatırlamıyorum. Lakin sabah olup da geceki olayı düşününce, bunda bir gariplik sezdim. "Hepsi bir rüya olmasın?" diye düşündüğüm dahi olmuştu. Akabinde yemek yerken K'ya sordum. K gerçekten sürgülü kapıyı açıp adımı çağırdığını söyledi. Niye böyle bir şey yaptığını sorunca da açık bir cevap vermiyordu. Mesele soğuduktan sonra bu sefer o: "Son zamanlarda iyi uyuyabiliyor musun?" diye sormaktaydı. Bir tuhaf olmuştum.

O gün tam da derslerimiz aynı saatte başladığından, nihayet birlikte okula gidebilmiştik. Sabahtan beri aklım dün gecede olduğundan yol üstünde tekrar K'nın ağzını aradım. Lakin belli ki

K beni tatmin edecek bir cevap vermeyecekti. "Yoksa geçen seferki mesele hakkında konuşmak istediğin bir şeyler mi vardı?" diyerek üsteledim.

K, "Yok öyle bir şey." diyerek sert bir şekilde kesip attı. Bana "Dün bu konu hakkında artık konuşmayalım dememiş miydim" demeye getiriyor gibi de gelmişti. K böyle durumlara binaen fevkalade kibirli biriydi. Birden aklıma gelen bu özelliği bana geçen gün sarf ettiği o "hazır olmak" ifadesi arasında bir çağrışım kurdurmuştu. Derken, o ona kadar umursamadığım bu iki kelime, tuhaf bir güçle zihnimi kurcalamaya başlamıştı.

XLIV

K'nın sabit-kadem mizacının gayet farkındaydım. Bu olaydaki kararsızlığını da oldukça iyi anlıyordum. Yani, onun umumi mizacını hakkıyla idrak etmekle birlikte istisnai durumlarını da yerli yerinde kavradığından emindim. Gel gör ki K'nın şu "hazır olmak" dediği şeyin defalarca zihnimi kurcalamasıyla bendeki bu eminlik giderek zayıflamış ve sonunda sallantılı bir hal almıştı. Bu seferki olay belki de onun için istisna değildir diye düşünmeye başladım. "Tüm şüphelerini, tasalarını ve ızdıraplarını bir çırpıda çözecek son bir çareyi içinde saklıyor olmasın" diye bir şüpheye kapılmıştım. Böyle farklı bir zaviyeden ışık tutup baktığımda, bu iki kelime şimdi beni birden şaşkına çeviriyordu. O an bu şaşkınlıkla birlikte, bir kere daha, K'nın ağzından çıkan bu "hazır olmak" ifadesini tarafsızca gözden geçirseydim, belki yine de daha iyi olurdu. Ne acı ki gözlerim kör olmuştu. Bu ifadeyi sadece K'nın küçük hanım konusunda ileri adım atacağına yormuştum. "Hazır olmaktan kastının, sabit-kadem mizacının aşk istikametinde inkişafı olabileceği yargısına hepten kendimi kaptırıvermiştim."

Bir ses kulağıma benim de kendime göre son bir çareye başvurmam gerektiğini fısıldıyordu. Hemen bu sese kulak verip ce-

saretimi topladım. K'den önce ve ondan habersiz bir vakitte, işimi yürütmeyi kafama koymuştum. Sessizce fırsat kolluyordum. Lakin iki üç gün geçse de böyle bir fırsat elime geçmedi. K'nın da küçük hanımın da evde olmadığı bir anı kollayarak, hanımefendiye meseleyi açmayı düşünüyordum. Lakin biri yokken öbürünün ortalıkta olduğu günler birbirini kovalamakta, bir türlü "İşte şimdi" dedirtecek bir müsait an gelmemekteydi. Huysuzlanmaya başlamıştım.

Bir hafta sonra sonunda daha fazla dayanamayıp, hasta olmuş numarası yaptım. Hanımefendi, küçük hanım ve bizzat K'nın beni uyandırmaya çalışmalarını üstünkörü karşılıklarla geçiştirip saat onu geçene kadar yorganın içinden çıkmadım. Hem K hem küçük hanım gidip de evin içi sessizliğe büründüğü bir vakit, planladığım gibi yatakta dönmeye başladım. Yüzümü gören hanımefendi hemen neyim olduğunu sordu. "Yemeğini yatağına getiririm sen biraz daha yatsan iyi olmaz mı?" diye tavsiyede bulundu. Vücudumda bir rahatsızlık bulunmadığından hiç yatasım gelmiyordu. Yüzümü yıkayıp yemeğimi her zamanki gibi oturma odasında yedim. O an hanımefendi kuzinenin öbür tarafında bana hizmette bulunmuşlardı. Kahvaltı da öğlen yemeği de denemeyecek o vakit elimde kase olduğu halde, aklımda bir tek meseleyi ne şekilde açacağım konusu olduğundan dışarıdan gerçekten de kendini iyi hissetmeyen bir hasta gibi görünüyor olabileceğimi düşündüm.

Yemeğimi bitirdikten sonra bir sigara tüttürdüm. Ben kalkmadığımdan hanımefendi de kuzinenin yanından ayrılamıyordu. Hizmetçi kızı çağırıp sofrayı kaldırtarak, güğüme su koyup, kuzinenin etrafının tozunu alarak bana ayak uyduruyordu. Hanımefendiye hususi bir işi olup olmadığını sordum. Hanımefendi "Hayır." diye cevap verdi. Bu sefer de o "Neden ki? diye sordu. "Aslında konuşmak istediğim bir şey var." dedim. Hanımefendi "Nedir peki?" deyip yüzüme baktı. Hanımefendinin bendekine

tezat sakin bir hali olduğundan, ardından söyleyeceklerim boğazıma dizilivermişti.

Çaresiz, bir müddet lafı ağzımda geveledikten sonra hanımefendiye "K'nın son zamanlarda size bir dediği olmadı değil mi?" diye sordum. Hanımefendi öyle bir şeyler hatırlamıyormuş gibi bir ifade takınıp "Ne gibi?" diye buna soruyla karşılık verdi. Derken, benim cevabımdan önce; "Size bir şeyler mi dedi?" diyerek sorusunu sürdürdü.

XLV

K'nın yaptığı itirafı hanımefendiye aktarma niyetinde olmadığım için "hayır" deyiverip, ardından, hemen bu yalanımdan bizzat kendim rahatsız oldum. K'nın herhangi bir talebi olmadığından, meselenin onunla ilgili olmadığı şeklinde mecburi bir düzeltme yaptım. Hanımefendi "Öyle mi?" deyip, lafın devamını beklemeye koyuldu. Artık bu işi sonuca bağlamaktan başka çıkar yolu yoktu. Birden "Hanımefendi, lütfen küçük hanımı bana bahşediniz!" dedim. Hanımefendi, benim tahminler yürütüp durduğum kadar, şaşırmış bir ifade takınmamıştı ama buna rağmen, bir müddet karşılık veremez gibi görünmüş, konuşmadan yüzüme bakakalmıştı. Bir kere laf ağzımdan çıktığından artık ne kadar yüzüme baksa da mühim değildi. "Rica ediyorum, lütfen!" dedim. "Küçük hanımı bana eş olarak bağışlayın!" dedim. Hanımefendi yaşını almış biri olarak bana nispeten oldukça sakın duruyordu. "Vereyim vermesine de çok acele olmadı mı bu?" diye sordu. Ben de hemen "Acele almak istiyorum." diye karşılık verince, gülümsedi. Ardından "İyice düşündün mü?" diye durumdan emin olmak istedi. Ben de söyleyişim ani olmakla beraber düşüncemin ani olmadığı hususunu güçlü ifadelerle açıkladım.

Bundan sonra da başka iki üç sorusu olmuştu ama bunları unuttum. Bir erkekte olduğu gibi dobra dobra bir yönü olan hanımefendi, sıradan bir kadından farklı olarak, böyle durumlarda kendisiyle gayet rahatça konuşulabilecek bir insandı. Ardından "Öyleyse, ben de verdim gitti. "Verdim gitti" derken bunu bir şey bahşeder bir havada söylemiyorum. Asıl siz buyrun alın onu. Malumunuz kendisi babasız gariban bir kızdır." diyerek kendisi bir ricada bulunan taraf olmuştu.

Konuşmamız basit ve de açık bir tarzda sonuca bağlanmıştı. En başından sonuna kadar yaklaşık bir on beş dakika geçmemiş olsa gerekti. Hanımefendi hiçbir şart koşmamıştı. "Akrabaların görüşünü almaya lüzum yok, sonradan kendilerini haberdar etsem fazlasıyla yeter." dedi. "Söz konusu kişinin görüşünü teyit etmesek bile olur" diye bir ifadesi oldu. Bilakis ben mektepli biri olarak, formalitelere bağlı olan taraf gibi duruyordum. Akrabalar bir yana, evvelden kendisiyle konuşup rızasını almanın izlenmesi gereken yol olacağına dikkat çekince hanımefendi: "Sen endişelenme. Kendisinin razı olmayacağı yere onu verecek değilim." dedi.

Odama dönüp, işin ağırlığına karşın, böyle rahatça ilerleyişini düşününce, bilakis bir garip hisse kapıldım. "Gerçekten her şey yolunda mı acaba?" diye bir şüphenin sinsice zihnimin derinliklerine sokulduğu dahi oldu. Lakin umumi olarak, gelecek kaderimin böylece bir karara bağlandığına dair bir kanı içime bir tazelik aşılıyordu.

Öğle sıralarında tekrar oturma odasına çıkıp hanımefendiye sabahki konuşmayı küçük hanıma ne zaman aktaracağını sordum. Hanımefendi ben razı olduktan sonra ne zaman olsa söyleyebileceği manasında bir şey demişti. Böyle durumlarda, ne hikmetse, kendileri benden de erkekçe davrandığından, o raddede geri çekilmeye niyet etmiştim. Buna karşılık hanımefendi beni

durdurup; "Eğer erken olmasını arzuluyorsanız, bugünden tezi yok, kendisi kurstan dönünce hemen konuşayım." dedi. Ben de öylesinin daha uygun olacağını söyleyip tekrar odama döndüm. Lakin kendimi susup masamın başında oturmuş ikilinin fısır fısır konuşmalarını uzaktan dinler halde hayal edince, bir türlü olduğum yerde duramaz hale geliyordum. Sonunda şapkamı takıp evin önlerine çıktım. Derken yokuşun altında küçük hanımla karşılaştım. Hiçbir şeyden habersiz olan küçük hanım beni görünce şaşırmışa benziyordu. Şapkamı çıkarıp; "Hoş geldiniz" deyince kendisi "Artık hastalığınız geçti mi?" diye şaşkın bir halde sordu. Ben de "Evet, geçti, geçti." diye cevap verip hızlı hızlı Suidōbaşi[110] yönünde ilerledim.

110 Kanda nehri üzerine kurulu bir köprü ve bu köprü civarı. Günümüz Tokyo'su Suidōbaşi istasyonunun doğu tarafında halen bu köprü yer almaktadır.

XLVI

Sarugakuçō'dan Jinbōçō Caddesi'ne çıkıp, oradan Ogavamaçi[111] tarafına döndüm. Bu muhitten geçişim hep sahaflara takılmak amacıyla olurdu ama o gün bir türlü bu elimin alıştığı kitaplara göz gezdiresim gelmiyordu. Yürürken durmadan evde olanları düşünüyordum. Aklımda az önceki hanımefendinin hali vardı. Yine, eve dönmekte olan küçük hanımın hayali vardı. Yani sanki bu iki şey beni yürümeye itiyordu. Dahası zaman zaman yol ortasında farkında olmadan duraksadığım oluyordu. Derken, "Şimdi hanımefendi küçük hanımla konuşuyor olsa gerek." diye düşündüm. Yine, bir zaman sonra, "Artık konuşmaları bitmiştir." diye düşündüm.

Nihayet Mansei köprüsünden[112] geçip Myōjin[113] yokuşunu çıkarak Hongōdai'ya gelmiş oradan da Kiku Yokuşu'nu[114] inerek Koişikava Vadisi'ne varmıştım. Bu üç semt etrafında dolanarak yamuk bir daire çizdiğimde söylenebilir ki bu uzun yürüyüşüm sırasında K hemen hemen hiç aklıma gelmemişti. Şimdi o

111 Günümüz Tokyo'sunda Çiyoda semti sınırları içinde kalan yerler.

112 Günümüz Tokyo'sunun Çiyoda semtinde Akihabara istasyonunun batısında halen yer alan, Kanda nehri üzerine inşa edilmiş köprü.

113 Kanda-Myōjin'nin (Çiyoda semti) yakınında yer alan yokuş.

114 Günümüz Tokyo'sunda Bunkyō semti Hongō bölgesinde yer alan bir yokuş.

zamanki halimi düşünerek "Neden?" diye sorduğumda hiçbir cevap bulamıyorum. Yalnız, garip buluyorum bunu. Gönlüm K'yı unutacak kadar heyecana tutulmuştu denebilir tabi ama vicdanımın buna müsaade etmemesi gerekmez miydi ki?

K'ya yönelik vicdanımın geri dönüşü ancak eve dönüp kafesli kapıyı açıp da eşikten misafir odasına geçerken, yani her zamanki gibi K'nın odasın önünden geçtiğim o an olmuştu. Her zamanki gibi masasında kitap okuyordu. Ve her zamanki gibi bakışlarını kitaplardan ayırıp bana yöneltti. Lakin her zaman olduğu gibi "Geldin demek." dememişti. "İyileştin mi artık? Doktora mı gittin yoksa?" diye sordu. O an önünde secde ederek özür dileyesim geldi. Dahası içimdeki bu dürtü hiç de öyle zayıf bir his değildi. Şayet K ve ben ıssız bir alanın orta yerinde tek başımıza olsaydık, mutlaka vicdanımın sesine kulak verir ve ondan özür dilerdim diye düşünüyorum. Ne var ki ortamda başkaları da vardı.

İşte bu sebeple o doğal halimi oracıkta kaybettim. Ve ne yazıktır ki bir daha da sonsuza kadar geri getiremedim.

Akşam yemeğinde K ile yüz yüze geldik. Hiçbir şeyden haberi olmayan K, kendi haline gömülmüş bir vaziyetteydi ve bana karşı en ufak bir kuşkulu bakışı olmamıştı. Hiçbir şeyden haberi olmayan hanımefendi ise her zamankinden mutlu görünüyordu. Sadece ben her şeyi biliyordum. Ağzımdaki lokmalar sanki kurşun gibiydi. O gün, küçük hanım her zamanki gibi herkesle birlikte sofranın başına geçmemişti. Hanımefendi çağırınca yan odadan; "Geliyorum" demişti sadece. Bu K'nın kulağına garip gelmişti. Sonunda; "Nesi var acaba?" diye sordu. "Hanımefendi herhalde sıkılıyor olsa gerek." diyerek hafiften benim yüzüme baktı. K daha da şaşırmış bir halde; "Neden sıkılıyormuş ki?" diye üsteledi. Hanımefendi hafif bir tebessümle yüzüme baktı.

Sofraya oturduğumdan beri hanımefendinin yüzünün takındığı tavırla, gidişatın varacağı yeri kestiriyordum. Lakin K'ya iza-

hat amacıyla, benim önümde her şeyin olduğu gibi anlatılması dayanılmaz bir şey olacaktı. Hanımefendi bu kadarını yapmakta mahzur görmeyecek biri olduğundan, soğuk terler döküyordum. Neyse ki K, eski sakin haline geri döndü. Her zamankine göre keyfi bir hayli yerinde olan hanımefendi de nihayetinde konuşmasını korktuğum noktaya kadar sürdürmemişti. Rahat bir nefes alıp odama döndüm. Lakin ondan sonra K'ya karşı takınacağım tavrın nasıl olacağını düşünmem icap ediyordu. Kafamda çeşit çeşit mazeretler uyduruyordum. K'nın karşısına çıkarabilecek hiçbir mazeret bulamadım. Korkağın teki olan ben, kendimi K'ya izah etmek istemez hale gelmiştim.

XLVII

Bu halde iki üç gün geçirdim. Bu iki üç gün içinde K'ya yönelik sonu gelmez bir telaşın göğsümü dağladığını söylemeye bile gerek yok. Artık bir an önce bir şeyler yapmazsam ona karşı büyük ayıp olacaktı. Dahası, hanımefendin tavırları, küçük hanımın davranışları mütemadiyen, haddinden fazla göze battığından, daha da acı duyuyordum. Erkeklerdekine benzer bir mizacı kendinde barındıran hanımefendinin, her an sofra başında K'ya meseleyi açması içten bile değildi. O günden sonra küçük hanımın bana karşı göze çarpar bir şekilde çekingen hallerinin de K'nın gönlünü sise gömecek şüphe tohumları serpmeyeceğine garanti yoktu. Ne yapıp edip, K'ya benimle bu aile arasında tahsis olmuş olan yeni ilişkiyi açıklamamın gerektiği bir pozisyondaydım.

Başka çıkar yolu olmadığından; "Hanımefendiden bir ara K'ya durumu anlatmasını rica etsem mi?" diye düşündüm. (Elbette benim olmadığım bir vakitte) Lakin her şey olduğu gibi ilan edildikten sonra ha doğrudan ha dolaylı edilmiş, haysiyet açısından bir fark olmazdı. Velakin hanımefendiden bir hikaye uydurmasını söylesem, bu sefer de hanımefendi bunun sebebini sorgulayacaktı muhakkak. Şayet, hanımefendiye her şeyi anlatıp yardım isteyecek olursam, kendi rızamla, zayıf noktalarımı sevdi-

ğim insanın ve annesinin gözleri önüne sermek zorunda kalacaktım. Ciddi karakterli biri olarak böyle bir şeyin geleceğe yönelik güvenirliğime etkisi olur diye düşünmekten kendimi alamıyordum. Daha evlenmeden önce aşığının güvenini bir zerre kadar olsun yitirmek, benim için dayanılmaz bir üzüntü olurdu.

Kısacası, dürüst bir yolda yürüme niyetindeyken, sonunda ayağı kaymış bir aptaldım. Bir başka deyişle de sinsinin tekiydim. O an için bunun farkında olan, bir ben bir de Tanrı'ydı. Lakin kendimi doğrultup, tekrar ileriye doğru adım atmak için evvela etrafımdaki insanlara az önce ayağımın kaydığını ilan etmem gereken bir ikilem içine düşmüştüm. Sonuna kadar ayağımın kaydığını saklamak istiyordum. Ama aynı zamanda öne doğru adım atmaktan bir türlü kurtulamıyordum. Bu badireli durumda sıkışıp kalmıştım.

Beş altı gün geçmişti ki hanımefendi birdenbire bana; "O meseleden K'ya bahsettin mi?" diye sordu. "Henüz bahsetmedim." diye karşılık verdim. Ardından hanımefendi: "Neden bahsetmedin ki?" diye üsteledi. Bu soru karşısında donakalmıştım. Hanımefendinin beni sarsan o anki sözlerini şimdi dahi unutmuş değilim. "Demek o yüzden ben söyleyince şaşırdı. Sizinki de az uz bir kabahat değil, normalde o kadar aranız iyiyken, susup hiçbir şey bilmiyormuş gibi yaptınız demek."

Hanımefendiye "K o vakit bir şeyler konuştu mu?" diye sordum. Hanımefendi "Hususi bir şey söylemedi." dedi. Lakin daha ileri gidip kendisinden daha ayrıntılı bir malumat almam gerekiyordu. Hanımefendin zaten bir şeyler gizlemeye niyeti yoktu. Öyle önemli bir şey yok diye diye K'nın o anki halini anlattı.

Hanımefendinin anlattıkları genel olarak düşünülecek olursa, K bu son darbeyi en sakin derecede bir şaşırmayla karşılamıştı. K'nın küçük hanım ve benim aramda tahsis edilmiş yeni ilişkiye dair, başta "Öyle mi?" diye tek bir ifadesi olmuş.

Lakin hanımefendi: "Senin de mutlu olman gerekir." deyince, ilk kez hanımefendinin yüzüne bakıp; "Tebrik ederim." diyerek kalkmış. Sonra, oturma odasının sürgülü kapısını açacakken, tekrar hanımefendiye dönüp; "Evlilik ne zaman olacak?" diye sormuş. Ve "Bir şeyler hediye etmek isterdim ama param olmadığı için edemeyeceğim." demiş. Hanımefendinin önünde oturmakta olan ben, bunları duyduğumda yüreğim parçalanırcasına bir acı hissetmiştim.

XLVIII

Tahminlerime göre hanımefendinin K ile konuşmasından bu yana iki günden fazla geçmişti. Bu süre zarfında K'nın bana karşı tavırlarında en ufak bir değişiklik olmadığından, olanların hiç farkına varamamıştım. Görünüşte olmuş olsa dahi tavırlarındaki bu umursamazlık hayran olunmayı hak ediyordu. Kafamda onunla kendimi yan yana koyduğumda o benden fazlasıyla âlâ duruyordu. "Taktikte kazansam da insaniyette kaybettim." şeklinde bir hissiyatla gönlüm alabora oluyordu. O sıralar, "Muhakkak K beni küçük görüyor olacak." diye düşününce yüzüm kızarıyordu. Lakin bu vakitten sonra K'nın önüne çıkıp da yüzüme kara çaldırmak gururuma büyük bir acı verecekti.

Harekete geçsem mi geçmesem mi derken, sonunda ertesi güne kadar beklemeye karar verişim cumartesi akşamı olmuştu. Gel gör ki K o akşam, intihar ederek ölmüştü. Şimdi dahi o sahneyi düşününce dehşete kapılıyorum. Her zaman yastığı doğuya dönük yatarken, o akşamlık, tesadüfen, döşeği yastık batıya gelecek şekilde serişim de belki kaderin bir cilvesiydi. Başucumda esen soğuk rüzgarla birden gözlerim açıldı. Bir de baktım ki her zaman kapalı olan K'nın ve benim odalarımı ayıran sürgülü kapı geçen akşamki kadar aralı. Lakin o zamanki gibi K'nın siyah silu-

eti orada durmuyor. Bir şeyler sezmişçesine, yatağa dirseğimi dayayıp doğrularak, K'nın odasına iyice bir göz attım. Gaz lambasının loş bir ışığı vardı. Derken, döşeği de seriliydi. Lakin yorganı geri toplanmış gibi kenarda katlı halde duruyordu. Ve K'nın kendisi de karşı tarafa yüzükoyun kapaklanmıştı.

"Hey!" diye seslendim. Lakin hiçbir karşılık gelmedi. "Hey! Bir şey mi oldu?" diye tekrar K'ya seslendim. Buna rağmen K'nın vücudu hiç hareket etmiyordu. Hemen ayağa kalkıp, eşiğe kadar gittim. Oradan gaz lambasının loş ışığında K'nın odasının vaziyetine göz attım.

O anki ilk hislerim, K'nın ansızın yaptığı aşk itirafını dinlerken duyduğum hissin aynısıydı. Gözlerim odasının içine bakar bakmaz, sanki camdan yapılmış takma bir göz gibi hareket etme kabiliyetini yitirmişti. Kazık gibi kalakalmıştım. Bu hal üstümden sert bir rüzgar gibi geçtikten sonra "Eyvah" dedim. "Artık geriye dönüş yok." diyen siyah bir ışık, bir anda tüm istikbalimi çizip geçerek, yanı başımda serili duran bütün bir hayatımı aydınlatmıştı. Ardından tiril tiril titremeye başladım.

Yine de kendimi tümden unutabilmiş değildim. Hemen masanın üstüne bırakılmış mektup gözüme ilişti. Tahmin ettiğim gibi bana hitaben yazılmıştı. Zarfı delicesine açtım. Lakin içinde tahmin ettiğim türden hiçbir şey yazmıyordu. "Bana yönelik nasıl da acı verici sitemkar sözler ardı sıra diziliyordur." diye tahmin yürütmekteydim. "Ve bunlar hanımefendi ve küçük hanımın gözüne gözükürse kim bilir ne kadar da aşağılanırım." diye de bir korkum vardı. Şöyle bir göz atmış olmakla öncelikle kurtulduğumu anlamıştım. (Muhakkak kurtulan itibarım olmuştu ki o an itibar benim için gayet önemli bir mevhumdu)

Mektubun basit bir içeriği vardı. Dahası, nispeten mecaziydi. Bigaye ve bikarar olup, istikbale dair hiçbir beklentisinin kalmadığından intihar ettiğini söylüyordu. Ardından da şim-

diye kadar üstünde çok zahmetim olduğuna dair gayet sade bir şükran ifadesi iliştirilmişti. Zahmet demişken, cenaze işlerini de benden rica ettiğine dair sözler de vardı. Hanımefendiye rahatsızlık vermekle saygısızlık ettiğine dair onun adına özür dilememi istediği de yazmaktaydı. Memleketine bilgilendirmeyi benim yapmama dair bir talep de mevcuttu. Gerekli hususların tamamından birer cümle bahsetmişken, sadece küçük hanımın adı hiçbir yerde geçmiyordu. Sonuna kadar okuyunca, K'nın bundan bilerek kaçındığını fark ettim. Lakin içimi en fazla burkan şey en sonda tükenmekte olan mürekkebiyle; "Çok daha erkenden ölmem gerekirken neden şimdiye kadar yaşadım ki?" manasındaki cümlesi olmuştu.

Titreyen ellerimle mektubu katlayıp tekrar zarfın içine koydum. Özellikle göze çarpacak bir şekilde, mektubu başta olduğu gibi masanın üstüne koydum. Derken, dönünce, ilk defa sürgülü kapıya sıçramış kanı gördüm.

XLIX

Birden K'nın başını kucaklarcasına iki elimle hafifçe kaldırdım. K'nın ölü yüzüne bir kerecik bakmak istemiştim. Lakin kapaklanmış dururken ki yüzüne böyle aşağıdan bakar bakmaz, ellerimi geri çektim. Sadece ürperdiğimden değil. Kafası bana pek bir ağır gelmişti. Yukarından, az önce dokunduğum soğuk kulaklarıyla her zaman aynı kalmış iki numara sık saçlarına bir müddet baktım. Azıcık da olsa ağlayasım gelmedi. Sadece korkuyordum. Bu korku, gözümün önündeki manzaranın hissiyatıma tesir edişinden meydana gelen bayağı bir korkudan ibaret değildi sadece. Birdenbire buz kesilmiş olan bu arkadaşımın eliyle çizilen kaderimin korkusuydu derinden hissettiğim.

Ne yapacağımı bilemez halde tekrar odama döndüm. On arşınlık odamda fıldır fıldır dolanmaya başladım. Beynim sebepsiz yere de olsa o anlık "Böyle hareket edip dur." diye bana emrediyordu. "Bir şeyler yapmalıyım." diye düşündüm. Bir yandan da "Artık yapacak hiçbir şey yok." diye düşünüyordum. Odada öylece fıldır fıldır dönmekten kendimi alamıyordum. Kafesin içine konmuş bir ayının yapacağı gibi.

Zaman zaman hanımefendiye gidip uyandırasım geldi. Lakin bir bayana böyle korkunç bir hali göstermenin kötü olacağına dair bir hissiyat hemen bana engel oldu. Hanımefendi bir yana küçük hanımı katiyen dehşete düşürmemem gerektiğini söyleyen gayet kuvvetli bir hissin tesiri altındaydım. Yine fıldır fıldır dönmeye başladım.

Neden sonra odamın gaz lambasını yaktım. Ardından, peşi sıra saate bakıp durdum. O zamanki akrep ve yelkovan ne de yavaş ilerliyordu. Tam olarak ne zaman uyandım bilemiyorum ama şu kesin ki günün ağarması an meselesiydi. Fıldır fıldır dönerek günün ağarmasını iple çektiğim o gün, sonsuza dek sürecek karanlık bir gecenin düşüncesiyle kıvranıyordum.

Saat sekizden önce kalkmak âdetimizdi. Okulum çoğu kez sekizde başladığından başka türlü derslere yetişemiyorduk. Hizmetçi kız da bu sebeple saat altı civarı kalkıyordu. Lakin o gün henüz saat altı olmadan hizmetçi kızı uyandırmaya gittim. Derken hanımefendi o günün pazar olduğunu söyleyerek beni uyardı. Hanımefendi ayak sesimden uyanmıştı. Hanımefendiden eğer uyanıksa biraz odama gelmesini rica ettim. Hanımefendi geceliğinin üstüne günlük haorisini alarak ardımdan geldi. Odama girer girmez o ana kadar açık duran sürgülü kapıyı derhal kapattım. Ardından hanımefendiye alçak bir sesle; "Felaket bir şey oldu." dedim. Hanımefendi ne olduğunu sordu. Ben de çenemle yan odayı işaret eder gibi yaparak "Sakın dehşete kapılmayın." dedim. Hanımefendinin benzi sararmıştı. "Hanımefendi, K intihar etti." dedim. Hanımefendi oturduğu yerde kalakalmış gibi susmuş öylece yüzüme bakıyordu. O vakit hanımefendinin önünde ellerimin üstüne kapandım. "Bağışlayın. Benim suçum. Size de küçük hanıma da büyük ayıp oldu." diye kendisinden özür diledim. Hanımefendiyle karşılaşana kadar böyle sözleri ağzıma almak hiç mi hiç niyetimde yoktu. Ne var ki hanımefendinin yüzünü görünce birden kendim de anlamadığım bir tarzda böyle konuşmuştum.

K'dan özür dileyememiş olan benim hanımefendi ve küçük hanımdan böyle özür dilemek durumunda oluğumu farz ediniz. Yani, doğal yanım, her zamanki halimden sıyrılarak, günahından nedamet dilemişti. Hanımefendinin sözlerimi böyle derin bir manayı içerir şekilde algılamaması benim için bir şanstı. Sararmış bir yüzle; "Nereden bilecektin ki böyle olacağını?" diyerek beni teselli etmeye çalıştı. Lakin yüzünde kazınmışçasına duran şaşkınlık ve korkunun çizgileri okunuyordu.

L

Hanımefendiye acısam da daha az önce kapattığım sürgülü kapıyı kalkıp tekrar açtım. K'nın lambasının yağı bitmiş olacak ki odanın içi hemen hemen karanlıktı. Geri dönerek kendi aldığım lambam elimde, girişte durarak hanımefendiyi bekledim. Hanımefendi arkama saklanıyormuş bir halde beş arşınlık odanın içini süzdü. Ne var ki girmeye yeltenmiyordu. Orada öylece durup bana 'amado'yu açıver." dedi. Bundan sonraki inisiyatifiyle hanımefendi bir asker eşine yaraşır bir şekilde duruma hakim olmuştu. Ben doktora gittim. Akabinde polise de gittim. Lakin tümüne hanımefendinin emriyle gitmiştim. Hanımefendi gerekli işlemler tamam olmadan bir kişiyi dahi odaya sokmadı.

K küçük bir bıçakla şah damarını kesip hemencecik ölüvermişti. Başka hiçbir yara izi yoktu. Bir rüya misali alacakaranlık bir ışıkta gördüğüm "karakami"[115] üstündeki kanın, ensesinden bir çırpıda fışkırdığını anladım. Gün ışığında bu izi olduğu gibi tekrar gözledim. Ve insanoğlunun kanındaki kuvveti hayretle andım.

115 Karakami: Japon sürgülü kapısına (fusuma) yerleştirilen işlenmiş bir kağıt türü.

Hanımefendi ve ben elimizden geldiği kadar bir el çabukluğu ve gayretle K'nın odasını temizledik. Şükür ki kanın büyük bölümü yorgana sinmiş olup hasırların o kadar lekelenmeden durumu atlatması, işleri kolaylaştırmıştı. İki kişi K'nın cesedini benim odama götürüp, yan yatırarak normalde olduğu gibi bir yatış pozisyonuna getirdik. Bunun ardından ben ailesine bir telgraf çekmeye kalktım.

Döndüğümde K'nın başucuna tütsüler çoktan dizilmişti. Odaya girince Budist havası estiren bir duman ciğerlerimi doldurmuşken, bu dumanlar ortasında oturmuş iki bayanı seçebilmiştim. Önceki geceden beri küçük hanımı ilk defa görüyordum. Ağlıyordu. Hanımefendinin de gözleri kızarıktı. Olay vaki olalı beri ağlamayı unutmuş olan ben, o vakit nihayet kendimi hüzün dolu duygular içinde bırakabilmiştim. İçim bu hüzün sayesinde nasıl rahatladı anlatamam. Izdırap ve korku içinde sımsıkı boğulmuş yüreğime bir damla olsun ferahlık bahşeden işte bu hüzün olmuştu.

Konuşmadan ikisinin yanına oturdum. Hanımefendi benim de tütsü adamamı istedi. Bir tütsü adayıp tekrar konuşmadan oturdum. Küçük hanım bana hiçbir şey söylemedi. Ara sıra hanımefendiyle bir iki kelime laflaştıkları oluyordu ama bunlar sadece halihazırda yapılacak işlerle ilgiliydi. Küçük hanımda henüz K'nın yaşamı hakkında konuşabilecek bir dinginlik hasıl olmamıştı. Her şeye rağmen, iyi ki dün geceki o müthiş vaziyeti görmeden bu iş halloldu diye içimden geçirdim. Genç ve güzel birine korkunç şeyler gösterince, bana o canım güzellik, bunun yüzünden bozulacakmış gibi geliyor, bundan korkuyordum. Korkularımla tüylerim diken diken olduğu anlar dahi, bu düşüncemi bir kenara bırakıp hareket edememiştim. Bu o sıralar gönlümü güzelim bir çiçeği suçsuz yere durup dururken harap etmekle aynı derecede bir rahatsızlığa gark ederdi.

Memleketten K'nın babası ile abisi geldiklerinde, kendilerine K'nın küllerinin nereye gömüleceği hakkında kendi görüşümü belirttim. Sağlığında sık sık birlikte Zōşigaya'ya yürüyüşe giderdik. Burası K'nın pek bir hoşuna giderdi. Ben de yarı şaka; "O kadar seviyorsan ölünce seni buraya gömeyim." diye söz verdiğimi hatırlıyordum. "Şimdi söz verdiğim gibi K'yı Zōşigaya'ya defnetmem ne kadar ahlaki olacaktı ki?" diye kendim de düşünmekteydim. Lakin yaşadığım müddetçe K'nın mezarı başında diz çöküp her ay kendisinden mütemadiyen nedamet dilemek istiyordum. O zamana kadar halini sormadıkları K'yla benim ilgilenmiş olmama saygılarının da bunda payı olsa gerek ki K'nın babası ve abisi, sözümü dinlemişlerdi.

LI

K'nın cenaze töreninden dönerken arkadaşlarımdan birinin; "K neden intihar etti acaba?" şeklinde sorusuyla karşılaştım. Olay vaki olalı beri halihazırda sayısız defa bu sorunun ızdırabını çekmiştim. Hanımefendi de küçük hanım da memleketten çıkıp gelen K'nın baba ve abisi de bilgilendirdiğimiz tanıdıklar da K'yla hiçbir alakası olmayan gazeteciler dahi aynı tarz bir soruyu yüzüme yapıştırmadan edememişlerdi. Vicdanım her bir soruyla delik deşik şişlenerek acı çekiyordu. Böylelikle bu soruların ardında "Derhal öldürenin sen olduğunu itirafet." diyen bir ses duyuyordum.

Kim olursa olsun cevabım aynıydı. Sadece K'nın bana hitaben yazdığı mektubu tekrarlıyor bundan başka tek kelime dahi eklemiyordum. Dönüşte aynı soruyu yöneltip aynı cevabı alan K'nın bir arkadaşı cebinden bir gazete çıkarıp bana gösterdi. Bir yandan yürürken bu kişinin işaret ettiği yeri okudum. K'nın baba ve abisinin hışmına uğramakla birlikte dünyaya karşı karamsar bir görüş beslemeye başlayıp intihara sürüklendiği yazıyordu. Hiçbir şey söylemeden bu gazeteyi katlayıp geri verdim. Arkadaşım bundan başka, bir gazetede K'nın aklını yitirerek intihar ettiğinin yazdığını haber verdi. Meşguliyetten gazete okuyacak boşluk

bulamamam sebebiyle bu alanda yeterli bilgim olmamakla birlikte bu konu gün boyunca içten içe kafama takılmıştı. Her şeyden önce ev halkına zararı dokunacak bir yazının yayınlanmasından korkuyordum. Hele hele küçük hanımın bu olaya adının dahi karışmasına tahammül edemezdim. Bu arkadaşıma başka bir şeyler yazıp yazmadığını sordum. Arkadaşım da gözüne çarpan haberlerin bu ikisinden ibaret olduğu cevabını verdi.

Şimdiki evime taşınmak bundan kısa bir süre sonrasına denk gelir. Hem hanımefendi hem de küçük hanım artık o evde yaşamak istememeleriyle birlikte, benim için de o gece olanları her akşam tekrar hatırlamak bir ızdırap olacağından, görüş birliğiyle taşınmaya karar verdik.

Taşındıktan iki ay kadar sonra kazasız belasız mezun oldum. Mezuniyetimden sonra yarım yıl geçmeden de nihayet küçük hanımla evlendim. Dışarıdan bakıldığında her şey beklendiği gibi gittiğinden, buna kutlu bir olay demek icap ediyor. Hanımefendi de küçük hanım da ziyadesiyle mutlu gözüküyorlardı. Ben de mutluydum. Ne var ki mutluluğumun üstü kara bir bulutla örtülüydü. Bana bu mutluluk sonunda acı bir kadere giden fitilin ucu gibi geliyordu.

Evlendikten sonra küçük hanım -artık küçük hanım olmadığından "eşim" diyeceğim- eşim, nereden aklına geldiyse; "İki kişi K'nın kabrini ziyarete gidelim." dedi. Buna sebepsizce şaşırıp kaldım. "Niçin birdenbire böyle bir şey aklına geldi ki?" diye sordum. O da; "İki kişi kabrini ziyarete gidersek belki K buna sevinir." dedi. Hiçbir şeyden habersiz olan eşimin yüzüne dik dik bakarken; "Nedir bu takındığın ifade?" diye sormasıyla ancak kendimi toplayabilmiştim.

Eşimin istediği gibi iki kişi Zōşigaya'ya gittik. K'nın yeni kabrini su dökerek yıkadım. Eşim de önüne tütsüyle çiçek koydu.

İki kişi başımızı eğip ellerimizi kavuşturduk.[116] Eşim, muhtemelen nihayet benimle eş olduğunu K'ya gösterip onu mutlu etmek istemiş olmalıydı. Ben ise sadece içimden "Benim suçum." diye tekrarlamaktaydım.

Derken hanımım, K'nın mezarını okşayarak güzel olmuş diye teveccühte bulundu. Pek öyle ahım şahım bir mezar değildi; lakin bizzat kendim taşçıya gidip başında durduğum için eşim bilhassa böyle konuşmuş olsa gerekti. Bir bu yeni mezarı bir yeni eşimi, bir de toprağın altına gömülü K'nın beyaz kemiklerini düşünüp, kendimi kaderin küfrünü yemiş gibi hissetmekten alamadım. Ondan sonra asla eşimle birlikte K'nın kabrini ziyaret etmemeye karar verdim.

116 Gaşşō: İki elin ayası kavuşacak şekilde eller bir araya getirilerek yapılan Budist ibadet şekli.

LII

Merhum arkadaşıma yönelik hislerim hep devam etti. Doğrusu en başından beri de bundan korkuyordum. Yıllardır beklediğim evliliğimin törenini dahi huzursuz bir halde geçirdim desem yeridir. Lakin kendi akıbetimin ne olacağını kendim dahi bilmediğimden, belki de bu olay ruhumu yenileyip içine gireceğim yeni bir hayatın eşiği olabilir diye düşünmüştüm. Gel gör ki nihayetinde kocası olarak sabah akşam eşimin yüzünü görmekle bu boş umutlarım da acımasız gerçeklerin elinde un ufak oluvermişti. Eşimle yüz yüze geldiğim an birden K'nın korkusu beni sarıyordu. Yani, eşim aramıza girerek K ve beni her yerde ayrılmamak üzere birbirimize bağlıyordu. Eşimde hiçbir kusur görmemekle birlikte, sadece bu husus yüzünden ondan uzaklaşıyordum. Akabinde de o hemen gönlünden bunu seziyordu. Seziyordu sezmesine ama nedenini bilemiyordu. Zaman zaman "Neden böyle düşüncelisin, bende hoşuna gitmeyen bir şey mi var?" şeklinde eşimin sorgulamalarıyla karşılaştım. Gülüp geçiştirebilirsem bir sorun olmuyordu lakin kimi zaman eşim sinirlerine hakim olamıyordu. "Benden nefret ediyor olmayasınız?" "Muhakkak benden gizlediğiniz bir şey var." diye azarlarını işitmekten kurtulamıyordum. Bu her oluşunda acı çekiyordum.

Çoğu kez her şeyin olduğu gibi eşime açıklanmak üzere dilimin ucuna geldiği oldu. Ne var ki gel zaman git zaman, benden hariç bir güç sebepsizce gelip üstüme çöküyordu. Sen beni anladığın için açıklamaya gerek olmadığını düşünsem de anlatmam icap ettiğinden anlatıyorum. O sıralar ben de eşim karşısında hiç de onurumu yüceltme niyetinde değildim. Şayet merhum arkadaşıma yöneldiğim gibi bir temiz yüreklilikle, eşimin önünde nedamet dilesem, eşimin sevinç gözyaşları dahi dökerek suçumu affedeceğine şüphe yoktu. Böyle bir şeyi bilakis yapmayışımın, bir kâr zarar hesabından olduğu düşünülemez. Ben sadece eşimin hatıralarında kara bir nokta bırakmaya kıyamadığımdan sırrımı ona açmadım. Bunu böyle bil ki bembeyaz bir şeyin üstüne bir damla mürekkebi dahi zalimce sıçratmak benim için fevkalade büyük bir acı olacaktı.

Aradan bir yıl geçse de K'yı unutamamış gönlüm sürekli huzursuzdu. Bu huzursuzluğu def etmek için var gücümle kitapların içine gömüldüm. Ateşli bir iştiyakla ders çalışmaya başladım. Ve bunun semeresini dünyaya alenen ilan edeceğim günün gelmesini bekledim. Ne var ki zoraki bir hedef uydurup, zorla bu hedefe ulaşılacak günü beklemek nafile olacağından bu rahatlık vermiyordu. Ne yapsam da kendimi kitaplara veremez oldum. Yine kollarım bağlı kenarda dünyanın halini seyre dalmıştım. Eşim, bunu günlük geçim derdim olmadığından gönlümde atalet oluştuğuna yoruyor gibiydi. Eşimin evinde ana kız iki kişi oturduğu halde şöyle böyle geçineceği kadar mal varlıkları olduğu gibi ben de bir iş aramasam bile bir mahzuru olmayacak bir vaziyette olduğumdan, böyle düşünmesi gayet kabul edilebilirdi. Şüphesiz bu hal beni bir nebze şımartmış olmalıydı. Lakin faal olmamamın ana sebebinin bununla katiyen alakası yoktu. Amcam tarafından aldatıldığım sıralar başkalarına güven olmayacağını bütün bütün hissetmiş olduğuma şüphe yok ama başkalarını kötü görmekle birlikte kendimin hâlâ düzgün biri olduğumu sanıyordum.

Alemin hali ne olursa olsun, içimde bir yerlerde şahsımın güzide bir insan olduğuna dair bir inanç vardı. Bu inancın K'nın yüzünden külliyen yıkılmasıyla, benim de o amcamdan farksız biri olduğumu idrak ettiğim vakit, birden her şeyim allak bullak oldu. Başkalarına olan sevgimi tüketmişken, kendime olan sevgiyi de tüketince, elim kolum bağlandı.

GÖNÜL (KOKORO)

NATSUME SÖSEKİ

Japonya'da modernleşmenin en keskin virajının alındığı Meiji döneminin (1868-1912) Mori Ōgai ile birlikte tartışmasız en büyük romancısı olan Natsume Söseki, bu başyapıtında bu geçiş iklimini, romanındaki karakterler aracılığıyla derin bir "gönül" (kokoro) süzgecinden geçirmektedir. "Gönül", yaklaşık yüzyıl öncesinin Japonyasında yazılmıştır ve yazıldığı dönemde geçen bir hikayeyi anlatır. O zamanın Tokyosunda bir üniversite talebesi olan "Ben", bir tatil yerinde tanıştığı ve kendisine hep "Hocam" dediği esrarengiz kişiyle önce samimi olacak, sonra da Hocasının yüreğine gömdüğü büyük sırrına bizler için tercüman olacaktır. "Ben" sayesinde gönlünün kapılarını açan "Hoca", bize aşk ve dostluk arasındaki savaşın galibini gösterecektir. "Hoca"nın bir asır öncesi hayatı yirmi birinci yüzyılda yaşayan bizleri, egoizm, yalnızlık, suçluluk ve insan tabiatı hakkında tekrar düşünmeye itecektir. Sayfalar boyunca ilerlerken yaşayacağınız bu düşündürme seanslarında, durgun hayatın sessizliğiyle okuyacağınız bu eserin içindeyken heyecanınızı hiç ama hiç kaybetmeyeceksiniz. Roman boyunca hissedeceğiniz merak duygunuz, size hayatla ilgili özgün dersler verecek. Uzakdoğu yaşam felsefesi ve bu felsefenin dingin ruh hallerine birebir şahit olacak ve bir insanın iç çekişlerinde kendi yaşam felsefenizden ve gönlünüzden parçalar bulacaksınız. Japonca aslından doğrudan çevrilmiş olan bu roman, modern Japon edebiyatının tadına varmak isteyen herkesin kitaplığında yer almalıdır...

Japoncadan Çeviren: Bilal ÜNAL

Japonca Çeviri Kontrol: Nakako Noda Osone

ISBN 978-605-5539-72-6

18.00 TL.

www.parafyayinlari.com

JAPANFOUNDATION

PARAF Roman